Nicolae Coman

Un secol de învățământ biologic la Universitatea clujeană (1919-2019)

File de istorie

Vol. 1

Presa Universitară Clujeană

Nicolae Coman

Un secol de învăţământ biologic la Universitatea Clujeană (1919-2019)

File de istorie

Vol. I

Nicolae Coman

Un secol de învățământ biologic la Universitatea Clujeană (1919-2019)

File de istorie

Vol. I

Presa Universitară Clujeană
2014

Referenţi ştiinţifici:

Conf. univ. dr. Cornelia Crăciunaş

Conf. univ. dr. Anca Keul (Butiuc)

ISBN 978-973-595-681-5
Vol. 1. - 2014. - ISBN 978-973-595-684-4

© 2014 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parţială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorului, este interzisă şi se pedepseşte conform legii.

Tehnoredactare computerizată: Cristian-Marius Nuna

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruţa Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

PREFAȚĂ

Înființarea primei universități românești la Cluj, a fost posibilă în urma hotărârii Marii Adunări Naționale de la 1 decembrie 1918, de unire a Transilvaniei cu Regatul României.

Universitatea Daciei Superioare și-a deschis porțile la 3 noiembrie 1919, având pentru început 4 facultăți (Drept, Litere și Filozofie, Medicină, Științe) și un număr de 1871 studenți.

Pentru înființarea Universității românești din Cluj, a fost constituită o comisie ce a reunit printre cele mai de seamă minți luminate, profesori cu experiență, de la Universitățile din București, Iași, Cernăuți, comisie coordonată de comisarul general, profesorul Sextil Pușcariu, care la ora numirii sale în această funcție, era decanul Facultății de Litere a Universității din Cernăuți.

Prima etapă a activității acestei comisii a fost stabilirea (cum am spune astăzi) a organigramei, adică a structurii fiecărei facultăți și a necesarului de catedre. În etapa următoare au fost desemnați câștigătorii concursurilor pentru posturile universitare hotărâte. Alături de stabilirea componenței corpului didactic, a fost necesară stabilirea spațiilor de învățământ, a bibliotecilor, a spațiilor de locuit etc. etc. Toate s-au realizat în ritm alert, cu sprijinul atât a cadrelor didactice din țară, cât și prin invitarea unor profesori de la unele universități europene, în special, franceze.

Începutul nu a fost deloc ușor, dar corpul didactic și ceilalți angajați, alături de studenți, ca un tot unitar, au muncit pentru realizarea instrucției și educației studenților, pentru realizarea unor cercetări științifice originale, pentru înființarea de publicații proprii, pentru constituirea unei adecvate vieți universitare.

La 10 ani de la înființare, Universitatea, prin decret regal, a primit denumirea de „Regele Ferdinand I".

În toamna anului 1940, prin Diktatul de la Viena, Clujul trece sub stăpânirea Ungariei hortyste, așa că Universitatea „Regele Ferdinand I" se refugiază la Sibiu (Facultățile de Drept, Litere și Filosofie, Medicină) și respectiv, Timișoara (Facultatea de Științe). Revenirea din refugiu a fost posibilă în 1945.

După război, aici la Cluj s-a constituit o universitate maghiară. Prin decret regal, Universitatea maghiară, numită „János Bolyai", a funcționat alături de Universitatea „Regele Ferdinand I", care după abolirea monarhiei (30 decembrie 1947), a primit denumirea de „Victor Babeș". Cele două universități s-au unit în 1959, sub denumirea de Universitatea „Babeș-Bolyai".

De-a lungul anilor, această instituție de învățământ superior din inima Transilvaniei, s-a dezvoltat continuu, ajungând de la 4 la 17 facultăți, cu un număr total de studenți de circa 50.000, pregătirea lor putându-se realiza în limbile română, maghiară și germană.

Numeroasele relații interuniversitare cu instituții de învățământ superior din întreaga lume, dă astăzi posibilitatea studenților din țara noastră să frecventeze universități din diverse colțuri ale lumii, precum și

posibilitatea ca mii de studenți străini să vină și să se instruiască în Universitatea clujeană.

Pentru început, am înaintat spre publicare doar volumul I, care cuprinde perioada 1919–1949, cu speranța ca următoarele perioade să vadă cât mai curând lumina tiparului (deși secolul se încheie de abia în 2020).

Doresc să aduc sincere mulțumiri unor reprezentante a tinerei generații de doctori în biologie, domnișoarelor Rahela Carpa și Maria Cornelia Maior, care prin sugestiile lor competente, au contribuit la pregătirea primului volum, care sper să fie un mic îndreptar atât pentru tinerii biologi, cât și pentru cei ce o să se formeze în Universitatea clujeană.

Profesor emerit
dr. *Nicolae Coman*

UN SECOL DE ÎNVĂȚĂMÂNT BIOLOGIC LA UNIVERSITATEA CLUJEANĂ (1919–2019)

< FILE DE ISTORIE >

Începuturi

Românii și-au dorit de mult înființarea unei universități în Ardeal. Încă pe Câmpul Libertății de la Blaj, din 1848, s-a cerut înființarea unei universități. „O universitate românească la Sibiu" își dorea și Avram Iancu. În 1850 se va înființa la Sibiu o facultate juridică „cezaro–crăiască", dar cu limba de predare germană. În 1863 se deschide la Cluj o facultate de drept, dar cu limba de predare maghiară. Înființarea „Academiei naționale de drepturi" ia aspectul unei adevărate campanii, în fruntea căreia se află Comitetul „Astrei", care lansează în acest scop apelul din 1871. [Ștefan Pascu – Activitatea științifică a Universității din Cluj-Napoca 1919–1973. Universitatea „Babeș–Bolyai", Cluj-Napoca, 1974].

Prin decretul imperial din 12 octombrie 1872, se hotărăște înființarea unei universități la Cluj. Românii cer ca proiectata universitate să fie „parietetică", adică bilingvă – maghiară și română. Nu se acceptă această dorință a populației majoritare din Ardeal, și predarea se face numai în limba maghiară. Chiar și predarea

limbii române se face tot în ungurește. Această universitate, cu numele „Franz Joseph I", se deschide la 10 noiembrie 1872 cu patru facultăți: Drept, Filozofie și Litere, Medicină și Matematică – Științe Naturale. Inițial, în această universitate funcționează 40 de profesori, având 258 de studenți. Pentru nevoile Universității se construiesc clinicile universității, Institutul de chimie și în primul rând, clădirea centrală a universității, inaugurată în 1901. [Ștefan Pascu – ibidem].

Dorința națiunii române din Transilvania de înființare a unei universități românești a devenit posibilă abia după unirea Transilvaniei cu țara mamă, prin actul de la 1 decembrie 1918. Realizarea acestui vis a cerut multă energie, inteligență și nenumărate eforturi. Îmi permit să prezint succint, în acest sens, activitatea susținută a Consiliului Dirigent de la Sibiu, condus de Iuliu Maniu, Consiliu în care au activat oameni deosebiți. Printre aceștia se aflau și cei de la Resortul Instrucției ardelene, condus inițial de Vasile Goldiș, iar după plecarea acestuia la București, i-a urmat Valeriu Branișteе. Secretarul general al acestui minister era Onisifor Ghibu, una din cele mai implicate personalități în înființarea universității românești de la Cluj.

Vasile Goldiș (1862–1934), născut la Mocirla (azi Lunca Teuzului), jud. Arad, este cunoscut prin activitatea sa publicistică, prin mecenatul de susținere cu burse a multor studenți ardeleni, dar în memoria românilor a rămas ca cel ce a prezentat adunării din Alba Iulia de la 1 dec. 1918, a cuvântării solemne de unire a Transilvaniei cu România. În 1919 a fost ales membru de onoare al Academiei Române. Valeriu Branișteе, cel

ce i-a urmat la conducerea resortului Instrucțiunii, s-a născut la Cincu, lângă Făgăraș (1869–1928). Ziarist de profesie, a condus ziarul „Drapelul" din Lugoj, în paginile căruia a militat pentru drepturile românilor din imperiul austro-ungar. Învinuit de „delicte de presă", a stat câțiva ani în închisorile maghiare, din care a scăpat abia după 1 dec. 1918.

La începutul activității de ministru, Valeriu Braniște s-a arătat sceptic privitor la preluarea universității maghiare din Cluj și înființarea universității românești. Iată relatarea discuției dintre noul ministru și Onisifor Ghibu:

…„Cum vă gândiți voi să închideți universitatea maghiară din Cluj? Cum vrei să faci universitatea românească? Cu cine? Universitatea nu se face cum bați din palme. Universitatea reclamă decenii întregi de sudori și osteneli, așa că nici vorbă nu poate fi".

Onisifor Ghibu, un săliștean încăpățânat, (născut la Săliște, jud. Sibiu – 1883–1972), s-a ținut tare pe poziție:

„— Domnule ministru, sunteți suveran pe resort, dar pe conștiința mea eu sunt suveran. …Mi-am prezentat punctul de vedere privitor la această chestiune, într-un interviu pe care mi l-a luat Nichifor Crainic și l-a publicat prin martie, 1919, în ziarul bucureștean „Dacia". Eu rămân la acest resort cu ideile publicate în acel interviu, ori plec dacă dumneavoastră aveți idei contrare."

— Domnule, de demisia dumnitale nu poate fi vorba. Eu nu zic că e rău ceea ce spui dumneata, dar zic că nu e posibil…

— E posibil domnule ministru…

— Și îți iei răspunderea?

— Evident că-mi iau răspunderea.

— Foarte bine. Fă cum crezi. Eu nu mă amestec, dar voi fi loial. Dacă va fi să reușești, o să mă bucur în rând cu dumneata." [Constantin Dârțu „Personalități române și faptele lor", Iași, 2007, p. 132].

Ghibu a plecat la Cluj și, împreună cu prefectul orașului dr. Valentin Poruțiu, au inspectat o serie de instituții de învățământ de la grădinițe la universitate. Călătorind incognito, domnul Ghibu era pe post de secretar al prefectului. Reîntors la Sibiu, a prezentat un raport lui Iuliu Maniu, raport ce a fost prezentat și aprobat de către Consiliul Dirigent.

Sfătuit de Iuliu Maniu, Onisifor Ghibu a ales 15 profesori, cărora le-a trimis telegrame cu următorul conținut: „Vă rog să vă pregătiți pentru o misiune de mai multe zile în Cluj, la data pe care o voi comunica tot telegrafic." [C. Dârțu – ibidem, p. 136].

În ziua de 8 mai, domnul Onisifor Ghibu a trimis telegramele către cei 15 profesori, cu rugămintea de-a fi prezenți la prefectura orașului Cluj în ziua de 12 mai 1919, la ora 10. Domnul Ghibu, sosit la Cluj mai devreme (9 mai), avea asupra sa 3 adrese din partea Consiliului Dirigent, semnate de ministrul Braniște. Primul document era adresat rectorului universității maghiare din Cluj, prin care i se punea în vedere ca în termen de 48 de ore, tot personalul universității este dator să declare dacă depune jurământ de fidelitate pentru statul român, sau refuză să facă acest act. Al doilea document era adresat domnului Ghibu, prin care era împuternicit ca în cazul în care personalul universității nu acceptă să depună jurământul de fidelitate, să preia imediat universitatea. Al treilea era adre-

sat comandantului garnizoanei Cluj, căruia i se cerea să acorde ajutor militar în ziua de 12 mai, dacă va fi nevoie de un asemenea ajutor, pentru îndeplinirea unui important mandat de ordin național.

Prin prefectura orașului, rectorul universității, un șvab maghiarizat, profesor de pedagogie, a fost înștiințat în seara zilei de vineri 9 mai, că în data de 12 mai la ora 10, o delegație română se va prezenta pentru a prelua universitatea în patrimoniul statului român.

Guvernul comunist de la Budapesta, condus de Kun Béla, trimisese o depeșă prin care sugera personalului universității maghiare să depună un jurământ formal în favoarea statului român, sugestie ce nu a fost acceptată în Universitatea „Franz Joseph I". Dacă ar fi depus jurământul, Universitatea ar fi avut la dispoziție două luni pentru ca, sub supravegherea Consiliului Dirigent, să lichideze situația școlară a celor aproape 2.000 de studenți, întorși acasă după patru ani de război.

Prin adresa scrisă, trimisă la prefectură, atât rectorul, cât și decanii celor 4 facultăți, refuzau ca ei și personalul din subordine, să depună jurământul de fidelitate în favoarea statului român. Iată conținutul răspunsului rectorului: „Domnule șef de resort, răspundem la hârtia dumneavoastră următoarele: Consultând corpul profesoral, el s-a declarat în unanimitate că refuză să depună jurământul de fidelitate și că nu acceptă să funcționeze într-un semestru suplimentar sub autoritatea cuiva. Noi suntem autonomi și în autonomia noastră nu se poate amesteca nimeni."

În această situație, Onisifor Ghibu, însoțit de prefectul județului, dr. Valentin Poruțiu și de prorectorul

Nicolae Drăganu, numit ad-hoc prorector de către Onisifor Ghibu, au plecat la rectoratul universității. (Domnul Nicolae Drăganu, născut la Zagra, jud. Bistrița-Năsăud – 1884–1939 – era filolog și angajat al universității maghiare în calitate de docent).

În paralel, au plecat și cei 15 profesori delegați către facultățile, laboratoarele, institutele, bibliotecile etc., posedând împuternicirile de preluare a instituțiilor pentru care fuseseră delegați. Fiecare era însoțit de câte doi studenți și militari. (Comandamentul garnizoanei pusese o companie la dispoziția Consiliului Dirigent). Fiecare dintre profesorii delegați posedau câte un ordin cu sigiliul Comandamentului garnizoanei, ordin ce trebuia afișat pe ușa instituției care-i era destinată spre preluare. Ordinul prevedea ca toți angajații instituției respective (cu excepția profesorilor), sunt datori să rămână la locurile lor. Ordinul prevedea că ori ce angajat recalcitrant va fi trimis imediat cu trenul peste Tisa. [C. Dârțu – ibidem, p.140–142].

Intrând la rectorat și găsindu-l la masa de lucru pe rectorul Schneller István, prefectul Porutiu i s-a adresat în limba maghiară:

— Domnule rector, am venit să vă comunicăm că din acest moment, Universitatea maghiară „Franz Joseph I" și-a încetat activitatea. Ea intră, începând cu acest moment, în stăpânirea statului român.

Rectorul a rămas încremenit.

— Domnilor, dar acum un ceas, am trimis răspunsul nostru la o adresă a Consiliului Dirigent și așteptăm răspunsul acestuia.

— Domnule rector, Consiliul Dirigent este aici, în persoana secretarului de stat dr. Onisifor Ghibu, care are depline puteri să discute acest tratat, așa că, ori ce discuție este de prisos. Vă rugăm să predați universitatea.

— Domnilor îmi cereți un lucru pe care nu-l pot face. Eu am primit această universitate de la statul maghiar și numai lui pot să o dau îndărăt, nu pot să o dau nimănui altcuiva, căci nu este a mea.

— Domnule rector, discuția este inoportună, totul este pus la punct și dumneavoastră n-aveți decât să predați de bunăvoie universitatea sau, dacă n-o predați de bunăvoie, să vă supuneți măsurii de a vi se aplica forța…

— Nu pot să accept.

— Atunci veți accepta forța. Cum vreți să vi se aplice forța? Real sau simbolic?

— Ce-ar ajuta formula cu forța reală? Trebuie să mă mulțumesc cu formula simbolică.

Atunci am pus mâna pe umărul lui – povestește Onisifor Ghibu – și am răspuns:

— În numele statului român vă rog să predați universitatea în stăpânirea acestuia.

Rectorul a plecat capul și a spus:

— În fața forței cedez, dar să știți domnilor, că de iscălit nu pot să iscălesc nimic… Vă rog să-mi îngăduiți un răgaz de 24 de ore să mă reculeg și eu și să iau contact cu decanii și cu corpul profesoral, să le expun situația.

— Domnule rector nu mai există decani, nu mai există profesori. La ora aceasta totul este preluat simultan.

— Da?

— Da!

— Totuși, vă rog, să aveți atâta simț omenesc să-mi dați măcar 3 ceasuri răgaz, să mă dezmeticesc puțin, să mă duc până acasă, să-i spun soției mele cele întâmplate și eu vă declar pe cuvânt de onoare, că la ora două voi fi aici și vom face formalitățile de rigoare.

— Domnule rector, vă acord acest timp pe care mi-l cereți; la ora două vă rog să fiți aici.

La ora două a venit bătrânul rector, a iscălit procesul verbal, mi-a dat cheile universității și a plecat – își amintește Onisifor Ghibu. [C. Dârțu, ibidem, p. 144–148].

La orele 15, în sala senatului universității, cei 15 profesori delegați își scriau rapoartele privitoare la preluarea universității. Așadar, în câteva ore s-a terminat preluarea universității maghiare. Acesta a fost primul pas spre înființarea universității românești din Cluj. Se spune că un lucru bine început este pe jumătate făcut. Era un pas mare, ce trebuia urmat de alții, tot foarte dificili. Pentru ca universitatea să poată fi deschisă în toamna anului 1919, era în primul rând, necesară alcătuirea corpului profesoral, structura rămânând în mare, aceeași, tot cu 4 facultăți:

1. Litere și Filozofie;
2. Drept;
3. Medicină;
4. Științe.

<<>>

Primul an

„În mod normal, era nevoie de vreo doi ani, dar timp pentru așa ceva nu era"– spunea profesorul Sextil Pușcariu – primul rector al Universității. [Sextil Pușcariu în Anuarul Universității din Cluj, anul I, 1919–1920, p. 3].

Pentru pregătirea deschiderii Universității, Consiliul Dirigent cu sediul la Sibiu, a propus numirea unui comisar general, căruia i-au lăsat latitudinea să facă propunerile ce crede de cuviință, pentru organizarea Universității Daciei Superioare din Cluj, inima Transilvaniei. În acest scop, Resortul Instrucției publice a Consiliului Dirigent, s-a adresat încă la 23 februarie 1919, profesorului Sextil Pușcariu, decanul Facultății de Litere a Universității din Cernăuți, cu rugămintea de-a accepta funcția de coordonator al organizării universității din Cluj. Comisarul ales, desemnat în persoana profesorului Sextil Pușcariu, s-a născut la Brașov (1877–1948). Alături de domnia sa, au fost desemnați inițial ca și membrii ai Comisiei Universitare: dr. George Marinescu, dr. Victor Babeș, Ion I. Teodorescu, Gheorghe Longinescu, Șerban Țițeica, dr. Ion Manicatide, președintele Academiei Petru Poni, dr. Nicolae Iorga, Toma Stelian, dr. Vasile Pârvan, Ernest Juvara și Ludovic Mrazec. Ulterior, această comisie a suferit modificări. În primul rând, profesorul Sextil Pușcariu acceptase funcția de comisar, dar numai temporar, căci fusese propus în guvernul Ionel Brătianu, ca și ministru pen-

tru Bucovina, în locul domnului Iancu Flondor, care demisionase. În acest sens, profesorul Sextil Pușcariu ar fi trebuit să se întâlnească la București cu primul ministru Ionel Brătianu, care fiind reținut la Paris, la conferința de pace, și-a amânat sosirea la București. Această întârziere a primului ministru, cât și insistențele Consiliului Dirigent de la Sibiu, l-au condus la acceptarea funcției de comisar pentru organizarea universității din Cluj.

Pe lângă persoanele numite în comisia, chemată să analizeze lucrările a zeci de candidați și să aleagă prin vot pe cei aproximativ 70 de profesori, Consiliul Dirigent a mai numit 8 ardeleni pentru a ocupa funcții de profesori, fără ca aceștia să fie supuși alegerii de către comisie. Acest procedeu l-a supărat pe marele istoric Nicolae Iorga. Supărarea provenea și din faptul că pe „lista de precădere" se afla și Vasile Goldiș, cu care Iorga nu era de acord pentru ocuparea funcției de profesor universitar. Înlăturarea de pe listă a numelui lui Vasile Goldiș, l-au făcut pe Iorga să revină în comisia care a acceptat pe cei 7 propuși de Consiliul Dirigent și anume: pentru Facultatea de Litere – Ioan Lupaș, Nicolae Drăganu, Onisifor Ghibu; pentru Facultatea de Medicină – Iuliu Moldovan, Iuliu Hațieganu; pentru Facultatea de Științe – Alexandru Borza; pentru Facultatea de Drept – Emil Hațieganu.

În perioada de început a activității comisiei, întrunită inițial la Cluj, savantul Victor Babeș și-a exprimat în scris dorința de a se muta de la București la noua universitate clujeană, ca și profesor de anatomie patologică la Facultatea de Medicină. A doua solicitare a

savantului era includerea sa ca și membru al comisiei (de unde fusese radiat la sugestia unor medici din București). Ambele cereri ale profesorului Victor Babeș au fost aprobate de către comisie, la propunerea comisarului ei. [C. Dârțu, ibidem, p.162].

Comisia, formată din 20 de membrii, dintre care 7 erau membrii ai Academiei Române, i-a asigurat un înalt prestigiu. Prin activitatea sa, comisia trebuia să propună catedrele necesare, să organizeze concursurile pentru ocuparea posturilor cadrelor didactice. La acest concurs, publicat de Consiliul Dirigent, s-au prezentat câteva sute de dosare. Pentru examinarea lor, membrii comisiei au fost împărțiți în subcomisii pe specialități. Pentru Facultatea de Litere și Filozofie dosarele au fost examinate de Nicolae Iorga, Vasile Pârvan și Dimitrie Gusti; pentru Facultatea de Științe: Petru Poni, Gheorghe Longinescu și Ion Teodorescu, ce era la acea dată rectorul Universității din Iași; pentru Facultatea de Medicină: Ernest Juvara, Ion Manicatide și Gheorghe Marinescu, membru al Academiei Române.

Lucrările comisiei, mutată în iunie 1919, la București, au fost continuate la Cluj. Pentru modificările introduse ulterior de Consiliul Dirigent, cât și privitor la cele 8 propuneri de pe „lista de precădere" (rămase în final la 7), comisia nu și-a luat răspunderea. De asemenea, ea și-a declinat competența cu privire la cele mai multe catedre de la Facultatea de Drept, pentru care Consiliul Dirigent a format o nouă comisie, alcătuită din juriști ardeleni, care să recomande pe profesorii catedrelor în legătură cu materiile de drept austro-ungar. Această comisie, alcătuită ulterior, a reușit să-și în-

deplinească sarcinile pentru care a fost numită. [Sextil Pușcariu – Raportul Rectorului în [Anuarul Universității din Cluj, anul I – 1919–1920, p. 6–7].

Comisiile, organizate de către Consiliul Dirigent, urma să-i recomande acestuia candidații acceptați pentru posturile de profesori titulari (ordinari), profesori agregați (extraordinari), profesori stagiari și profesori docenți. Profesorii stagiari erau angajați pe termen de 3 ani. În această perioadă trebuiau să promoveze un examen de abilitare. Docenți privați puteau fi numai cei ce promovaseră examenul de abilitare. [Stelian Neagoe – Viața universitară clujeană interbelică. Ed. „Dacia", vol. I, p. 510].

Deoarece la ora actuală (2014), gradele didactice au suferit modificări, voi prezenta pentru comparație, salariile de atunci (1919) ale cadrelor didactice. Pentru profesorii titulari (cu toate adausurile și gradațiile, drept la pensie etc.), era echivalent cu al unui membru de la Curtea de Casație. Pentru profesorii agregați (extraordinari) leafa reprezenta 88% din cea a profesorilor titulari. Docenții privați primeau 80% din leafa unui profesor agregat. Docenții de la Facultatea de Medicină și de la Facultatea de Științe (unde existau institute), erau în același timp și asistenți. La rândul lor, asistenții și lectorii primeau 80% din salariul unui docent însărcinat cu ținerea de cursuri. Practicanții de la Facultatea de Medicină erau retribuiți cu 50% din leafa asistenților, plus, locuința și alimentația la spital. [S. Neagoe, ibidem, p.152].

„Trebuiau, înainte de toate, câștigați pentru noua universitate – spunea Sextil Pușcariu – câțiva stâlpi

puternici, înduplecați câțiva dintre cei mai de seamă savanți ai noștri din țară și din străinătate, ca să se mute la Cluj, iar în jurul acestor bărbați cu nume și cu experiență universitară, să se grupeze cele mai remarcabile talente ale generației tinere de învățați români." [S. Pușcariu, ibidem]. Și, primul rector al Universității aduce prinosul său de recunoștință „celor care au părăsit situații strălucite de aiurea, ca să dea tot ajutorul lor tinerei noastre Universități. Domnul Vasile Dimitriu, la o vârstă când omul se gândește de obicei la odihnă, a venit la noi ca să înceapă o nouă activitate, primind chiar de la început sarcina grea a decanatului și mai apoi a rectoratului (a fost primul decan al facultății de drept, sarcină pe care o refuzase consecvent la Iași). Domnul Emil Racoviță, o celebritate mondială, părăsește Franța și mai vechile sale legături științifice de acolo, pentru ca să se strămute la Cluj, împreună cu institutul său de speologie pe care-l conduce în colaborare cu domnul Renné Jeannel, întâiul din seria de profesori francezi care vin la noi să ne dea prețiosul lor ajutor. Domnul Constantin Levaditi, subdirectorul institutului Pasteur din Paris, care e considerat în străinătate între cei dintâi reprezentați ai științei medicale, a primit catedra de medicină experimentală din Cluj. Domnul Dimitrie Pompeiu, care urmând, în anul trecut, o onorifică invitare de-a ține cursuri de matematică la strălucita universitate Sorbona din Paris, este iarăși în mijlocul nostru. Împreună cu domnul Racoviță și cu domnii Constantin Levaditi și Ioan Cantacuzino, domnul Pompeiu a lucrat la Paris în comisiunea instituită de Senatul nostru pentru angajarea profesorilor fran-

cezi, care au făgăduit să vină în ajutorul nostru, spre a sprijini năzuințele noastre culturale. Profit de ocaziunea aceasta, pentru a le aduce cele mai vii mulțumite." [S. Pușcariu, ibidem, p. 5].

Desigur, este interesant de prezentat diversele modalități prin care „stâlpii puternici" au fost „înduplecați" să se mute la Cluj, pentru a sluji noua universitate a Daciei Superioare, însă, încercând să respect titlul modestei mele lucrări, mă voi rezuma doar la unii dintre profesorii care au servit direct învățământul biologic. Cel mai elocvent exemplu mi se pare a fi cel al marelui savant Emil Racoviță, a cărui venire la universitatea clujeană s-a realizat sub imboldul chemării patriei.

Născut la Iași, la 15 noiembrie 1868, la dorința tatălui său, urmează la Paris, facultatea de drept, după care absolvă și facultatea de științe ale naturii. Activitatea prodigioasă de cercetare la stațiunea marină Banyuls-sur-Mer, atrage atenția organizatorilor expediției în Antarctica cu vasul „Belgica", unde îndeplinește sarcina de biolog al expediției. Se reîntoarce la Banyuls-sur-Mer, unde în 1901 este numit director al stațiunii, iar mai apoi, conducător al prestigioasei reviste „Archives de zoologie experimentale et générale." Emil Racoviță înființează și revista „Biospeologica". Renumele savantului era destul de cunoscut printre oamenii de știință din România. De competența sa era nevoie pentru a fi numit ca și profesor de zoologie, unde funcționase în cadrul universității maghiare, un profesor de faimă internațională printre zoologi. Este vorba de Apáthy István (1863–1922), ce fusese și rectorul Universității maghiare din Cluj, între 1902–1903. Acest profesor era

șvab de origine. Numele său inițial Att a fost schimbat în Apáthy. [C. Dârțu, ibidem, p. 165].

Președintele Academiei Române Petru Poni aprecia că „Emil Racoviță este un savant de mare valoare, poate chiar mai mare decât Apáthy, dar nu cred că vine la Cluj." [C. Dârțu, ibidem, p. 166].

Prima invitare de-a veni la Cluj, i-o face comisarul general al universității, profesorul Sextil Pușcariu la 27 iunie 1919… „Dorința noastră este de-a crea la Cluj nu numai un focar de știință, ci și de-a pune de la bun început în lumină, noua universitate românească, cu ajutorul unora dintre savanții noștri cei mai merituoși, cunoscuți în străinătate ca stâlpi ai științei… Aveți cu siguranță știință de existența la Cluj a Institutului lui Apáthy, care mai mult decât oricare alt institut al ex–universității maghiare, este cunoscut, pe bună dreptate, și în străinătate. Ca succesor a lui Apáthy, noi dorim să avem un savant a cărui reputație s–o depășească chiar, pe a predecesorului său și am vrea ca din acest frumos institut să iasă lucrări și mai meritorii decât în vremea ungurilor." [Gheorghe Racoviță „A ști sau a nu ști. Adevărurile vieții lui Emil Racoviță". E. A. Buc., 1999, p. 260].

Emil Racoviță răspunde printr-o scrisoare expediată la 9 iulie, în care scrie: „Sunt foarte flatat de oferta pe care binevoiți să mi-o faceți și, întrutotul conștient de importanța unei organizări cât mai bune cu putință a Universității din Cluj. Dar, tocmai pentru că îmi dau seama de această importanță, mă simt obligat, spre marele meu regret, să nu accept măgulitoarea dumneavoastră propunere.

Profesia mea nu este de-a fi profesor; nu am ținut niciodată lecții de zoologie clasică pentru a pregăti elevi în vederea licenței sau altor examene elementare. Specialitatea mea este dirijarea lucrărilor de cercetare, administrarea institutelor de istorie naturală și explorările oceanografice ori terestre. Astfel de funcții am îndeplinit până acum și acestea sunt specializările în care mă simt competent". [Gh. Racoviță, ibidem, p. 261].

În fața acestui refuz, Comisia universitară, la propunerea savantului Victor Babeș, la data de 16 august 1919, hotărăște să se repete invitarea ca Emil Racoviță să dea concursul său pentru organizarea Universității din Cluj, în sensul scrisorii domniei sale de-a dirija lucrări originale și de-a organiza stabilimente de istorie naturală. Totodată, va fi rugat să primească o catedră, răspunzând acestei însărcinări și cu denumirea propusă de domnia sa." [Gh. Racoviță, ibidem, p.262].

La 1 septembrie 1919, Onisifor Ghibu transmite domnului Emil Racoviță următoarea depeșă: „Comisia universitară a fost de părere să fie creată pentru dumneavoastră, la Facultatea de Științe din Cluj, catedra pe care o veți aprecia ca fiind cea mai convenabilă și în serviciul căreia nu veți avea obligații profesionale în sensul dat în mod obișnuit acestui cuvânt, ci doar acelea de îndrumător în cercetările științifice." Mai târziu, Emil Racoviță îi declara autorului acestei depeșe: „Uite domnule, ce fel de oameni sunt ardelenii ăștia? Le spui hotărât că nu merg, tot nu te lasă în pace. Să vii, să vii, să vii, că îți facem tot ce vrei. Ce e de făcut? [C. Dârțu, ibidem, p. 168].

După ce a discutat în Paris, cu primul ministru al României, domnul Alexandru Vaida-Voevod, ce conducea delegația țării noastre la conferința de pace, care l-a asigurat de tot sprijinul, Emil Racoviță pleacă spre țară la 28 noiembrie 1919. La Iași și București discută amănunțit cu foștii colegi și cu prieteni de încredere: Ioan Cantacuzino, Dimitrie Voinov, Nicolae Leon, Paul Bujor, Ludovic Mrazec. Toți îl aprobă, toți îl încurajează. Șeful resortului Instrucțiunii publice a Consiliului Dirigent îi garantează un larg sprijin din partea oficialităților. În consecință, la 14 decembrie depune la Resortul Instrucțiunii publice „Proiectul pentru crearea unui Institut de Speologie la Facultatea de Științe din Cluj". [Gh. Racoviță, ibidem, p. 264].

Universitatea se deschisese la 3 noiembrie 1919, fără să fi fost numit profesor de biologie. Legea de înființare a Institutului de Speologie este promulgată la 26 aprilie 1920. [Lucrările Institutului de Speologie, Cluj, t. I, nr. 2, 1926, p. 1–20].

Prin decretul nr. 4031 din 1919, se înființa, pe ziua de 1 octombrie 1919, Universitatea românească din Cluj. [Ștefan Pascu „Activitatea științifică a Universității din Cluj-Napoca, 1919–1973", p.13]. La 29 octombrie, sunt aleși de către Senatul, numit ad-hoc, decanii celor 4 facultăți: Dumitru Călugăreanu la Facultatea de Științe; Iuliu Hațieganu la Facultatea de Medicină; Gheorghe Bogdan-Duică la Facultatea de Litere și Filozofie; Vasile Dimitriu la Facultatea de Drept. În ziua următoare (30 octombrie), Biroul Senatului, alcătuit din câte 4 reprezentanți ai fiecărei facultăți, și-a ales rectorul în persoana profesorului Sextil Pușcariu, iar ca prorector a

fost ales profesorul Nicolae Drăganu. După aceste alegeri, la 3 noiembrie, Universitatea este deschisă în cadru festiv, cu lecția profesorului Vasile Pârvan „Datoria vieții noastre", un eseu etic și filozofic, menit să sădească în inimile și conștiința tineretului imperative călăuzitoare pentru întreaga viață și activitate, cu scopul înălțării științei și culturii naționale. „Un drum pe care neamul întreg, în dezvoltarea sa trebuie să meargă", aprecia și ziarul Patria din 5 noiembrie 1919.

Universitatea Daciei Superioare își începe activitatea cu 171 profesori, conferențiari, șefi de lucrări și asistenți și cu 2034 studenți în semestrul I și 2152 în semestrul al II-lea. [Ș. Pascu, ibidem, p. 13].

Festivitățile legate de inaugurarea Universității Daciei Superioare au fost amânate, din cauza greutăților de tot felul, pentru zilele de 1–3 februarie 1920. Serbările au decurs într-o atmosferă de înălțare sufletească, având o deosebită importanță nu numai cultural – științifică, dar în deosebi, politică. Ele s-au bucurat de prezența șefului statului român, regele Ferdinand I, a membrilor guvernului și a altor înalte oficialități române, precum și de asistența reprezentanților țărilor aliate și neutre în marele război abia încheiat și a unor universități ale altor state prietene. [S. Neagoe, ibidem, vol. I, p. 125.]

După prezentarea succintă a etapelor care au condus la deschiderea universității, ne vom restrânge aria preocupărilor asupra facultății de Științe, dar nu în totalitatea sa. Structura acestei facultăți este una destul de complicată, structură ce fluctuează de la o etapă la alta a dezvoltării universității. Inițial, cuprindea 4 secțiuni:

A. Științe Naturale;
B. Fizico–Chimice;
C. Matematici;
D. Geografia.

Fiecare secție cuprindea mai multe catedre, multe dintre acestea, posedând laboratoare și institute. Întrucât între secții existau inter–relații, atât pentru instruirea studenților, cât și în cercetarea științifică, voi prezenta structura din primul an universitar (1919–1920), urmând ca după aceea să descriu numai secțiunea A. Științe Naturale.

Așadar, la Facultatea de Științe fusese ales pentru primul an, ca și decan profesorul titular de Fiziologie generală (animală) Dimitrie Călugăreanu, iar ca prodecan tot un biolog, în persoana profesorului agregat, cunoscutul botanist Alexandru Borza.

În primii ani ai funcționării universității, alegerile se organizau anual, atât pentru conducerea universității, cât și pentru conducerile celor 4 facultăți. [S. Pușcariu – Raportul rectorului în Anuarul Universității din Cluj. Anul I., 1919–1920, p. 33–36.].

Voi prezenta în continuare, structura tuturor catedrelor ce aparțineau Facultății de Științe, incluzând alături de personalul didactic și personalul de cercetare. Pentru a se putea compara și încărcătura didactică în diversele etape de dezvoltare ale universității, voi prezenta pentru început și numărul de ore didactice prestate.

A. Secțiunea Științelor Naturale

1. Anatomie și Fiziologie vegetală cu Institutul de Botanică Generală. Titular și director profesor agregat

Ioan Grințescu (1877–1963), născut al Broșteni, jud. Neamț. În semestrul I postul este suplinit de profesorul agregat dr. Alexandru Borza, care acoperă săptămânal cele 5 ore de curs și 6 ore de lucrări practice, iar în semestrul II acoperă 4,5 ore curs și 12 ore lucrări. Catedra are un asistent în persoana domnului Atanasie Munteanu; preparator suplinitor Veturia Chevereșan.

2. Botanică sistematică cu Institutul de Botanică sistematică. Titular și director profesorul agregat Alexandru Borza (1887–1971), născut la Alba Iulia, jud. Alba. În semestrul I realizează săptămânal 5 ore curs și 8 ore lucrări practice, iar în semestrul II 5 ore curs și 8 ore lucrări, la care se adaugă excursiile botanice. Este angajat un preparator de curs (pentru semestrul I Minerva Oltean, iar din semestrul II Emil Pop). Pentru Grădina botanică este angajat un șef de culturi – Cornel Gürtler, un grădinar ajutor – Dumitru Stan.

3. Zoologie și anatomie comparată, cu Institut de zoologie și anatomie comparată. Titular și director Ion Scriban, născut la Iași (1879–1937), care câștigă concursul de profesor titular, venind de la Iași, unde ocupa postul de asistent. La catedră există un post de asistent (în semestrul I Veturia Leucuția), de asemenea, 3 preparatori suplinitori – Florica Oana și Gheorghe Chiciu pentru ambele semestre, iar al 3-lea preparator Eugenia Florescu până la 1 mai, iar după aceea Maria Hetco.

4. Institutul de Speologie. Director, profesor titular Emil Racoviță, născut la Iași (1868–1947). Subdirector, profesor titular René Jeannel, născut la Paris (1879–1965). Institutul era în curs de organizare. (Din Franța sosesc

pentru acest institut, câteva vagoane cu materiale biologice, aparatură, instrumentar etc.).

5. Catedra de Biologie. Titular René Jeannel, profesor titular, numit în condiții speciale la propunerea lui Emil Racoviță.

6. Fiziologie generală cu Institut de fiziologie. Titular și director Dimitrie Călugărenu, născut la Pomârla, județul Botoșani (1868– 1937). Profesor titular. În anul universitar 1919–1920, în lipsă de institut, n-a ținut cursuri.

7. Geologie și paleontologie cu Institut de geologie și paleontologie. Titular și director Ioan Popescu-Voitești, născut la Voitești, jud. Gorj (1876–1944). Profesor titular. Încărcătura didactică: semestrul I – 5 ore curs și 6 ore lucrări. Semestrul II – 5 ore curs, 6 ore lucrări. Un șef de lucrări – dr. Sigismund Szentpeterii; un asistent – Ștefan Mateescu și un preparator – Virgil Pau.

8. Mineralogie și petrografie cu Institut de Mineralogie și Petrografie. Titular și director Victor Stanciu, născut la Viștea de Jos, jud. Brașov (1894–1953), agregat stagiar. Încărcătura didactică: semestrul I o oră curs și 3 ore lucrări practice săptămânal, iar în semestrul II, – 3 ore curs și 5 ore lucrări. În catedră funcționează doi asistenți: Andreiu Lengyel și Andreiu Garay în semestrul I, iar în semestrul II, Victor Lațiu.

În semestrul I, Gheorghe Munteanu Murgoci, născut la Măcin, jud. Tulcea (1872–1925), detașat de la Școala de poduri și șosele – București, a ținut săptămânal, în semestrul I, – 5 ore de curs și 9 ore lucrări de mineralogie și agrogeologie.

B. Secțiunea Fizico–Chimice

9. Chimie generală cu Laborator de chimie generală. Director al Laboratorului de chimie generală și totodată al întregului institut de chimie, profesorul titular Adrian Ostrogovich, născut la Lecce, Italia (1870–1956). A ținut în semestrul I – 5 ore de curs și 7 ore de lucrări, iar în semestrul II, – 5 ore de curs. Laboratorul funcționa cu un asistent – Elena Stoenescu și un preparator – Solomon Herovici.

10. Chimie anorganică și analitică cu Laboratorul de chimie anorganică și analitică. Titular și director, profesorul agregat Gheorghe Spacu, născut la Iași (1883–1955). A susținut în semestrul I – 5 ore de curs săptămânal, iar în semestrul II – 5 ore de curs și 16 ore de lucrări. Era ajutat de un asistent – Bibiana Nyes și de un preparator – Victor Georgescu.

11. Chimie organică cu Laboratorul de chimie organică. Titular și director al laboratorului, profesorul agregat Dan Rădulescu, născut la București (1884–1969). Încărcătura didactică în semestrul I – 5 ore curs, împreună cu profesorul Ostrogovich, iar în semestrul II, – 6 ore curs și 16 ore de lucrări. În laborator funcționa un asistent – Mircea Ionescu.

12. Chimie fizicală cu Laboratorul de chimie fizicală. Catedră vacantă, suplinită atât în semestrul I, cât și în semestrul II de profesorul agregat Dan Rădulescu, care a acoperit următoarea normă didactică: semestrul I – 4,5 ore de curs, iar în semestrul II – 4,5 ore de curs și 24 ore de lucrări. În laborator funcționa un asistent – Ion Tănăsescu și un preparator – Normand Kauner.

13. Chimie tehnologică. Catedră vacantă.

14. Fizică generală experimentală cu Institut. Titular și director profesorul agregat Gheorghe Dima, născut la Iași (1876–1951). Încărcătura didactică: semestrul I – 5 ore curs și 4 ore lucrări, iar în semestrul II – 5 ore curs și 4 ore lucrări. În catedră funcționau în semestrul I un asistent – N. Nicolau și doi preparatori – P. Fenești (care în semestrul II a devenit asistent), Aurora Lăpușteanu și Victor Marian.

15. Fizică teoretică și tehnologică cu Institut. Titular și director, profesorul titular Augustin Maior, născut la Reghin, jud. Mureș (1882–1963). Normă didactică: semestrul I – 2 ore curs (suplinită de profesorul agregat Gheorghe Dima) și semestrul II – 2 ore curs.

16. Conferință de fizică tehnologică, atașată de catedra de fizică teoretică și tehnologică. Domnul conferențiar stagiar C. Stănescu a susținut în semestrul I – 9 ore de lucrări, iar în semestrul II – 7 ore de lucrări.

C. Secțiunea Matematici

17. Analiza matematică cu Seminarul de matematică. Titular și director al Seminarului profesorul agregat Gheorghe Bratu, născut la București (1881–1941). Norma didactică: semestrul I și II câte 3 ore de curs și o oră de seminar. O parte din această normă a fost suplinită în semestrul II de către profesorul agregat Aurel Angelescu (două ore de curs și o oră de seminar).

18. Mecanica rațională. Catedră ocupată prin detașare de către profesorul titular Dimitrie Pompeiu, născut la Broscăuți, jud. Botoșani (1873–1954). Norma di-

dactică din semestrele I și II, câte 4 ore curs și 2 ore seminar, a fost suplinită de Alexandru Petrescu, deoarece în această perioadă titularul preda matematici la Universitatea Sorbona din Paris.

19. Teoria funcțiilor cu Seminar. Titular și director al seminarului de geometrie, profesorul agregat Aurel Angelescu, născut la Ploiești (1886–1938). Norma didactică: semestrul I – 4 ore curs, 2 ore seminar (trigonometrie și geometrie); semestrul II – 3 ore curs și 2 ore seminar (cinematică și geometrie). În catedră funcționa domnul asistent Nicolae Niculescu.

20. Geometrie descriptivă. Titular al conferinței domnul conferențiar Gheorghe Nichifor. Norma didactică din semestrele I și II, câte 4 ore de curs și 2 ore de seminar, a fost suplinită de domnul conferențiar Nicolae Abramescu.

21. Conferință de algebră. Titular domnul conferențiar Nicolae Abramescu, născut la Târgoviște (1884–1947). Norma didactică pentru semestrele I și II, câte 4 ore de curs și 2 ore de seminar.

D. Secțiunea Geografia

22. Geografia generală cu Institutul și Muzeul de Geografie. Titular și director profesorul titular Gheorghe Vâlsan, născut la București (1885–1935). Norma didactică pentru semestrele I și II, câte 3 ore de curs și 2 ore de seminar.

23. Geografie fizică și descriptivă. Titular profesorul agregat Vasile Meruțiu, născut la Năsăud (1881–1943). Norma didactică pentru semestrele I și II câte 3 ore de curs și o oră de seminar.

Din această succintă prezentare a secțiilor și catedrelor, rezultă o structură destul de complicată a acestei facultăți. Trebuie subliniat faptul că de-a lungul anilor, inter–relațiile acestor catedre au fost numeroase. Astfel, studenții biologi ale diverselor secții (Biologie–botanică, Biologie–zoologie, Științe Naturale – Geografie, Biologie–Chimie etc.) au audiat cursuri ale diverselor catedre (chimie, geografie, paleontologie, fizică etc.). Prin urmare, vom prezenta numai activitatea catedrelor aparținând Secției Științe Naturale. Încărcătura didactică a profesorilor acestor catedre a fost destul de mare. Acestor norme li s-au adăugat activități didactice la alte facultăți – Medicină, Farmacie.

Cadrele didactice au întâmpinat pentru început, mari greutăți datorate lipsei manualelor, a cursurilor și caietelor de lucrări practice, așa că, o atenție deosebită au acordat-o realizării acestor manuale, atât de necesare pregătirii studenților.

În primul an universitar, membrii corpului profesoral al acestei secții, au susținut și cursuri populare. Așa au fost cursurile susținute de Alexandru Borza – Frumusețile florei ardelene; Ioan Popescu-Voitești – Energiile naturale ale României; Gheorghe Vâlsan – Rolul Carpaților în România actuală; Victor Stanciu – Bogățiile miniere ale Munților Apuseni. [S. Pușcariu, ibidem, p. 33–36].

Producția științifică s-a realizat atât prin cercetări individuale, publicate în reviste din țară și din străinătate, cât și prin prezentarea lor în cadrul societăților științifice, nou înființate în cadrul facultății de Științe, așa cum au fost: „Societatea de științe pure și aplicate"

și „Cercul naturaliștilor din Dacia Superioară." Cele două societăți au fuzionat sub numele de „Societatea de Științe din Cluj". Oricum, în acest prim an de funcționare, preocupările de prim ordin au fost de natură organizatorică, fie pentru refacerea unor structuri ce au suferit stricăciuni în anii de război, fie amenajarea sau construirea de spații noi, menite să asigure buna funcționare a diverselor catedre. [S. Pușcariu, ibidem, p. 10–14].

Activitatea plină de abnegație a corpului profesoral a fost remarcată atât de șeful statului – regele Ferdinand I, care a conferit ordinul „Steaua României" rectorului Sextil Pușcariu și celor 4 decani, printre care și Dimitrie Călugăreanu. Academia Română a primit în rândurile sale ca și membrii ordinari, pe profesorii Emil Racoviță și Gheorghe Vâlsan, care au ocupat două din cele trei locuri vacante. De asemenea, din cele 8 locuri de membrii corespondenți, 4 au fost ocupate de profesorii universității clujene, printre care numărându-se profesorul Dimitrie Călugăreanu.

Conform hotărârii primului senat al universității, conducerea instituției era aleasă anual. Pe rând, facultățile propuneau candidatul pentru funcția de rector. După primul an de activitate, în care rector fusese fostul comisar general, domnul profesor Sextil Pușcariu, în al doilea an (1920–1921) venise rândul facultății de drept, care propusese pe fostul său decan, profesorul Vasile Dimitriu, născut la Iași (1859–1928). Specialist în drept comercial, domnul Dimitriu funcționase ca profesor universitar la Iași. La chemarea comisarului general Sextil Pușcariu, vine la Cluj, unde este numit

profesor titular, fiind și primul decan al facultății de drept – 1919–1920.

Conform hotărârii senatului, fostul rector devenea prorector. Așadar, pentru anul 1920–1921 prorector fusese profesorul Sextil Pușcariu.

<>

Anul universitar 1920–1921

Ca și în anul precedent, preocuparea de prim rang, atât a rectorului, cât și a celor 4 facultăți era asigurarea spațiilor de învățământ, înzestrarea laboratoarelor, alcătuirea cursurilor și caietelor de lucrări practice, alături de cercetarea științifică ce era o sarcină permanentă.

Deja în 1921, prin grija profesorului Alexandru Borza, apare volumul I al Buletinului de informații al Grădinii botanice și Muzeului botanic. În paginile acestui buletin este prezentat raportul directorului Alexandru Borza, care a preluat Muzeul Botanic și Herbarul, încă din vara anului 1919, raportul întinzându-se până în luna martie 1921.

Pentru noua grădină botanică, prima rată de 1,5 milioane coroane, fusese alocată de către guvernul maghiar, pentru anul universitar 1911–1912. Perioada de război a oprit lucrările, astfel că în 1919 atât materialele Muzeului Botanic, cât și Herbarul erau plasate în vreo 10 locuri. În 1920 herbarul în cvasitotalitatea lui, și-a găsit locația în „Vila Davida", situată în noua grădină botanică (în curs de edificare). Susnumitei vile, i-a fost adăugată o aripă nouă cu parter și etaj. Continua îmbogățire a herbarului s-a realizat fie prin cumpărarea unor colecții valoroase, cum a fost cea a renumitului botanist Florian Porcius; prin donații, cum au fost cele ale doctorului Olariu, cu plante din Africa de Nord și Franța, ale lui Emil Racoviță cu plante provenind de

la Banyuls-sur-Mer și Paris, ori ale profesorilor E. I. Nyárády și Al. Borza cu plante din Transilvania; precum și prin excursiile personalului catedrei și Institutului botanic. S-au efectuat aproximativ 20 de excursii anual, care s-au desfășurat atât în împrejurimile Clujului și în Munții Apuseni, cât și în zone mai îndepărtate ale țării, ca de exemplu, zona Cazanelor Dunării. În raportul său, profesorul Borza aprecia că în 1921 herbarul universității deținea aproximativ 360.000 de plante.

În afara sus numitului Buletin, a început editarea publicației „Flora Romanie exiccata", un herbar care apare în 60 de exemplare, din care jumătate erau destinate unor muzee botanice din întreaga lume. Catalogul de semințe, editat și el anual, asigura obținerea de semințe destinate cultivării în noua grădină botanică.

Cred că este momentul să ne oprim puțin asupra vieții și activității energicului înaintaș. Profesorul Alexandru Borza s-a născut la Alba Iulia (1887–1971). Studiază la Facultatea de Științe din Budapesta (1908–1911), obținând la aceeași facultate, titlul de doctor (1913) cu teza intitulată „Studii asupra genului *Cerastium* în spațiul carpatic și balcanic". Cu o bursă, obținută de la Societatea Transilvania din București, se specializează timp de doi ani la Budapesta, Breslau (Wroclaw) și Berlin. În 1919 obține titlul de profesor agregat la Catedra de Botanică sistematică, a Grădinii și Muzeului botanic, funcție pe care o deține până în 1947. În cadrul facultății de Științe, a fost ales prodecan (1919–1921; 1935–1938, iar în 1944–1945 a fost ales rector al universității clujene, aflată în refugiu). În întreaga viață a participat la numeroase congrese științifice, atât în țări europene,

cât și pe alte continente, coordonând în același timp, o serie de reviste de specialitate. Având o activitate științifică prodigioasă, a publicat în întreaga viață, 133 de lucrări și studii monografice, asupra cărora vom reveni.

Cu toată încărcătura didactică și mai ales organizatorică, profesorul Alexandru Borza fiind și prodecanul Facultății de Științe în 1919–1920 și 1920–1921, reușește să publice în această perioadă „Studii botanice în Câmpia Ardealului". În: revista Transilvania, 51, 1920, p. 74–78. Tot în revista Transilvania, 51, 1920, p. 926–936 îi apare lucrarea intitulată „Bolșevismul în natură".

Șeful Catedrei de zoologie, profesorul Ioan Scriban, transferat de curând de la universitatea ieșeană, reușește să publice „L'involution de la queue du tétard et les myopathies". În Bull. Mem. Soc. Neurol. Psychiat. Psychol., 1, 1919, p. 22–27.

De departe, cea mai mare producție științifică, constând în lucrări științifice publicate, provine din cadrul colectivului profesorului Emil Racoviță. Cercetarea științifică se axează în principal, pe artropode cavernicole, (izopode, copepode, trechine, coleoptere). Majoritatea lucrărilor le-au publicat în revistele de specialitate din Franța, dar încep să publice și în reviste românești (Buletinul Societății Regale Române de Geografie sau Buletinul Societății de Științe din Cluj). [Șt. Pascu – Activitatea științifică a Universității din Cluj 1919–1973) – Biologie, Cluj-Napoca, 1974].

Emil Racoviță publică în anul universitar 1919–1920, în Arch. Zool. Exp. Gén., 58, 1919, „Notes sur les Isopodes", nr. 1, 16–31; nr. 2, p. 31–43; nr.3, p. 49–77; 58, nr. 4, 1920, p. 79.115 și în 59, nr. 2, 1920, p. 28–66,

adică în total 130 de pagini. În aceeași revistă, 59, nr. 3, 1920, p. 78–89, publică lucrarea „Mountage, conservation et classement des préparations microscopiques".

Profesorul René Jeannel publică lucrările: „Description d'un nouvel Hydraena de France". În: Bull. Soc. Hist. Nat., 48, 1920, p, 14–16.; „Études sur le *Trechus fulvus*, sa phylogénie, son interêt bio-geographique". În: Trab. Mus. Cienc. Nat. Zool., nr. 41, 1920, p. 1–24.; „Les larves des Trechini.". În: Arch. Zool. Exp. Gen., 59, 1920, 509–532. (Biospeologica 42).; „Notes sur les Trechini (1–6)". În: Bull. Ent. Fr. 25, 1920, p. 150–155. „Sur quelques Trechinae du British Museum". În: Ann. Mag. Nat. Hist. Nr. 5, 1920, p. 98–112.; „Table aux des especes du genre *Geotrechus* Jeann".; În: Bull. Soc. Hist. Nat., 48, 1920, p. 16–18.; „Un noveau *Geotrechus* de l'Ariège". În: Bull. Soc. Hist. Nat., 48, 1920, p. 39–40.

La Catedra de fiziologie (animală) situația nu este bună. Cu toate insistențele șefului catedrei, profesorul Dimitrie Călugăreanu, nu există un spațiu alocat, așa că profesorul, care era și decanul Facultății de Științe în legislaturile 1919–1920 și 1920–1921, își ține orele (atunci când este posibil), la Facultatea de Medicină, de cercetare experimentală neputând fi vorba. La celelalte catedre și respectiv institute, au putut fi realizate și publicate lucrări științifice.

La Institutul de Speologie, în anul Universitar 1920–1921 au fost publicate de către profesorul René Jeannel următoarele 9 lucrări: „Notes sur les Trechini (1–6)". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1, 1921, p. 154–170. ; „Coleopetrus cavernicolae nuevos de las provincies vascas". În: Bol. Real Soc. Esp. Hist. Nat., Tomo del 50 aniv., 1921, p.

509–539; „Deux Coléoptères troglobies découverts par H. Breuil en Espagne". In: Bol. Real Soc. Esp. Hidt. Nat., 1921, p. 55–59.; „Les Trechinae de France (1)". În: Ann. Soc. Ent. Fr., 90, 1921, p. 161–192.; „Les Trechinae de France (2)". În: Ann. Soc. Ent. Fr., 90, 1921, p. 295–345.; „Les Trechus des Pyreénées et de la chaîne Cantebrique". În: Bull. Soc. Hist. Nat., 49, 1921, p. 165–182.; „*Silphidae*. In: Voyage de Ch. Allaud et R. Jeannel en Afrique Orientale (1911–1912)". Paris, L'home, 1921, p. 1–14.; „Sur les segments géniteux des femelles des *Pentatomides* (*Hémiptères*)". În: Bull. Soc. Hist. Nat., 49, 1921, p. 43–47.; „Un voyage aux Hautes montagns à neiges éternelles de l'Afrique tropicale". În: Bul. Soc. R. Române Geogr., 40, 1921, p. 185–193.

La Catedra și Institutul de zoologie și anatomie comparată, profesorul Ioan Scriban publică: „Cercetări asupra histologiei patologice și a patogeniei miopatiilor primitive progresive pseudo–hipertrofice". În: Acad. Română. Publ. Fond. V. Adamachi, 9, nr. 47, 72 p.; „Sur la présence des fibres musculaires atypique dans la musculature de la queue des tetards de Batraciens Anoures et dans les myopathies pseudohypertrophiques". În: C. R. Soc. Biol., 73, 1921, p. 574–578.

Directorul Catedrei și Institutului de Botanică generală, profesorul Ioan Grințescu publică în acest an universitar (1921–1921), lucrarea „Note sur deux Orobanches parasitae des plantes cultivées et leur origine en Roumanie". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1, 1921, p. 136–140.

Catedra de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina botanică prezintă în cel de al doilea an „Bibliographia botanica Romaniae. 1–38 (1914–1948)". În: Bul. Grăd.

Bot., vol 1, (1921) – 28 (1948), având ca și autori pe Alexandru Borza și Emil Pop. Alexandru Borza publică fiind singur autor, lucrările: „Dr. Iulius Wolff". În: Bul. Grăd. Bot., 1, nr.2, 1921, p. 39–40; „Material pentru vocabularul botanic al limbii române. Grădini țărănești din Banat". În: Dacoromania, 1, 1920–1921, p. 359–362.; „Note critice asupra speciei colective *Melampyrum nemorosum* și formele înrudite din România". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1, 1921, p. 141–148; Contr. Bot., fasc. 1, 1921, p. 141–148.

Domnul Gheorghe Bujorean are publicată lucrarea „Două cazuri teratologice la *Crocus banaticus*". În: Bul. Grăd. Bot., 2, nr. 1, 1921, p. 117. Domnul conservator al herbarului Péterfi Martin publică lucrarea „O formă teratologică la *Chatarinea haussknechtii* (Jur. Et Milde) Broth". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1, 1921, p. 149–153.

În acest al doilea an universitar (1920–1921), cadrele didactice ale Secțiunii Științe Naturale, publică un număr relativ mic de lucrări, sarcinile primordiale fiind cele de natură organizatorică.

La terminarea celui de al doilea an universitar (1920–1921), rectorul Vasile Dimitriu nu-și publică raportul din cauze care-mi sunt necunoscute.

<<>>

În decursul celui de al treilea an de funcționare (1921–1922), în fruntea Universității clujene este ales ca și rector profesorul dr. Dimitrie Călugăreanu, membru corespondent al Academiei Române, membru al Societății de chimie biologică din Paris, președinte al Reuniunii române de biologie – secția Cluj și vicepreședinte al Societății de Științe din Cluj. Ca și prorector a funcționat fostul rector, profesorul Vasile Dimitriu, care în afara activității de profesor, a depus o rodnică activitate la ziarul „Cultura poporului", pe care l-a transferat de la Iași la Cluj. După încheierea activității de prorector, domnia sa se transferă la Universitatea din București, transferând și ziarul la care își continuă activitatea până în toamna anului 1928.

În acest al treilea an, la Secțiunea de Științele Naturii, de care ne ocupăm, erau încadrați 4 profesori titulari (D. Călugăreanu, I. Popescu-Voitești, Emil Racoviță, I. Scriban); 2 profesori agregați (Alex. Borza, I. Grințescu); un profesor agregat stagiar (V. Stanciu); un profesor angajat (R. Jeanel), precum și un conferențiar angajat – Pierre Chappuis – hidrobiolog elvețian, născut la Saint Cloud, Franța (1891–1960).

La sfârșitul acestui an universitar, profesorul Dimitrie Călugăreanu, în calitate de rector, își prezintă darea de seamă la data de 29 octombrie 1922. [D. Călugăreanu „Anuarul Universității din Cluj pe anul școlar 1921–1922, Cluj, 1923], în care prezintă activitatea se-

natului, a facultăților, dezvoltarea bibliotecilor, viața studențească etc. Rectorul sublinia faptul că universitatea nu este izolată de restul lumii, căci ea îndeplinește o funcție socială, fiind în strânsă legătură cu viața și rânduiala societății în mijlocul căreia funcționează. În raportul său, rectorul se plânge că: „sunt încă multe lipsuri în universitatea noastră, ne lipsesc localuri pentru adăpostirea unor institute, muzee, seminarii și chiar clinici. Ne lipsește cu totul un local pentru Institutul de Fiziologie la Facultatea de Științe. Chimia și Fizica se asfixiază în localuri complet insuficiente; partea cea mai prețioasă a Muzeului Botanic stă în teatrul vechi (aflat pe locul unde astăzi se află Colegiul Academic – nota autorului) și în altă clădire șubredă, expusă a se ruina, din pricină că nu poate fi îngrijită, putând deveni pradă incendiului, în care caz Universitatea ar pierde o avere de zeci de milioane… Bugetul este cu desăvârșire insuficient, față de scumpetea materialelor științifice… Din cei 2447 de studenți înmatriculați, doar o parte beneficiază de cămine. Acum când cărțile au ajuns la prețuri inabordabile, manualele didactice românești pentru studenții noștri, sunt absolut de trebuință mai ales la Cluj".

„Cu toate greutățile amintite, putem spune că în al treilea an de existență – apreciază rectorul – Universitatea noastră a făcut progrese vădite asupra anilor precedenți, atât în privința activității didactice, cât și a propășirii științelor, prin lucrările și publicațiunile făcute de corpul didactic și ajutător". [D. Călugăreanu, ibidem].

Sosirea materialelor științifice, ce fuseseră comandate din străinătate în anii anteriori, au permis ca lucrările

de laborator să se realizeze în condiții mult mai bune. La aceasta se adaugă și îmbogățirea tuturor bibliotecilor universității. O parte din membrii corpului didactic, au efectuat ore suplimentare (până la 18 ore pe săptămână, față de cele 6 ore prevăzute săptămânal), contribuind prin această activitate la o mai bună pregătire a studenților. Spre exemplificare, prezentăm încărcătura didactică a profesorului Alexandru Borza:

– Botanică sistematică, curs obligatoriu pentru studenții secției de Științe Naturale, anii II și III, – 3 ore săptămânal;
– Botanică sistematică, lucrări practice, pentru aceiași studenți, – 5 ore săptămânal;
– Botanică farmaceutică, curs, pentru studenții anului I Farmacie – o oră săptămânal;
– Geografie botanică, curs opțional – 1,5 ore săptămânal, deci, în total 10,5 ore.

„Universitatea noastră – scria rectorul în raportul său – s-a distins în anul expirat, mai mult decât în anii precedenți, prin producțiile sale științifice. Lucrările realizate la Secțiunea de Științele Naturii, într-un număr îmbucurător de mare au fost publicate mai toate, în Buletinul Societății de Științe din Cluj, al cărui prim număr a apărut încă din Decembrie 1921, al doilea număr a apărut în decursul lunii acesteia, iar al treilea se află sub tipar. Altele au apărut în C. R. A. S. Paris. Publicațiile „Buletinul de informațiuni al Grădinei Botanice și al Muzeului Botanic" precum și „Flora Romanie exiccata" de sub direcțiunea domnului profesor Alexandru Borza, au un conținut bogat și interesant. Domnul profesor Ioan Popescu-Voitești, pe lângă articolele

publicate în Analele Minelor, în Bul. Soc. de Științe din Cluj, Bul. de la Soc. Geol. de France, a tipărit un manual de Geologie, foarte bine alcătuit, care a fost premiat de către Academia Română și care aduce mari servicii studenților. În afară de lucrările publicate, profesorii Facultății de Științe au făcut o serie de cercetări care, fie din cauză că încă nu sunt gata, fie din cauza greutăților de tipar, încă n-au putut fi publicate."

Rectorul apreciază laudativ rezultatele excursiei geografice, organizată de profesorul Emmanuel de Martonne. Organizatorul acestei excursii, la care au participat atât studenți și personal al Universității clujene, cât și studenți ai Universității Sorbona din Paris, sublinia că această acțiune constituie un bun exemplu pentru universitățile franceze. [D. Călugăreanu, ibidem].

Pe lângă fiecare catedră a secțiunii de Științe Naturale, funcționau institutele în structura cărora, alături de personalul propriu, erau înglobate majoritatea cadrelor didactice. Pentru ilustrarea celor afirmate, vom prezenta structura de personal pentru fiecare institut în cel de al treilea an universitar, 1921–1922.

1. Institutul de Fiziologie generală (animală – nota autorului). Director, profesor titular Dimitrie Călugăreanu; șef de lucrări Neculai Gavrilescu; asistenți: Constanța Sprânceană, Dr. Vasile Stoiescu; preparatori: Teodor Buta, plus un loc vacant.

2. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată. Director, profesorul titular Ioan Scriban; șef de lucrări: Vasile Zaharescu; asistent: Florica Oana; preparator: Teodor Bușniță.

3. Institutul de Botanică sistematică cu Muzeul și Grădina Botanică. Director, profesor agregat Alexandru Borza; asistenți: Mircea Prișcu, Emil Pop; preparator: Gheorghe Bujoreanu; conservator al herbarului: Iuliu Erasmus Nyárádi; șef de cultură: Corneliu Gürtler.

4. Institutul de Botanică generală (și fiziologie vegetală – nota autorului). Director, profesor agregat Ioan Grințescu; șef de lucrări: dr. M. Tiesenhausen; asistent: Eugenia Florescu; preparatori: Ion Bozacu, George Chicin, Veturia Chevereșanu.

5. Institutul de Speologie. Director, profesor titular Emil Racoviță; Subdirector și în același timp, profesor titular al Catedrei de Biologie, Profesor René Jeannel; Adjunct: conferențiar Pierre Chappuis; asistenți: Letiția Chevereșanu, Valeriu Pușcariu.

6. Institutul de Geologie și Paleontologie. Director, profesor titular Ioan Popescu-Voitești; șef de lucrări: Ștefan Mateescu; asistenți: Elena Suciu; preparator: Valeriu Luca.

7. Institutul de Mineralogie și Petrografie. Director, profesor agregat stagiar Victor Stanciu; șef de lucrări: Victor Lațiu; asistent: Ovidiu Voicu; preparator: Marcela Călugăreanu.

Prezentăm în continuare, lucrările științifice și publicațiile corpului profesoral al secției Științelor Naturale, apărute în al 3-lea an universitar (1921–1922):

1. În cadrul Institutului de Speologie, profesorul Emil Racoviță conduce în continuare revista franceză Arch. Zool. Exp. Gén. În același timp, începe să editeze Lucrările Institutului de Speologie din Cluj.

Domnul Pierre Chappuis publică: „*Cyclops halepensis* n. sp. ein nouer Copepode aus Syrien". În: Zool. Anz., 55, nr. 1, 1922, p. 28–29; „Die Fauna der unter irdischen Gewässer der Umgebung von Basel". În: Arch. Hydrobiol., 14, nr.1, 1922, p. 1– 88 ; „Zoologische Resultate der Reise von P. A. Chappuis an den Oberen Nil (1). Copepoden". În: Revue Suisse Zool.., 29, 1922, p. 167–176.

Profesorul René Jeannel publică următoarele 9 lucrări: „Deux *Choleva* noveaux de France". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 27, 1922, p. 24–27; „La dispersion géographique des *Silphidae Catopinae* pendant le Tertiaire". În: C. R. Hebd. Acad. Sci., 174, 1922, p. 569–571; „La variation des piéces copulatrices chez les Coléoptères". In: C. R. Hebd. Acad. Sci., 174, 1922, p. 324–326; „Les Trechus de l'Afrique du Nord et des îles Atlantides". În: Bull. Soc. Sci. Nat. Maroc, 2, 1922, p. 15–30; „*Megalolythus Goliath*. Psélaphide cavernicole nouveau des monts Bihar". În: Bull. Soc. Șt. Cluj, 1, 1922, p. 323–337; „*Silphidae Catopinae* (Coléoptères). Deuxième série, avec une étude phylogénique et paléogéographique de la sous famille". În: Arch. Zool. Exp. Gén., 61, 1922, p. 1–98 (Biospeologica,47); „*Silphidae Leptinae* (Colléoptères). Première série et morphologie comparée du *Leptinus testaceus* Mull. et du *Platypyllus castoris* Rits". În: Arch. Zool. Exp. Gén., 60, 1922, p. 557–592. (Biospeologica, 45); „Sur les Choleva des îles Britaniques". In: Bull. Soc. Ent. Fr., 27, 1922, p. 49–50; „Un Silphide cavernicole nouveau du Jura Bernois". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 27, 1922, p. 202–204.

2. Institutul de Zoologie nu a publicat în acest an universitar nici o lucrare.

3. Institutul de Botanică generală și Fiziologie vegetală este prezent prin lucrarea profesorului Ioan Grințescu intitulată „Le noir de blés en Roumanie." În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1, 1922, p. 292–295.

4. Institutul de Fiziologie animală, datorită lipsei de spațiu pentru cercetările experimentale, nu prezintă în acest an nici o lucrare științifică.

5. Institutul de Botanică sistematică, Grădina și Muzeul botanic este reprezentat prin lucrarile profesorului Alexandru Borza: „Două plante indigene ale României: *Sarothamus scorpius* et *Spiraea salicifolia*". În: Bul. Grăd. Bot., 2, nr. 1, 1922, p. 85–88; „Grădina botanică din Iași." În: Bul. Grăd. Bot., 2, nr. 1, 1922, p. 99; „O vizită prin grădinile Botanice din Apus." În: Bul. Grăd. Bot., 2, nr. 2, 1922, p. 66–68 și nr. 4, p. 118–124. În acest an universitar continuă activitatea de amenajare a noii grădini botanice, Institutul organizând în același timp, excursiile cu rol de colectare de plante atât pentru cercetare, cât și pentru „Flora exiccata" și Herbarul Universității.

Prin numărul lucrărilor publicate de către corpul profesoral al Secțiunii Științelor Naturale, se confirmă concluziile expuse în darea de seamă a rectorului Dimitrie Călugăreanu, referitoare la variatele greutăți care au stat în fața cadrelor didactice în cel de al 3-lea an al funcționării universității clujene.

<<>>

În al 4-lea an universitar (1922–1923) a fost ales ca și rector profesorul Iacob Iacobovici, născut la Nicșeni, jud. Botoșani (1879–1959). După ce absolvă liceul „A. T. Laurian" din Botoșani (1898), urmează cursurile Facultății de Medicină din București, unde devine asistent la Catedra de Anatomie Descriptivă, funcționând în paralel ca și medic primar la Spitalul Colțea, apoi și la alte spitale. Este numit în 1919 profesor titular la facultatea de Medicină din Cluj, unde conduce Catedra de Clinică chirurgicală. Așa cum se statornicise regula, în anul universitar 1923–1924 funcționează ca și prorector. Transferat ulterior la București, a preluat în 1933 conducerea Clinicii II Chirurgicale la Spitalul Brâncovenesc, iar în 1935 înființează primul spital de urgență din România.

În cuvântarea de deschidere a anului universitar 1922–1923, noul rector subliniază importanța educației, insistând asupra rolului universităților. Acest rol a fost înțeles în mod deosebit de către universitățile engleze, „care au cultivat cu îndârjite nu numai cultura, dar și educația. Universitățile engleze au dat lumii acea specie umană unică – gentlemenul – om cum se cade. Acel tip care își dezvoltă toate darurile pentru binele societății; acel tip care urmărește individualitatea pronunțată pentru a o pune în slujba așezămintelor sociale." „Universitatea nu este o fabrică de titluri care să permită un trai mai ușor – afirmă în continuare rec-

torul în cuvântul său de deschidere – Universitatea este cu deosebire o școală a sufletului. Ea ridică pe om acolo unde el trebuie să stea… Aici e școala iubirii de aproape, aici e școala toleranței și respectului omului și drepturilor sale. Aici e școala muncii fără preget. Aici sunt chemați toți cei dornici să ajungă oameni întregi… și dacă împrejurări vitrege nu ne-au îngăduit să dăm omenirii ceea ce noi putem să dăm, venit-a vremea să arătăm tuturor, că suntem în stare să contribuim și noi la binefacerile progresului.

Întârzierea nu trebuie să ne descurajeze, din contră, noi suntem obligați să câștigăm prin viteză culturală, ceea ce am pierdut prin potrivnicia soartei. Și pentru asta ni se impune să fim oameni întregi și să muncim". [Diana Rețe <ed.>, Universitatea din Cluj. Discursuri rectorale – 1919–1939, Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 57–62].

La încheierea, după un an, a mandatului său de rector, credincios crezului său, domnul profesor Iacob Iacobovici, în darea sa de seamă spunea: „Iată de ce noi am ținut și ținem ca acest focar de cultură să fie și un focar de educație. Din universități să iasă nu numai un titrat oarecare, ci mai ales un bun cetățean… Universitatea din Cluj a înțeles dintru început acest lucru. De aceea, ea a căutat să asigure celor care vin la dânsa, un trai cât mai omenesc, cât mai bun… În cursul anului trecut s-a lucrat din toate puterile pentru a asigura noi mijloace, și printre acestea, două ni s-au părut mai eficace și anume: crearea de noi cămine și publicarea de manuale didactice românești". [Diana Rețe <ed.>, ibidem, p. 163–168].

Într-adevăr, în decursul anului universitar 1922–1923 s-au dat în folosință două cămine studențești, iar al treilea era pregătit în același scop, iar manualele tipărite de cadrele didactice ale Universității erau la un preț de 5–6 ori mai mic față de cărțile străine similare. Sumele provenite din vânzarea acestora erau folosite – spune rectorul – pentru editarea de noi manuale didactice.

Au fost alocate noi spații pentru activități didactice și de cercetare, iar rectorul a solicitat comisiei de expropriere, un teren la marginea orașului, pe care se intenționează clădirea noii universități clujene.

A fost reglată situația angajaților provizorii, fiind trecuți ca angajați definitivi, de la toate facultățile, care conform legii, împliniseră trei ani și aveau lucrări, au fost ridicați la rangul de profesori titulari.

Cadrele didactice au continuat și în acest an cu „publicarea în românește și în limbi străine a numeroase lucrări, apreciate foarte elogios în țară și în străinătate." [Diana Rețe <ed.>, ibidem]. Dintre acestea, ne vom opri numai la cadrele didactice și cercetătorii secției de Științe Naturale a Facultății de Științe. Aceștia, au publicat în acest an universitar 25 de lucrări științifice.

Titularul catedrei de Botanică generală și Fiziologie vegetală, profesorul Ioan Grințescu publică două lucrări în Buletinul Societății de Științe Cluj, nr. 1, ambele privind micromicete: „*Botrichium virginianum* (L.) Swartz în Trannsilvania". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1923, p. 21–22; „Sur l'*Oïdidum* Chêne et ses périthèces". In: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1, 1923, p. 497–505.

Pentru a înțelege mai bine diversitatea subiectelor pe care profesorul Ioan Grințescu le-a abordat de-a lungul carierei sale științifice, să ne oprim puțin asupra pregătirii profesionale și funcțiile pe care le-a îndeplinit. În 1894 devine farmacist–asistent, pentru ca în anul următor 1895/1896 să se înscrie la Universitatea București. După un an, urmează cursurile Universității din Geneva, obținând diploma de farmacist. Continuându-și studiile la aceeași universitate, în 1900 devine licențiat în științele fizico–chimice și naturale, iar în 1902 devine doctor în științele naturale, fiind numit în 1903 asistent la Catedra de Botanică a Universității din Geneva. Din 1903 ține, la aceeași universitate un curs special de biologia algelor verzi. Revenind în țară, funcționează ca profesor de botanică și geologie–mineralogie la Școala superioară de agricultură din București, între anii 1911–1919. În 1919 este numit profesor agregat la universitatea clujeană. În paralel, în perioada 1913–1921, în calitate de sub inspector la Regia Monopolului de Stat, conduce la București Laboratorul de cercetări pentru combaterea maladiilor tutunului. [Ștefan Péterfi „Ion Grințescu". În: St. Cerc. Biol., 14, nr. 2, 1963, p. 320–322].

Și în acest an universitar, ca și în cel precedent, echipa condusă de profesorul Emil Racoviță publică cel mai mare număr de lucrări (13).

Profesorul Emil Racoviță publică „Notes sue les *Isopodes*". In: Arch. Zool. Exp. Gen., 61, nr. 4, 1923, p. 75–122 și „Desciption de trois *Asellus* (Isopodes) cavernicoles nouveaux. (Note preliminaires)". In: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1, 1923, p. 402–410.

Domnului P. Chappuis îi apare o singură lucrare asupra unor specii noi de copepode cavernicole intitulată „Nouveaux Copepodes cavernicoles des genres *Cyclops* et *Canthocamptus*. (Note preliminaire)". In: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1921/23, p. 584–590. În schimb, domnului profesor René Jeanel îi apar 11 lucrări publicate în majoritatea lor în Franța, dar și în Buletinul Societății de Științe Cluj. Titlurile acestor lucrări sunt: „Descriptions préliminaires d'Anopthalmes nouveaux de Serbie". In: Bul. Soc. Șt. Cluj, 4, 1923, p. 1–12; „Deux *Staphylinides* endogés aveugles des monts Bihar". În: Bull. Soc. Sci. Cluj, 1, 1921/1923,p. 337–347; „Esquisse du peuplement de l'Europe par les espèces du genre *Choleva* Latr." In: C. R. Hebd. Acad. Sci., 176, 1923, p. 1238–1241; „Étude préliminaire des Coléoptéres aveugles du Bihar". In: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1923, p. 411–472; „L'évolution de l'appareil copulateur dans la genre *Choleva* Latr". In: C. R. Hebd. Acad. Sci., 176, 1923, p. 1242–1244; „Les Choleva d'Italie". In: Boll. Soc. Ent. Ital., 55, 1923, p. 34–42; „Les Trechinae de la région orientale." In: Ann. Mag. Nat. Hist., 12, nr. 9, 1923, p. 393–455; Origine de la fauna entomologique des Carpathes et des monts du Bihar". In: C. R. Hebd. Acad. Sci., 176, nr. 22, 1923, p. 1505–1506; „Sur l'évolution des Coléoptères aveugles et le peuplement des grottes dans les monts du Bihar, en Transilvanie". In: C. R. Hebd. Acad. Sci., 176, 1923, p. 1670–1672; „Un nouveau *Bathyscicola* des Pyrénées Orientales". In: Bull. Soc. Ent. Fr., 28, 1923, p. 104–106; „Un nouveu *Drimeotus* endogé des monts Bihar". In: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1, 1923, p. 604–605.

Din partea Institutului de Botanică sistematică, a Muzeului și Grădinii Botanice, profesorul Alexandru Borza publică „Bryologul Martin Péterfi. Schiță biografică cu portret". În: Bul. Grăd. Bot., 3, nr. 1–2, 1923, p. 597–603. Domnul conservator al herbarului, Erasmus Nyárádi publică două lucrări în Buletinul Grădinii Botanice: „*Centaurea ruthenica* n-a dispărut din flora Transilvaniei". In: Bul. Grăd. Bot., 3, nr. 3, 1923, p. 85–87 și „O plantă nouă pentru flora României". In: Bul. Grăd. Bot., nr. 4, 1923, p. 111–112, iar în Buletinul Culturii Tutunului publică: „Observațiuni cu privire la combaterea maladiei *Alternaria tenuis*". În: Bul. Cult. Tutun., 15, nr. 65, 1923, p. 28–30.

Tot în acest an, este semnalată o primă producție științifică a viitorului profesor și academician Emil Pop privind bibliografia botanică din România „Bibliographia botanica Romanie. Nota 5–38 (1923–1948)". In: Bul. Grăd. Bot., 3 (1923) – 28 (1948, (în colaborare cu profesorul Alexandru Borza).

Profesorului Ioan Scriban îi apare în acest an lucrarea „La structure de fibres conjunctives chez les *Hirudinées*". In: C. R. Soc. Biol., 75, 1923, p. 935–937.

„Cercetările biologice – sublinia rectorul Iacob Iacobovici – cari la prima vedere pot părea simple ocupațiuni de oameni absorbiți de anumite probleme, au o importanță practică enormă atunci când cunoscându-le, se evită dezastre economice. Și când prin cunoașterea anumitor procese biologice se obțin rezultate practice, cari dau bogăției economice noi resurse. Cine nu știe de dezastrele produse de paraziții apăruți în pădurile noastre. Or, materialul lemnos constituie una din cele

mai mari bogății ale solului nostru și în special, ale Ardealului. Poate Universitatea din Cluj, care trăiește în mijlocul acestor bogății să le ignoreze?"

Printre neîmplinirile, semnalate de rector, apare următoarea afirmație „Actuala Facultate de Științe se găsește în cele mai proaste condițiuni din cauza lipsei complete de localuri. Se impune imediat o clădire a institutelor de: fiziologie, chimie, fizică, geologie, botanică, pedologie. La clădirea acestor institute se va avea în vedere în primul loc, utilizarea lor pentru partea practică, care intră în sfera lor de activitate." Rectorul propune „crearea unui institut special pentru educația maselor, care va avea săli de conferințe, înzestrate cu toată instalația necesară, precum și centralizarea în construcții proprii, a tuturor muzeelor, cari să pună la dispoziția publicului toate bogățiile universității. [D. Rețe, ibidem, p. 76]. În continuare, rectorul adresează sincere mulțumiri profesorului Emil Racoviță „Țin cu această ocaziune să aduc viile mele mulțumiri și recunoștința Universității noastre Domnului Profesor Emil Racoviță, reprezentantul universității în parlament, care zi de zi, ceas de ceas a căutat să satisfacă tot ceea ce se putea, pentru progresul acestei universități. Țin să mulțumesc colegilor din Senatul Universității pentru munca fără preget, desfășurată în împrejurări atât de grele…"

<<>>

„…Universitatea noastră, în conformitate cu legiuirea și cu tradiția stabilită, a ales în unanimitate Rector pentru anul care începe (1923–1924), pe domnul Nicolae Bănescu, cunoscut prin lucrările sale, prin calitățile sale de om superior și prin tactul și energia sa.” [D. Rețe, ibidem, p. 65–69].

Profesorul Nicolae Bănescu, născut la Călărași (1878–1971), după ce a absolvit Facultatea de Litere și Filozofie a Universității București, pleacă pentru doi ani (1910–1912) la Universitatea din München pentru obținerea titlului de doctor și aprofundarea cunoștințelor de istorie (bizantinologie) și limbă latină. În 1919 este numit profesor la Universitatea din Cluj, Facultatea de Litere și Filozofie, la organizarea căreia a contribuit în calitate de prodecan (1919–1920 și 1921–1922) și în calitate de decan (1920–1921).

În cuvântarea festivă de la deschiderea anului universitar 1923–1924, noul rector, după ce mulțumește predecesorului său, profesorul Iacob Iacobovici, pentru realizările universității din anul precedent, își axează expunerea pe perioada în care Gheorghe Lazăr își deschidea învățământul său în limba română, la școala Sfântu Sava din București, școală întemeiată de Șerban Vodă Cantacuzino la 1679 și unde se preda în limba greacă.

„Să nu uităm – spunea noul rector – sfatul pe care-l dăduse Gheorghe Lazăr ca școala să trezească mai pre-

sus de toate <simțul datoriților și iubirea de muncă>. [Anuarul Universității din Cluj pe anul școlar 1923–1924, întocmit de N. Bănescu și Ștefan Jarda, p. 7–35].

În Raportul rectorului , prezentat după încheierea anului universitar 1923–1924, se prezintă situația generală, greutățile întâmpinate de universitate în anul cât a fost rector.

Numărul studenților din anul universitar 1923–1924, ni se pare acum foarte mic, doar de 1667, din care 73,9% români, 11,1% evrei, 9,6% maghiari, 4,5% germani, 0,9% alte naționalități. Dintre ei, 423 erau bursieri, iar în căminele universității erau 570 de locuri.

Pentru Secțiunea de Științele Naturii a Facultății de Științe, a început în acest an construcția Institutului de Fiziologie animală prin adăugarea unui etaj clădirii ce adăpostea institutele de zoologie și respectiv, speologie. Se continuă de asemenea, programul de amenajare a noii grădini botanice. Dacă în anul precedent s-au terminat primele 4 sere, „turnul de apă", și rețeaua de distribuire a apei, ne mai fiind nevoie să se ia apă pentru stropirea plantelor din Pârâul Țiganilor, ce străbate grădina, în acest an se termină sectorul de sistematica plantelor, precum și cel de plante montane și alpine.

Prezentasem structura personalului secțiunii Științelor naturale pentru anul universitar 1921/1922. După doi ani (1923/1924) structura a suferit unele modificări mai ales în privința personalului ajutător. Iată cum se prezintă această structură:

Toți profesorii titulari au doctorat în științele naturii: Dimitrie Călugăreanu la Fiziologie generală (animală); Ioan Popescu-Voitești la Geologie și Paleonto-

logie; Emil Racoviță la Institutul de Speologie; Ioan Scriban la Zoologie și Anatomie comparată; Alexandru Borza la Botanică sistematică, Muzeul și Grădina botanică; Ioan Grințescu la Botanică generală și Anatomie vegetală; Victor Stanciu, profesor agregat la Mineralogie și Petrografie. Ca și profesor angajat, titular al Catedrei de Biologie, doctor în științe naturale, René Jeannel, care figura și ca subdirector al Institutului de Speologie. Dr. Pierre Chappuis era conferențiar angajat și adjunct la Direcțiunea Institutului de Speologie.

Șefi de lucrări la secțiunea Științelor Naturii erau: Dr. M. Tiesenhausen la Institutul de Botanică generală; N. Gavrilescu la Institutul de Fiziologie generală (animală); T. Bușniță la Institutul de Zoologie și anatomie comparată; Șt. Mateescu la Institutul de Geologie–Paleontologie; V. Lațiu la Institutul de Mineralogie–Petrografie; M. Prișcu la Institutul de Botanică sistematică.

Asistenți în acest an erau: Florica Pop la Institutul de Fiziologie generală (animală); V. Pușcariu la Institutul de Speologie; E. Epure la Institutul de Zoologie și Anatomie comparată; V. Luca la Institutul de Geologie–Paleontologie; Marcela Călugăreanu la Institutul de Mineralogie–Petrografie; Teodora Manolescu la Institutul de Botanică generală și Fiziologie vegetală; I. Bozac la același institut; E. Pop la Institutul de Botanică sistematică.

Preparatori: T. Buta la Institutul de Fiziologie generală (animală); Lucia Doctor la același institut; A. Balint la Institutul de Zoologie și Anatomie comparată; I. Maxim la Institutul de Geologie–Paleontologie; Gh. Ionescu la Institutul de Mineralogie–Petrografie; Veturia

Chevereșan la același institut; Ghe. Velici la Institutul de Botanică generală și Fiziologie vegetală; Fr. Nemeth la același institut; Ghe. Bujoreanu la Institutul de Botanică sistematică.

Normele didactice au rămas destul de mari, depășind chiar, în unele situații, normele din anul precedent.

a. La Catedra și Institutul de Botanică generală, conduse de profesorul Ioan Grințescu:

- Curs de Botanică generală – 3 ore săptămânal, ambele semestre.
- Lucrări practice de Botanică generală – 5 ore săptămânal., ambele semestre.
- Lucrări practice pentru anul I Farmacie – 3 ore săptămânal, ambele semestre.
- Au fost organizate cu studenții două excursii botanice (3 zile) și 4 excursii științifice (84 zile) cu personalul institutului.

b. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina botanică, conduse de profesorul Alexandru Borza.

- Botanică sistematică – 3 ore curs și 5 ore lucrări pentru studenții naturaliști anii II și III.
- Botanică farmaceutică pentru studenții farmaciști anul I, – o oră curs.
- Geografie botanică – o oră curs facultativ.
- S-au efectuat cu studenții 3 excursii botanice.

Numărul de plante din herbar a crescut, ajungând la 391.732 foi de herbar, creștere obținută prin schimb și adaosuri proprii, realizate în cele 28 de excursii botanice, care au totalizat 66 de zile. Piesele Muzeului botanic au fost parțial mutate din sălile vechiului tea-

tru, datorită restrângerii spațiului. Lucrările în noua grădină botanică au fost aproape terminate, dar construirea serei pentru palmieri n-a fost clădită încă. Schimbul de semințe s-a realizat și în acest an cu 122 de grădini botanice. Tot în acest an au apărut 4 numere din Buletinul Grădinii și Muzeului botanic, precum și centuriile IV și V din „Flora Romanie exiccata".

c. Institutul de Fiziologie generală (animală), condus de profesorul Dimitrie Călugăreanu, a fost instalat temporar în 4 camere ce aparținuseră Societății sportive studențești. În acest spațiu a început ținerea cursurilor și lucrărilor practice. Ca și titlu de curiozitate, precizez că la sesiunea din iunie s-au prezentat și au promovat doar 3 studenți.

d. La Institutul de Geologie–Paleontologie, condus de profesorul Ioan Popescu-Voitești, s-au ținut săptămânal 5,5 ore de curs și 9,5 ore de lucrări practice. Institutul a efectuat două excursii științifice cu studenții (10 zile) în regiuni miniere – Valea Jiului și în regiuni petrolifere – Valea Prahovei. Personalul institutului a realizat numeroase excursii de studii în diverse zone ale țării. În plus, au fost efectuate cursuri la Școala Politehnică din Timișoara și la Academia de Agricultură din Cluj.

e. La Institutul de Mineralogie și Petrografie, condus de profesorul agregat Victor Stanciu, s-a efectuat cursul general de mineralogie și petrografie – 3,5 ore săptămânal și 9,5 ore de lucrări practice. Acest institut a participat la realizarea în comun cu institutul, condus de profesorul Voitești, la organizarea celor două excursii cu studenții în Valea Jiului și Valea Prahovei.

f. Institutul de Speologie, condus de profesorul Emil Racoviță, și-a îmbogățit colecțiile faunistice în urma explorării a 47 de peșteri de pe teritoriul țării, la care se adaugă materialul recoltat din zone montane (Munții Făgăraș, Bucegi, Piatra Craiului). Profesorul Racoviță acuză insuficiența fondurilor, situație care a afectat o serie de domenii privind dezvoltarea institutului și a cercetărilor științifice, desfășurate aici.

g. Institutul de Zoologie, condus de profesorul Ioan Scriban, susține cursul și lucrările practice pentru 30 de studenți naturaliști din anul I și II, 25 de studenți ai anului I Farmacie și 9 studenți ai secției cu dublă specializare, Geografie – Științe Naturale.

În ceea ce privește cercetarea, domnul rector aprecia „Activitatea științifică a corpului profesoral a fost tot atât de rodnică ca și în anul precedent". [Raportul rectorului Nicolae Bănescu în Anuarul Universității Cluj pe anul școlar 1923–1924, ibidem].

Cadrelor didactice și cercetătorilor secțiunii Științe Naturale le-au apărut în anul universitar 1923–1924 un număr crescut de lucrări științifice, publicate atât în reviste din țară, cât și din străinătate.

În cadrul institutului de Botanică sistematică, profesorul Alexandru Borza publică: „Protecția naturii în România". În: Bul. Grăd. Bot., 4, nr. 1, 1924, p. 1–24; „Despre câteva Centauree din România". În: Bul. Grăd. Bot., 4, nr. 2–3, 1924, p. 33–37. Domnul conservator al herbarului Nyárádi Erasmus publică „Adnotațiuni la flora României". În: Bul. Grăd. Bot., 4, nr. 4, 1924, p. 95–98; „Contribuții la cunoașterea vegetației și florei

muntelui Ceahlău". În: Bul. Grăd. Bot., 4, nr. 2–3, 1924, p. 80–88.

Colectivul Institutului de Speologie publică în acest an 13 lucrări. Profesorul Emil Racoviță publică „Notes sur les Isopodes", în revista franceză pe care o conduce: Arch. Zool. Exp. Gén., 62, nr. 2, 1924, p. 35–48; „Avant-propos/pour le ler–7éme tome des travaux de l'Institut de Spéologie de Cluj". În: Lucr. Inst. Speol., 1920–1924, p. V–VI; „Diagnoses des genre *Asellus* et *Stenasellus* et description de deux *Stenasellus* nouveaux (Note préliminaires)". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 2, 1924, p. 81–92; „L'Institut de Spéologie de Cluj et considération générales sur l'importance, le rôle et l'organization des instituts de recherches scientifiques. (Premier rapport de la Direction. Periode 1920–1924)". În: Lucr. Inst. Speol., 1, 1920–1924, p. 1–50, anexe, p. 1–10. Ca și Emil Racoviță, profesorul René Jeannel conduce o revistă în Franța intitulată: „L'Abeile journal" din care publică volumul XXII, fasc. 2. În Italia, în Boll. Soc. Ent. Ital., 56, 1924, p. 49–62 publică „*Bathyscinae* noveaux de l'Italie". În colaborare cu Emil Racoviță publică revista „Biospeologica", vol. 5, în care înserează „Index alphabétique et analitique". apărut și în Arch. Zool. Exp. Gén., 1924, 26 p; „*Coléoptères* nouveaux de Catalogne". În: Trab. Mus. Cienc. Nat., 4, 1924, 18 p; În Glas. Srpske Acad., 113, 1924, 17 p. apare „Contribution à la connaissance des grottes de Serbie et de leur faune". „Monographie des *Bathysciinae* (1–2)", apare în Arch. Zool. Exp. Gén., 63, 1924, p. 1–436; „Revision des *Choleva* Latr. Servir à l'historie du pleupement de l'Europe". În: Abeille, 32, 1924, p. 1–160; „Sur le mécanisme de isolement génital

chez les Cavernicoles". In: C. R. Soc. Biol., 90, 1924, p. 533–534. Dr. P. A. Chappuis publică în Biospeologica vol. 5, respectiv, în Arch. Zool. Exp. Gén., 1924, 26 p., lucrarea „Index alphabétique et analitique."

Profesorului Ioan Grințescu i-au apărut în acest an lucrările: „Considerations géobotaniques sur le Mont Ceahlău". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 2, 1924, p. 104–112." „Contribution à étude du mélèze des Carpathes". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 2, 1924, p. 69–77.

Profesorul Ioan Scriban publică în Franța lucrările: „Sur le structure la cytophysiologie de la cellule adipeuse chez *Glossosiphonia paludosa* C". În: C. R. Soc. Biol., 76, 1924, p. 1065–1067; „Une nouvelle méthode de coloration trichrome". În: C. R. Soc. Biol., 76, 1924, 531–532.

Profesorul I. P. Voitești publică ediția a II-a a cursului „Elemente de Geologie, cu privire generală asupra geologiei României". București, Gutenberg, 1921, 474 p., precum și o importantă lucrare privind formarea depozitelor de sare și petrol în zona Carpaților, lucrare publicată la Londra.

<<>>

Pentru anul universitar 1924–1925 a venit rândul Facultății de drept de-a propune candidatul pentru funcția de rector. A fost propus și ales profesorul titular de Drept civil Camil Negrea, născut la Făgăraș (1882–1956). Profesorul Negrea deținuse în cadrul Facultății de Drept funcțiile de prodecan (1919–1920) și decan (1920–1921 și 1926–1927). Pe baza numeroaselor sale studii, publicate în română și maghiară, a fost considerat cel mai mare civilist al Ardealului din perioada interbelică. [Dan Fornade „Personalități clujene (1800–2007)", p. 409].

După cum rezultă din raportul rectorului, la Facultatea de Științe nu apar modificări în componența corpului didactic.

Numărul lucrărilor științifice, publicate de către biologi a fost mai mic decât în anul precedent. Cele mai multe apar tot la Institutul de Speologie. Atât directorul institutului, cât și domnul Chappuis își continuă preocupările științifice în domeniul vietăților cavernicole și în special al isopodelor și coleopterelor. Domnul Emil Racoviță publică în continuare „Notes sur les *Isopodes*". În: Arch. Zool. Exp. Gén., 63, 1925, p. 533–622. Domnului René Jeannel i-au apărut lucrările: „Monographie des *Bathysciinae* (1–2), Notes et Revue". În: Arch. Zool. Gén., 64, nr. 3, 1925, p. 71–77. (Biospeologica, 51); „Description de deux espèces nouvelles du genre *Perileptus* (in Adephaga des îles de Cap Vert, par Ch.

Allauaud)". În: Ann. Mus. Civ. – Stor. Nat., 52, 1925, p. 90–92; „L'aptérisme chez les Insectes insulaires." În: C. R. Hebd. Acad. Sci., 180, 1925, p. 1222–1224; „Morphologie de l'élitre *Coléoptères* adephages". În: Arch. Zool. Exp. Gén., 64, 1925, p. 1–84; „Risultati sciencifici della spedizione Ravasini – Lona in Albania (8). „*Carabidae Trechinae*". În: Boll. Soc. Ent. Ital., 57, 1925, p. 23–25; „Sur la morphologie et l'origine des ongles des tarses des *Insectes*". În C.R. Hebd. Acad. Sci., 180, 1925, p. 961–963; „Sur les homologies des articles de la patte des Insectes". În: Arch. Zool. Exp. Gén., 64, Notes et revue, nr. 2, 1925.

Domnului Pierre Chappuis îi apar 5 lucrări: „Description de deux *Harpacticides* nouveaux de Transylvanie". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 2, 1924/1925, p. 23–26; „Descriptions preliminaires de *Copépodes* nouveaux de Serbie". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 2, 1924/1925, p. 27–45; „Sur les Copépodes et les Syncarides des eaux souterraines de Cluj et de Monts Bihar". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 2, 1924/1925, p. 157–182; „Sur la validité spécifique de deux *Harpacticides*". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 2, 1924/1825, p. 17–20; „Sur quelques *Harpacticides* de la Nouvelle Guinée et de Patagonie". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 2, 1924/1925, p. 96–103.

Profesorul Alexandru Borza prezintă în Bul. Grăd. Bot., 5, nr. 3–4, 1925, p. 49–74, „Flora grădinilor țărănești române", iar în Bul. Soc. Șt. Cluj, 2, 1924–1925, p. 49–68, îi apare lucrarea „Contribuții la cunoașterea vegetației și florei Insulei Șerpilor". Publică de asemenea, lucrarea „Ergebnisse der Naturschutzbewegung in Rumänien". În: Nachrbl. Naturdenkmalpfl., 2, nr. 5,

1925, p. 106–109; „Starea de azi a cunoștințelor noastre despre filogenia plantelor. O nouă schemă diagramatică reprezentând filogenia regnului vegetal", a fost publicată în Bul. Grăd. Bot., 5, nr. 1–2, 1925, p. 26–37. Domnul Ghe. Bujoreanu continuă publicarea datelor meteo „Date meteorologice pe anul 1924–1927, culese la stațiunea meteorologică a Grădinii Botanice din Cluj". În: Bul. Grăd. Bot., 5, App. 2, 1925, p. 13–15. Domnul Nyáràdi Erasmus descrie în Magy. Bot. Lap. Nr. 24, un gen nou de Crucifere „*Triptopetalum* novum genus e familia *Crucuferarum*."

Domnul șef de lucrări Teodor Bușniță publică lucrarea „Contributions à étude anatomique et histophysiologique du tube digestif chez *Misgurnus fossilis* L". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 2, 1925–1925, p. 133–156.

În acest an universitar, mai precis în noiembrie 1924, ia ființă Extensiunea universitară, o activitate de familiarizare a publicului larg cu diversele domenii ale științelor. Au fost prezentate 151 de conferințe în 24 de orașe ale Transilvaniei, activitate la care profesorii biologi au participat din plin.

Numărul studenților universității este de 2.175, cu 208 mai mulți decât în anul precedent, ceea ce a condus și la creșterea cu 50 a numărului de locuri în cămine.

<<>>

Alegerea noului rector pentru anul universitar 1925–1926, la propunerea Facultății de Științe s-a realizat cu unele peripeții. Facultatea a propus doi candidați: profesorul Gheorghe Spacu și profesorul Emil Racoviță. În urma votării, ce a avut loc la data de 15 mai, voturile s-au împărțit câte 8 pentru fiecare candidat. Votul hotărâtor în situații de balotaj, era al rectorului în funcție, respectiv, a profesorului Camil Negrea, care votând în favoarea profesorului Gheorghe Spacu, acesta a fost proclamat rector. Datorită unor proteste, votul se reia după două săptămâni (15 iunie), când toate cele 15 voturi sunt acordate profesorului Emil Racoviță, care anunță că nu poate primi funcția pentru anul universitar 1925–1926. În consecință, la a treia votare (22 iunie), profesorul Gheorghe Spacu primește 10 voturi, 5 fiind albe. Deci, rector rămâne profesorul Gheorghe Spacu, iar prorector profesorul Camil Negrea.

Profesorul Gheorghe Spacu s-a născut la Iași (1883–1955), unde a absolvit și universitatea, urmând apoi specializările în chimie analitică la Viena și chimie organică la Berlin. În 1919 devine profesor titular de chimie anorganică și analitică la Facultatea de Științe din Cluj până în 1940, când se transferă la Universitatea din București. Prin intensa activitate pe care a depus–o, este socotit creator de școală în domeniul chimiei anorganice și analitice. [D. Fornade, ibidem].

Pentru anul universitar 1925–1926, conducerea Facultății de Științe fusese alcătuită din profesorul Ioan Grințescu – decan și profesorul Ioan Scriban – prodecan. În componența cadrelor didactice nu s-au semnalat modificări semnificative. Corpul profesoral a rămas neschimbat: E. Racoviță, I. Scriban, A. Borza, I. Grințescu, R. Jeannel, conferențiar P. Chappuis. Șefii de lucrări sunt următorii: Sperlea Ana – Institutul de Fiziologie (animală); Pop Emil – Institutul de Botanică sistematică; Nyárádi Erasmus – conservator al herbarului; Gürtler Cornel – Grădina botanică; M. Tiesenhausen – Institutul de Botanică generală. Asistenții: Pușcariu Valeriu – Institutul de Speologie; Radu Ana Livia – Institutul de Fiziologie (animală); Bujoreanu Gheorghe – Institutul de Botanică sistematică; Bozac Ioan – Institutul de Botanică generală; Nemeth Francisc – Institutul de Botanică generală; Epure Eugen – Institutul de Zoologie. Preparatorii: Cohan Lucreția – Institutul de Fiziologie (animală); Pop Victor – Institutul de Zoologie; Morariu Iuliu – Institutul de Botanică generală; Ferenczi Alexandru – Institutul de Zoologie; Poienaru Ana – Institutul de Zoologie; Veliciu Gheorghe – Institutul de Botanică generală.

Din raportul anual al profesorului Emil Racoviță, directorul Institutului de Speologie, rezultă că în anul universitar 1925–1926 au fost cercetate 42 de peșteri din Ardeal, Pirinei și Turcia, numărul total al peșterilor explorate a ajuns la 1947. Profesorul Racoviță se plânge că din cauza lipsei de fonduri a trebuit să renunțe la un număr semnificativ de abonamente la reviste și tratate de specialitate.

Din activitatea didactică reținem o serie de aspecte prezentate în rapoartele anuale ale institutelor. Astfel, la Institutul de Botanică sistematică, condus de profesorul Alexandru Borza, pentru cursul de Botanică sistematică s-au realizat 3 ore săptămânal și 5 ore de lucrări pentru studenții anilor III a secțiilor de Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale. Studenților anului I a Facultăților de Farmacie și Medicină s-a ținut o oră de curs și două ore de lucrări practice. Curs facultativ de fitosociologie pentru studenții secțiilor de Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale, anii II și III – câte o oră săptămânal. S-au făcut 3 excursii cu studenții în împrejurimile Clujului. Herbarul institutului s-a îmbogățit în urma deplasărilor pe teren din Delta Dunării, Insula Șerpilor, Dobrogea, zona Hunedoara, Bucovina, în total 27 de zile. În noua grădină botanică a fost construită sera pentru palmieri, grădina japoneză, grupul dobrogean etc. S-a efectuat schimbul de semințe cu 137 de grădini botanice. Au fost preluate 5 rezervații științifice de stepă și fânațe de lângă Cluj, Piatra Roșie de la Tulgheș, Piatra Craiului, Pietrosul Mare în Maramureș.

La Institutul de Botanică generală au fost ținute următoarele activități didactice: Curs de Botanică generală – 3 ore săptămânal și 5 ore de lucrări practice. Curs de Botanică generală pentru studenții anului I Farmacie – 1 oră și 3 ore de lucrări practice săptămânal. Curs facultativ de Fiziologie vegetală – 1 oră și 5 ore de lucrări practice pe săptămână. Au fost efectuate două excursii cu studenții în împrejurimile Clujului și 21 de zile de deplasări în teren în scop de cercetare.

Din activitatea științifică a anului universitar 1925–1926 reținem în primul rând, publicațiile Institutului de Speologie. Biospeologica este revista internațională, condusă de profesorul Emil Racoviță, în care se publică studiile definitive asupra materialului faunistic adunat de Institutul de Speologie. În anul la care ne referim, s-au publicat din Biospeologica fascicolele 52 și 53. Lucrările Institutului de Speologie cuprinde lucrările ce nu figurează în Biospeologica. În acest an a apărut Tomul I cu 553 pagini, în care sunt prezentate 25 de lucrări. În prima dintre acestea, profesorul Emil Racoviță face o expunere a istoricului Institutului de Speologie, insistând asupra importanței sale și a principiilor de organizare. Este reliefată și ideea conform căreia, pe baza lucrărilor prezentate în Biospeologica, să se contureze „Istoria naturală a domeniului subteran". Tot în Tomul I este prezentat discursul de recepție la Academia Română, intitulat „Speologia. Rostul și însemnătatea acestei științe sintetice". Celelalte lucrări din acest volum sunt de zoologie, etologie și morfologie asupra copepodelor, izopodelor, coleopterelor aparținând domnilor R. Jeannel și P. Chappuis.

Prezentăm lista lucrărilor științifice ale profesorului Emil Racoviță: „Avant-propos/pour le ler–7éme tome des Travaux de l'Institut de Speologie de Cluj". În: Lucr. Inst. Speo., 2, 1924–1926, p. IX–XIII; „Catalogul revistelor științifice și medicale din Cluj", Cluj, Corvin, 1926, XXIV + 455 p.; „Index des espéces et des groupes supérieurs décrits ou nouveaux. (*Copépoda, Isopoda, Coleoptera*)". În: Lucr. Inst. Speol., 4 , 124–126, p. 1–8; „Speologia. Discurs rostit la ședința solemnă din 13

iunie 1926, cu răspuns de dr. Gr. Antipa". București, Cultura Națională, 1926, 64 p. [Academia Română. Discursuri de recepție, 61].

René Jeannel: „Faune cavernicole de la France, avec une étude des conditions d'existence dans le domaine souterrain", Paris, Lechevalier, 1926, 334 p.; „Quelques données sur le peuplement de la Corse et de la Sardaigne". În: Association Française pour l'Avancement des Sciences. Session de Grenoble. Section Biogéogr., Paris, Soc. Gén. d'Impr., 1926, p. 750–753; „La distribution des *Trechodes*, une lignée de *Coléoptères* gondwaniens". În: C. R. Soc. Biogéogr.,3 , 1926, p. 51–54; „La distribution géographique des *Aepus*, *Colépotères* submarins". În: C. R. Soc. Biogéogr., 3, 1926, p. 39–41; „Le genre *Anophtalmus* Sturm". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 3, 1926, p. 29–64; „Les *Duvalius* oculés des Carpathes et des massifs de refuges des Alpes Méridionales". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 3, 1926, p. 11–22; „Noveaux *Duvalius* de Roumanie". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 3, 1926, p. 23–24; „Nouveaux *Duvalius* de Transilvanie." În Bul. Soc. Șt. Cluj, 3, 1926, p. 25–28. „Monographie des *Trechinae*. Morphologie comparée et distribution géographique d'un groupe de *Coléoptères* (1–4)". În: Abeille, 32, 1926, p. 221–550. Domnul P. Chappuis publică „*Harpacticiden* aus der Kiemenhöhle des Flusskrebses". În: Arch. Hydrobiol., 17, nr. 3, 1926, p. 515–520.

Institutul de Botanică sistematică a publicat volumul V al „Buletinului de informații al Grădinii botanice și Muzeului botanic", în care profesorul Alexandru Borza publică „Contribuții experimentale la cunoașterea problemei originii florei insulare". În: Bul. Grăd.

Bot., 6, nr. 3–4, 1926, p. 73–80, în colaborare cu Ghe. Bujorean. Domnul Ghe. Bujorean publică în continuare, „Date meteorologice a Grădinii Botanice din Cluj". În: Bul. Grăd. Bot., 6, App. 1, 1926, p. 7; „Notițe teratologice". În: Bul. Grăd. Bot. , nr. 3–4, 1926, p. 124–125. Domnul Nyárádi Erasmus continuă să publice „Adnotațiuni la flora României". În: Bul. Grăd. Bot., 6, nr. 3–4, 1926, p. 126–131.

Profesorului Ioan Grințescu, titularul Institutului de Botanică generală, îi apare ediția a II-a a Cursului elementar de Botanică generală.

În acest an, „Extensiunea universitară" ce a devenit persoană juridică, își îndeplinește cu prisosință scopul pentru care s-a organizat, prezentând 188 de conferințe publice în 34 de orașe din Transilvania și Banat.

<<>>

Pentru anul universitar 1926–1927 venea rândul Facultății de Medicină să propună candidații pentru alegerea noului rector. Au fost propuși profesorii Ioan Minea și Iuliu Hațieganu. În urma votului din 31 mai 1926, Iuliu Hațieganu obține 7 voturi, iar Ioan Minea 8 și un vot în alb. La al II-lea tur de scrutin, profesorul Ioan Minea obține 10 voturi, fiind desemnat rector, iar ca prorector, conform tradiției, funcționează fostul rector, profesorul Gheorghe Spacu.

Noul rector, profesorul Ioan Minea s-a născut la Tulgheș, jud. Harghita (1878–1941). A fost primul profesor al Catedrei din Clinica neurologică, fiind socotit fondatorul școlii clujene de neurologie.

Facultatea de Științe își va alege decanul în persoana profesorului Ioan Scriban, iar prodecan profesorul Ioan Grințescu. Sub această conducere, Facultatea de Științe nu mai dorește să țină cursurile și lucrările practice pentru Facultatea de Farmacie, (deși Scriban era și medic, iar Grințescu era și farmacist).

În cadrul Secțiunii de Biologie nu apar modificări în componența corpului profesoral.

În Institutul de Speologie aceeași lipsă de fonduri, care frânează dezvoltarea institutului într-un ritm mai susținut. Personalul institutului explorează 14 peșteri din Ardeal, îmbogățind colecția biospeologică. Celelalte institute prestează în continuare activitățile de instruire și educare a studenților.

Institutul de Zoologie și-a susținut activitatea cu numărul mic de studenți, care existau atunci. Astfel, secția de Științe Naturale, anul II și III numărau împreună 12 studenți; secția Geografie cu Științe Naturale anul II, 15 studenți; studenții Academiei de Agricultură erau în număr de 13. Pentru primele două secții s-au ținut 3 ore de curs săptămânal și 2 ore de lucrări practice. Studenților agronomi li s-a predat săptămânal o oră de curs și 2 ore de lucrări practice. Au fost de asemenea organizate excursii cu studenții, iar pentru cercetări științifice au fost realizate ieșiri la Marea Neagră, văile Someșului și Crișului, iar în lunile iulie, august și septembrie profesorul Scriban a efectuat cercetări în Franța la Stațiunea Zoologică Roscoff.

În cadrul Institutului de Botanică sistematică s-au ținut 3 ore de curs și 5 ore de lucrări practice săptămânal pentru studenții secțiilor de Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale. Pentru studenții anilor I ai Facultăților de Medicină și Farmacie s-au ținut săptămânal câte o oră de curs și două ore de lucrări practice. Cu studenții s-au efectuat 5 excursii (7 zile), iar pentru cercetări științifice au fost realizate 21 de ieșiri pe teren, care au însumat 92 de zile. În perioada august – octombrie, profesorul Alexandru Borza a participat în SUA la Congresul Internațional de Botanică, ținut la Ithaca, N.Y, ocazie cu care a vizitat o serie de parcuri naționale, colectând mult material botanic pe care l-a adus la Cluj.

Criza financiară a condus la raționalizarea fondurilor, neputându-se realiza o serie de lucrări în noua grădină botanică, ce a fost vizitată în acest an de peste 19.000 de persoane. Conducerea institutului a reușit

să preia în acest an încă 4 rezervații naturale (Retezat, Parâng, Valea Bâlii și Zaul de Câmpie.

Institutul de Botanică generală a susținut 3 ore pentru cursul de Botanică generală și câte 5 ore de lucrări practice săptămânal. Pentru studenții anului I Farmacie, alături de cursul audiat în comun, s-au efectuat câte 3 ore de lucrări practice, pentru fiecare din cele două serii. Fiziologia vegetală, curs facultativ, includea o oră de curs și 5 ore de lucrări practice. Institutul a efectuat 2 excursii cu studenții, (inclusiv cu cei de la Facultatea de Farmacie) și 6 excursii științifice, care au însumat 18 zile.

Activitatea științifică, pe lângă multiplele activități, n-a fost neglijată.

Institutul de Speologie a publicat fascicolul 54 din Biospeologica. A apărut Tomul II al Lucrărilor Institutului de Speologie (615 pagini, care cuprinde 23 de lucrări). Profesorul Emil Racoviță publică observațiile asupra Ghețarului de la Scărișoara „Observations sur la glaciére naturelle dite „Gheţarul de la Scărişoara". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1927, p. 75–108; „Avant-propos /pour le ler–7éme tome des travaux de l'Institut de Spéologie de Cluj/". În: Lucr. Inst. Speol., 3, 1926–1927, p. VII–IX; „Index des espéces des groupes supèrieus décrits ou nouveaux (*Copepoda, Isopoda, Coleoptera*)". În: Lucr. Inst. Speol., 3, 1926–1927, p. 1–5. Profesorului René Jeannel îi apar în acest an lucrările: „Monographie des *Trechinae*. Morphologie comparée et distribution géographique d'un groupe de *Coléoptères* (1–4)". În: Abeille, 33, 1927, 592 pagini; „Un *Silphide* cavernicole nouveau de Dalmatie". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 32, 1927, p. 114–116; „Une

nouvelle *Féronie microphtalme* des Pirénées". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 32, 1927, p. 298–303.

Domnul Chappuis publică următoarele lucrări: „*Anaspidacea*". În: W. Kükenthal und T. Krumbach, Handbuch der Zoologie. Vol. 3. Berlin–Leipzig, W de Gruyter, 1027, p. 593–606; „Die Tierwelt der unterirdischen Gewässer". Stuttggart, E. Schweizerbart, 1927, 175 pagini; (Die Binnengewässer Einzeldarstellungen aus der Limologie und ihren Nachbargebieten. 3); „Freilebebde Süsswasser – *Copepoden* aus Notdamerika (2). *Harpacticiden*". În: Zool. Anz., 74, nr. 11–12, 1927, p. 302–313; „*Parabathynella stygia* n.g. n.sp. nouveau crustacé cavernicole de la Serbie orientale. (Description préliminaire)". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 3, 1926/1927, p. 7–10.

Institutul de Botanică sistematică își publică volumul VI al Buletinului Grădinii Botanice și al Muzeului Botanic, precum și un apendice al volumului VII. Ambele instituții botanice scot în colaborare, broșurile intitulate „Contribuțiuni botanice din Cluj". Profesorul Alexandru Borza publică în SUA lucrarea intitulată „Climaxes and Successions in the „Campia" of Romania". În: Carnegie Inst. Yb., nr. 26, 1926/1927, p. 334; „O călătorie de studii botanice prin America de Nord". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 3, 1927, p. 109–144; „Prof. Dr. Aladár Richter. Schiță biografică". În: Bul. Grăd. Bot. , 7, nr. 1–2, 1927, p. 54–56. Domnul Nyárádi Erasmus publică „Studiu preliminar asupra unor specii de *Alyssum* din secția *Odontharrhena*". În: Bul. Grăd. Bot., 7, nr. 1–2, 1927, p. 3–51 și în aceeași revistă, dar la nr. 3–4, 1927, p. 65–160, publică a doua lucrare cu același titlu, dar cu un număr dublu de pagini. Domnul Emil

Pop în colaborare cu profesorul Borza, publică „Bibliographia botanica Romanie". Vol. VI.

„Extensiunea universitară" a avut și în acest an o activitate susținută, realizându-se 192 de conferințe în 35 de localități din Transilvania și Banat. [S. Neagoe, op. cit. vol. I, p. 245].

<<>>

Pentru anul universitar 1927–1928, propunerea pentru noul rector vine din partea Facultății de Litere și Filozofie în persoana profesorului Gheorghe Bogdan-Duică. La alegerile din 26 mai 1927, profesorul Duică este ales cu 11 voturi (4 fiind albe). Funcția de prorector revine fostului rector din anul precedent, profesorul Ioan Minea. La conducerea Facultății de Științe este decan matematicianul Aurel Angelescu, iar ca prodecan, zoologul Ioan Scriban.

La 20 iulie moare regele Ferdinand așa că, Universitatea Daciei Superioare primește prin decret, la 30 octombrie 1927, titlul Universitatea „Regele Ferdinand I", prilej cu care rectorul Bogdan-Duică aduce un frumos omagiu post-mortem regretatului rege Ferdinand I, sub sceptrul căruia s-a realizat România Mare.

În discursul său, prezentat la încheierea misiunii de coordonare a activității Universității, domnul Bogdan-Duică aprecia că „anul universitar 1927–1928 a avut o dezvoltare normală, sub cuvântul normal înțeleg însă, o continuare a lucrurilor așa precum cu putință au fost într-o instituție care în acest an, material nu au fost adausă cu nimic deosebit și în al căreia număr de muncitori științifici nu s-au făcut schimbări prea mari. Adăugirile materiale așteptate n-au fost cu putință in cauza lipsei de mijloace bugetare". [D. Rețe, op. cit., p. 129].

În acest an universitar numărul studenților a fost de 2741, din care studente 610. Din numărul total al

studenților, 800 nu erau români, „ceea ce însemnează că Universitatea din Cluj își face datoria de-a câștiga culturii românești aderenți". [D. Rețe, ibidem, p. 129].

Corpul profesoral al secțiunii analizate, cu toată penuria de resurse financiare, a reușit să prezinte tiparului un număr crescut de lucrări științifice (17).

Directorul Institutului de Speologie Emil Racoviță publică „Avant–propos le ler–7éme tome des Travaux de l'Institut de Spéologie de Cluj". În: Lucr. Inst. De Speol., 4, 1927–1928, p. VII–IX și în 5, 1928, p. VII–XII.; „Cuvântare rostită în numele Academiei Române la înmormântarea lui Vasile Pârvan". În: Ann. Acad. Române, 48, 1927–1928, p. 7–8.

Domnului Pierre Chappuis îi apar 3 lucrări și anume: „Neue *Harpactiden* aus Java". În: Treubia, 10, nr. 2–3, 1928, p. 271–283; „Tableaux dichotomiques des genres et espèces d'*Harpaticoides* des eaux douces d'Europe et remarques critiques sur deux travaux parus en 1927". În: Arch. Zool. Exp. Gén., 67, Notes et Revue, nr. 3, 1928, p. 114–128; „Zur Kenntnis der Mikrofauna von British Indien (3). *Copepoda Harpaticoida*". În: Rec. Ind. Mus., 30, nr. 4, 1928, p. 375–385.

Profesorului Renné Jeannel îi apar în acest an 7 lucrări: „Monographie des *Trechinae*. Morphologie comparée et distribution géographique d'un groupe de *Coléoptères* (1–4)". În: Abeille, 35, 1928, 808 pagini; „Deux nouveaux *Geotrechus* des Basses–Pyrénées". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 34, 1928, p. 22–24; „Diagnoses préliminaires de *Coléoptères* cavernicoles nouveaux de l'Oltenia". În: Bull. Soc. Ent: Fr., 34, 1928, p. 267–273; „Les Trechus de l'Everest – Expédition 1924 et re-

marques sur quelques espèces de l'Himalaya". În: Ann. Mag. Nat.Hist., 1, 1928, p. 283–291; „Les *Trechus* des hautes montagnes, leur origine et leur historie". În: C. R. Soc. Biogéogr., 1928, p. 122–134; „Note synonymique sur les *Bathysciinae* cavernicoles recueillis par L. Weirather dans l'Herzégovine et le Monténégro". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 34, 1928, p. 295–297; „Noveaux *Trechinae* de la péninsule Balkanique". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 34, 1928, p. 287–290.

Domnului profesor Alexandru Borza, directorul Institutului de Botanică sistematică și al Grădinii și Muzeului botanic, îi apare unul din primele studii ecologice din Câmpia Ardealului „Materiale pentru studiul ecologic al Câmpiei Ardealului". În: Bul. Grăd. Bot., 8, nr. 1, 1928, p. 10–27. Domnului Gheorghe Bujorean îi apare lucrarea: „Date meteorologice pe anul 1924–1927, culese la stațiunea meteorologică a Grădinii Botanice din Cluj". În: Bul. Grăd. Bot., 8, App. 2, 1928, p. 1–20. Domnului Nyárádi Erasmus conservtor al Herbarului îi apar lucrările: „Adnotațiuni la flora României (1–13)". În: Bul. Grăd. Bot., 8, nr. 2–4, 1928, p. 87–95; „Studiu preliminar asupra unor specii de *Alyssum* din secția *Odontharrhena"*. În: Bul. Grăd. Bot., 8, nr. 2–4, 1928, p. 152–156; „Ein neuer Ankömling in der Flora der Karpathen". În: Verh. Mitt. Siebenb. Ver. Naturwiss., 78, 1928, p. 141–143.

<<>>

Pentru anul 1928–1929, candidatura pentru noul rector revine Facultății de Drept, care propune pe șeful catedrei de procedură civilă, profesorul Emil Hațieganu (născut la Tritenii de Sus, jud. Cluj, 1878–1959). Din totalul de electori, primește 9 voturi, 4 fiind albe. Așadar, este ales ca și rector, iar ca prorector este profesorul Gheorghe Bogdan-Duică. Facultatea de Științe are ca de decan pe profesorul Ioan Popescu-Voitești, iar ca prodecan matematicianul Aurel Angelescu.

În decursul anului universitar, Senatul universității numește o comisie care să se ocupe de organizarea serbărilor Universității după împlinirea a 10 ani de la înființare. Se propune ca și dată a jubileului 14 mai 1929, dar se amână pentru 1 februarie 1930. (De fapt, serbările jubiliare vor suferi o nouă amânare, astfel încât, ele se vor declanșa la 20 octombrie 1930).

În acest an universitar începe construirea Muzeului botanic în noua grădină botanică, precum și alte obiective ca și Cupola Observatorului astronomic, un nou etaj al Bibliotecii Universitare etc.

În raportul rectorului, prezentat la finele anului universitar, profesorul Emil Hațieganu aprecia că „anul care a trecut peste noi a fost în general, un an de liniște și muncă rodnică. Profesorimea a dezvoltat o activitate științifică ce ar putea face cinste oricărei Universități cu un trecut mai îndelungat. Fiecare din membrii corpului profesoral a dat ceva țării din sufletul lor, fie pe

cale științifică, fie pe cale de activitate publică, încât se poate spune, fără a ne mândri, că fiecare din noi, după puterile sale, a căutat să-și facă datoria față de țară". [Anuarul Universității „Regele Ferdinand I" pe anul 1928–1929, p. 5].

Dacă în rândul profesorilor secției de Științe Naturale, n-au apărut modificări majore față de anul universitar 1921–1922, ele au apărut în rândul personalului științific ajutător, pe cale-l vom prezenta în aceeași ordine a institutelor ca și în anul universitar 1921–1922.

1. Institutul de Fiziologie generală (animală – nota autorului). Aici director este profesorul agregat Aristide Grădinescu; șef de lucrări – Ana Livia Radu; asistent – Aneta Gheorghiu; preparator – Iuliu Morariu.

2. Institutul de Botanică sistematică cu Muzeul Botanic și Grădina Botanică.
Șef de lucrări – Emil Pop; conservator al Muzeului Botanic – Nyárádi Erasmus; șef de cultură la Grădina Botanică – Cornel Gűrtler; asistent – Victoria Medean; preparator – Emil Mesaroș.

3. Institutul de Botanică generală.
Șef de lucrări – dr. Manfred Tiesenhausen; asistenți – Nemeth Ioan și Gheorghe Bujorean; preparatori – Reimesh Ervin și Péterfi Ștefan.

4. Institutul de Speologie.
Șef de lucrări – vacant; asistenți – Valeriu Pușcariu și Radu Codreanu.

5. Institutul de Geologie și Paleontologie.
Șef de lucrări – dr. Ștefan Mateescu; asistent – Maxim Ioan; preparator – Nițulescu Octavian.

6. Institutul de Mineralogie și Petrografie.
Șef de lucrări – dr. Victor Lațiu; asistent – A. Ciorogariu; preparator – Stoicovici Eugen.

7. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată.
Șef de lucrări – Eugen Epure; asistent – Victor Pop; preparatori – Homeiu Vasile, Benesh Fridrich, Pogorevici Nicolae.

Încărcătura didactică a institutelor a rămas la fel de ridicată, ca și în anii precedenți. Astfel, la:

1. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată:
   a. cursul de zoologie și Anatomie comparată – 3 ore săptămânal pentru studenții naturaliști anii II și III și studenții secției de Geografie cu Științe Naturale anul II;
   b. lucrări practice 5 ore săptămânal;
   c. curs de zoologie și entomologie agricolă pentru studenții anul I Academia Agricolă – 2 ore și o oră de lucrări;
   d. Excursii cu studenții la litoralul Mării Negre și la lacuri dobrogene.

2. Institutul de Botanică generală și fiziologie vegetală:
   a. curs de Botanică generală pentru studenții anilor II Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale – 3 ore și 5 ore lucrări practice;
   b. Fiziologie vegetală numai lucrări practice – 2 ore pentru studenții naturaliști, anul IV;
   c. Excursii cu studenții (7 zile), în jurul Clujului, Câmpia Ardealului, Dunărea la Cazane;

3. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina botanică:
   a. Botanică sistematică – 3 ore curs și 5 ore lucrări pentru studenții anilor III și IV ai secțiilor de Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale;
   b. Geografie botanică a patriei – curs facultativ, o oră săptămânal.
4. Institutul de Fiziologie generală (animală):
   a. Fiziologie animală – 3 ore curs și 5 ore lucrări.
5. Institutul de Speologie.
   a. Au fost explorate în acest an 13 peșteri din Transilvania.
   b. Profesorul René Jeannel a ținut cursul de Biologie pentru studenții Facultății de Medicină și studenții anul IV ai secțiilor de Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale.

Activitatea științifică a secțiunii de Științe Naturale a consemnat 38 de lucrări științifice, precum și coordonarea unor publicații românești și internaționale, activități pe care le vom prezenta în ordinea Institutelor acestei secțiuni.

Institutul de Speologie s-a dovedit din nou cel mai productiv (20 de lucrări), deși în perioada 1927–1929 Emil Racoviță a îndeplinit și onoranta funcție de președinte al Academiei Române. Într-o lucrare de peste 300 de pagini, publicată în Arch. Zool. Exp. Gén., 68, 1929, p. 293–608, intitulată „Énumération des grottes visitées , 1918–1927. (7–éme série)", se face o prezentare a celor 284 de peșteri explorate în perioada 1918–1927 Lucrarea a fost publicată și în revista Biospeologica 54,

pe 316 pagini, însoțite de 67 figuri. De asemenea, a apărut și tomul III al Lucrărilor Institutului de Speologie cu 393 pagini, însoțite de 366 figuri. Tot în acest an îi apare la Cluj cartea intitulată „Evoluția și problemele ei". Cluj, 1928, 183 pagini. (Biblioteca eugenică și biopolitică a „Astrei", 6), care este o chintesență a atât de controversatei (în acea vreme) a evoluției, problemă ce a influențat nu numai învățământul biologic clujean, dar și lumea biologilor de pe mapamond. Fără a intra prea mult în detalii, precizăm că cei doi titani ai biologiei Jean-Baptiste Lamark și Charles Darwin au lăsat urmași, care s-au împărțit în două tabere: neolamarckiști și neodarwiniști. Primii descriau evoluția ca un răspuns adecvat al organismelor (respectiv a mutațiilor) la condițiile de mediu, iar un organ se dezvoltă sau involuează în funcție de gradul său de folosire. Neodarwiniștii considerau că mutațiile sunt întâmplătoare din punctul de vedere a efectului lor, selecția naturală constituind „sita" care le favorizează sau defavorizează în grade diferite, „sita" fiind determinată de mereu schimbătoarele condiții de mediu. Profesorii secțiunii de Științe Naturale au fost influențați în diferite grade, de cele două curente. Cei formați la școala franceză erau mai apropiați de ideile neolamarchiste (E. Racoviță, V. Radu, E. Pora și alții), pe când cei formați la școlile din Germania și Austria erau mai apropiați de neodarwinism (A. Borza, E. Pop, V. Pop). Fără a impieta cu ceva memoria înaintașilor, reținvreo două exemple. Astfel, profesorul E. Racoviță spunea că legile lui Mendel sunt valabile numai pentru mazăre și că fiecare specie și are propriile sale legi genetice, iar

profesorul E. Pora susținea că F. Jacob și J. Monod au făcut cel mai mare deserviciu introducând hazardul în Biologie. Desigur, exagerări apăruseră în ambele tabere, dar curentul neolamarckist mai ales, a condus în fosta Uniune Sovietică, de-a dreptul la aberații, ca și transformarea unei specii într-alta – susținută de T. D. Lâsenko – în funcție de condițiile de mediu. Iar atunci când s-a amestecat și politicul chestiunile au devenit dramatice, precum înlăturarea geneticianului N. Dubinin din Academia URSS sau uciderea altui genetician rus la Chișinău – N. Vavilov de către mașinăria kaghebistă. Desigur, acum când genomica s-a impus printr-o dezvoltare rapidă, astfel de dispute nu-și mai au locul în biologia secolului XXI.

Revenim la publicațiile profesorului Emil Racoviță, apărute în 1929. În afara celor două lucrări de anvergură, mai sus citate, apar două lucrări, publicate la Ljublijana asupra unor specii noi de isopode, recoltate în Slovenia: „*Microlistra spinosa* n.g. n.sp. Isopode sphéromien cavernicole nouveau de Slovénie". În: Bull. Soc. Spéol. de Ljublijana, nr. 3 și Bul. Soc. Șt. Cluj, 1929, p. 89–96; „*Microlistra spinosima* n.sp. *Isopode sphéromien* cavernicole nouveau de Slovénie. (Note préliminaire)". În Bul. Soc. Șt. Cluj, 4, 1929, p. 105–115 și în Bull. Soc. Spéol. de Ljublijana, nr. 4. Domnul Radu Codreanu, numit de curând asistent la Institutul de Speologie, publică o nouă specie denumită în onoarea profesorului Voinov „*Polycladodes voinovi* n.sp. nouveau *Triclade* obscuriole de Roumanie". În: C. R. Soc. Biol., 81, nr. 2, 1919, p. 963–966.

Profesorului René Jeannel îi apar în acest an 7 lucrări: „Forum on problems in taxonomy: Colections". În: Transactions 4th Internat, Congr. Entomol., Ithaca, 1928, Ithaca, 1929, vol. 2, p. 116–117; „Énumération des grottes visitées, 1918–1927 (septième série)". În: Arch. Zool. Exp. Gén., 68, 1929, p.293–608. (Biospeologica, 54), în colaborare cu E. Racoviță; „Le sillon Transégéen et description de *Coléoptères* cavernicoles nouveaux de la Gréce". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 4, 1929, p. 59–84; „Le Vivarium du Jardin des Plantes pendant l'année 1928". În: Revue Hist. Nat. Soc. Acclimat. Fr., 10, nr.2–3, 1929, p. 1–30; „Un *Limnastis* aveugle de Ténériffe (Col. Carabidae)". În: Mem. Soc. Esp. Hist. Nat., 15, 1929, p. 825–828; „Un nouveau *Duvalius* de l'Olténie". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 4, 1929, p. 116–117; „Un nouveau *Trechus* du Retezat". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 4, 1929, p. 118–119.

Domnului Pierre Chappuis îi apar 5 lucrări asupra copepodelor cavernicole: „Copépodes cavernicoles de l'Amérique du Nord". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 4, 1928/1929, p. 51–58; „Die Unterfamilien der *Cathocaptinae*". În: Arch. Hidrobiol., 20, nr. 3, 1929, p. 471–516; „Notes sur les *Copépodes* (1–14)". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 4, 1928–1929, p. 97–106; „Noveaux *Copépodes* cavernicoles. (Description préliminaire)". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 4, 1928/1929, p. 22–34; „Révision du genre *Canthocamptus* Westwood". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 1928/1929, p. 41–50.

Ca și în anul precedent, directorul Institutului de Speologie deplânge lipsa fondurilor, cauză care a condus atât la imposibilitatea abonamentelor pentru unele publicații, cât și la reducerea numărului de peșteri explorate. Cu toate acestea, sunt explorate un număr de

13 peșteri atât din țară (zona Șuncuiuș – Bihor), cât și din America de Nord și Africa de Nord.

Institutul de Zoologie și Anatomie comparată este reprezentat prin publicarea la Paris de către domnii Ioan Scriban și Eugen Epure a lucrării intitulată „Sur la fonction adipogene du nèvrileme chez *Haementeria costata*". În: C. R. Soc. Biol., 18, 1929, p. 689–690. Profesorul Scriban colaborează la realizarea capitolului Hirudineelor din tratatul de zoologie „Handbuch der Zoologie „Ordung der *Clitellata, Hirudinea* = Engel". În: Bd. 2, Lief. 15 Berlin u. Leipzig, Walter de Gryter and Co, 1932, p. 119–352.

Institutul de Fiziologie animală are un nou director în persoana profesorului agregat Aristide Grădinescu, ce îi urmează profesorului Dimitrie Călugăreanu, care se transferă la Institutul de Fiziologie a Universității din București.

Profesorul Aristide Grădinescu s-a născut la Girov, jud. Neamț (1880–1955). A funcționat ca și profesor universitar la București (1905–1928), de unde se transferă în 1928 la Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj. [D. Fornade, op. cit]. Noului director al institutului îi apar în acest an două lucrări: „Explicarea efectului fiziologic al efedrinei". În: Întâiul Congres Național al Naturaliștilor din România, Cluj, aprilie 1928. Cluj, Edit. Soc. Științe, 1930, p. 179–183 și „L'utilisation des pentoses dans l'organisme animal". În: C. R. Hebd. Acad. Sci., 188, 1929, p. 664–666.

Profesorului Ioan Grințescu, directorul Institutului de Botanică generală, îi apare fascicula II (176 pagini),

a cursului de Botanică generală. Acest curs, definitivat în 1938, cuprindea 836 + XVIII pagini.

Colectivul Institutului de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina botanică publică 12 lucrări, plus editarea publicațiilor proprii. Domnului profesor Alexandru Borza, care a fost numit la 1 iunie 1929, Secretar General al Ministerului Instrucțiunii Publice, îi apar două lucrări: „Beiträge zur Kenntnis der Probleme der Insular Floren und Vegetationen". În: Proceedings of the Internat. Congres of Plant Sciences 1, 1929, p. 655–662, precum și „Végétation et flore de Bains d'Hercule, Banat – Roumanie, 1929, p. 16–18.

Domnului Emil Pop îi apar în acest an 4 lucrări: Exploatarea și întrebuințarea turbei în România". În: Bul. Grăd. Bot., 8, App. 1, 1928, p. 1–34; „Analize de polen în turba Carpaților Orientali (Dorna – Lucila)". În: Bul. Grăd. Bot., 9, nr. 3–4, 1929, p. 81–210; „Bibliografia botanică a Dobrogei (1878–1928)". În: Bul. Grăd. Bot., 9, nr. 3–4, 1929, p. 210–220; „O recapitulare a istoriei pădurii din Carpații Orientali pe baza analizelor de polen". În: vol.: Al. Borza, Flora și vegetația Ardealului. – Schiță geobotanică". Vol. I. București, 1929, p. 251–270. Domnului Gheorghe Bujorean îi apar lucrările: „Date meteorologice pe anul 1924–1927, culese din stațiunea meteorologică a Grădinii Botanie din Cluj". În: Bul. Grăd. Bot., 8, App. 2, 1928, p. 1–20; „Atmometru de pământ. Un nou aparat în slujba ecologiei". În: Bul. Grăd. Bot., 9, App. 1, 1929, p. 1–12; „Cazuri teratologice încă necunoscute". În: Bul. Grăd. Bot., 9, nr. 3–4, 1929, p. 221–223. Domnului Nyárádi Erasmus îi apar lucrările: „Adnotațiuni la flora României". În: Bul. Grăd.

Bot., 9, nr. 3–4, 1929, p. 224–225; „A vizek és a vizben bövelkedö talajoc növé zetéröl a Hargitában". În: Emlékkönyv a Székely Nemzeti Műzeum 50 éves jubileumára, Sf. Gheorghe, 1929, p. 557–615; „Considerațiuni asupra vegetației munților Piatra și Oslea (Oltenia)". În: Arch. Olteniei, 8, nr. 41–42, 1929, p. 110–128; „La liste des plantes avec fleurs de la gorge de Pecinecica". În: Grands Thermes d'Hercule, Banat – Roumanie". București, Edit. Cultura, 1929, p. 33.

În cadrul Extensiunii Universitare au fost prezentate în acest an 150 de conferințe în 25 de orașe. Profesorii A. Borza și E. Racoviță au prezentat 5 conferințe în acest gen de activitate extra universitară. [Anuarul Universității Regele „Ferdinand I", 1928–1929].

<<>>

Anul universitar 1929–1930 avea să-și desemneze noul rector în persoana profesorului Emil Racoviță, propus de Facultatea de Științe. În ședința biroului electoral din 31 mai 1929, toate cele 13 voturi au revenit ilustrului biolog. Ca și prorector a fost numit fostul rector, profesorul Emil Hațieganu. Facultatea de Științe a fost condusă de profesorul Augustin Maior, iar ca prodecan profesorul Gheorghe Bratu.

Deschiderea anului universitar are loc în Aula Universității la 3 noiembrie 1929.

Pentru realizarea serbărilor jubiliare, stabilite, în sfârșit, pentru 21 octombrie 1930, rectorul, în baza hotărârii senatului Universității, solicitase forurilor superioare o anumită sumă, dar „domnul birocratescu"– cum îi plăcea savantului să spună – a cam uitat de promisiune. În consecință, la început de martie 1930, rectorul își dă demisia. Alertate de acest ne mai auzit gest, forurile din București expediază suma așa că, rectorul „de vreme ce înaltul guvern cu o grabă onorabilă a satisfăcut propunerile noastre" – revine la 15 martie asupra demisiei. [S. Neagoe – Viața universitară clujeană interbelică, vol. 1, p. 184–185].

„Sire, Prea Mărită Doamnă, Alteță Regală, Onorată adunare!"

Își începe rectorul Raportul, citit în ședința solemnă din 21 octombrie 1930, ținută sub auspiciile M. S. Regelui Carol al II-lea și a Familiei Regale.

„Se pregătesc vremuri grele pentru știința desinteresată… rari, mult prea rari sunt aceia care din setea de-a cunoaște se pregătesc prin învățătură la anevoiosul apostolat al cercetării!... Ori tocmai această descoperire a adevărului fără altă preocupare, din care rezultă apoi aplicările utilitare, este sarcina cea mai înaltă și cea mai de căpetenie a Universității, aceea care i-a dat fața în ochii lumii, din antichitate și până azi".

Fiind o ședință jubiliară după primii 10 ani de ființare a Universității, rectorul trece în revistă momentele care au condus la înființarea ei. „Să fie totdeauna în amintirea universitarilor clujeni munca devotată, chibzuită, competentă și de ispravă, ce a depus Comisia Universitară, adică primul senat, în alcătuirea și punerea în funcțiune a așezământului nostru… În zece ani organizarea Universității s-a desăvârșit treptat și an de an s-a alcătuit o tradiție universitară românească proprie", apreciază rectorul.

„Interdependența economică a popoarelor tinde a deveni absolută… Consecventă cu acest adevăr, Universitatea noastră a căutat să stabilească relații strânse cu universitățile streine și cu știința universală", o idee ce a devenit în zilele noastre extrem de actuală.

În anul universitar 1929/1930 au fost înscriși 3738 studenți (din care 841 fete), adică cu 717 mai mulți ca în anul precedent. Personalul didactic a numărat 125 de membrii, dintre care 76 de profesori titulari.

După ce trece în revistă relațiile internaționale ale Universității, rectorul prezintă bugetul și donațiile primite de Universitate. În încheiere, declară că încredințează „soarta Universității noului senat și distinsului,

energicului și tânărului rector Iuliu Hațieganu", neuitând să transmită și „mari probleme nerezolvate", printre care „reforma și înzestrarea școalei românești".

În ceea ce privește personalul științific ajutător, apar unele modificări față de anul precedent. Astfel, la:

1. Institutul de Fiziologie animală nu mai apare șeful de lucrări Ana Livia Radu, în schimb, apare șeful de lucrări Palmhert Hartmut. La categoria asistenți nu mai apare Aneta Gheorghiu, ci Degan Corneliu. Nici la preparatori nu mai apare Morariu Iuliu, dar apar domnii Ionescu Lucan și Pora Eugen.

2. Institutul de Botanică sistematică cu Muzeul și Grădina botanică. Nu apar modificări la șefii de lucrări, în schimb, la asistenți nu mai apare Medean Victoria, dar reapare Bujorean Gheorghe (ce fusese în anul precedent, trecut la Institutul de Botanică generală). La categoria preparatori apare Homei Vasile.

3. Institutul de Botanică generală. Nu sunt modificări la șefii de lucrări, dar la asistenți apar alături de Nemeth I., Bozac Ioan, Bălcescu Gr.; la preparatori, alături de Reimesh E. , apare Péterfi Ștefan.

4. Institutul de Speologie. Nu există șefi de lucrări, dar la asistenți, alături de Valeriu Pușcariu, apar Codreanu Margareta și Codreanu Radu.

5. Institutul de Geologie și Paleontologie. La șef de lucrări nu mai apare Ștefan Mateescu, în schimb, a fost avansat ca șef de lucrări Maxim Ioan; la asistenți nici o modificare, dar la preparatori apare German Justin.

6. Institutul de Mineralogie și Petrografie. La categoria șefi de lucrări nu există nici o modificare, în schimb,

la asistenți nu mai apare Ciorogariu A.; la preparatori apare Stoicovici Eugen.

7. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată. La categoria șef de lucrări – Eugen Epure; asistent – Pop Victor; preparatorul Homeiu Vasile apare în acest an la Institutul de Botanică sistematică, în schimb, apar domnii Benesch Fridrich, Negulescu Virginia și reapare Pogorevici Nicolae.

Așadar, la personalul științific ajutător apar chiar multe schimbări față de anul precedent.

Norma didactică s-a mărit la unele institute. Iată cum se prezintă în anul universitar 1929/1930:

1. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată.

– Curs de Zoologie generală cu studenții anul I preparator – 39 cursuri a 1,5 ore de două ori pe săptămână.
– Zoologia și Anatomia comparată a nevertebratelor cu studenții naturaliști anul II, III și
– Geografie cu Științe Naturale anul II. În total 40 de cursuri a 1,5 ore, de două ori pe săptămână;
– Lucrări practice de Zoologie generală au studenții naturaliști anul I preparator.
– Lucrări tehnice pentru recoltarea și prepararea materialului biologic cu studenții anului I preparator – 4 ore săptămânal.
– Lucrări practice de Zoologie și Anatomie comparată – Nevertebrate, cu studenții naturaliști anul II, III și cu studenții secției Geografie cu Științe Naturale anul II, 40 de ședințe a 2,5 ore de două ori pe săptămână.

– Excursii științifice în Dobrogea, județele Neamț și Bacău, la Comana, Snagov și în jurul Clujului.

2. Institutul de Fiziologie generală (animală).

Pentru cursul de Fiziologie generală au fost ținute 42 de prelegeri de câte 1,5 ore și 43 de ședințe de lucrări practice a câte 3,5 ore, precum și 8 demonstrațiuni pe animale.

3. Institutul de Botanică generală.

– Curs de botanică generală, 1,5 ore pe săptămână; lucrări practice, 2,5 ore pe săptămână pentru studenții naturaliști anul II și pentru secția de Geografie cu Științe Naturale anul II.
– Curs de Fiziologie vegetală – o oră pe săptămână, un semestru; lucrări practice 4 ore pe săptămână, un semestru, pentru studenții naturaliști anul IV.

Excursiile didactice și științifice s-au realizat în 15 zile, în jurul Clujului, Munții Gurghiului, Cheile Bicazului, Ceahlău, Munții Bucegi.

4. Institutul de Botanică sistematică Muzeul și Grădina botanică.

– Curs de Botanică sistematică, ținut de domnul Emil Pop, 3 ore și lucrări practice, 5 ore săptămânal pentru studenții naturaliști anii III și IV, precum și pentru studenții secției Geografie cu Științe Naturale anii III și IV.

Pentru anul preparator s-au ținut 5 ședințe.

Au fost efectuate 10 excursii didactice cu studenții naturaliști anii III, IV și ai secției Geografie cu Științe Naturale anii III, IV, în jurul Clujului și la Cheile Turzii.

Herbarul a ajuns la 16.0358 coli de herbar. Sporul provine atât din schimburi, cât și din colectarea de către personalul institutului, care a efectuat numai în luna iunie a anului 1929, un număr de 29 deplasări în teren, care au cuprins zone diverse de la câmpia dunăreană la multe masive din Carpați.

5. Institutul de Speologie.

De la începutul explorărilor domnului profesor Emil Racoviță (1905) până în iunie 1930, au fost explorate 1114 din care s-a recoltat un imens material biologic. Numai în anul 1929/1930 au fost explorate de către cercetătorii institutului 46 de peșteri.

Profesorul René Jeannel a predat cursul de Biologie generală (20 de cursuri pentru studenții mediciniști și biologi, curs ce a fost tradus în românește și publicat în 1939 de către V. Pușcariu.

Publicațiile științifice ale cadrelor didactice, aparținătoare secțiunii Științelor Naturale, au văzut lumina tiparului fie în publicațiile proprii, fie în alte reviste naționale și internaționale.

1. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată.

Pentru perioada la care ne referim, apare o lucrare având ca și autori Eugen Epure și Victor Pop „La structure de l'épithelium pulmonarie chez *Helix pomatia* L.". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 5, 1930, p. 65–70 și una a profesorului Ioan Scriban „Chestiunea materialului didactic și a muzeului școlar în învățământul secundar". În: vol. Întâiul Congres al Naturaliștilor din România, Cluj, aprilie, 1929. Cluj, Edit. Soc. de Științe, 1930, p. 467–469.

Profesorul Ioan Scriban continuă colaborarea pentru Handbuch der Zoologie având coautori Willy Kűkenthal și Thilo Krumbach.

2. Angajații Institutului de Fiziologie generală (animală) sunt reprezentați prin lucrarea profesorului Aristide Grădinescu intitulată: „Explicarea efectului fiziologic al ephedrinei". În: Întâiul Congres Național al Naturaliștilor din România, aprilie 1928. Cluj, Edit. Soc. Științe, 1930, p. 179–183.

3. Titularului Institutului de Botanică generală, profesorul Ioan Grințescu îi apare în acest an fascicula III a Cursului de Botanică generală (108 pagini, cu 119 figuri în text).

4. Titularul Institutului de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina botanică, profesorul Alexandru Borza a participat în decembrie 1929 la Congresul pentru Protecția Naturii în Cehoslovacia și Polonia, precum și la Congresul „Uniunii Geobotanice a Carpaților", ținut la Cracovia. Domnia sa prezentase la Întâiul Congres Național al Naturaliștilor din România, desfășurat în aprilie 1928, la Cluj, comunicarea „Problema protecțiunii naturii în România", publicată de Editura Societății de Științe, 1930, p. 94–127.

Conservatorul Herbarului, domnul Nyárádi Erasmus publică o nouă lucrare cu privire la genul *Alyssum* „Neue Beiträge zur Kenntnis der balkanishen *Alyssum*-Arten". În: Fedes Repert., 27, 1930, p. 392–395, precum și „Adnotațiuni la flora României". În: Bul. Grăd. Bot., 10, nr. 1–4, 1930, p. 197–203.

Domului Emil Pop îi apare o comunicare prezentată la al V-lea Congres Internațional de Botanică, Cambridge, 1930, cu privire la succesiunea vegetației în România „Die postglaziale Sukzession der Waldformationen in Rumänien verglichen mit der jenigen Mittel- und Nordeuropas". În: F.T. Brooks T.F. Chipp. 5th International Botanical Congress, Report of Proceedings. Cambridge, 1930, p. 57–58; Abstracts of Communications, p. 24–25; „Spectrul polinic al turbei de la Colăcel (Bucovina)". În: Întâiul Congres Național al Naturaliștilor din România, Cluj, aprilie 1928. Cluj. Edit. Societății de Științe, 1930, p. 357–363; „Contribuții la istoria botanicii românești". În: Bul. Grăd. Bot., 10, nr.1–4, 1930, p. 185–196. Publică în colaborare „Întâiul Congres Național al Naturaliștilor din România, ținut la Cluj, de la 18 până la 21 aprilie 1928. Dări de seamă și comunicări". Cluj, Edit. Societății de Științe, 1930, 518 p.

Institutul de Speologie prezintă două lucrări ale directorului Emil Racoviță: „Conferință de deschidere a Congresului naturaliștilor, ținut la Cluj în 1928". În: vol. Întâiul Congres al Naturaliștilor din România. Cluj, aprilie 1928. Dare de seamă a lucrărilor. Cluj, Edit. Soc. de Științe, 1930, p. 25–34; „Avant-propos / pour le ler–7éme tome des Travaux de l'Institut de Spéologie den Cluj". În: Lucr. Inst. Speol., 6, 1928–1930, p. IX–XVI. Prin colaboratorii profesorului Emil Racoviță au fost publicate încă un număr de 13 lucrări științifice. Astfel, profesorului René Jeannel îi apar 8 lucrări, în principal, asupra coleopterelor cavernicole: „*Bathysciinae* nouveaux d'Espagne". În: Bull. Inst. Catal. Hist. Nat., 10, 1930, p. 90–91; „*Coléoptères* cavernicoles des Carpathes méri-

dionales (1–2)". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 5, 1930, p. 5–47 și 71–72; „*Coléoptères* cavernicoles nouveaux des monts Bihar". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 5, 1930, p. 48–61; „Diagnoses préliminaires de quelques *Bathysciinae* nouveaux". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 35, 1930, p. 223–228; „Révision des genres *Blattoochaeta* et *Antroherpon*". În: Abeille, 34, 1930, p. 125–159; „Sur la répartition d'un genre de *Benbidiinae* endogés". În: C. R. Soc. Biogéogr., 7, 1930, p. 49–52; „Un nouveau *Sporochaeta* de l'Olténie". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 5, 1930, p. 3–4.

Directorul adjunct al Institutului de Speologie, domnul Pierre Chappuis publică 3 lucrări: „*Copepoda Harpacticoida* von der Insel Luzon Philippinen". În: Philippine J. Sci., 41, nr. 2, 1930, p. 143–149; „La répartition géographiquedes *Chanthocamptinae*". În: C. R. Biogéogr., 7, nr. 54, 1930, p. 30–35; „Methodik der Erforschung der Subterranfauna". În: Handbuch biol. Arbeitsmeth. Berlin und Vien, 1930, Abt. 9, Teil. 7, p. 161–226.

Domnului asistent Radu Codreanu îi apar pentru prima dată la universitatea clujeană, două lucrări: „La nutrition et l'action sur l'hôte de *Symbiocladius rhithrogenae*. *Chironomide* à larve ectoparasite des nymphes d'*Ephémères*". În: C. R. Hebd. Acad. Sci., 190, 1930, p. 1462; „Sur la phase interne du cycle évolutif de deux formes d'*Ophryoglena*. Infusories endoparasites des larves d'*Ephémères*". În: C. R. Hebd. Acad. Sci., 190, 1930, p. 1154.

<>

Așa după cum reieșise din Raportul rectorului Emil Racoviță, pentru anul universitar 1930/1931 noul rector era profesorul Iuliu Hațieganu, director al Clinicii Medicale I. Alegerea sa a avut loc la 6 iunie 1930, când toate cele 17 voturi au fost în favoarea sa. Așa dar, pentru funcția de rector și președinte al senatului Universității era profesorul Iuliu Hațieganu, iar ca prorector Emil Racoviță. Facultatea de Științe fusese condusă în acest an universitar de domnii profesori Theodor Angheluță – decan și Augustin Maior – prodecan.

Deschiderea festivă a noului an universitar a avut loc la date de 31 octombrie 1930, când în fața Familiei Regale și a înalților oaspeți, profesorul Emil Racoviță își prezenta Raportul de încheiere a mandatului său, iar noul rector Iuliu Hațieganu își prezenta interesantul discurs inaugural intitulat „Igiena universitară". [S. Neagoe – Viața universitară clujeană interbelică, vol. II, p. 6–7].

După ce se adresează înalților membrii ai Familiei Regale, noul rector începe prezentarea subiectului anunțat.

„Problema educației universitare niciodată nu a fost atât de viu discutată ca în zilele noastre… Universitatea de azi tinde nu numai la formarea de profesioniști, ci și la formarea de caractere, de cetățeni utili statului. Universitatea începe să fie preocupată de sănătatea tineretului, in dorința de-a avea la terminarea stu-

diilor, un individ viguros… Ca medic și ca profesor sunt convins de necesitatea unei educații fizice în universitate. Ea nu este o dorință a câtorva dintre noi, ci ea este o dorință a întregii studențimi… Prin educația fizică s-ar introduce în Universitate o nouă viață, o nouă morală îndrumătoare spre progres, care prin influența ei binefăcătoare asupra întregii națiuni, ar deveni unul din factorii principali ai regenerării și renașterii naționale". [Anuarul Universității „Regele Ferdinand I", Cluj pe anul 1930–1931, rectorul anului Iuliu Hațieganu].

Sub conducerea rectorului Iuliu Hațieganu, în anul universitar 1930–1931 în privința „igienei universitare" s-a reușit amenajarea dispensarului antituberculos, crearea dispensarului antiveneric, precum și construirea la Colibița a unui sanatoriu cu 40 de paturi pentru studenții aflați în stadiu incipient de TBC.

Aflată în plină criză economică, Universitatea se zbate pentru a asigura condiții satisfăcătoare pentru studenți; se preocupă de înzestrarea laboratoarelor, deși salariile corpului didactic, precum și bursele studenților întârzie să fie plătite, ba mai mult, nu există nici fonduri pentru achiziționarea de combustibil necesar încălzirii.

Cu eforturi deosebite se ridică un nou etaj Bibliotecii Centrale Universitare.

Tânărul și energicul rector Iuliu Hațieganu mai primește o sarcină în plus și anume, este numit ministru fără portofoliu în guvern la Ministerul Instrucțiunii Publice, urmând ca în lipsa sa, problemele Rectoratului să fie girate de prorectorul Emil Racoviță, care in-

transigent, după cum este cunoscut, își prezintă demisia la 13 iunie 1931, protestând astfel față de lipsa de preocupare a guvernului față de situația precară în care se găsește Universitatea.

Cu toate greutățile întâmpinate, profesorii și personalul didactic ajutător al Secțiunii Științelor Naturale au reușit să-și îndeplinească atât sarcinile didactice, cât și cele științifice. Vom prezenta succint pentru început, încărcătura didactică:

1. Institutul de Speologie. Directorul său profesorul Racoviță, îndeplinește în acest an, așa cum menționasem, și funcția de prorector al Universității. Directorul adjunct al institutului, profesorul René Jeannel susține cursul de Biologie generală pentru studenții medicinești anul I și pentru studenții naturaliști anul IV. Institutul nu are alte sarcini didactice așa că membrii săi își pot continua cercetările în special, asupra faunei cavernicole. Insuficiența susținerii financiare din partea guvernului frânează însă buna dezvoltare a institutului. „Răspunderea guvernului este întreagă și fără circumstanțe atenuante, în această tragedie universitară" – afirma cu tărie savantul – „Din această cauză suferă dotarea începând cu abonamentele, hărțile geografice și până la dotarea cu mobilierul necesar".

Totuși, cercetările continuă asupra faunei Transilvaniei și explorarea a 16 peșteri în Munții Apuseni. Cu sprijin francez, domnul Pierre Chappuis realizează o explorare asupra unei întinse zone din Africa de Vest, pe o perioadă de aproape 5 luni; prilej cu care adună un bogat material, din care microfauna acvatică și cea cavernicolă revine Institutului de Speologie din Cluj.

2. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată. Director profesorul Ioan Scriban.

– Cursul de Anatomie comparată a Protocordatelor și Vertebratelor pentru studenții naturaliști anul II și III și anul II a secției de Geografie cu Științe Naturale – 1,5 ore de două ori pe săptămână.
– Lucrări practice de Zoologie generală cu studenții naturaliști anul I, 17 ședințe a 4 ore săptămânal. Lucrări practice de Zoologie și Anatomie comparată asupra Protocordatelor și Vertebratelor cu studenții naturaliști anii II și III și cu studenții secției Geografie cu Științe Naturale anii II și III – 2,5 ore de două ori pe săptămână și 12 ședințe a 3 ore pe săptămână.
– Excursiile științifice la Stațiunea zoologică Agigea și lacurile sărate din împrejurimi; litoralul Mării Negre și lacurile din sudul Basarabiei, Valea Jijiei și împrejurimile Clujului.

3. Institutul de Fiziologie generală (animală). Profesor titular Aristide Grădinescu, născut în 1874 la Broșteni, jud. Neamț (decedat la Cluj în 1955), a devenit profesor titular în aprilie 1931.

– Curs de Fiziologie generală – 44 de prelegeri a 1,5 ore;
– 8 demonstrații pe animale;
– Lucrări practice – 43 de ședințe a 3,5 ore.

4. Institutul de Botanică generală și Fiziologie generală. Titular profesor Ioan Grințescu.

– Curs de Botanică generală – 3 ore săptămânal, 2 semestre. Lucrări practice – 5 ore săptămânal, 2

semestre. Atât cursul cât și lucrările practice au fost frecventate de 43 de studenți naturaliști anul II și 14 studenți ai secției de Geografie cu Științe Naturale;
– Lucrări practice de Fiziologie vegetală pentru anul IV – 46 ședințe a 5 ore pe săptămână, în 2 serii datorită lipsei de spațiu suficient;
– Excursii cu studenții anilor II Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale.
– Excursii științifice la Cheile Turzii; Excursia internațională de Fitogeografie în Carpații Orientali, Câmpia Transilvaniei, împrejurimile Clujului, Munții Gurghiului; 6 zile în Bucegi, 2 zile la Cheile Râmețului.

5. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina botanică. Titular profesor Alexandru Borza. Profesorul Borza fiind numit Secretar general al Ministerului Instrucțiunii Publice și Cultelor, (a absolvit și Facultatea de Teologie de la Budapesta), activitatea didactică a fost suplinită de șeful de lucrări Emil Pop până la 1 mai 1931.
– Curs de Botanică sistematică – 3 ore săptămânal; lucrările practice de Botanică sistematică – 5 ore săptămânal, activități adresate anilor III a secțiilor Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale;
– Excursii didactice: Valea Pecica, Lunca Someșului, pădurea Hoia, Făgetul Clujului, Fânațele Clujului, Cheile Turzii și mlaștinile de la Feleac.

A fost terminată construcția noii clădiri a Muzeului Botanic unde se mută Herbarul, ce deține acum 419.750 coli de herbar.

Pentru studii și pentru colectare de material, personalul institutului a efectual 67 de zile de la câmpie pâ-

nă pe crestele Carpaților. Au fost de asemenea, efectuate 8 excursii didactice cu studenții.

Profesorul Alexandru Borza a colectat mult material floristic făcând și studii fitosociologice cu ocazia participării la excursia organizată prin mai multe țări europene de către Congresul Internațional de Botanică de la Cambridge.

În Grădina botanică au fost puse în funcțiune serele nr. VIII, IX, X și XI, iar primăria orașului a înzestrat Grădina cu 7 statui inspirate din mitologia antică. Șeful de culturi a Grădinii, domnul Cornel Gűrtler a participat în perioada 27 iulie – 23 august 1930, la o călătorie de studii în Olanda, Belgia, Franța și Elveția. În acest an a apărut al 10-lea volum al Buletinului Grădinii Botanice și Muzeului Botanic.

În ceea ce privește compoziția personalului didactic, așa cum am menționat, în cadrul profesorilor a apărut în 1931 profesorul Aristide Grădinescu la Institutul de Fiziologie animală. În ceea ce privește personalul științific ajutător, față de anul universitar 1928/1929, în acest an universitar 1930/1931 structura se prezintă astfel:

1. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată: șef lucrări Epure Eugen; asistenți: Popovici Lucia; preparatori: Klee Heinz, Damian Alexandru, Pogorevici Nicolae.

2. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică: Șef de culturi la Grădina Botanică Gűrtler Cornel; conservator al Muzeului Botanic: Nyàràdi Erasmus; șef de lucrări dr. Pop Emil; preparatori: Bujorean Gheorghe, Homei Vasile.

3. Institutul de Fiziologie generală (animală): Șef de lucrări Palmhert Hartmuth; asistent Degan Cornel; preparatori: dr. Ionescu Fl. Lucian, Pora Eugen.

4. Institutul de Botanică generală: șef de lucrări dr. Tiesenhausen Manfred; asistenți: Bozac Ioan, Nemeth Ioan; preparatori: Reimesh Ervin, Péterfi Ștefan.

5. Institutul de Speologie: asistenți Codreanu Margareta, Codreanu Radu, Pușcariu Valer.

Lucrările științifice apărute în acest an universitar 1930/1931, având ca și autori personalul didactic și de cercetare al secțiunii de Științe Naturale, au fost într-un număr de 34.

1. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată. Personalul acestui institut publică în acest an universitar 4 lucrări: Ioan Scriban unic autor: „Bemerkungen űber die Struktur des Larvalen Kiemenepithels von *Petromyzon planari*". În: Bul.Soc. Șt. Cluj, 1931, p. 162–165; „Űber die Bindegewebige Natur der Pilasterzellen und der Struktur des Kiemenblättchens von *Scyllium canicula* Cuv.". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 6, 1931, p. 149–161. Ioan Scriban, Eugen Epure „Beobachtungen űber das Gefässystem von *Herpobdela atomaria*, Carena". În: Zool. Anz., 94, 1931, p. 322–328.

2. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică își prezintă activitatea de cercetare printr-un număr de 17 lucrări. Astfel, profesorului Alexandru Borza îi apar 8 lucrări din care 6 sunt rodul cercetărilor întreprinse cu ocazia Excursiei Fitogeografice Internaționale din România. „Bauerliche Pflanzenheilmittel in der Moldau (Rumänien)". În: Sűdhoffs

Arch. Gesch. Med. Naturwiss., 31, nr. 1–2, 1931, p. 82–86; „Botanic Excursion through the „Campia". În: Guide de la Sixiéme Excursion Phytogéographique Internationale en Roumanie, iulie 1931". Cluj. Minerva, 1931, p. 196–209; „Botanischer Ausflug in die Schlucht von Turda". În: Guide de la Sixième Excursion Phytogéographique Internationale en Roumanie, iulie 1931". Cluj, Minerva, 1931, p. 226–238; „Botanischer Fűhrer durch die Umgebung von Herkulesbad bis an die Donau". În: Guide de la Sixième Excursion Phytogéographique Internationale en Roumanie, iulie 1931. Cluj. Minerva, 1931, p. 56–63; „Die Excursionsrute durch die Dobrogea und das Donau-Delta". În: Guide de la Sixième Excursion Phytogéographique Internationale en Roumanie, iulie 1931. Cluj, Minerva, 1931, p. 130–144; „Die Vegetation der „Pietrile Roșii" bei Tulgheș". În: Guide de la Sixième Excursion Phytogéographique Internationale en Roumanie, iulie 1931. Cluj, Minerva, 1931, p. 157–160; „Die Vegetation und Flora Rumäniens". În: Guide de la Sixième Excursion Phytogéographique Internationale en Roumanie, iulie 1931. Cluj. Minerva, 1931, p. 1–55; „Notițe etnobotanice. Numiri populare de plante". În: Bul. Grăd. Bot., 11, nr. 1, 1931, p. 51–52; „Plante noi sau rare pentru flora României". În: Bul. Grăd. Bot., 11, nr. 1, 1931, p. 66–68. Tot în acest an îi apare o lucrare în Polonia, cu privire la ocrotirea naturii în România „Dzisiejazy stan ochrony przyrodu w Rumunji". În: Ochr. Przyrodu, 11, 1931, p. 121–122.

Domnului șef de lucrări dr. Emil Pop îi apar 5 lucrări: „Congresul internațional botanic de la Cambridge (16–24 august 1930)". În: Bul. Grăd. Bot., 11, nr. 1–2,

1931, p. 27–36; „Das Torfmoor von Borsec". În: Guide de la sixième Excursion Phytogéographique Internationale en Roumanie, juillet 1931. Cluj, Jardin Botanique de l'Université, 1931, p. 170–177; „Die postglaziale Waldsukzession in Rumänien auf Grund von Pollenanalysen". În: Guide de la Sixième Excursion Phytogéographique Internationale en Roumanie, juillet 1931. Cluj, Jardin Botanique de l'Université, 1931, p. 178–184; „Űber die *Ephedra distachya* von Turda und Suatu". În: Guide de la Sixième Excursion Phytogéographique Internationale en Roumanie, juillet 1931. Cluj, Jardin Botanique de l'Université, 1931, p. 161–169; „*Vitis silvestris* Gmel. în România". În: Bul. Grăd. Bot., 11, nr. 3–4, 1931, p. 78–93. Și domnului Ghe. Bujorean îi apar două lucrări „Some Results Regarding of the Plant Succesion and Plant Association of Cluj". În Guide de la Sixième Excursion Phytogéographique Internationale en Roumanie, iulie 1931. Cluj, Edit. Jardin Bot. Univ. Cluj, 1931, p. 221–225; „Zwei extreme Standorte bei Cluj (Klausenburg)". În: Veröff. Geobot. Inst. Rűbel, 10, nr. 1, 1931, p. 23–30; și în: Contr. Bot., 2, nr. 10, 1931, 8 p. Domnul șef de culturi a Grădinii Botanice, Cornel Gűrtler publică „Botanischer Ausflug in die Schlucht von Turda". În: Guide de la VI-e Excursion phytogéographique Internationale en Roumanie, iulie 1931. Cluj, Edit. Jardin Botanique de l'Université, 1931, p. 226–238.

Domnul Nyárádi Erasmus, conservatorul Herbarului, își aprofundează studiul asupra genului *Alyssum* „Les formes vraies et fausses de l'espèce *Alyssum alpestre* L". În: Bul. Grăd. Bot., 11, nr. 3–4, 1931, p. 69–78, iar

în continuare publică „Adnotațiuni la flora României". În: Bul. Grăd. Bot., 11, nr. 1–2, 1931, p. 37–50 și nr. 3–4, 1931, p. 97–98.

3. Institutul de Fiziologie generală (animală) își prezintă cercetarea științifică pe acest an prin 3 lucrări ale profesorului Aristide Grădinescu scrise în colaborare cu Hartmut Palmhert „Action physiologique des pentoses sur l'appareil digestif". În: C. R. Soc. Biol., 106, 1931, p. 1171; „Influence des alcools éthylique et méthylique sur la digestion du suc gastrique artificiel et naturel". În: Bul. Șt. Cluj, 5, 1929–1931, p. 115–123; și în: J. Physiol. Pat. Gén., 29, nr. 1, 1931, p. 45–51; „Sur le rôle de la rate dans la surrénalectomie". În: J. Physiol. Pat. Gén., 29, 1931, p. 700–704.

4. Institutul de Botanică generală și Fiziologie vegetală este prezent prin lucrarea profesorului Ioan Grințescu „Le probleme du mélèze dans les Carpathes roumains". În: Guide de la VI-e Excursion Phytogéographique Internationale en Roumanie, iulie 1931. Cluj, Edit. Jardin Botanique de l'Université, 1931, p. 82–90 și a domnului asistent Nemeth Ioan „Contribution à l'étude du *Geranium palustre* L. Une forme nouvele". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 5, nr. 2, 1931, p. 125–129.

5. Institutul de Speologie. Sub direcția profesorului Emil Racoviță, revista internațională „Biospeologica" își continuă apariția prin fascicola 55 (193 pagini), privitoare la păianjenii cavernicoli din peșterile explorate. A apărut tomul V (808 pagini cu 270 figuri). Tomul VI este de asemenea terminat, dar n-a putut apărea din lipsă de fonduri. Tomul VII este și el în curs de publicare.

Profesorului René Jeannel îi apar în acest an 6 lucrări: „*Bathysciinae* nouveaux recueillis par P. Rémy dans les grottes du Novi–Pazar". În: Bull. Soc. Zool. Fr., 56, 1931, p. 258–266; „Campagne spéléologique de C. Bolivar et R. Jeannel, dans l'Amérique du Nord. Énumération des grottes visitées. *Coleoptera* set Revision des *Trechini* de l'Amérique du Nord". În: Arch. Zool. Exp, Gén., 71, 1931, p. 293–491. (Biospeologica, 56); „*Coléoptères* nouveux de la troisième campagne organisée par l'Institut de Spéléologique dans les Carpathes méridionales". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 5, 1931, 141–148; „Origine et évolution de la faune cavernicole du Bihar et les Carpathes du Banat". În: Arch. Zool. Ital., 16, 1931, p. 47–60; „*Trechinae* et *Bathysciinae* nouveaux de l'Italie." În . Boll. Soc. Ent. Ital., 53, 1931, p. 49–54.

Domnului conferențiar Pierre Chappuis îi apare lucrarea „*Copepoda Harpaticoida* der Deutschen Limnologischen Sunda Expedition". În: Arch. Hydrobiol., Suppl. Vol. 8, Tropiche Binnengewässer, 1, 1931, p, 512–584.

Doamna asistent Margareta Codreanu împreună cu soțul său dr. Radu Codreanu publică „Étude de plusieurs cas de mosaique sexuelle chez un Ephémère *Baëtis rhodani* (Pict.)". În: Bull. Biol. Fr.– Belg., 65, nr. 4 1931, 522–546.

Și în acest an Extensiunea Universitară a avut rezultate remarcabile. Au fost realizate 123 de conferințe în 23 de localități din Transilvania și Banat.

Numărul studenților înscriși în Universitate a crescut cu 326 față de anul anterior, însumând 4064, din care aproape ¼ (979) erau studente. În căminele Universității au fost cuprinși 736 studenți.

În fiecare din cele 4 facultăți ale Universității funcționau societăți studențești, în total 23 de astfel societăți. Societatea studenților în Științe a luat ființă încă în noiembrie 1919. Printre președinții acestei societăți au figurat și biologi ca Emil Pop sau Gheorghe Bujorean. Aceste societăți organizau conferințe cu privire la marile probleme ce frământau lumea științifică, se organizau excursii în care se culegeau plante pentru herbare, sau roci pentru colecțiile institutelor etc. Aceste societăți contribuiau și la ajutorarea unor membrii, fie prin împrumuturi de cărți sau chiar bani.

Universitatea a fost ajutată și în acest an prin donații, ca de exemplu, 800.000 lei donație a patriarhului Miron pentru Institutul de istorie națională, precum și 100.000 lei din partea doamnei Anna Hemmerle pentru Institutul de Speologie. Primăria Clujului, la rândul său, a șters datoriile de aproape 4 milioane lei, pentru cheltuielile Universității pentru apă și canalizare.

<<>>

La 18 mai 1931 a avut loc alegerea noului rector, în persoana profesorului Nicolae Drăganu, propus de Facultatea de Litere și Filozofie. Toate cele 14 voturi a corpului electoral au fost atribuite candidatului, care a devenit rector pentru anul 1931–1932. Conducerea Facultății de Științe a fost asigurată de către profesorul de geografie Vasile Meruțiu, care a îndeplinit funcția de decan, nu numai în anul universitar 1931–1932, dar și în continuare, până în 1935. Funcția de prodecan a fost îndeplinită pentru acest an universitar de către matematicianul Theodor Angheluță, care îndeplinise sarcina de decan în anul anterior.

Anul universitar 1931/1932 a fost deschis la 25 octombrie 1931. Discursul solemn al noului rector s-a intitulat: „Asupra celor dintâi studenți universitari români la Universitățile din Apus", dar în cuvântarea sa, profesorul Nicolae Drăganu a insistat și asupra situației create de dezastruoasa criză economică, din cauza căreia angajații și studenții Universității au avut de întâmpinat numeroase greutăți, ce s-au repercutat în toate domeniile de activitate. „Din această cauză – spunea noul rector – singurul program care se putea fixa, era ținerea în condiții acceptabile a cursurilor, program minimal, dar care nu va fi așa de ușor de îndeplinit, cum se pare la cea dintâi vedere… Poate va fi nevoie de privațiuni și jertfe. Să nu dăm îndărăt de la cel dintâi pas, ci să încercăm să răzbim, suportându-le

cu tărie, profesori și studenți deopotrivă". [Nicolae Drăganu – Discurs inaugural, în Anuarul Universității „Regele Ferdinand I", Cluj, 1931/1932, p. 6–16].

Într-adevăr, situația a devenit de-a dreptul dramatică, în urma reducerii bugetului Universității cu peste 60%. În această situație, pentru ca Universitatea să nu-și închidă porțile, salariile întregi nu au fost plătite luni de zile. Au fost suprimate gradațiile, au fost blocate înaintările în grad. Lipsa de combustibil a făcut ca și în acest an, încălzirea căminelor, a spațiilor de lucru în laboratoare și birouri să se facă cu mare zgârcenie.

Deși numărul studenților a crescut la 4124, numărul burselor în bani s-a redus în acest an universitar la 10, fiecare în valoare de 540 lei, pentru ca în luna iulie 1932 să fie suprimate complet. Primăria orașului a venit din nou în sprijinul Universității, acordând pentru cantină un local și o subvenție de 120.000 lei pentru anul 1931 și de 140.145 lei pentru anul 1932. Costul hranei la această cantină era de 700 lei pe lună.

Din numărul total al studenților de 4124 (din care 1003 studente), au putut fi adăpostiți în căminele universității doar un număr de 538 studenți și studente.

Cu toată precaritatea fondurilor, Universitatea a asigurat un preventoriu (antituberculos și antiveneric) pentru 175 studenți și 72 studente, iar 26 studenți au fost trimiși la Colibița. Pentru educație fizică, sub conducerea profesorului Iuliu Hațieganu, au continuat lucrările la Arena sportivă (pe un teren acordat de Academia de Agricultură. [Anuarul Universității 1931/1932. Darea de seamă a rectorului Nicolae Drăganu, pre-

zentată la ședința de deschiere a anului universitar 1931/1932, din ziua de 8 noiembrie 1932, p. 17–36].

Această situație economică dezastruoasă s-a repercutat și în activitatea didactică, unde normele au rămas aceleași ca și în anul precedent; lipseau unele materiale didactice, iar din cauza lipsei de căldură, unele lucrări practice au fost reduse. Iată cum a fost oglindită activitatea didactică din rapoartele profesorilor titulari ale celor 5 institute aparținătoare Secțiunii Științelor Naturii:

1. Institutul de Speologie.

Remarcăm în primul rând, faptul că din acest an universitar marele savant Emil Racoviță a preluat predarea cursului de Biologie generală atât pentru studenții anului I a Facultății de Medicină, cât și pentru studenții anilor III și IV de la Științe Naturale, în urma reîntoarcerii în Franța a profesorului René Jeannel. Programa acestui curs este deosebită, ea putând fi considerată și azi, un model din punctul de vedere al conținutului.

2. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată.

– Curs de Zoologie și Anatomie comparată a nevertebratelor pentru studenții naturaliști ai anilor III și IV, 48 de cursuri a 1,5 ore de două ori pe săptămână;
– Lucrări practice de Zoologie pentru studenții naturaliști, 19 ședințe a 4 ore pe săptămână;
– Lucrări practice de Zoologie și Anatomie comparată a nevertebratelor, pentru studenții naturaliști anii II și III și anul II Geografie cu Științe Naturale.

S-au ținut 65 de ședințe a 2,5 ore de două ori pe săptămână și 32 ședințe a 3 ore odată pe săptămână.

– Excursiile didactice în număr de 3, în jurul Clujului.

3. Institutul de Fiziologie generală (animală).

– Curs de Fiziologie generală și funcțiile de relație – 41 de cursuri a 1,5 ore pe săptămână și 63 ședințe de lucrări a 3,5 ore pe săptămână, plus 22 demonstrații pe animale.

4. Institutul de Botanică generală și Fiziologie vegetală.

– Curs de Anatomie și Fiziologie vegetală – 3 ore pe săptămână;
– Lucrări practice aferente cursului – 5 ore pe săptămână;
– Curs de Fiziologie vegetală – o oră pe săptămână, un semestru. Lucrările practice 6 ore pe săptămână. Aceste lucrări s-au ținut în două serii, datorită lipsei de spațiu corespunzător, fiecare serie având câte 22 de studenți;

Excursiile științifice au fost sistate în acest an din lipsa fondurilor. Din aceeași cauză a fost sistată și înzestrarea laboratorului de Fiziologie vegetală.

5. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică.

– Curs de Botanică sistematică, 3 ore pe săptămână pentru studenții anilor III Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale. Lucrări practice, 3 ore pe săptămână;
– Curs facultativ – Geografia Botanică a Patriei, ținut de Emil Pop, pentru studenții anilor III și IV a sec-

ților Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale.

– Excursii cu studenții în Grădina botanică după fiecare curs și 4 excursii de câte o zi, în jurul Clujului și la Turda.

Urmările dezastruoase ale crizei economice s-au repercutat negativ și asupra cercetării științifice, în acest an universitar (1931/1932) apărând doar 21 de lucrări ale autorilor Secțiunii Științelor Naturale.

Păstrând aceeași ordine a institutelor ca și în anul precedent notăm:

1. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată este reprezentat de lucrarea profesorului Ioan Scriban „Ordung der *Clitellata. Hirudinea* = Engel. (În colaborare) În: vol. Handbuch der Zoologie, Bd. 2, Lief. 15, Berlin u. Leipzig, Walter de Gryter and Co., 1932, p. 119–352.

2. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică deși deține, față de celelalte institute cele mai multe lucrări publicate (10), numărul lor a scăzut față de cele 17, publicate în anul anterior.

Profesorului Alexandru Borza îi apar 3 lucrări: „Der Buchenwald in Rumänien". În Fifth International Botanical Congress. Proceedings. Cambridge, 1931, p. 44–47; și în Veröff. Geobot. Inst Rűbel, 8, 1932, p. 219–252; „La protection de la nature en Roumanie". În: Deuxième Congrés Internationl pour la Protection de la Nature, Paris, 1931. Paris, Soc. d'Éditions, 1932, p. 515–527; „O campanie botanică internațională în România. Excursiunea Fitogeografică Internațională a VI-a". În: Bul. Grăd. Bot., 12, nr. 1, 1932, p. 1–28.

Domnul Gheorghe Bujorean prezintă „Geohigrometru, un nou tip de higrometru de maximă și minimă". În: Bul. Grăd. Bot., 12, nr. 3–4, 1932, p. 113–116.

Domnului șef de lucrări Emil Pop îi sunt publicate în acest an lucrările: „Contribuțiuni la istoria vegetației cuaternare din Transilvania". În: Bul. Grăd. Bot., 12, 1932, p. 29–102; „Date noi cu privire la răspândirea genurilor *Pinus* și *Picea* în Transilvania". În: Rev. Pădurilor, 44, nr. 5–6, 1932, p. 303–321; și în: Contrib. Bot., 2, 1933, p. 1–21.

Domnului Nyárádi Erasmus îi apar publicate în acest an 3 lucrări: „Despre două specii critice de *Viola* (o rectificare)". În: Bul. Grăd. Bot., 12, 1932, p. 102–103; „Die Klerstellung zweier zweifelhafter *Alyssum-Arten*". În: Notizbl. Bot. Gard. Mus., 11, nr. 107, p. 631–655; „Űber einige westmediterrane *Alyssum-Arten* aus der Sektion *Odontarrhena*". În: Bul. Soc: Șt. Cluj, 6, 1932, p. 446–460.

Din activitatea Muzeului Botanic notăm că Herbarul a ajuns la 420.416 foi de herbar montate, realizate atât de personalul propriu, cât și cele primite prin donații în schimbul „Florei Romania exiccata", vol. X.

3. Institutul de Fiziologie generală (animală) este reprezentat prin lucrarea directorului Aristide Grădinescu, publicată în colaborare cu Hartmut Palmhert, intitulată „Action diurétique et élimination des pentoses introduites par voie intraveineuse". În: C. R. Soc. Biol., 112, 1932, p. 415–419.

4. Institutul de Botanică generală și Fiziologie vegetală este reprezentat de lucrarea profesorului Ioan

Grințescu, scrisă în colaborare cu Péterfi Ștefan, intitulată „Contribution à l'étude des algues vertes de Roumanie (1). Sur quelques espèces appartenant au genre *Stichococcus* de Roumanie". În: Revue Algol., 6, nr. 2, 1932, p. 159–175.

Domnul asistent Németh Francisc publică lucrarea „Terminologia reproducerii la plante". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 7, nr. 1, 1932, 113–128; și în limba germană în: Biol. Centralbl., 52, nr.4, 1932, p. 229–254.

5. Institutul de Speologie.

Directorul institutului, profesorul Emul Racoviță continuă editarea revistei internaționale „Biospeologica" publicând fascicolele 56 (207 pagini cu 212 figuri) și 27 (24 p. cu 24 fig.). De asemenea, îi apare și în acest an continuarea cercetărilor sub titlul „Avant-propos le ler–7ème tome de l'Institut de Spéologie de Cluj". În: Lucr. Inst. Speol., 7, 1930–1932, p. XIII–XII.

Profesorului René Jeannel îi apar în acest an universitar două lucrări, publicate în Franța și intitulate: „Leçon d'ouverture du cours d'Entomologie, faite aus Muséum le 29 janvier 1932". În: Bull. Mis. Nat. Hist. Nat., 4, nr. 2, 1932, p. 133–143; „Révision du genre *Limnastis*". În: Soc. Entom. France, Livre du Centenaire, Paris, 1932, p. 167–187.

Domnului conferențiar Pierre Chappuis îi par 4 lucrări și anume: „Notes sur la Copépodes (1–14)". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 6, 1932, p. 421–428; „*Afrocamptus nom*. nov. pour *Eucamptus* Chappuis, préoccupé par *Eucmptus Chevrolat* 1833 (Col. Elat.)". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 6, 1932, p. 644; „*Canthocamptinae* nouveaux d'Afrique Occidentale Française. (Descriptions préliminaires)". În: Bul.

Soc. Șt. Cluj, 6, 1932, p. 413–420; „Eine neue *Attheyella* aus Nordamerica (*Brehmiella) carolinesnsis* n.sp.". În: Zool. Anz., 98, nr. 7–8, 1932, p. 226–229.

În raportul său anual, directorul institutului protestează din nou, față de tăierea fondurilor. „De la 1 aprilie 1931, n-a mai intrat în cassa Institutului nici o centimă. Din acest motiv, raportul nu poate semnala decât activitatea științifică a personalului, care n-a putut fi distrusă de mizeria vremurilor… Am cerut librarilor sistarea tuturor abonamentelor și furniturilor de cărți… Descompletarea colecțiilor noastre de periodice și opuri fundamentale constituie un ireparabil dezastru cultural… Nu s-a putut încasa nici cheltuielile de explorație din anul universitar 1930/1931, care au fost avansate de subdirectorul Institutului, Dr. R.A. Chappuis… Explorații speologice și faunistice n-au avut loc din cauza lipsei de fonduri. De obicei, personalul Institutului face și lucrări pe teren pe speze personale, dar acest lucru n-a fost cu putință în acest an de criză și neplată regulată a salariilor", își încheie raportul profesorul Emil Racoviță. [Anuarul Universității pe anul 1931/1932, p. 274–276].

Tot din lipsă de fonduri, Extensiunea Universitară și-a redus și ea activitatea. Totuși, a reușit să organizeze 84 de conferințe în 18 localități, majoritatea din Transilvania și Banat.

Societatea studenților în Științe a solicitat reducerea taxelor, ceea ce Rectoratul a și aprobat. În plus, a acordat un ajutor suplimentar de 30.000 lei, distribuiți după propunerea comitetului studenților.

<<>>

La 5 octombrie 1932 are loc, în condițiile noii legi a învățământului superior, alegerea rectorului Universității. Noua lege nu mai prevedea propunerea candidaților din partea facultăților, iar alegerea se făcea de către Marele Colegiu universitar, alcătuit din profesorii titulari și agregați. Noul rector urma să fie ales pentru o perioadă de 5 ani. Își depusese candidatura în scris, profesorii Florian Ștefănescu-Goangă și Ion Minea. După efectuarea votului secret, a apărut o situație de balotaj, ambii candidați având câte 27 de voturi. În consecință, în conformitate cu noua lege, s-a efectuat un nou scrutin la data de 12 octombrie 1932. Au participat 62 de profesori alegători. Rezultatul scrutinului a dat câștig de cauză profesorului Florian Ștefănescu-Goangă, care a obținut 33 de voturi. [S. Neagoe – Viața universitară clujeană interbelică, vol. II, p. 41–43].

Pentru Facultatea de Științe, decan fusese ales profesorul Victor Stanciu, șeful Catedrei de Mineralogie și Petrografie, iar ca prodecan (numit delegat după noua lege a învățământului universitar), profesorul Ion Popescu-Voitești, directorul Institutului de Geologie și Paleontologie.

În prima ședință de senat este numit ca și prorector, profesorul Nicolae Drăganu, care, în conformitate cu noua lege a învățământului universitar, era cel mai vechi decan în exercițiu.

La 8 noiembrie, cu ocazia deschiderii anului universitar 1932/1933, Florian Ștefănescu-Goangă își rostește discursul inaugural. Noul rector, ales pentru 5 ani, s-a născut la Curtea de Argeș (1881–1958). De profesie psiholog, a pus bazele laboratorului de Psihologie Experimentală la universitatea clujeană în 1927.

„Cu sufletul copleșit de serioase îngrijorări… preiau astăzi sarcina plină de mari răspunderi de-a duce cu un pas mai departe, cu o treaptă mai sus, soarta, drepturile și prestigiul Universității „Regele Ferdinand I"… O întreită greutate stă azi în drumul Universității noastre" și rectorul trece în revistă cele 3 mari obstacole:

„În primul rând, o foarte gravă criză financiară. Bugetul Universității pe anul 1932 a fost redus pentru cheltuielile de întreținere și material cu 64%, iar din suma aprobată nu am primit decât o treime și suntem aproape de sfârșitul anului bugetar. [Anuarul Universității pentru anul 1932/1933. Discursul inaugural al Rectorului Florian Ștefănescu-Goangă, p. 5–6]. „Cu banii primiți Universitatea nu și-a putut plăti nici măcar apa, electricitatea, gazul și combustibilul ce s-a consumat din ianuarie și până în vară". [Anuarul Univ. pt. anul 1932/33, ibidem].

„A doua greutate ce stă în calea noastră este numărul prea mare al studenților față de posibilitățile de care dispunem". De aceea este necesară „cea mai severă selecție a tinerilor ce bat la porțile Universității". Celor admiși trebuie să li se asigure condițiile necesare pentru o bună pregătire,

„A treia mare greutate provine din punerea în aplicare a noii legi pentru organizarea învățământului superior, care încă n-a fost urmată de regulamentele necesare punerii sale în aplicare. Noua lege cere o întreagă operă de reorganizare a Universității".

1. „Misiunea principală a Universității este să facă știință. Știința trebuie să se îndrepte cu predilecție spre cercetarea și cunoașterea realităților pe care viața ni le impune și să indice mijloacele prin care să o putem stăpâni și utiliza… Dar rolul Universității nu se reduce numai la opera de activitate și creație științifică. Ea mai are și misiunea de-a răspândi știința… Această operă de extensiune universitară pe care Universitatea a inițiat-o în țara noastră, va trebui întărită și dezvoltată".

2. „A doua mare misiune a Universității este pregătirea tineretului pentru funcțiunile superioare ale statului și pentru cariere academice… Universitatea trebuie să dea posibilitatea studenților să studieze cât mai activ, trebuie învățați să lucreze singuri. Să le dezvoltăm în ei deprinderea de-a căuta ei înșiși adevărul". „Opera de asistență medicală va trebui întregită cu opera de asistență socială. Universitatea Daciei Superioare trebuie să-și procure fondurile necesare pentru a veni în ajutorul studenților săraci dar foarte merituoși, pentru că este profund imoral și adânc păgubitor ca fiii cei mai înzestrați ai națiunii să fie înlăturați din cauza sărăciei de la studiile universitare". [Anuarul Univ. pt. anul 1932/1933, ibidem].

Cele două misiuni fundamentale au stat la baza dezvoltării viitoare a Universității „Regele Ferdinand I".

Prin discursul inaugural, noul rector a reușit să jaloneze principalele funcțiuni ale Universității și totodată, să creioneze metodele de rezolvare a lor.

<<>>

După primul an de activitate în funcția de rector și respectiv de președinte al senatului, domnul profesor Florian Ștefănescu-Goangă își prezintă darea de seamă cu ocazia deschiderii noului an universitar 1933–1934.

Cu toate că în discursul inaugural aprecia că numărul studenților depășește posibilitățile Universității, asistăm totuși, pentru anul universitar 1932/1933, la o creștere cu 15,42% a acestei cifre, care se ridică la un total de 4469. Toate strădaniile conducerii universității de-a asigura condițiile minime de funcționare, se lovesc de drasticele reduceri ale fondurilor. „Dacă în bugetul pentru cheltuielile de materiale ale laboratoarelor și institutelor Universității noastre a fost alocată suma de 9.020.325 lei, în 1932 s-a redus la 243.575 lei, pentru ca în 1933 să nu se mai aloce nici un leu”– se arăta în raportul rectorului. De aproape 2 ani Universitatea n-a mai primit „nici o centimă”. Pentru a nu-și închide porțile și a putea totuși supraviețui, Universitatea s-a bazat pe săracele resurse extrabugetare, în care taxele de înscriere ale studenților au constituit o parte esențială, făcând posibilă funcționarea laboratoarelor, institutelor, bibliotecilor, căminelor studențești și celorlalte servicii absolut necesare.

Necazul te învață – spune o vorbă din bătrâni, dar ulciorul nu merge de foarte multe ori la apă. În fața acestei situații catastrofale, „lamentările și incriminările nu ajută la nimic… Trebuie să ne ajutăm singuri” –

spunea rectorul în încheierea dării de seamă pe anul 1932/1933. [Anuarul Universității 1932/1933. Darea de seamă, p. 16–32].

În fața enormelor dificultăți financiare personalul universității n-a cedat. Activitatea didactică a fost continuată. Încărcătura didactică a rămas aceeași. În situațiile în care au fost suprimate posturile vacante, cadrele didactice le-au acoperit, fără a primi vreo remunerație.

Principala modificare în rândul cadrelor didactice ale Secțiunii de Științe Naturale, o constituie suprimarea postului profesorului Dr. René Jeannel, care a ocupat timp de 11 ani funcția de Subdirector al Institutului de Speologie și care s-a transferat în funcția de Profesor și Director al Serviciului de Entomologie al Muzeului Național de Istorie Naturală din Paris.

Este suprimat de la 1 aprilie 1933 postul de preparator la Institutul de Zoologie, ocupat de Klee Heinz. Nu mai apar în schema de încadrare a Institutului de Botanică generală și Fiziologie vegetală șeful de lucrări dr. Tiesenhausem Manfred și preparatorul Nemeth Ioan.

Redăm succint, în continuare, normele pe institute.

1. Institutul de Speologie. Director, profesorul Emil Racoviță.

Fiind suprimat postul de profesor al domnului René Jeannel, directorul institutului profesorul Emil Racoviță a preluat cursul de Biologie generală pentru anul I al Facultății de Medicină, cât și cursul pentru anii III și IV a studenților naturaliști.

2. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată. Director profesorul Ioan Scriban.

– Curs de Zoologie și Anatomie comparată a protocordatelor și vertebratelor, cu studenții naturaliști din anii I, II, III și cu studenții în Geografie cu Științe Naturale, anii II și III, – 48 prelegeri a 1,5 ore de două ori pe săptămână;
– Lucrări practice de Zoologie și Anatomie comparată pentru protocordate și vertebrate cu studenții naturaliști ai anilor I, II, III și cu studenții secției Geografie cu Științe Naturale, anii II, III.– 42 ședințe a 2,5 ore.
– Lucrări practice de Histologie cu studenții naturaliști anul I și studenții în Geografie cu Științe Naturale anul I – 25 de ședințe a 3 ore.
– Excursiuni zoologice în jurul Clujului cu studenții și cu angajații institutului pentru recoltarea de material necesar lucrărilor de specialitate.

3. Institutul de Fiziologie generală (animală). Director profesorul Aristide Grădinescu.
– Curs de Fiziologie generală – 45 ședințe a 1,5 ore și lucrări practice – 66 ședințe a 3 ore, plus, 13 ședințe de demonstrațiuni pe animale.

4. Institutul de Botanică generală și Fiziologie vegetală. Director profesorul Ioan Grințescu.
– Curs de Anatomie și Fiziologie vegetală. În total 60 de ore.
– Lucrări practice de Anatomie și Fiziologie vegetală – 47 ședințe a 5 ore pe săptămână pentru studenții anilor II ai secțiilor Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale, precum și un număr restrâns a studenților anului I Științe Nturale.

– Curs de Fiziologie vegetală – o oră pe săptămână, un semestru și lucrări practice – 6 ore pe săptămână, un semestru (în două serii din cauza spațiului didactic insuficient). Atât laboratorul de Fiziologie vegetală, cât biblioteca institutului și-au sistat complet achizițiile de materiale și publicații.

5. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică. Director profesorul Alexandru Borza.

– Curs de Botanică sistematică, 3 semestre a 3 ore, ținute în timp de iarnă în spațiile Institutului de Botanică generală și Fiziologie vegetală, iar în lunile de vară în Institutul de Botanică sistematică de la Grădina botanică, cu studenții în Științe Naturale anii III, IV și cu studenții în Geografie cu Științe Naturale anii III, IV.
– Lucrări practice 5 ore pe săptămână pentru studenții naturaliști și 2,5 ore pentru studenții Geografi cu Științe Naturale, anii III, IV.
– Curs facultativ de fitogeografie, ținut de dr. Emil Pop pentru studenții anilor III, IV în Științe Naturale și studenților secției Geografie cu Științe Naturale anii III, IV, o oră/săptămână.
– Excursii cu studenții în jurul Clujului.

Activitatea științifică și publicistică pe anul universitar 1932/1933, a fost continuată în toate institutele Secțiunii de Științe Naturale ale Facultății de Științe după cum urmează:

1. Institutul de Speologie.

„În ceea ce privește Institutul de Speologie – scrie domnul Racoviță în raportul său anual – starea mate-

rială este limpede: nici un ban nu s-a mai încasat din trimestrele II–IV 1931! Pe 1932 Institutul n-a mai avut buget deloc.

Pe lângă suprimarea postului de profesor a domnului René Jeannel, din institut au mai fost reduse un post de secretar contabil și un post de laborant. În această situație, abonamentele și achizițiile de cărți au fost sistate. Nu au mai fost posibile deplasări pentru cercetarea faunei Transilvaniei sau explorații speologice și faunistice. Totuși, sub patronajul Ministerului Educației din Franța, domnii René Jeannel și Pierre Chappuis au participat la o mare expediție în Africa Orientală engleză, zăcământul fosil din valea râului Omo (Etiopia), lacul Rudolf. Toată microfauna acvatică și cavernicolă, adunată în această expediție, a fost depusă la Institutul de Speologie a Universității din Cluj, pentru a fi determinată și studiată de specialiști calificați.

Profesorul Emil Racoviță editează în continuare revista internațională „Biospeologica", din care a apăut fascicola 58 (268 pagini și 55 figuri) și fascicola 59 (75 pagini). „Lucrările Institutului de Speologie", tom VII este în curs de preparare.

Domnului Pierre Chappuis îi apar 3 lucrări privind cercetările sale asupra copepodelor: „*Copepoda* der Deutschen Limnologischen Sunda Expedition, Nachtrag". În: Arch. Hydrobiol., Suppl. vol. 12, Tropische Binnengewässer, 4, 1933, p. 670–675; „Voyage de Ch. Alluaud et P.A. Chappuis en Afrique Occidentale Française (*Copepoda Harpacticoida*)". În: Arch. Hydrobiol., 26, nr. 1, 1933, p. 1–49; „Zoologische Ergebnisse einer Reise nach Bonnaire, Curaçao und Amba im Jahre 1930. Nr.

6, Sűss- und Brackwasser – Copepoden von Bonaire, Curaçao und Amba (1). *Harpacticoida*". În: Zool. Jahrb. – System., Őkol., Geogr. Tiere, 64, 1933. 391–401.

Domnului René Jeannel îi apar lucrările „Étude de l'organ copulateur de quatre *Plocamotrechus* noveaux du Ruwenzori". În: Revue Zool. Bot. Afr., 24, 1933, p. 64–65; „Trois *Adelops* noveaux de L'Amérique du Nord". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 1933, p. 251–253.

Domnului asistent Valeriu Pușcariu îi apare cartea intitulată „România balneară și turistică". (501 pagini), în colaborare cu Emil Țeposu de la Catedra de urologie a Facultății de Medicină a Universității clujene.

2. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată.

Domnul profesor Ioan Scriban, în colaborare cu domnul asistent Eugen Epure publică un studiu intitulat: „Beobachtungen űber Muskulatur und das Epithel des Verdungstrukturs bei *Herpobdella atomaria Carena* und *Hirudo medicinalis*". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 7, 1933, p. 283–295.

3. Institutul de Fiziologie generală (animală).

Șefului de lucrări Palmhert Hartmut îi apare lucrarea „Beiträge zum Problem des Osmoregulation einiger Hydroidpolypen". În: Zool. Jahrb. – Anat. Physiol. Tiere, 53, nr. 2, 1933, p. 212. Tot în acest an, șeful de lucrări Corneliu Degan, ca și bursier al statului francez, își susține la Strassbourg teza de doctorat.

4. Institutul de Botanică generală și Fiziologie vegetală.

Este în curs de tipărire ultima fascicolă (V) a Cursului de Botanică generală a profesorului Ioan Grințescu.

Domnului preparator (pe atunci) Péterfi István îi apare lucrarea „Sur la reproduction de Microthamnion kűtzingianum Naeg". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 7, 1933, 170–173; și tot în același an, în colaborare cu colegul său Reimesh Ervin apare cartea intitulată „Elemente de fiziologie vegetală". Cluj, Lito Schildkraut, 1933, 211 pagini. Domnului Reimes Ervin îi apare în acest an și lucarea intitulată „Ein neuer Gärungssacharimeter". În: Zentralbl. Bacteriol. Parasitenk. Infektionskrh., 2, Abt., 1933.

5. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică.

Din totalul lucrărilor secțiunii Științelor Naturale (26), acest institut deține 12. Directorului acestui institut, profesorului Alexandru Borza îi sunt publicate în acest an lucrările: „Űber das *Cerastiun transsylvanicum* Schur". În: Veröff. Geobot. Inst. Rűbel, 10, 1933, p. 54–64; „Varietăți de mere cultivate în Grădina Botanică din Cluj". În: Bul. Grăd. Bot., 13, App. 1, 1933, p. 1–24; „*Mimulus moschatus* și *M. guttatus* în flora României". În: Bul. Grăd. Bot. și al Muz. Bot. t. XIII, 1933, nr. 1–4. Domnul preparator Vasile Homei publică lucrarea „*Galinsoga parviflora* Cav. și *G. aristulata* Bickn. în România". În: Bul. Grăd. Bot., 13, nr. 1–4, 1933, p. 47–50.

Domnul Nyárádi Erasmus publică în acest an următoare 6 lucrări: „Adnotațiuni la flora României". În: Bul. Grăd. Bot. 13, nr. 1–4, 1933, p. 67–77; „Despre grupa „*Auricomus*" a genului *Ranunculus*". În: Bul. Grăd. Bot. , 13, nr. 1–4, 1933, p. 85–101; „Noutăți din Cheia Turzii". În: Bul. Grăd. Bot., 13, nr. 1–4, 1933, p. 57–59;

„Noutăți din flora Clujului". În: Bul. Grăd. Bot. , 13, nr. 1–4, 1933, p. 56–57; „Peloria la *Kickxia spuria* (L.) Dunn. din ținutul Clujului". În: Bul. Grăd. Bot., 13, nr. 1–4, 1933, p. 54–56; „Űber die Alpinen *Poa – Arten* der südsiebenbűrgischen Karpathen mit Berűcksichtigung der űrbrigen Teile de Karpathen". În: Veröff. Geobot. Inst. Rűbel, nr. 10, 1933, p. 152–185.

Domnului șef de lucrări Emil Pop îi sunt publicate în acest an 4 lucrări: „Analize de polen în turba din Bucegi și Ceahlău". În: Bul. Grăd. Bot., 13, nr. 1–4, 1933, p. 1–19; „Chronik der VI. I.P.E.". În: Veröff. Geobot. Inst. Rűbel, 10, 1933, p. 7–22; „*Equisetum maximum* Lam. din România. Note sistematice (1)". În: Bul. Grăd. Bot., 13, nr. 1–4, 1933, p. 78–85; „Notițe teratologice". În: Bul. Grăd. Bot., 13, nr. 1–4, 1933, p. 102–106.

Cu toată criza financiară, Extensiunea universitară nu și-a întrerupt activitatea, în acest an realizându-se 76 de conferințe în 18 centre, majoritatea din Transilvania și Banat.

Urmărindu-se ideea asigurării condițiilor pentru educația fizică în rândurile studenților, s-au continuat cu bune rezultate, eforturile de construire a Parcului Sportiv.

<<>>

Începe al doilea an universitar (1933–1934) sub conducerea rectorului Florian Ștefănescu-Goangă. Deschiderea solemnă are loc în ziua de 4 noiembrie 1933, unde alături de darea de seamă a rectorului, prorectorul, profesorul Nicolae Drăganu de la Facultatea de Litere și Filozofie, prezintă o conferință științifică. S-a stabilit ca la deschiderile festive ale anilor universitari viitori, prin rotație, fiecare din cele 4 facultăți ale Universității, să prezinte astfel de conferințe științifice.

În acest an (1933/1934) Universitatea își deschide porțile în condiții financiare chiar mai rele decât în anul precedent. Bugetul alocat de guvern este cel mai mic buget din istoria Universității clujene.

În urma numeroaselor memorii, Universitatea este vizitată de o delegație guvernamentală, în frunte cu primul ministru Gheorghe Tătărescu, care constată la fața locului, starea jalnică a Universității, de la clădiri începute și neterminate, aflate într-o adevărată ruină, la altele ce necesită urgente reparații, laboratoare și clinici slab dotate, lipsa de documentare, situația grea a corpului profesoral și a celorlalți angajați. În urma acestor constatări, guvernul alocă Universității suma de 44 milioane lei. Cu acești bani, alături de alte sume, primite ulterior, conducerea universității a purces la terminarea unor construcții începute, printre care Casa Universitarilor, ultimul etaj al Bibliotecii Centrale Universitare, Muzeul Botanic, 4 clinici universitare, reali-

zarea reparațiilor la multe clădiri printre care cele de pe strada Miko (actualmente Clinicilor nr. 5–7), terminarea Parcului Sportiv (ce poartă acum numele Iuliu Hațieganu, profesorul care a depus cel mai mare efort pentru realizarea lui).

Universitatea s-a preocupat permanent pentru îmbunătățirea vieții studenților în general și a celor săraci în special. Un exemplu în acest sens îl constituie faptul că suma cheltuită de Universitate pentru ajutorarea studenților în anul universitar precedent, a fost cu o jumătate de milion mai mare decât cea pe care a acordat-o statul pentru toate cheltuielile materiale și de întreținere ale Universității. „Cu toate acestea – aprecia rectorul în a doua sa dare de seamă – suma este destul de mică față de nevoile reale ale studenților". Situație ilustrată și de faptul că numărul burselor studenților a tot scăzut, pentru ca de la 1 iulie 1932, să se suprime toate bursele.

„Deși ambianța socială în care trăim nu este prielnică cercetărilor științifice, deși avem de luptat cu foarte mari greutăți materiale și lipsuri de tot felul, Universitatea noastră – aprecia rectorul – a desfășurat în timpul anului o bogată activitate științifică", cât și una didactică – apreciem noi. Vom prezenta în continuare, aceste domenii principale de activitate numai pentru Institutele Secțiunii de Științe Naturale, așa cum sunt ele ilustrate în Anuarul Universității „Regele Ferdinand I" pe anul 1933/1934. Cadrele didactice și cercetătorii acestei secțiuni au publicat în acest an 38 de lucrări, așa cum reiese din „Activitatea științifică a Universității din Cluj-Napoca 1919–1973", sub redacția Acad. Ștefan Pascu.

1. Catedra de Biologie și Institutul de Speologie se prezintă acum, în următoarea componență: Directorul institutului, profesor titular Emil Racoviță; subdirectorul institutului conferențiar dr. Pierre Chappuis; asistenți Valer Pușcariu, Radu Codreanu, Margareta Codreanu; preparator entomologist Frederica Crenian.

„Din cauza lipsei de mijloace – spune Emil Racoviță – prezentul raport nu poate semnala aproape nici un spor la materiale și numai o activitate științifică, ce n-a putut fi complet distrusă de mizeria vremurilor prezente. Actualmente, Institutul de Speologie nu mai are abonamente la reviste și nu mai primește decât fascicolele unui singur tratat… Tot din lipsă de fonduri nu s-au putut face explorări în teren". [Anuarul Universității „Regele Ferdinand I" pe anul 1933–1934, p. 273–279].

Ca și în anul precedent, profesorul Emil Racoviță ține cursul de Biologie generală atât la anul I Medicină, cât și la anii III, IV a studenților naturaliști. Sub aspect publicistic, directorul institutului editează fascicolele 60 și 61 ale revistei internaționale „Biospeologica". În ceea ce privește „Lucrările Institutului de Speologie", au apărut tomurile I–VI, iar tomul VII este gata, „dar nu s-au găsit sumele necesare pentru broșare" – scrie savantul. În acest an i-a apărut profesorului Emil Racoviță și lucrarea „Monumentele naturii. Definiții, clasificare, norme pentru alcătuirea legii. Cam ce trebuie făcut și ce trebuie evitat. O expunere sumară". În: Bul. Com. Mon. Nat., 2, 1934, p. 4–7.

Domnului subdirector al Institutului Pierre Chappuis îi apare în acest an lucrarea „Sűsswasser *Harpacticiden*

aus den Hawaiischen Inselgebiet". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 7, 1934, p. 631–635.

Deși plecat în Franța, domnului profesor René Jeannel, care a rămas profesor de onoare a Universității din Cluj, îi apar în acest an 10 lucrări: „*Bathysciinae* recueillis par M.M.P. Rémy et R. Husson dans le Sandjak de Novi–Pazar el la Macédoine greque". În: Revue Fr: Ent., 1, 1934, p. 83–103; „*Coléoptères* cavernicoles de la grotte de Fersine, en Asie Mineure". În: Ann. Soc. Ent. Fr., 103, 1934, p. 345–346; „Diagnoses préliminaires de deux *Coléoptères* cavernicoles de l'Asie Mineure". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 39, 1934, p. 20–21; „Les *Catops* de France". În: Revue Fr. Ent., 2, 1932, p. 1–24; „Les dessins rupestres d'Équidés de la grotte de Portel (Ariége)". În: C. R. XI–e Congrès Préhist. France. Paris, 1934, 8 p; „Les *Ptomaphagus paléartiques*". În: Revue Fr. Ent., 1, 1934, p. 161–170; „Nouveaux *Bathysciinae* balcaniques". În: Revue Fr. Ent., 1, 1934, p. 50–72; „Nouveaux *Bathysciinae* italiens". În: Boll. Soc. Ent. Ital., 66, 1934, p. 94–97; „Sur quelques *Trechinae* de l'Asie Centrale". În: Revue Fr: Ent., 1, 1934, p. 273–282; „Un cimitière d'éléphants". În: Mission scientifique de l'Omo. Paris, Edit. Paul Lechvalier, 1934, 159 p.

2. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată.

Profesorul Ioan Scriban, în colaborare cu șeful de lucrări Eugen Epure publică lucrarea „Beobachtungen űber das Gefässystem der Herpobdelliden". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, 1934, p. 145–192. Ca unic autor, profesorul Ioan Scriban publică lucrările: „Űber ein freien Septalrudiment bei *Silurus glanis*". În: Bul. Soc. Șt. Cluj,

7, 1934, 588–591; „Űber einige Lymphoepithelialen Gebilde in der Kieme von *Cyprinus carpio*". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 7, 1934, p. 592–598.

3. Institutul de Fiziologie generală

Directorul institutului, profesorul Aristide Grădinescu publică împreună cu colaboratorii săi Corneliu Degan și Hartmut Palmhert „L'action de l'alcool méthylique et éthylique sur la pression sanquine". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 7, nr. 4, 1934, p. 542–548. Tot în colaborare, dar de această dată numai cu dr. Corneliu Degan publică „L'action des alcools méthylique et éthylique sur l'excitabilité du nerf. Déterminations faites par la méthode de la chronaxie". În: J. Physiol. Pat. Gén., 32, nr. 3, 1934, p. 826–840. Aristide Grădinescu și Hartmut Palmhert publică „L'action de l'alcool méthylique et éthylique en circulations artificielles". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 7, nr. 4, 1934, p. 549–551. Ca unic autor, profesorului Aristide Grădinescu îi apare lucrarea „L'action de l'alcool sur le centre respiratoire". În: J. Physiol. Pat. Gén., 3, 1934, p. 363–371.

Tot în 1934, domnul Corneliu Degan își publică teza de doctorat „Evoluția azotului muscular și hepatic la *Rana esculenta* în funcție de diferitele epoci ale anului și contribuții la cunoașterea metabolismului purinic. Teză de doctorat". Cluj, Tipografia Ardealul, 1934, 112 p. Corneliu Degan și Aristide Grădinescu publică „L'evolution de l'azote musculaire et hépatique chez la grenouille verte (*Rana esculenta*) aux diverses époques de l'année". În: C. R. Soc. Biol., 118, 1934, p. 465–468; și în Bul. Soc. Chim. Biol., 17, 1934, p. 764–773.

4. Institutul de Botanică generală și Fiziologie vegetală.

Directorului institutului, profesorul Ioan Grințescu, îi apare ultima fascicolă (V) a Cursului de Botanică generală (274 pagini cu 44 figuri), cât și întreg „Cursul de Botanică Generală". Cluj, Universitatea Cluj, 1928–1934, XVIII+836p.

5. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică.

Directorul institutului, domnul profesor Alexandru Borza, în acest an publică: „Completări la flora Cheii Turzii". În: Bul. Grăd. Bot., 14, 1934, p. 101–102; „Despre *Artemisia caucasica* cu observațiuni critice asupra *Artemisiilor* alpine eurasiatice". În: Bul. Grăd. Bot., 14, nr. 1–2, 1934, p. 20–46; „Studii fitosociologice în Munții Retezatului". În: Bul. Grăd. Bot., 14, nr. 1–2, p. 1–84; „Probleme actuale ale mișcării pentru protecția naturii în România". În: ARPIS Congresul al IX-lea al Asociațiunii Române pentru înaintaria științelor, București, aprilie – mai 1934, București, 1937, p. 82–83; „Studii fitosociologice în Munții Retezatului". În: Bul. Grăd. Bot., 14, nr. 1–2, p. 1–84. În colaborare cu Emil Pop, publică în continuare „Bibliographia botanica Romanie. 1–38 (1914–1948)." În: Bul. Grăd. Bot. pentru anul 1934. În colaborare cu C. Gűrtler și A. Trif publică în 1934 Catalogul de semințe oferite la schimb de Grădina Botanică a Universității.

Domnul Emil Pop publică „Analize de polen și însemnătatea lor fitogeografică". În: Bul. Soc. R. Române Geogr., 52, 1933/1934, p. 90–147; „Cărbunii de la Avrig".

În: Bul. Grăd. Bot., 14, nr. 3–4, 1934, p. 245; „Zach. C. Panțu (1866–1934)". În: Bul. Grăd. Bot., 14, nr. 1–2, 1934, p. 85–94.

Domnului Gheorghe Bujorean îi apar publicate în acest an 3 lucrări: „*Aegilops ovata* și *Glaux maritima* în flora României". În: Bul. Grăd. Bot. 14, nr. 3, 1934, p. 223–226; „Contribuțiuni la cunoașterea succesiunii și întovărășirii plantelor". În: Bul. Grăd. Bot., 14, nr. 1–4, p. 183–186; „O formă teratologică unică în familia *Ranunculaceelor*". În: Bul. Grăd. Bot., 14, nr. 1–2, 1934, p. 99–101.

În acest an de criză, Extensiunea Universitară s-a rezumat la susținerea a 40 de conferințe în doar 10 localități din Transilvania și Banat.

Cu toată îngrijorarea rectorului față de numărul prea mare de studenți, față de posibilitățile actuale ale Universității, la sfârșitul anului s-a constatat că numărul studenților a rămas practic, la același nivel, scăzând doar cu 24 de studenți față de anul precedent.

Organizarea vieții studențești a constituit una din principalele preocupări ale senatului universității, care în mai multe ședințe, a luat o serie de hotărâri în această direcție. Din încredințarea Consiliului interuniversitar, rectorul Universității clujene a redactat mai multe rezoluții privitoare la chestiunile studențești. Una dintre ele prevedea că „ministerele nu vor lua nici o măsură în chestiunile studențești, fără avizul rectorilor", punct de vedere pe care și l-a însușit atât ministrul Educației Publice, cât și primul ministru. Cu toate acestea, congresul studenților convocat de Uniunea națională a studenților creștini români, a primit aprobarea să se

desfășoare în timpul școlarității, contrar hotărârii unanime a rectorilor. În această situație, rectorul Florian Ștefănescu-Goangă, împreună cu rectorul Universității din București își depun demisiile la Minister, în semn de solidaritate cu rectorul ieșean. Acest congres se preconiza să se desfășoare în zilele judecării asasinilor legionari a primului ministru I.G. Duca. La poziția unanimă a rectorilor, guvernul a contramandat ținerea acestui congres. [S. Neagoe „Viața universitară clujeană interbelică, vol. II, p. 56–60].

<<>>

La 3 noiembrie 1934, la exact 16 ani de la inaugurarea Universității Daciei Superioare, are loc deschiderea anului universitar 1934–1935.

După raportul prezentat de rectorul universității, profesorul Florian Ștefănescu-Goangă, profesorul Gheorghe Sofronie, de la Facultatea de Drept, prezintă lecția de deschidere intitulată „Fenomenul războiului în lumina angajamentelor internaționale".

Conform noii legi a învățământului superior, conducerea senatului și respectiv, a facultăților a rămas neschimbată față de anul precedent.

În discursul inaugural și totodată darea de seamă, rectorul prezintă succint rodul activității anului universitar încheiat, prezentând greutățile, piedicile ce au trebuit învinse, schițând căile de urmat pentru îndeplinirea obiectivelor ce stau în fața acestui înalt forum de cultură, știință și educație.

Prima parte a discursului tratează situația studențimii, a cărui număr a scăzut cu 145, fiind acum de 4300. Pierderea a fost datorată și plecării la București a Facultății de Farmacie, dar a fost parțial compensată de înglobarea Facultății de Drept de la Oradea.

„Organizarea vieții studențești constituie unul din titlurile de merit ale Universității noastre și obiectul de laudă – spune rectorul – al personalităților streine care ne vizitează". [Anuarul Universității 1934–1935. Discursul inaugural și darea de seamă a rectorului Florian

Ștefănescu-Goangă, p. 5–34]. Domnia sa își exemplifică afirmația prin elogiile aduse de către rectorul Universității din Paris, profesorul Sebastien Charléty, care intenționa să introducă în Universitatea din capitala Franței, organizarea vieții studențești, pe care a întâlnit-o la Universitatea clujeană.

Ca și în anul precedent, desființata organizație a Uniunii naționale a studenților creștini români a cerut organizarea unui „congres studențesc", de data aceasta la Craiova, pe perioada 17–19 aprilie 1935. Din nou, Consiliul interuniversitar își exprimă protestul. Protestul Universității clujene este trimis în copie, universităților din București, Iași și Cernăuți. Ministrul Instrucțiunii Publice își exprimă acordul față de punctul de vedere al Universității clujene, dar în pofida acestui lucru, peste 300 de studenți de la Universitatea clujeană pleacă la Craiova. După sancționarea actelor de indisciplină a participanților, unii studenți mediciniști clujeni sunt instigați de exponenți ai Gărzii de Fier, la provocarea unei greve și respectiv, anularea sesiunii de examene. În fața acestei situații, Senatul universității a cerut decanului Facultății de Medicină să fie respectat regulamentul de ținere a cursurilor până la 31 mai 1935. Studenții care nu vor fi prezenți la cursuri, nu vor fi admiși la examene.

Consiliul interuniversitar, sub președinția ministrului Constantin Angelescu, ținut la data de 23 mai 1935, stabilește printre altele, fixarea numărului de studenți, admiși în anul I la toate universitățile. În conformitate cu populația țării și cu posibilitățile de cuprindere și instruire ale universităților, s-a stabilit o proporție de 1

student la 1000 de locuitori din cele 18 milioane. Conform acestui calcul, Universității din București i se atribuie 8000 de studenți, celei din Iași 5000, celei din Cluj 4000 și celei din Cernăuți 2000. Consiliul interuniversitar a stabilit: studenții anului I vor fi admiși în urma unui concurs de admitere; se va mări numărul de burse pentru studenții săraci dar merituoși; frecvența obligatorie la cursuri, seminarii și laboratoare; recunoașterea diplomelor numai de la universitățile din străinătate cu care universitățile românești au relații de reciprocitate.

Consiliul interuniversitar constată că „un grup mic de studenți" creează dezordini pe baza unor revendicări de „ordin politico–social", pentru susținerea cărora unii studenți se dedau la adevărate acte de terorism și sabotaj în Universitate. De aceea, Consiliul interuniversitar hotărăște ca la înscrierea în Universitate, fiecare student va semna o declarație prin care-și exprimă solemn „obligația de onoare" de-a se supune legilor și regulamentelor Universității.

Conducerea Universității clujene a reușit să destrame pretinsa „grevă gardistă" din 1935. [S. Neagoe „Viața universitară clujeană interbelică, vol. II, 76–83].

Deși condițiile financiare au început să se îmbunătățească, erau încă atâtea deficiențe. Din cauza dificultăților financiare, 13 catedre vacante și 3 conferințe n-au mai fost bugetate, însă sarcinile didactice au fost acoperite prin activități benevole. Bursele studenților (161) au reînceput să fie plătite, iar asistența medicală s-a executat fără plată. Rectorul, trecând la reorganizarea serviciilor Universității și menținând un sever regim de economii, a reușit să reducă cheltuielile „la mini-

mum posibil", fapt ce a permis realizarea obiectivelor de construcție pe care și le-a propus. Dintre acestea enumerăm: terminarea monumentalei clădiri a Institutului Botanic; construirea etajului III a clădirii ce adăpostește Institutul de Zoologie și Institutul de Speologie, precum și terminarea construirii ultimului etaj al Bibliotecii Centrale Universitare. S-a construit de asemenea, clădirea Casei Universitarilor (acum Colegiul Academic); s-a ridicat „la roșu" clădirile Medicalei II și altele.

„Activitatea corpului didactic al Universității nu s-a redus numai la lecțiile predate la catedră și la lucrările practice sau seminarii. „Universitatea clujeană – spunea rectorul în discursul său inaugural – nu a pierdut nici un moment din vedere faptul că misiunea sa principală era să facă știință". Restrângându-ne preocuparea numai la Secțiunea Științelor Naturale a Facultății de Științe, vom prezenta succint această principală formă de activitate:

1. Catedra de Biologie și Institutul de Speologie.

Profesorul titular Emil Racoviță, directorul acestui institut, are în colectivul său pe domnul Pierre Chappuis, subdirectorul Institutului de Speologie și asistenții: Valer Pușcariu, Radu Codreanu, Margareta Codreanu; preparator entomologist Frederica Crenian.

Directorul se plânge de starea precară a resurselor financiare, care aproape au blocat activitatea institutului. La această stare s-a adăugat și suprimarea postului de profesor, ocupat de René Jeannel și a celorlalte posturi pe care le-am numit anterior. Totuși, în acest

an domnul Pierre Chappuis a reușit explorarea a 4 peșteri din Austria și 4 din Jugoslavia.

Profesorul Racoviță susține ambele cursuri de Biologie generală, atât pentru studenții mediciniști din anul I, cât și pentru studenții naturaliști ai anilor III și IV. Ambele cursuri au beneficiat de modificări și adausuri ca: polimorfismul, asociația pentru existență în societățile animale etc.

2. Catedra și Institutul de Zoologie și Anatomie comparată.

Directorul institutului, profesor titular Ioan Scriban a avut în colectiv pe șef de lucrări Eugen Epure, asistenta Acrivo Crustalo și preparatorii Nicolae Pogorevici și Grigore Drăguț.

– Curs de Zoologie și Anatomie comparată a procordatelor și vertebratelor s-a ținut cu studenții naturaliști ai anilor I, II, III și cu studenții secției Geografie cu Științe Naturale anii II și III – 58 de prelegeri a 1,5 ore.
– Lucrări practice aferente cursului de Zoologie și Anatomie comparată, cu aceiași studenți – 65 de ședințe a 2,5 ore, de 3 ori pe săptămână.
– Excursii cu studenții în jurul Clujului, la fabrica Dermata, la abatorul comunal și la hingheri, pentru recoltarea de probe anatomice și paraziți.
– Excursiuni științifice pe litoralul Mării Negre, sudul Basarabiei și bălțile din jurul Galați-ului.

3. Catedra și Institutul de Fiziologie generală (animală).

Directorul institutului, profesor titular Aristide Grădinescu a avut în colectiv pe șef de lucrări dr. Corneliu

Degan, asistent Eugen Pora, preparatori dr. Flavia Lucan-Ionescu și Nistor Șanta.

– Curs – Funcțiile de nutriție și reproducere – 45 de prelegeri a 1,5 ore și 65 de lucrări practice a 3,5 ore săptămânal, plus 15 demonstrațiuni pe animale.

4. Catedra și Institutul de Botanică generală.

Directorul institutului, profesor titular Ioan Grințescu a avut în colectiv în acest an pe șef de lucrări Ion Mihăilescu, asistent Rodica Ceteanu, preparatorii Péterfi Ștefan și Ioan Stoia.

– Curs de Anatomie și fiziologie vegetală, obligatoriu pentru studenții în Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale – 65 ore de curs.
– Lucrări practice – 5 ore pe săptămână, adică 45 de ședințe a 2,5 ore, urmărite de 33 de studenți ai secțiilor respective.
– Curs și lucrări practice de Fiziologie vegetală pentru studenții secției de Științe Naturale anul IV. Curs o oră/săptămână și lucrări practice 6 ore/săptămână. Din cauza spațiului insuficient, lucrările practice s-au ținut în două serii.
– Excursii în jurul Clujului. Cu banii pe care i-a avut, Institutul a achiziționat pentru bibliotecă numai 3 reviste și nici o carte.

5. Catedra de Botanică sistematică, Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică.

Profesorul Alexandru Borza, directorul institutului, a avut în coordonare următorul colectiv: Șef lucrări Emil Pop, asistent Gheorghe Bujorean, preparator Eu-

gen Ghișa, conservator de herbar Nyárádi Erasmus, șef de culturi Cornel Gűrtler.

– Curs de Botanică sistematică, 3 ore săptămânal, pentru studenții anilor III și IV ai secțiilor Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale.
– Lucrări practice, 5 ore săptămânal pentru studenții naturaliști și 2,5 ore pentru studenții secției Geografie cu Științe Naturale.
– Excursii cu studenții (în Grădina botanică și în jurul Clujului – Hoia, Făget, Sălicea, Fânațele Clujului, Cheile Turzii).
– Curs de geografie botanică, 15 prelegeri ținute de șef lucrări Emil Pop.

Prezentăm în continuare, activitatea științifică și publicistică pe anul universitar 1934/35, a celor 5 Institute ale Secțiunii de Științe Naturale.

1. Institutul de Speologie

Sub direcția profesorului Emil Racoviță este publicată în continuare, revista internațională „Biospeologica" din care au apărut tomurile I–V. Textul tomului VI (fascicolele 51–57) este de mult tipărit, dar lipsesc tabla de materii și Indicele, care n-au putut fi tipărite din cauza suprimării fondurilor. „Tomul VII este în curs de publicare – scrie profesorul în raportul său anual – cu fascicolele 58 până la 61 tipărite". Pentru „Lucrările Institutului de Speologie" au apărut tomurile I–VI. Tomul VII este tipărit, dar nu a putut fi gata din aceleași cauze ca și la tomurile revistei „Biospelogica". Tomul VIII este în curs de tipărire.

Domnului Pierre Chappuis îi apare lucrarea „Itinéraire et liste des stations". În: Mission Scientifique de l'Omo, vol.2, fasc. 1, Paris, 1935 p. 1–22.

Domnului profesor onorific Renné Jeannel îi apar 8 lucrări: „*Apteroloma* (*Lyrosominae, Silphidae*), avec remarques sur la position systématique du genre *Pteroloma* Gyll.". În: Wiss. Ergebn. der Neerland. Exp. in den Karakorum und den angrenzenden Gebiete. Vol. 1. Leipzig, 1935, p. 285–297; „*Coleoptera* (1). *Carabidae, Trechinae* et *Perigoninae*". În: Mission scientifique de l'Omo. Vol. 2, fasc. 2, Paris, Edit. Paul Lechevalier, 1935, p. 23–73; „Homochromie et mimétisme". În: Revue Fr. Ent., 2, 1935, p. 415–425; „Itinéraire et list des Stations". În: Mission scientifique de l'Omo. Vol. 2, fasc. 1. Paris, Edit. Paul Lechevalier, 1935, p. 1–22. (în colaborare cu P. Chappuis); „L'Archantlantis et le peuplement de la région méditerranée". În: Arch. Mus. Hist. Nat., 12, 1935, p. 415–415; „Sur les *Trechinae* recueillis par M.H. Scott en Abyssinie". În: Revue Fr. Ent., 2, 1935, p. 213–218; „Trois *Staphylinidae* remarquables de la colonie du Kenya". În: Revue Fr. Ent., 2, 1935, p. 223–228; „Une curieuse aberration de l'instinct chez un *Chalicodome*". În: Revue Fr. Ent., 2, 1935, p. 205–212.

2. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată

Directorul institutului, domnul profesor Ioan Scriban și Gr. Drăguț publică o lucrare privind „Structura corpului adipos la *Simulium*". În: Bull d'Hist applique T. XII, nr. 3, 1935.

Domnul Eugen Epure publică: „L'anatomie des organes génitaux des *Ascaris vitulorum* Goeze". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, 1935, p. 267–271.

Apar primele 3 lucrări ale doamnei asistente Acrivo (Miclea) Crustalo: „Sur certaines formations lymphoides de l'appareil respiratoire branchial chez les *Sélaciens*". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, fasc. 2, 1935, p. 261–266; „Sur l'organisation et la structure du corps caverneux chez *Scyllium canicula* Cuv". În: Bull. Histol. Appl., 9, nr. 4, 1935, p. 362–372; „Űber die Neulbildung von Kiemenlamellen bei *Scyllium canicula* Cuv". În: Zool. Anz., 109, nr. 5–6, 1935, p. 173–177.

3. Institutul de Fiziologie generală (animală)

Domnul profesor Aristide Grădinescu publică în colaborare următoarele 4 lucrări: Aristide Grădinescu, Corneliu Degan „L'évolution de l'azote musculaire et hépatique chez la grenouille verte (*Rana esculenta*) aux diverses époques de l'anné". În: C. R. Soc. Biol., 118, 1934, p. 465–468; și în: Bull. Chim. Biol., 17, 1935, p. 764–773; A. Grădinescu și C. Degan publică și „L'évolution de l'eau des matières organiques et minérales du muscle et du foie de la grenouille verte (*Rana esculenta*) aux diverses époques de l'année". În: Bull. Soc. Chim. Biol., 17, 1936, p. 751–763; Aristide Grădinescu, Nistor Șanta, Flavia Lucan-Ionescu „Influența gestațiunii asupra duratei de supraviețuire a animalelor decapsulate". În: Endocr. Gynec. Obstet., 1, nr. 1, 1935, p. 54–58; și în lb. franceză în: C. R. Soc. Biol., 120, 1935, p. 356; A. Grădinescu, E. Pora „L'influence du courant électrique continu sur la perméabilité branchiale chez quelques poissons d'eau douce". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, 1935, p. 257–260; și în: Bull. Soc. Chim. Biol., 17, 1935, p. 1054–1057.

Domnul asistent Eugen Pora publică „Différences minérrales dans la composition du sang, suivant le sexe chez *Ciprinus carpio*". În: C.R. Soc. Biol., 119, 1935, p. 373–376.

4. Institutul de Botanică generală și Fiziologiie vegetală.

Profesorul Ioan Grințescu publică pe 38 de pagini broșura „Ciupercile bune de mâncat", iar Ervin Reimesh publică „Zur Frage det quantitativen Bestimmung von Mikroorganismen nebst einer neuen diesbezuglichen allgemein Bestimmungs methode". În: Zentralblatt fűr Bacteriologie, Parasitenkunde und Infectionskrankheiten II. Abteilung 1935, Bd. 91.

5. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina botanică

Domnului director Alexandru Borza îi apar în acest an următoarele lucrări: „Câmpia Ardealului. Studiu geobotanic". În: Anuar. Aten. Român, 1935, p. 47–77; și în: Contrib. Bot., 2, nr. 9, 1936, 39 p.; „Două plante importante din Bihor". În: Anuar. Aten. Român, 1935, p. 256–257; „*Iva xanthiifolia* Nutt. O nouă plantă adventivă a României". În: Bul. Grăd. Bot., 15, 1935, 186–187.

Domnul docent Emil Pop publică „Observații și date floristice (1). *Betula pubescens* Ehrh". În: Bul. Grăd. Bot., 15, nr. 1–4, 1935, p. 228–233; „Talofite pliocenice de la Borsec". În: Bul. Grăd. Bot., 15, nr. 1–4, 1935, p. 249.

Domnului asistent Gheorghe Bujorean îi sunt tipărite în acest an 3 lucrări: „Drosometrul automat" un nou aparat pentru măsurarea cantitativă a rouaei". În: Bul. Grăd. Bot., 15, nr. 1–4, 1935, p. 176–181; „Natursond"

un nou aparat pentru scoaterea probelor de pământ în structura lor naturală". În: Bul. Grăd. Bot. , 15, nr. 1–4, 1935, p. 181–185; „Stațiunile ecologice – meteorologice, laboratorul ecologic și rezervațiile științifice. Dare de seamă". În: Bul. Grăd. Bot., 15, App. 1, 1935, p. 1–11.

Domnul Nyárádi Erasmus își continuă publicarea cercetărilor intitulată „Adnotațiuni la flora României". În: Bul. Grăd. Bot., 15, nr. 1–4, 1935, p. 187–191.

Apare Catalogul de semințe publicat în colaborare Alexandru Borza și Corneliu Gűrtler.

Extensiunea Universitară are o frecvență tot mai scăzută, din bine cunoscutele motive. În acest an universitar au fost prezentate 33 conferințe în doar 8 localități transilvane.

<<>>

Anul universitar 1935/1936 ar fi trebuit să fie inaugurat în toamna anului 1935, „În care trebuia să se rostească în ședință solemnă, discursul inaugural, care ar fi cuprins atât darea de seamă asupra Universității în anul școlar 1935/1936, cât și schițarea programului unei noi activități" – scrie mai târziu rectorul – care prezintă o dare de seamă ulterioară. [Anuarul Universității „Regele Ferdinand I", Cluj, 1935–1936, p. 10–14]. Lipsa tradiționalei ședințe solemne este motivstă de domnul rector „de conexarea ei cu solemnitatea inaugurării Colegiului Academic [Anuarul Univ. 1935/1936, ibidem], ce a fost inaugurat abia la 13 iulie 1937. Îmi pare cam „subțire" motivația, dar aceasta a fost explicația domnului rector. Așa că, fără o deschidere solemnă a anului universitar 1935/1936, prima ședință a Senatului Universității are loc la 18 octombrie 1935, în care rectorul își exprimă părerea că noul an universitar se arată a fi destul de greu. [S. Neagoe „Viața universitară clujeană interbelică, 1980, vol. II, p. 83].

În conformitate cu hotărârea Consiliului interuniversitar, din 23–25 mai 1935, Universității clujene i-ar reveni cam 4000 de locuri pentru studenți, hotărâre destul de dificil de realizat din cauza introducerii în acest an a clasei a VIII-a în licee și prin urmare, nefiind proaspeți absolvenți de liceu.

Dacă la conducerea universității funcțiile de rector și prorector au fost îndeplinite de aceleași personali-

tăți, la Facultatea de Științe, începând cu 1 noiembrie 1935, funcția de decan a fost preluată de profesorul Alexandru Borza, care l-a înlocuit pe profesorul Victor Stanciu, până la 1 octombrie 1935, urmat apoi la 1 noiembrie din nou, de profesorul Victor Stanciu.

La începutul anului 1936 nori negri se ridică iarăși deasupra Universității clujene, datorită hotărârii guvernului de reducere drastică a bugetului, fapt pentru care Senatul Universității, în ședința din 10 martie 1936, solicită guvernului să revină, amenințând că, în caz contrar toți membrii Senatului își vor înainta demisia. Nu se pune în practică această hotărâre, Universitatea încercând să supraviețuiască și după această catastrofală reducere bugetară, acoperindu-se, fără remunerație, 8 catedre precum și alte posturi. Cei 121 de profesori și conferențiari, precum și cele 217 cadre didactice ajutătoare, rezistă acestor noi privațiuni, reușind să-și îndeplinească atât sarcinile didactice, cât și cele de cercetare. Un exemplu în acest sens l-a constituit acordarea în acest an universitar a 442 titluri de doctori.

Numărul studenților de 3021 din acest an a fost mai redus față de anul precedent. Noul Oficiu universitar, prin asistența socială și medicală, a constituit un sprijin, mai ales pentru studenții cu posibilități materiale mai reduse. Numărul studenților găzduiți în căminele universității a rămas cam la fel ca și în anul precedent (459), iar la cantină au servit masa cam 300 de studenți.

În întâmpinarea îmbunătățirii condițiilor de studiu a venit atât Biblioteca Centrală Universitară prin fondul său de carte și creșterea spațiilor, cât și Oficiul de edi-

tură al Universității prin manualele, lucrările științifice și periodicele publicate. (În paranteză fie spus, că în depozitele de cărți ale Bibliotecii Centrale Universitare, lumina electrică a fost introdusă de abia în acest an).

După această sumară prezentare a principalelor domenii de activitate ale instituției în ansamblu, în continuare ne vom ocupa numai de institutele și catedrele secțiunii de Științe Naturale.

Sub aspectul îndeplinirii sarcinilor didactice,

1. Catedra și Institutul de Speologie nu și-a modificat nici compoziția colectivului, nici sarcinile didactice față de anul precedent, directorul institutului, profesorul Emil Racoviță predând cursul de Biologie generală atât pentru studenții medicinești din anul I, cât și pentru studenții naturaliști ai anului IV.

2. Catedra și Institutul de Zoologie și Anatomie comparată, condus de profesorul Ioan Scriban, a avut o singură modificare la nivelul cadrelor didactice ajutătoare și anume, în locul preparatorului Grigore Drăguț apare Elena Badiu. În ceea ce privește încărcătura didactică, cursul de Zoologie și Anatomie comparată a prezentat Nevertebratele, adresându-se studenților naturaliști ai anilor I, II, III, precum și anilor II și III ai secției de Geografie cu Științe Naturale. Acest curs a totalizat 52 de prelegeri a câte 1,5 ore de 3 ori pe săptămână. Lucrările practice, adresate acelorași studenți, s-au desfășurat în 68 de ședințe a 2,5 ore de 3 ori pe săptămână.

Excursiile cu studenții s-au efectuat în jurul Clujului și în regiunea Abrudului. Excursiile științifice s-au

desfășurat la lacurile și râurile din județul Ilfov, în sudul Basarabiei, pe litoralul Mării Negre și la Galați, Sulina, Tulcea.

3. Catedra și Institutul de Fiziologie generală (animală).

În acest institut, condus de profesorul Aristide Grădinescu, a apărut o singură modificare și anume, în locul preparatoarei Flavia Lucan-Ionescu apare Valeria Grădinescu.

Cursul de Fiziologie animală, cuprinzând funcțiile de relație și glandele cu secreție internă, a fost realizat în 37 de prelegeri a câte 1,5 ore și 38 de ședințe de lucrări practice a câte 3,5 ore, plus 15 demonstrații experimentale.

4. Catedra și Institutul de Botanică generală și Fiziologie vegetală, condus de profesorul Ioan Grințescu, a avut următoarea structură de personal: șef de lucrări Ion Mihăilescu, asistenți Rodica Olteanu-Crintea (până la 31.03.1936), Ștefan Péterfi (de la 01.04.1936); preparatori Ștefan Péterfi (până la 31.03. 1936), Ioan Stoia (până la 31.03.1936), Romul Cioată (de la 01.04.1936.), Traian Tretiu (de la 01.04.1936).

Cursul de Anatomie și Fiziologie vegetală, obligatoriu pentru studenții naturaliști anul I și geografi cu Științe Naturale anul II, s-a realizat pe parcursul a 48 de prelegeri a câte 3 ore pe săptămână. Lucrările practice s-au realizat în 49 de ședințe a 2,5 ore.

Cursul și lucrările practice de Fiziologie vegetală, pentru studenții anului IV Științe Naturale, s-au realizat în un semestru a câte o oră pe săptămână curs și 6 ore pe săptămână de lucrări practice.

Excursiile cu studenții și pentru cercetări științifice s-au realizat în împrejurimile Clujului.

5. Catedra și Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică.

Colectivul directorului Alexandru Borza a fost compus din: șef lucrări Emil Pop, asistent Gheorghe Bujorean (până în 31.05.1936), preparatori Eugen Ghișa (până în 31.05.1936), P. Pteancu (de la 01.06.1936), conservator al colecțiilor Muzeului Botanic Nyárádi Erasmus, șef culturi în Grădina Botanică Cornel Gűrtler.

Cursul de Botanică sistematică, adresat studenților secțiilor Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale anii III și IV a fost realizat în 32 de lecții a 3 ore pe săptămână, susținut de profesorul Alexandru Borza. Lucrările practice, adresate acelorași studenți, s-au realizat în 5 ore/săptămână pentru studenții secției Științe Naturale și 2,5 ore/săptămână pentru studenții secției Geografie cu Științe Naturale.

Pe lângă excursiile din Grădina Botanică, au mai fost realizate excursii cu studenții în pădurea Hoia, în Făget și la Stâna de Vale.

Cursul de Geografie botanică, realizat de domnul docent Emil Pop, ales în acest an ca și membru corespondent al Academiei Române, a fost susținut în 22 de ore.

Activitatea științifică, realizată de către personalul Secțiunii de Științe Naturale pentru anul universitar 1935/1936, a însumat 53 de studii, publicate atât în revistele proprii, cât și în alte reviste din țară și străinătate.

1. Institutul de Speologie își continuă activitatea științifică „cu toate că și în acest an școlar mizeria labora-

toarelor a fost aceeași ca și în anii precedenți" – afirmă directorul institutului, profesorul Emil Racoviță. Totuși, pentru biblioteca institutului au putut fi realizate două abonamente la periodice de specialitate, precum și achiziționarea câtorva cărți. Colecția de diapozitive a crescut puțin prin eforturi financiare ale directorului, dar explorări speologice și faunistice nu s-au putut efectua din lipsă de fonduri.

Sub aspect publicistic, profesorul Racoviță continuă editarea revistei „Biospeologica" din care fascicolele 51–57 ale tomului VI „zac" încă neterminate de anul trecut, fiind suprimate toate fondurile laboratoarelor. Din „Lucrările Institutului de Speologie" a apărut tomul VII cu 438 pagini, având incluse 298 figuri și 2 planșe. În lunile decembrie 1935 și ianuarie 1936, profesorul Emil Racoviță a susținut la Universitatea Sorbona din Paris, prelegeri de Biologie generală. În acest an îi apare lucrarea „La Société de Biogéographie devrait procurer aux biogéographes le matériel cartographique dont il ont besoin". În: C.R. Soc. Biogéogr. 12, nr. 105, 1936, p. 54–61.

Profesorului Piere Jeannel, care pe lângă acordarea titlului de profesor onorific al Universității clujene, fiind și membru de onoare al Academiei Române, i-au apărut în acest an 8 lucrări: „Anciennété des *Insectes*".În: Revue Fr. Ent., 3, 1936, p. 101–106; „Deux nouveaux *Diaprysius* de l'Ardéche et remarques sur l'isolement génital des *Bathysciinae* cavernicoles". În: Revue Fr. Ent., 3, 1936, p. 62–66; „Les *Bembidiides* endogés (Coléoptères Carabiques). Monographie d'une gondwanniene". În: Revue Fr. Ent., 3, 1936, p. 243–376; „Les caractéres

larvaires des *Anthia* Weber". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 41, 1936, p. 174–176; „Les *Trechinae* des îles Canaries". În: Revue Fr. Ent., 3, 1936, p. 1–18; „Monographie des *Catopidae*". În: Mem. Mus. Hist. Nat., 1, 1936, p. 1–433; „Noveaux Trechini des Égeides". În: Revue Fr. Ent., 3, 1936, p. 230–233; „Sur la *Feronia spinicollis* de Dejean". În: Livre jubiliaire de E.L. Bouvier. Paris , 1936, p. 213–217. Din cele 8 lucrări, subliniem în mod deosebit monografia Catopiidelor.

Domnului subdirector al institutului Pierre Chappuis îi sunt publicate în acest an 6 lucrări, toate având ca și obiect de studiu grupul copepodelor: „Brasilianische Ruderfusskrebse (*Crustacea Copepoda*)". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, 1936, p. 450–461; „Crustacea (3). *Copepoda, Harpacticoidae*". În: Mission Scientifique de l'Omo". Vol. 3, fasc. 29. Paris, Edit. Paul Lechevalier, 1936, p. 245–292; „Harpacticiden der Expedition Handel–Mazetti nach Sűd-China (1914–1918)". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, 1936, p. 405–408; „Subterrane *Harpacticiden* aus Jugoslavien". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, 1936, p. 386–398; „Űber Höhlencopepoden". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, 1936, 321–334; „Zur Syaremàtic der *Copepoda Harpacticoida*". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, 1936, p. 348–353.

2. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată

Directorului institutului, profesor Ioan Scriban îi apar în acest an 3 lucrări: „Beobachtungen űber die Morphologie Verdamungsepitheles bei *Protoclepsis tesselata*". În: Zool. Anz., 115, nr. 12, 1936, p. 191–193; „Recherches sur la structure des cellules chloragogénes chez les Hirudinées". În: Bul. Soc: Șt. Cluj, 8, 1836, p. 409–427; „Űber die Vandstruktur der ventralen

Lakune bei *Haementaria costata* M. und das Ventralgefäss bei *Haemopis sanguisuga* L.". În: Zool. Anz., 113, nr. 1–2, 1936, p. 64–67.

Doamna asistentă Acrivo Crustalo, continuându-și cercetările în vederea alcătuirii tezei de doctorat, publică studiul „Űber die Neubildung von Kiemenlamellen bei Ganoiden und Teleostiern". În: Zool. Anz., 114, nr. 1–2, 1936, p. 101–105.

Domnului șef de lucrări Eugen Epure îi este semnalată lucrarea „Sur un cas d'albinisme partiel chez *Hirudo medicinales* L.". În: Notations biological. Vol. IV, 1936; lucrare ce apare tipărită și în: Bul. Soc. Șt. Cluj, 9, 1938, p. 77–79.

3. Institutul de Fiziologie generală (animală).

Directorul institutului, profesorul Aristide Grădinescu în colaborare cu S. Secăreanu și N. Șanta publică „Asupra preparării unui extract cortico-suprarenal". În: Endocr. Gynec. Obstet., 1, nr. 4, 1936, p. 290–294; profesorul în colaborare cu N. Șanta publică „Acțiunea extractului cortico-suprarenal asupra animalelor decapsulate". În: Endocr. Gynec. Obstet., nr. 5, 1936, p. 373–380.

Domnului Eugen Pora îi apare cel mai mare număr de lucrări într-un an (16): „Différences chimiques et physico-chimique du sang suivant le sexe". În: Ann. Physiol., 12, 1936, p. 206–237; „Influence des fortes oxygénations du milieu extérieur sur la composition du sang de *Scylium canicula*". În: Ann. Physiol., 12, 1936, p. 238–254; „Influence du passage du courant continu dans le milieu extérieur, sur la composition du

sang chez *Scyllium canicula*, la région branchiale étant au voisinage de la cathode". În: C.R. Soc. Biol., 121, 1936, p. 411–413; „Ionisation et tampons du milieu intérieur du crabe parasité (*Carcinus moenas sacculiné*)". În: C. R. Hebd. Acad. Sci., 202, 1936, p. 1309–1311; „L'influence de l'oxigénation du milieu intérieur du crabe parasité (*Carcinus moenas sacculiné*)". În: C. R. Hebd. Acad. Sci., 202, 1936, p. 1309–1311; „L'influence de oxigénation du milieu extérieur sur la composition du sang chez *Scyllium canicula*". În: C. R. Soc. Buil., 121, 1936p. 194–195; „L'influence des saignées succesives sur la composition chimique et physico-chimique du sang des animaux marins". În: J. Physiol., 34, 1936, p. 735–746; „Mediul interior și maturitatea genitală la *Cyprinus carpio*". În: Endocr. Gynec. Obstet., 1, 1936, p. 488–494; „Quelques données analitique sur la composition chimique et physico-chimique du sang de quelques Invertébrés et Vertébrés marins". În: C. R. Soc. Biol., 121, 1936, p. 291–292; „Régulation minérale du milieu intérieur chez les poissons sténohalins". În: Ann. Physiol., 12, 1936, p. 139–168; „Sur les changemments du milieu intérieur de *Scyllium canicula* mâle, placé contre la direction du passage, dans le milieu extérieur, d'un courant éléctrique continu pendant des temps différents". În: C. R. Soc. Biol., 121, 1936, p. 660–661; „Sur les différences chimiques et physico-chimiques du sang des deux sexes de quelque invértébrées marins". În: Bull. Inst. Océanogr., nr. 689, 1936, p. 1–4; „Sur les différences chimiques et physico-chimiques du sang de deux sexes des Sélaciens". În: C. R. Soc. Biol., 121, 1936, p. 105–106; „Sur les différences

chimiques et physico.chimiques du sang suivant le sexe chez *Labrus bergylta*". În: C. R. Biol., 121, 1936, 102–104; „Sur les modifications du milieu intérieur de *Scyllium canicula* soumis au courant continu, quand la région branchiale se trouve à la proximité de l'anode". În: C. R. Soc. Biol., 121, 1936, p. 503–504; „Sur les modifications que produit le courant éléctrique continu dans le milieu intérieur de *Scyllium canicula* mâles orienté dans la direction de passage du courant, pendant des temps variables". În: C. R. Soc. Biol., 121, 1936, p. 507–508; „Un nouvel appareil pour la contention et la saignée de nombreux Teléostéens marins et d'eau douce". În: Bull. Inst. Océanogr., nr. 699, 1936, p. 1–4.

4. Institutul de Botanică generală și Fiziologie vegetală.

Profesorului Ioan Grințescu, care în 1936 se transferă la Universitatea din București, pe postul de profesor de Fiziologie vegetală, îi apare o lucrare realizată în colaborare cu Ștefan Péterfi, intitulaă „Sur l'action du manganèse du zinc et du flour sur le développement du *Microthamnion kűtzingianum* Naeg.". În: Bul. Soc. Chim. România, 18, nr. 3–4, 1936, p. 177–181. Domnului Traian Tretiu, angajat pentru pregătirea viitorilor absolvenți prin predarea metodicii, îi apare în 1936 prima lucrare intitulată „Notă asupra rocilor eruptive de la Șinca Nouă – Făgăraș".În: Bul. Muz. Ist. Nat., nr. 7, 1936, p. 11–16.

5. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică.

Directorul institutului, profesorul Alexandru Borza publică în acest an lucrările: „Die Pflanzengeographi-

schen Aufgaben der Naturschutz–Bewegung in Rumänien". În: Ber. Schweiz. Bot. Ges., 46, 1936, 4 p.; „Noutăți etnobotanice românești: O farmacie bătrânească". În: Bul. Grăd. Bot., 16, nr. 1–4, 1936, p. 17–27; „*Quercus pedunculiflora* C. Koch, un nou stejar al României". În: Bul. Grăd. Bot., 16, nr. 1–4, 1936, p. 55–62; „Numiri populare de plante din Basarabia". În: Dacoromania t. VIII, 1936, p. 197–199.

Domnului docent Emil Pop îi apar 5 lucrări: „Congresul Internațional III pentru studiul cuaternarului (1–5 sept. 1936)". În: Bul. Grăd. Bot., 16, nr. 1–4, 1936, p. 143–150; „Date noi cu privire la răspândirea și vegetația pinului silvestru în Carpați". În: Bul. Grăd. Bot., 16, nr. 1–4, 1936, p. 32–42; „Diluviale Flornuntersuchungen in Rumänien". În: Verhandlungen der III Internationalen Quartär–Konferenz", Vol. 2, Wien, 1936; „*Equisetum maximum* Lam. din România. Note sistematice (2)". În: Bul. Grăd. Bot., 16, nr. 1–4, 1936, p. 1–17; „Flora pliocenică de la Borsec". Cluj, Tipogr. Națională, 1936, 189 p. (Universitatea „Regele Ferdinand I" Cluj, Facultatea de Științe. Nr. 1).

Domnului asistent Gheorghe Bujorean (care de la 1 iunie pleacă la Chișinău), îi apar 3 lucrări și anume: „Boli, leacuri și plante de leac, cunoscute de țărănimea română". Sibiu, Edit. Asoc. Astra, 1936, 402 p.; „Date climatologice comparative între Stâna de Vale (1100 m. alt.) și Cluj (408 m. alt.)". În: Bul. Grăd. Bot., 16, nr. 1–4, 1936, p. 42–54; „Două plante rare în flora României și totodată de o mare valoare economică. (Notă preliminară)". În: Bul. Muz. Naț. Ist. Nat., 7, 1936, p. 57–60.

Domnului Nyárádi Erasmus au continuat să-i apară „Adnotațiuni la flora României".În: Bul. Grăd. Bot., 16, nr. 1–4, 1936, p. 63–69.

Excursiile științifice, realizate de personalul institutului, au însumat 30 de zile. Ele au antrenat și un număr considerabil de studenți. Zonele cercetare au cuprins regiuni din Basarabia, Munții Apuseni, Colții Trascăului, Băile Episcopiei, Sinaia și altele.

Extensiunea Universitară a avut și în acest an o activitate mai restrânsă, doar în 8 orașe, unde au fost prezentate 45 de conferințe, printre care două privind Câmpia Ardealului, susținute de profesorul Alexandru Borza.

<<>>

La finele anului universitar 1936–1937, rectorul Florian Ștefănescu-Goangă își susținea darea de seamă. „Acum 5 ani, exact în aceeași zi de 8 noiembrie, în cuvântarea mea de rector – își începea discursul – mi-am luat angajamentul solemn de-a închina toată priceperea, toată munca și întregul meu devotament acestei instituții, care mi-a făcut marea cinste de-a mă alege, în vremuri destul de grele, conducător al ei… După 5 ani de sforțări și muncă fără preget, … dați-mi voie să vă mărturisesc, în cuget curat, că greutățile pe care a trebuit să le învingă au fost cu mult mai mari decât am presupus, iar sarcina cu mult mai grea decât bănuiam". [Anuarul 1936–1937. Darea de seamă asupra anului școlar 1936/1937, p. 7–19].

După ce redă succint ideile fundamentale ce l-au călăuzit în îndeplinirea misiunii sale, rectorul trece la prezentarea principalelor domenii pe care le-a gestionat, începând cu studenții a căror număr s-a redus cu aproximativ 500, înregistrându-se în acest an 3191, la toate cele 4 facultăți. În acest an au fost acordate 548 titluri de licență și 337 titluri de doctor. Prin prisma criteriilor actuale, numărul de titluri de doctor mi se pare exagerat de mare. Majoritatea lor s-au acordat la Facultățile de Drept (193) și Medicină (132). La facultatea de Științe, care îngloba matematica, fizica, chimia și științele naturii au fost acordate doar 9 titluri de doctor.

Corpul profesoral pentru anul universitar 1936/1937 fusese compus din 199 profesori și conferențiari, la care se adaugă personalul științific ajutător (223 persoane), ce cuprindea șefi de lucrări, lectori, asistenți, preparatori.

În raportul său, rectorul trece în revistă activitatea științifică desfășurată în acest an în Universitate; relațiile internaționale și inter-universitare, organizarea vieții studențești; situația materială a instituției.

Sprijinul financiar acordat Universității, în principal din partea guvernului, a permis înviorarea tuturor activităților și îmbunătățirrea condițiilor de viață ale studenților. În darea sa de seamă, rectorul sublinia că Universitatea a putut acorda în acest an universitar 319 burse, ceea ce înseamnă că în fiecare grup de 10 studenți există câte un bursier. Au fost de asemenea îmbunătățite condițiile de trai și de instruire, dar lipsurile acumulate în ultimii 6 ani, nu au putut fi complet înlăturate. Era nevoie de construirea de noi laboratoare și de dotarea lor, de publicarea mai multor cursuri și caiete de lucrări practice, de îmbogățirea bibliotecilor cu publicații noi și încă multe altele.

Cu ocazia remanierii guvernului Tătărescu, rectorul Universității clujene este numit subsecretar de stat la Ministerul Instrucțiunii Publice, ocupându-se de organizarea și controlul universităților și școlilor de învățământ superior, funcție ce-i permite să sprijine mai mult Universitatea a cărui rector este. Astfel, alături de cele 44 de milioane de lei, atribuite Universității în anul precedent, Universitatea mai primise 32 de milioane, chiar în ziua deschiderii solemne a anului uni-

versitar 1937/1938. În plus, Ministerul de Finanțe anunța și acordarea sumei de 200 milioane lei.

La 3 decembrie 1936, în Universitate se desfășoară o mare manifestație de solidaritate a reprezentanților parlamentelor țărilor care au făcut parte din Mica Înțelegere: România, Jugoslavia, Cehoslovacia. Serbarea s-a desfășurat în sala festivă a Colegiului Academic, care-și deschidea pentru prima dată porțile.

Cele două delegații parlamentare străine au venit de la București, însoțiți de delegația parlamentarilor români. Domniile lor participaseră la serbările prilejuite de 1 decembrie.

„Înainte de-a se întoarce la căminele lor, acești iubiți și prieteni devotați – spunea în discursul de salut rectorul Universității clujene – au ținut să vie la noi acasă, în inima Ardealului dezrobit, pentru ca să ne spună că sunt uniți cu noi prin aceeași dragoste de libertate și de drept și prin aceeași hotărâre de-a păstra cu orice sacrificii, independența țărilor noastre, cucerită după nesfârșite suferințe, cu atât de mari jertfe". [Anuarul Universității 1936–1937, ibidem].

Situația politică în Europa și în lume devenise tulbure. Fascismul italian și nazismul german doreau nu numai acapararea puterii în țările lor, dar și extinderea politicii pentru instaurarea unei „noi ordini internaționale". Această politică și-a întins tentaculele și în România, unde au apărut mișcări ale unei părți a tineretului, implicit a unei părți a studențimii, mișcări care sfidând legea, au început să devină violente, teroriste, mai ales mișcări de tip legionar, susținute din exterior. În această direcție s-a înscris și odiosul atentat de la

Iași din 1 martie 1937, asupra rectorului Universității, profesorul Traian Bratu. În semn de protest și de solidaritate cu universitatea ieșeană, universitățile din România și-au sistat activitățile didactice.

Senatul universității clujene, în ședința din 22 martie, prezidată de rectorul său și totodată subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale (titulatură primită recent), stabilește o serie de măsuri, începând cu exmatricularea tuturor studenților care nu aveau situația examenelor în regulă, timp de 2 ani. Căminele studențești trebuiau de asemenea curățate de „elemente turbulente". Se emise chiar propunerea de desființare a căminului „Victor Babeș". Discutându-se chestiunea mutării arhivei Centrului Studențesc „Petru Maior" în incinta Universității, s-a constatat că întreaga avere a Centrului era depozitată la „sediul gardist" din afara Universității. [S. Neagoe, op. cit., vol. 2, p. 95–102]. S-a hotărât realizarea de noi alegeri ale conducerilor organizațiilor studențești din Universitate. În urma refuzului societăților studențești de la Medicină și Drept, Senatul Universității nu le mai acordă aprobare de funcționare.

Universitatea își reia activitatea didactică, cu aprobarea Ministerului, la 5 aprilie 1937.

Un alt mare eveniment, găzduit de Universitate, a fost inaugurarea Colegiului Academic, această mare instituție de cultură, menită să asigure contactul permanent al profesorilor cu savanții străini; posibilitatea organizării marilor festivități într-o sală corespunzătoare și reunirea studenților într-un mediu unde să-și poată rezolva problemele specifice vieții studențești.

Grandioasele serbări de innaugurare au fost declanșate de abia la 13 iunie 1937, în prezența Regelui României, căruia, cu această ocazie, i s-a atribuit titlul de doctor honoris causa al Universității, iar Colegiul Academic a primit denumirea de „Carol al II-lea". Cu această ocazie, Suveranul României, după vizitarea Colegiului Academic, a fost condus la Arena sportivă a Municipiului, unde a fost întâmpinat de profesorul Iuliu Hațieganu, care i-a prezentat programul artistic–sportiv. După terminarea serbărilor sportive, au mai fost inaugurate următoarele instituții universitare: Muzeul Etnografic al Ardealului, Muzeul de Antichități, Institutul de Istorie Națională, iar în final, Grădina și Muzeul Botanic. După încheierea programului oficial, Majestatea Sa a dorit să viziteze căminul de studenți „Avram Iancu" și căminul studentelor. Serbările prilejuite de inaugurarea Colegiului Universitar s-au încheiat târziu în noapte, la ora 1 suita regală plecând spre capitală.

În cele ce urmează, restrângându-ne preocupările, ne vom referi în speță la încărcătura didactică și producția științifică a Secțiunii de Științe Naturale cu institutele și catedrele sale.

1. Catedra de Biologie generală și Institutul de Speologie.

Profesorul titular Emil Racoviță își păstrează componanța colectivului ca și în anul precedent. Profesorul asigură prezentarea cursului de Biologie generală atât la Facultatea de Medicină pentru studenții anului I, cât și la Facultatea de Științe, pentru studenții anului IV Științe Naturale.

2. Catedra de Zoologie și Anatomie comparată.

Profesorul titular Ioan Scriban trece în lumea umbrelor la 20 ianuarie 1937, doar la vârsta de 58 de ani. Conducerea catedrei (care-și menține componența din anul precedent), este asigurată prin suplinire de către profesorul Aristide Grădinescu. (Menționez că ambele catedre – Zoologie și Fiziologie generală – își aveau sediul în aceași aripă a clădirii).

Cursul de Zoologie și Anatomie comparată a vertebratelor a fost susținută pentru studenții naturaliști din anii I, II, III și pentru studenții secției Geografie cu Științe Naturale anii II, III, în 42 de prelegeri a câte 1,5 ore, de 3 ori pe săptămână. Lucrările practice pentru acest curs s-au ținut de 3 ori pe săptămână, însumând un total de 102 ore.

Excursiunile științifice au fost realizate în Delta Dunării, în Bucegi și zona Vâlcov.

3. Catedra de Fiziologie generală (animală).

Profesor titular Aristide Grădinescu. Din catedră mai făceau parte șef lucrări Corneliu Degan, asistent Eugen Pora, preparatori Valeria Grădinescu și Nistor Șanta.

Cursul de Fiziologie animală s-a realizat în 36 de prelegeri a câte 1,5 ore, iar lucrările practice în 37 de ședințe a câte 3,5 ore, plus 16 demonstrațiuni pe animale.

4. Catedra de Botanică generală.

Șeful catedrei, profesorul titular Ioan Grințescu îndeplinește această funcție până la 31 decembrie 1936, când se transferă la Universitatea din București. De la 1 ianuarie 1937, conducerea catedrei este suplinită de

profesorul Alexandru Borza, care îndeplinea și funcția de decan al Facultății de Științe.

Colectivul catedrei era alcătuit din șef de lucrări Ion Mihăilescu, asistent Péterfi Ștefan, preparatori Romul Cioată (până la 31 octombrie 1936), Traian Tretiu, Alexandru Damian (de la 1 noiembrie 1936).

Cursul de Botanică generală, curs obligatoriu pentru studenții anului I Științe Naturale și anul II a secției Geografie cu Științe Naturale, s-a ținut în 3 ore pe săptămână de către profesorul Ioan Grințescu până la 2 decembrie unclusiv, iar de la 12 decembrie până la sfârșitul anului școlar, de către domnul docent Emil Pop, care a primit această însărcinare de la cel ce suplinea șefia catedrei, profesorul Alexandru Borza.

Cursul de Fiziologie vegetală – o oră pe săptămână, un semestru, curs susținut de domnul șef de lucrări Ion Mihăilescu, pentru studenții naturaliști anul IV; lucrările practice, 6 ore pe săptămână, au fost realizate în 29 de ședințe.

5. Catedra de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică.

Director, profesorul titular Alexandru Borza avea în colectiv pe șef de lucrări Emil Pop, asistent Eugen Ghișa, preparator Paul Pteancu, conservator de herbar Nyárádi Erasmus, șef de culturi Cornel Gűrtler.

Cursul de Botanică sistematică pentru studenții în Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale, anii III și IV a fost realizat în câte 3 ore săptămânal, iar lucrările practice câte 5 ore săptămânal pentru studenții naturaliști și 2,5 ore săptămânal pentru studenții secției Geografie cu Științe Naturale.

Excursiile didactice cu studenții s-au desfășurat în Grădina Botanică, pădurile Hoia și Făget, la Fânațele Clujului și Colții Trascăului.

Cursul de Geografie botanică, susținut de docentul Emil Pop, a fost audiat de studenții celor două secții – Științe Naturale și Geografie cu Științe Nturale din anii III, IV, în 12 lecții.

Cercetarea științifică în acest an universitar – 1936–1937 – a fost exprimată în 32 de lucrări, publicate de colectivele anterior prezentate.

1. Institutul de Speologie.

Directorul institutului, profesorul titular Emil Racoviță își începe raportul anual cu „fericitul eveniment cu care Guvernul a acordat suma de 2.300.000 lei pentru înzestrarea laboratoarelor Facultății de Științe, din care o parte a revenit institutului, bani cu care au fost acoperite cele mai stringente lipsuri". Printre altele, a putut fi organizază o campanie speologică în peștetile din județele Gorj și Mehedinți. De asemenea, au fost întreprinse numeroase cercetări, mai ales în văile Iara și Someșul Rece, pentru cercetarea în special, a ciclostomului *Eudontomizon Danfordi*. Domnul asistent Valeriu Pușcariu a realizat pe cheltuială proprie, numeroase deplasări în Munții Apuseni și Câmpia Transilvaniei.

Tomurile VI și VII din „Biospeologica" sunt acum în curs de publicare. Din „Lucrările Institutului de Speologie" sunt în curs de tipărire tomurile VII și VIII. Din expediția africană de pe fluviul Omo (Etiopia) a fost publicat în 1936 tomul IV (347 p.).

Domnului Emil Racoviță îi apare la Paris studiul intitulat „Les monuments naturels. Définition, classifica-

tion, normes pour l'application des lois et réglements". În: Contribution a l'étude des réserves naturelles et des parcs nationaux. Paris, 1937, p. 15–27. (Société de Biogéographie, t. 5).

Domnului Pierre Chappuis, subdirectorul institutului, îi apat în acest a 4 lucrări: „Subterrane Harpacticoiden aus Nord-Spanien". În Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, 1937, p. 556–571; „Über die Systematik un geographische Verbeitung einiger Harpacticoiden Gattungen (Crust. Copepoda)". În Inst. Rev. Ges. Hydrobiol. Hydrogr., 35, 1937, p. 187-198; „Un nouveau Copépode troglobie des eaux souterraines des environs de Liége". În Bull. Mus. R. Hist. Nat. Belg., 13, nr. 3, 1937, p. 1–5; „Weitere subterrane Harpacticoiden aus Jugoslavien". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, 1937, p. 503–532.

Domnului René Jeannel îi apar 8 lucrări, ca și în anul precedent. „Les *Hilétides*, une lignée africano-brésilienne". În: Revue Fr. Ent., 4, 1937, p. 202–219; „Les *Limnastis* du Congo Belge". În: Revue Zool. Bot. Afr., 29, 1937, p. 384–386; „Notes sur les *Carabiques* (1–2)". În: Revue Fr. Ent., 4, 1937, p. 1–23, 73–100; „Noveaux *Trechinae* de l'Afrique et de l'Amérique du Sud". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 42, 1937, p. 99–102; „Noveaux *Trechinae* paléartiques". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 42, 1937, p. 82–88; „Sur quelques *Trechinae* et *Catopidae* des régions Australes". În: *Trechinae* noveaux des Alpes itaniennes; „Un nouvel *Oreocxs* de la Sierra Nevada". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 42, 1937, p. 74–74.

2. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată.

Domnului profesor Ioan Scriban îi apare post-mortem, lucarea intitulată „Das Chondriom der Muskel-

zellen der Hirudineen". În: Zool. Anz., 117, nr. 1—2, 1937, p. 63–65.

Domnului șef de lucrări Eugen Epure, care beneficiase de o bursă franțuzească pentru specializare, îi apare lucrarea „Observations sur le gras chez les larves de *Simulium*". În: Arch. d. Zool. Exp., 1937.

Doamna asistantă Crustalo Acrivo își finalizează teza de doctorat cu titlul „Cercetări asupra anatomiei și structurii branchiei peștilor" și o depune la decanat în vederea susținerii.

3. Institutul de Fiziologie generală (animală).

Profesorului Aristide Grădinescu îi apar în acest an 5 lucrări, toate în colaborate cu colegi din institut. Împreună cu Nistor Șanta a publicat 4 lucrări și anume: „Asupra proprietăților fiziologice ale extractului cortico-suprarenal". În: Endocr. Gynec. Obstet., 2, nr. 1, 1937, p. 20–26; și în lb. franceză în: C. R. Soc. Biol., 125, nr. 15, 1937, p. 197–200; „Influența extractului cortico-suprarenal asupra inimei de broască". În: Endocr. Gynec. Obstet., 2, nr. 3,1937, p. 224–230; „Influența serului salin și a NaCl izotonice asupra vasodiaplasmei animalelor suprarenalectomizate". În: Endocr. Gynec. Obstet., 2, nr. 4, 1937, p. 289–296; „Sur la mécanismme régulateur du volume sanguin chez les animaux surrénaléctomisés". În: C. R. Soc. Biol., 125, nr. 15, 1937, p. 195–197. A cincea lucrare a apărut în colaborare cu asistent Eugen Pora „L'influence du courant électrique continu sur la résistance des poissons d'eau douce aux salinités". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 12, 1937, p. 615–617.

Domnului șef de lucrări Cornel Degan îi apar două lucrări „L'action de glycocolle sur la production de

créatine chez le sujet normal". În: Bull. Soc. Chim. Biol:, 19, 1937, p. 686– 693; „L'action de l'alanine et de leucine sur l'excrétion des corps puriques et créatiniques". În: Bull. Soc. Chim. Biol., 19, 1937, p. 1325–1338.

Domnului asistent Eugen Pora îi apar în anul 1937 trei lucrări ca singur autor și anume: „La résistance des poissons d'eau douce aux salinités en fonction de la perméabilité branchiale". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, 1937, p. 618–620; „La résistance des poissons dulçaquicoles sténohalins aux salinités". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 8, 1937, p. 612–614; „Contribuții fiziologice la studiul răspândirii geografice a speciei *Pachigrapsus marmoratus* Strimps în M. Neagră". În: An. Acad. Române. Mem. Științ., 12, nr. 4, 1937, p. 145–161. În colaborare cu A. Drihon, publică"Saculine et crabe. Étude chimique et physico-chimique". În: Trav. Stn. Biol. Roscoff, 14, 1937, p. 1–10.

4. Institutul de Botanică generală este reprezentat printr-o singură lucrare și anume, teza de doctorat a domnului asistent Ștefan Péterfi intitulată „Contribuții la morfologia și fiziologia algei verzi *Microthamnion kűtzingianum*". Ed. Minerva, Cluj, 1937, 165 p.

5. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică.

Domnului director al institutului, profesor Alexandru Borza îi apar lucrările: „Cercetări fitosociologice asupra pădurilor basarabene". În: Bul. Grăd. Bot. și al Muz. Bot. t. XVII, 1937, nr. 1–2, p. 1–85; „Probleme actuale pentru protecțiunea naturii în România". În: ARPIS Congresul al IX-lea al asociațiunii Române pentru îna-

intarea științelor, București, aprilie – mai 1934. București, 1937, p. 82–83. În colaborare cu C. Gűrtler și A. Trif publică „Catalogul de semințe", 1937.

Domnului docent Emil Pop îi apar 3 lucrări: „Cercetări citologice, anatomo–fiziologice și taxonomice la *Anemonele* din secția *Hepatica*". În: Bul. Grăd. Bot., 17, nr. 3–4, 1937, p. 97–159; „Observații și date floristice (2). *Sorbus aucuparia* L. *var. lanuginosa* (Kit.) Beck.". În: Bul. Grăd. Bot., 17, nr. 1–2, 1937, p. 85–87; „Semnalări de tinoave și de plante de mlaștini din România (1)". În: Bul. Grăd. Bot., 17, nr. 3–4, 1937, p. 169–181.

Domnul Nyárádi Erasmus publică la tipografia Lyceum, lucrarea monografică „Cheia Turzii", 1937, 188 p. Herbarul Universității a sporit în acest an cu 1.686 foi, creștere provenită din colectările personalului institutului și din donații.

Excursiile didactice au fost organizate în pădurea Hoia, carierele de la Baciu, Făgetul Clujului, Gilău, Turda–sărături.

Excursiile științifice s-au desfășurat în Colții Trascăului, Porolissum, Jibou, Apahida, Juc, rezervația Suat, Călățele, Stâna de Vale, Munții Rodnei, turbăriile din bazinul Ciuc–Harghita, Munții Retezat, însumând un număr de 57 zile.

Extensiunea universitară, înființată în 1924, a devenit mai puțin intensă în ultimii ani. În acest an universitar s-au prezentat 21 de conferințe în 4 orașe transilvane.

La terminarea anului universitar 1936–1937, se împlineau 5 ani de la alegerea profesorului Florian Ștefănescu-Goangă ca și rector al Universității „Regele Ferdinand I", așa că senatul universității, în ședința

din 27 septembrie 1937 se pune în discuție problema alegerii noului rector pentru o perioadă de încă 5 ani. Senatul stabilește data alegerilor pentru 20 octombrie 1937. Conform legii, candidaturile nu trebuiau depuse anticipat. Conducerea cu inteligență și eficacitate a Universității în ultimii 5 ani, a determinat pe membrii senatului să îl realeagă ca și rector, pentru viitorii 5 ani. Din acest an 1937–1938, pe lângă senat va funcționa Consiliul Consultativ, compus din profesorii: Alexandru Borza – Facultatea de Științe, Dumitru Michail – Facultatea de Medicină, Lazăr Iacob – Facultatea de Drept. [Anuarul Universității, 1936/1938, p. 3].

În darea de seamă asupra anului universitar 1936/1937, prezentată la 8 noiembrie 1937 în Aula Universității, realesul rector, adresându-se asistenței spunea „Domnilor colegi, Dumneavoastră ați apreciat cu bunăvoință atât strădaniile mele, cât și opera ce-am putut realiza, alegându-mă din nou rector… Adânc mișcat de această nouă dovadă a prețuirii și încrederii Dumneavoastră, vă făgăduiesc că și în viitor voi închina toată puterea mea de muncă și adâncul meu devotament intereselor superioare ale acestei Universități, pentru ca ea să-și poată îndeplini, cu o putere din ce în ce mai sporită, rolul său strălucitor de focar al culturii românești și al afirmării noastre naționale”. [Anuarul Universității 1936–1937, Darea de seamă a rectorului Florian Ștefănescu-Goangă, p. 7–29].

<<>>

Anul universitar 1937–1938 se caracterizează printr-o activitate spornică atât din partea angajaților Universității, cât și din partea studenților. În darea de seamă pe acest an, prezentată la 6 noiembrie 1938, cu ocazia deschiderii solemne a noului an universitar 1938–1939, rectorul reales al universității, după ce trece în revistă misiunile fundamentale ale Universității – creația științifică, cunoașterea obiectivă a naturii și societății, selectarea riguroasă a studenților și pregătirea lor pentru viață), subliniază condițiile pe care Universitatea trebuie să le îndeplinească pentru a-și realiza misiunile sale fundamentale. În continuare, în darea de seamă sunt prezentate principalele domenii de activitate, desfășurate în decursul anului universitar 1937–1938, începând cu studenții, a cărui număr a fost de 3155, doar cu 36 mai puțini decât în anul precedent.

În anul universitar precedent (1937–1938) Universitatea a acordat 281 titluri de doctor, din care 9 aparțineau Facultății de Științe.

Personalul didactic era alcătuit din 117 profesori, conferențiari, docenți, la care se adăugau 226 reprezentând personalul științific ajutător (lectori, șefi de lucrări, asistenți, preparatori).

O îmbunătățire se constată și în viața studențească. În acest an Universitatea acordă 433 bruse de stat, la care se adaugă aproximativ 70 de burse particulare, ceea ce înseamnă că dintr-un grup de 6 studenți unul

este bursier. În ședința senatului universității se hotărăște ca licențiații săraci și merituoși să primească burse și pe timpul cât își pregătesc și își iau doctoratul. În cămine sunt adăpostiți circa 541 studenți, iar cei care iau masa la cantina studențească variază între 100 și 200. Serviciul asistenței medicale funcționează gratuit pentru studenți.

În ceea ce privește dotarea Institutelor și laboratoarelor, rectorul atrage atenția că din 1931, din bugetul statului, nu mai sunt alocați bani pentru materialul didactic și lucrările practice de laborator, acestea gospodărindu-se doar din sumele încasate din taxele studenților, sume absolut insuficiente. Aceeași situație este valabilă și în ceea ce privește finanțarea publicațiilor științifice ale Universității.

„Știința nu se mai poate face azi fără biblioteci bine organizate și ținute la curent cu publicațiile de specialitate, fără laboratoare și institute înzestrate cu mijloacele necesare… Dacă principala obligație a Universității este să facă știință, – scria rectorul în darea sa de seamă – nu este mai puțin adevărat că și statul are obligația elementară de-a asigura Universității mijloacele materiale și tehnice, fără de care ea nu poate face știință". [Anuarul Univ. 1937 –1938, Darea de seamă a rectorului, p. 3].

Începutul anului 1937–1938 s-a suprapus peste campania electorală, ce urma să ducă la alegerile parlamentare din decembrie 1937. În conformitate cu noua lege a învățământului și a semnării angajamentului de onoare, studenților li se interzicea să se înscrie în vreun partid, sau să participe la campanii electorale. Cu

toate acestea, un număr de 155 de studenți, din care 23 aparțineau Universității clujene, se aflaseră înscriși în arhivele Gărzii de Fier. Senatul Universități a aplicat sancțiuni conform legii, sancțiuni ce au mers până la exmatriculare. [S. Neagoe, op. cit., vol. II, p.120–124].

În continuare voi prezenta succint activitatea didactică și științifică a catedrelor și institutelor secțiunii Științelor Naturale, din cadrul Facultății de Științe, care în acest an are ca decan pe profesorul Alexandru Borza și prodecan profesorul Victor Stanciu.

1. Catedra de Biologie generală și Institutul de Speologie.

Directorul institutului profesor titular Emil Racoviță. Subdirectorul Institutului de Speologie conferențiar Piere Chappuis; asistenți: Valeriu Pușcariu, Radu Codreanu, Margareta Codreanu; preparator entomologist Frederica (Crenian) Zaharescu (până la 31 ianuarie 1938), Silvia Munteanu (de la 1 februarie 1938).

Profesorul Emil Racoviță susține, ca și în anul precedent, cursul de Biologie generală pentru studenții Facultății de Medicină anul I. De asemenea, ține acest curs pentru studenții naturaliști anul IV și Geografi cu Științe Naturale, anul IV.

2. Catedra de Zoologie și Anatomie comparată.

Suplinitor, profesor Aristide Grădinescu; șef de lucrări Eugen Epure; asistent Crustalo Acrivo; preparatori: Nicolae Pogorevici, Elena Badiu.

– Curs de Zoologie și Anatomie comparată a nevertebratelor cu studenții naturaliști din anii I, II, III și cu studenții secției Geografie cu Științe Naturale,

anii II și III. S-au ținut 40 ședințe a 1,5 ore, de două ori pe săptămână și 17 ședințe a 1 oră pe săptămână. Lucrările practice aferente cursului, s-au ținut pentru aceiași studenți, în 61 de ședințe de lucrări din care 44 ședințe a 3 ore de două ori pe săptămână și 17 ședințe a 1 oră pe săptămână.

Excursii didactice s-au făcut la abatorul orașului Cluj, recoltându-se material pentru studiul protozoarelor și viermilor paraziți, la pădurea Făget pentru studiul faunei de pădure, pe litoralul Mării Negre și la limanul Nistrului, pentru colectarea de material necesar lucrărilor practice.

3. Catedra de Fiziologie generală (animală).

Director al institutului profesor titular Aristide Grădinescu; șef de lucrări Corneliu Degan; asistent Eugen Pora; preparatori: Valeria Grădinescu, Nistor Șanta.

Cursul de Fiziologie privind funcțiile de relație și glandele cu secreție internă, s-a realizat în 43 de prelegeri a 1,5 ore. Lucrările practice au cuprins 38 de ședințe a 3,5 ore și 8 demonstrații experimentale.

4. Catedra de Botanică generală.

Director suplinitor profesorul Alexandru Borza; șef de lucrări Ion Mihăilescu; asistent Ștefan Péterfi; preparatori: Traian Tretiu, Alexandru Damian (până la 15 septembrie 1938).

– Curs de Botanică generală a 3 ore pe săptămână și lucrări practice 37 ședințe a 6 ore pe săptămână, pentru studenții naturaliști ai anului I și anul II ai secției Geografie cu Științe Naturale.

– Curs de Fiziologie vegetală pentru studenții anului IV Științe Naturale – 25 prelegeri a 1 oră pe săptămână. Lucrări practice a 6 ore pe săptămână.

5. Catedra de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică.

Director, profesorul Alexandru Borza; șef de lucrări Emil Pop; asistent Eugen Ghișa; preparatori: Paul Pteancu (până la 30 septembrie 1937), Ioan Todor (de la 1 ianuarie 1938), conservator de herbar Nyárádi Erasmus; preparator Valeriu Butură (de la 1 octombrie 1937), șef de culturi Cornel Gűrtler.

– Curs de Botanică sistematică – 3 ore pe săptămână pentru studenții în Științe Naturale anii III și IV și Geografie cu Științe Naturale anii III, IV. Lucrări practice 5 ore pe săptămână pentru studenții naturaliști și 2,5 ore pe săptămână pentru studenții în Geografie cu Științe Naturale, anii III și IV.

Excursiile didactice s-au desfășurat în Grădina Botanică, pădurea Hoia, Fânațele Clujului, Stâna de Vale (Bihor).

Activitatea științifică pe anul universitar 1938–1939 a colectivelor celor 5 institute s-a materializat prin publicarea a 48 de lucrări științifice.

1. Institutul de Speologie.

Tomul VI cu fascicolele 51–57 ale revistei internaționale „Biospeologica", editată de profesorul Emil Racoviță, nu are nici acum tabla de materii. „Lucrările Institutului de Speologie", Tomul VIII are tipărite memoriile nr. 99–115.

Subdirectorul Institutului Pierre Chappuis publică: „*Copepodes Harpacticoides*". În: Exploration du Parc National Albert. Mission H. Dumas (1935–1936). Fasc. 3, Bruxelles, Institut des Parcs Nationaux du Congo–Belge, 1938, p. 1–19; „Subterrane *Harpacticoiden* aus Sűd-Italien". În: Bul. Soc. Șt. Cluj., 9, 1938, p. 153–183.

Profesorului onorific René Jeannel îi apar 8 lucrări: „Deux *Coléoptères* nouveaux de France". În: Bull. Soc. Ent. Fr. , 43, 1938, p. 114–118; „Arthropodenfauna von Madeira nach den Ergebnissen der Reise von Dr. O. Lundblad, Juli–August, 1935.(5). *Coleoptera Carabida*". În: Ark. Zool., 30 A, nr. 10, 1938, 17 p.; „Les *Migadopides*, une lignée subantartique". În: Revue Fr. Ent., 5, 1938, p. 1–55; „Les origines des faunes de Carabiques". În: VII-e Congrés International d' Entomologie, Berlin, août 1938. Berlin, 1938, p. 225–235; „Sur l'*Aphaenops rhadamanthus* Lind. et les espéces voisines". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 43, 1938, p. 61–66; „Sur la fréquence exceptionnelle des Hydraphaenops en 1937 dans les grottes pyrénéennes". În: Bull. Soc. Ent, Fr., 43, 1938, p. 23–24; „*Trechinae* cavernicoles nouveaux des Alpes-Maritimes françaises". În: Revue Fr. Ent., 5, 1938, p. 73–77; „Un *Perileptus* des Nouvelles–Hébrides". În: Revue Fr. Ent., 5, 1938, p. 171–172.

2. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată.

Dr. Eugen Epure publică următoarele două lucrări: „Recherches histo-physiologiques sur le tube digestif d'*Herpobdella atomaria*, Carena". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 9, 1938, p. 1–8; „Sur un cas d'albinisme partiel chez *Hirudo medicinalis* L.". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 9, 1938, p. 77–79.

Doamnei asistent Acrivo (Miclea) Crustalo îi apare studiul intitulat „Beobachtungen űber die Morphologie and Struktur der Kiemenlamellen der *Ganoiden*". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 9, nr. 1, 1938, p. 9–31.

3. Institutul de Fiziologie generală (animală).

Profesorului Aristide Grădinescu îi apare lucrarea „Capsulele suprarenale și relațiunile cu celelalte glande endocrine, în special cu splina". În: Endocr. Gynec. Obstet., 3, nr. 2–3, 1938, p. 1–6, precum și „Les capsules surrénales". În: Bull. Mem. Soc. Roum. Neurol., Psychiat., Psychol., Endocr., 4, nr. 7–8, 1938, p. 3–30. În colaborare cu Eugen Pora publică „Beiträge zum Studium der branchialen Permeabilität bei *Ciprinus carpio*, unter dem Einfluss des elektrischen Gleichstromes". În: C. R. Acad. Sci. Roum., 2, 1938, p. 632–638 și „Der Einfluss des elektrischen auf die Branchiale Permeabilit bei *Ciprinus carpio* ♂". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 9, nr. 1, 1938, p. 80–108. Împreună cu Corneliu Degan, profesorul Aristide Grădinescu publică „Coverture partielle de la dépense azotée endogéne spécifique par l'azote aminé". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 9, nr. 1, 1938, p. 109–119, iar cu Nistor Șanta „Sur la présence des hormones surrénales chez les foetus et les nouveau-nés (1–2)". În: C.R. Acad. Sci. Roum., 2, nr. 6, 1939, p. 638–697.

Șeful de lucrări Corneliu Degan publică lucrările: „L'action de la thyrosine sur l'excrétion des corps puriques et créatiniques". În: C. R. Soc. Biol., 127, 1938, p. 451–452; „Le rôle de l'arginine et de histidine dans la synthése des corps puriques et créatiniques". În: Bull. Soc. Chim. Biol., 20, 1938, p. 373–381; „Modi-

fication de l'excitabilité des nerfs périphériques sous l'influence des extraits des lobes antérieur et posterieur de l'hypophyse". În: J. Physiol. Pat. Gén., 36, 1938, p. 466–469; „Synthese des composés puriques aux dépens des acides amines dans le métabolisme protéique exogène. În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 24, nr. 2, 1938, p. 409–424; „Synthese des corps crèatiniques aux dépenns des acides aminés dans le métabolisme protéique exogène". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 9, 1938, p. 120–133.

Domnul asistent Eugen Pora, ca singur autor, publică „Influența temperaturii asupra mediului intern la *Helix pomatia* L.". În: An. Acad. Române. Mem. Științ., 14, 1938, p. 193–208; „Sur l'adaptation de *l'Atherina pontica* Echw. de la M. Noire aux changements de salinité". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 24, 1938, p. 319–326; „Sur le comportement de *Palaemon squilla* de la M. Noire aux variations de salinité". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 24, 1938, p. 327–331.

În scopul obținerii gradului de doctor în științe naturale, domnul Eugen Pora publică la Institutul de Arte Grafice „Palas", 1938, 148 pagini cu următoarele teze: „Influența curentului electric continuu asupra permeabilității branchiale a peștilor II. 1. Metabolismul substanțelor minerale în organism. 2. Euryhalinitatea și stenohalinitatea la pești și modul cum se combină aceste însușiri specifice cu fenomenele de Migrațiune, Anodromie, Catadromie, Rheotropism pentru a mijloci adaptarea la condițiile de existență și răspândire a diferitelor spițe".

Doamnei preparatoare Valeria Grădinescu îi apare prima lucrare intitulată „Action de l'extrait cortico-sur-

rénal (cortine) sur la lypolyse". În: Bul. Mém. Soc. Roum. Neurol. Psychiat. Psychol. Endocr., 4, 1938, p. 9–10.

Domnului Nistor Șanta îi apar în acest an, ca unic autor, 4 lucrări: „Asupra histochimiei hormonilor suprarenali". În: Endocr. Gynec. Obstet., 3, nr. 1, 1938, p. 28–32; „Contribuțiuni la studiul glandelor suprarenale". Teză de doctorat. Cluj, Tipografia Ardealul, 1938, 138 p.; „Sur la présence des hormones surrénales chez les foetus et les nouveau-nés. (1–2)". În: C. R. Acad. Sci. Roum., 2, nr. 6, 1938, p. 638–644, 645–647; „Sur le développement des capsules surrénales chez les carnivores". În: Bull. Mém. Soc. Roum. Neurol. Psychiat. Psychol. Endocr. – Sect. Endocr., 4, nr. 9–10, 1938, p. 3–12.

4. Institutul de Botanică generală nu prezintă în acest an nici o lucrare publicată.

5. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică.

Directorului institutului, profesor Alexandru Borza îi apar 3 lucrări, toate publicate în Bul. Grăd. Bot., 18, nr. 1–4, intitulate: „Contribuții la studiul cecidelor în România", p. 67–82; „Proiect pentru explorarea metodică a florei și vegetației României", p. 1–8; „*Ruscus hypoglossum* L. în Bihor", p. 134.

Domnului docent Emil Pop îi apar lucrările „Rezervațiunea științifică de la Sâncrăieni". În: Bul. Com. Mon. Nat., 6, nr. 3–4, 1938, p. 9–10; „Untersuchungen in Bezug auf die Verwilderungsfehigkeit der edlen Reben". În: C. R. Acad. Sci. Roum., 2, nr. 5, 1938, p. 499–503.

Domnul asistent Gheorghe Bujorean continuându-și preocupările de înregistrare și măsurare a datelor me-

teorologice, îi apar în acest an două lucrări „Lisimetrul ecologic. Aparat și rezultatele măsurătorilor de pe trei ani". În: Bul. Muz. Ist. Nat. Chișinău, 9, 1938, p. 101–103; „Neue Instrumente und Methoden fűr landwirtschaftliche ökologische Untersuchungen". În: Mitteilungen XVIII-ème Congrès International d'Agriculture". Dresden, 1938, p. 19–26.

Domnul conservator al herbarului Nyárádi Erasmus publică în Bul. Grăd. Bot., 18, nr. 1–4, două lucrări și anume: „*Hieracii* noi în Transilvania", p. 65–66; „Neue *Alyssum-Arten* und Formen aus der Odontarrhena – Sektion", p. 82–99.

Domnul preparator Valer Butură publică în revista Sociologie Românească, nr. 7–8, 1938, lucrarea intitulată „Credințe în legătură cu cultura grâului din Transilvania".

Subliniem în mod deosebit, apariția Cursului de Botanică, litografiat, având ca autori profesorul Alexandru Borza și asistent Eugen Ghișa, de 220 pagini cu 106 figuri incluse în text. Cursul cuprinde grupurile *Protopyita* și *Thallophyta*.

Extensiunea Universitară are în acest an o activitate mai redusă. S-au realizat 14 conferințe în 3 orașe transilvane. Remarcăm conferința profesorului Alexandru Borza intitulată „Probleme sociale în lumea plantelor".

<<>>

În noul an universitar 1938–1939, deschis în cadru festiv la 6 noiembrie 1938, rectorul și-a prezentat darea de seamă pentru anul precedent (1937–1938), subliniind în preambul cele 3 misiuni principale ale Universității, misiuni pe care le-am prezentat succint în paginile anterioare.

La 3 săptămâni de la deschiderea anului universitar 1938–1939 asupra rectorului a fost săvârșit un teribil atentat, așa că darea de seamă asupra acestui an universitar a fost prezentată deodată cu discursul inaugural rostit cu ocazia deschiderii următorului an universitar 1939–1940 din data de 29 octombrie 1939. După această precizare, propun să revenim la discursul de deschidere a anului universitar 1938–1939.

„Profesorii și studenții – spune rectorul în discursul inaugural – mândri de opera realizată în trecut, aducem la începutul fiecărui an școlar, odată cu forțe proaspete de lucru, noi îndemnuri de muncă și credința din ce în ce mai adâncă a misiunii ce avem de îndeplinit…

În aceste vremuri grele de încercare și grea răspundere, trebuie să avem curajul, să spunem cu toată francheța, scăderile ce le-am observat și piedicile ce ne-au stat în cale". Și, în acest spirit, rectorul enumeră aceste piedici începând cu numărul prea mare de studenți față de capacitatea Universității. „De aceea se impune – consideră rectorul – o selecție riguroasă în această vreme când nu departe de hotarele noastre, bântuie

furtuna". Începuse cel de al II-lea război mondial. „În astfel de împrejurări – continuă rectorul – avem nevoie mai mult ca oricând, să selecționăm toate valorile de care dispunem, să le pregătim temeinic și să le distribuim acolo unde ele pot fi mai utile și mai productive". Concepție foarte valabilă și astăzi.

„Al doilea mare neajuns de care s-a izbit Universitatea noastră a fost lipsa de spațiu și de mijloace materiale… Nu avem – declara rectorul – materialul și utilajul științific, cerut de nivelul tehnic la care s-a ajuns astăzi în ceea ce privește pregătirea și antrenamentul științific al studenților".

Al treilea mare neajuns ce s-a ivit în calea noastră, și poate, cel mai grav din toate, a fost fără îndoială seria nesfârșită de agitații și mișcări studențești… Ele au zdruncinat, din temelie, principiile de ordine, disciplină și autoritate… mișcări care au luat în ultima vreme, un caracter secret și terorist, degenerând în acte criminale", la care avea să cadă în scurtă vreme, însuși rectorul.

Pe fundalul unei recrudescențe teroriste legionare, condusă de noul „comandant gardist Horia Sima, în aproape toată luna noiembrie 1938, a avut loc în Transilvania și cu deosebire la Cluj, numeroase acte criminale de diversiune: incendieri de obiective industriale și imobile particulare, precum și alte sabotaje, organizate de echipe subversive legionare. [S. Neagoe „Viața universitară clujeană interbelică", vol. II, p. 212–220].

În după amiaza zilei de 28 noiembrie 1938, rectorul Florian Ștefănescu-Goangă se deplasa pe strada Avram Iancu, pentru a-și susține la orele 17, cursul de psiho-

logie, însoțit de agentul de poliție Gruia. Atentatorii Ioan T. Pop, student în anul III al Facultății de Litere și Filozofie și Lăscăianu Aurel, student în anul III la Academia Agricolă, și-au descărcat pistoalele de la distanța de un metru. Primul a tras 4 gloanțe în rector, iar Lăscăianu a tras în agentul care a murit pe loc. Rectorul a fost transportat urgent la Clinica Chirurgicală, unde o echipă de medici, coordonată de șeful de lucrări Zeno Borza, l-au supus intervenției chirurgicale, și rectorul supraviețuiește. Pentru zilele de 29 și 30 noiembrie senatul hotărăște suspendarea cursurilor.

Un val de simpatie din toată țara, se îndreaptă prin telegrame, luări de poziție în mass media, în sprijinul rectorului universității clujene. Universitatea își redeschide porțile la 2 decembrie, dar intrarea în incintă se face sub un control strict.

Sentința tribunalului militar din Cluj condamnă pe cei implicați în comploturile teroriste, ce avuseseră loc nu numai în Cluj ci în toată Transilvania, la pedepse ce au variat de la simple amenzi de 2 mii de lei până la închisoare silnică pe viață și la moarte prin împușcare a celor doi atentatori la viața rectorului. Universitatea ia și ea măsuri disciplinare, care au mers până la exmatricularea din toate universitățile și institutele de învățământ superior din țară.

Flacăra războiului se apropia tot mai mult de granițele țării. Universitatea „Regele Ferdinand I" a realizat și ea măsurile de mobilizare generală, în Universitate ființând Biroul personalului mobilizării, achiziționarea de măști contra gazelor și alcătuirea unui grup, coordonat de profesorul Emil Racoviță, care a stabilit mă-

surile ce trebuie luate pentru apărarea pasivă a Universității, pentru salvarea bunurilor sale. Universitatea se pregătea pentru noua conflagrație mondială. Cu toate a cestea, în cadrul său viața universitară se desfășura în continuare. Studenții Universității, în număr de 3094 în acest an, își urmau pregătirea în cele 4 facultăți.

Condițiile de viață nu se deosebeau radical de cele din anul precedent. În căminele universității fuseseră cazați aproximativ 456 studenți și studente, iar la cantină luau masa zilnic între 150 și 300.

Personalul didactic era alcătuit din profesori și conferențiari, în număr de 115 membrii, la care se adăuga un număr de 245 personal științific ajutător.

Cele 5 catedre și institute ale Secțiunii de Științe Naturale își realizau atât sarcinile didactice, cât și cercetarea științifică. Iată componența personalului și încărcătura didactică a celor 5 unități:

1. Institutul de Speologie și Catedra de Biologie.

Director al institutului profesor titular Emil Racoviță. Subdirectorul institutului conferențiar Pierre Chappuis; asistenți: Valeriu Pușcariu, Radu Codreanu, Margareta Codreanu, preparator entomologist Silvia Muntean, șef de echipă speologică Ioan Roth.

Cursul de Biologie generală, susținut de profesorul Emil Racoviță, actualizat în funcție de noile descoperiri, este predat studenților anului I a Facultății de Medicină și anilor IV Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale.

2. Catedra de Zoologie.

Șef de catedră suplinitor, profesorul Aristide Grădinescu, șef de lucrări Eugen Epure, asistent Crustalo Acrivo.

Curs de Zoologie și Anatomie comparată a vertebratelor, cu studenții naturaliști din anii I, II, III și cu studenții secției Geografie cu Științe Naturale anii II și III. S-au ținut 44 de prelegeri a câte 1,5 ore de două ori pe săptămână. Lucrările practice pentru aceiași studenți, s-au realizat în 49 de ședințe a 2,5 ore de două ori pe săptămână.

Cu studenții anului I Științe Naturale, s-au efectuat 19 ședințe de lucrări de Histologie a două ore, odată pe săptămână.

Excursiile didactice s-au efectuat atât în Cluj, cât și în împrejurimi. După terminarea anului școlar s-a organizat o excursie de 11 zile, la Stațiunea zoologică marină Agigea și în mai multe localități de pe litoralul Mării Negre, recoltându-se o cantitate importantă de material biologic. În două zile, la București a fost vizitat Muzeul Antipa și alte obiective din capitală.

3. Catedra de Fiziologie animală.

Șeful catedrei și director al institutului profesorul titular Aristide Grădinescu, șef de lucrări Corneliu Degan, asistent Eugen Pora, preparatori Valeria Grădinescu, Nistor Șanta.

Cursul de Fiziologie animală relativ la funcțiile de nutriție și de reproducere, s-a realizat în 44 de prelegeri a 1,5 ore odată pe săptămână. Lucrările practice pentru acest curs, au fost realizate în câte 4 ore pe săptămână, plus 5 ședințe de demonstrații experimentale.

4. Catedra de Fiziologie vegetală.

Șef de catedră și director suplinitor profesorul Alexandru Borza (până la 31 octombrie 1938). Profesor titular Emil Pop (suplinitor până la 15 martie 1939, iar de la această dată titular), șef de lucrări Ion Mihăilescu, asistent Ștefan Péterfi, preparatori: Traian Tretiu (până la 31 august 1939), Silvia Pop Trifu (de la 1 octombrie 1938, până la 31 august 1939).

– Cursul de Anatomie și Morfologie vegetală – în semestrul I, 3 ore pe săptămână, iar în semestrul II, 1,5 ore pe săptămână. Lucrările practice 5 ore săptămânal în semestrul I și 3,5 ore săptămânal în semestrul II.
– Cursul de Fiziologie vegetală – 1 oră pe săptămână semestrul I și 3 ore pe săptămână în semestrul II. Lucrările practice pentru acest curs, 7 ore săptămânal în 46 de ședințe.

5. Catedra de Botanică, Institutul Botanic, Muzeul și Grădina Botanică.

Șef de catedră și director profesorul titular Alexandru Borza, conferențiar Emil Pop (până la 31 martie 1939), asistenți Eugen Ghișa și Ioan Todor, conservator de herbar Nárádi Erasmus, preparator Valeriu Butură (până la 30 aprilie 1939), șef de culturi Cornel Gűrtler.

– Curs de Botanică sistematică – 3 ore săptămânal pentru studenții în Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale, anii III și IV. Lucrările practice 5 ore săptămânal.

Cercetarea științifică a avut ca și rezultat în acest an (1938–1939), 31 de lucrări științifice.

1. Institutul de Speologie. „Raportul anual al șefului unei instituții de folos obștesc – scrie marele savant Emil Racoviță – trebuie să fie oglinda adevărului nu numai pentru cele bune dar și pentru cele rele, oricât de neplăcută ar fi mărturisirea. Această datorie elementară și cetățenească de director mi-am făcut-o întotdeauna… Guvernul, din 1931 a șters din bugetul său, pe motiv de economie (!) suma relativ redusă, ce constituia totalitatea fondurilor de lucrări practice, de cercetări și de explorații pe teren, deci toate cheltuielile de întreținere a instituțiilor unde se creează și se învață științele de observație și experiență… A trecut vremea tradițiilor și improvizațiilor, a raționamentelor pur teoretice, metafizice ori simpliste; metoda științifică, cucerește zi cu zi noi domenii ale activității omenești! Vai de acele popoare care vor mai fi gospodărite cu netrebnicele năravuri și tradiții ale birocrației și cu enciclopedica ei incompetentă".

Din cauza suprimării fondurilor, n-a mai putut fi realizată cercetarea peșterilor, colectarea materialelor biologice, publicarea rezultatelor cercetării. Ce au mai realizat membrii institutului au făcut-o prin cheltuieli personale. „În acest an am avut norocul – scrie Racoviță – trimiterii din Belgia, pentru 3 luni, a domnului dr. R. Leruth, finanțat de guvernul belgian, pentru a-și însuși tehnicile de cercetare folosite de Institutul de Speologie din Cluj. Împreună cu belgianul au putut fi vizitate 50 de peșteri din județele Alba, Bihor și Turda.

Sub coordonarea profesorului Emil Racoviță, din revista internațională „Biospeologica" sunt publicate tomurile I–V, tomul VI este, ca și în anul precedent,

fără tabla de materii, iar tomul VII este în curs de publicare, cu fascicolele 58–66 deja tipărite. Din „Lucrările Institutului de Speologie" au fost editate (cu o întârziere de 3 ani, din lipsă de fonduri) tomul VII, iar tomul VIII este în curs de tipărire, având deja apărute fascicolele 99–120.

Domnului subdirector al institutului Pierre Chappuis îi apar în acest an 3 lucrări: „Le peuplement du lac Rodolphe et la répartition des *Mormyridae* dans le nord-est de l'Afrique". În: C. R. Soc. Biogéogr., 16, nr. 136, 1939, p. 54–57; „Űber *Bathynella* und *Parabathynella*". În: Věst. Čsl. Zool. Společ., 6–7, 1939, p. 120–132; „Űber die Lebensweise von *Eudontomyson Danfordi* Regan". În: Arch. Hydrobiol., 34, nr. 4, 1939, p. 645–658.

Profesorului onorific René Jeannel îi apar în acest an două lucrări „Trois *Trechinae* nouveaux". În: Revue. Fr. Ent., 6, 1939, p. 66–90; „Un nouvel *Aphaenops* de la grotte d'Oxibar". În: Revie. Fr: Ent., 6, 1939, p. 83–85.

Subliniem îndeosebi lucrarea de peste 280 pagini a domnului asistent Radu Codreanu, intitulată „Recherches biologiques sur un Chironomide *Symbiocladius rhithrogenae* (Zavr.), ectoparasite „cancérigène" des *Ephémères torrenticoles*". În: Arch. Zool. Exp. Gén., 81, nr. 1, 1939, p. 1–283.

Domnul asistent Valeriu Pușcariu publică, în colaborare cu Al. Pop și Al. Bădăuță „Guide de la Roumanie" de 740 pagini.

2. Institutul de Zoologie este reprezentat (sub aspectul publicațiilor) de dr. Acrivo Crustalo, care în colaborare cu Eugen Pora publică lucrarea „Considéra-

tions histophysiologiques sur les branchies des poisons *Téléostéens* soumis aux variations de salinité du milieu ambiant". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 25, 1939, p. 438–446.

Muzeul Național al Ardealului, care se deschisese încă din anul precedent, s-a îmbogățit în acest an cu 7 piese anatomice, cu o acvilă și o bufniță albă.

3. Institutul de Fiziologie animală.

Profesorului Aristide Grădinescu îi apare lucrarea „Les relations des casules surrénales avec la rate". În: C. R. Inst. Sci Roum., 3, 1939, p. 306–310. În colaborare cu șef de lucrări Corneliu Degan, profesorul Grădinescu publică lucrările „La rate et le catabolisme protéique". În: Bull. Soc. Chim. Biol., 21, nr. 12, 1939, p. 1410–1416; „La rate el la digestion des substances protéiques". În: Bull. Soc. Chim. Biol., 12, 1939, 405–409.

Domnului Corneliu Degan, ca și unic autor, îi apare lucrarea „Acțiunea extractului posthipofizar asupra excitabilității nervilor motori periferici". În: Rev. Endocr. Gynec. Obst., 3, nr. 1, 1938/39, p. 18–22.

Domnului asistent Eugen Pora, în afara lucrării publicată în colaborare cu asistenta Crostalo Acrivo, îi mai apar încă două lucrări scrise în colaborare și anume: în colaborare cu S. Cărăușu îi apare lucrarea „Sur la résistance de l'Amphypode *Pontogammarus maeoticus* (Sow) Mart. de la M. Noire aux variations de salinité du milieu ambiant". În: Ann. Sc. Univ. Jassy, 25, 1939, p. 259–271, iar în colaborare cu Mihai Băcescu scrie „Sur la rezistance du myside *Gastrosaccus sanctus* (van Beneden) de la Mer Noire aux variations de salinité du milieu ambiant". În: Ann. Sc: Univ. Jassy, 25, 1939, p.

259–271. Ca și unic autor, domnului Eugen Pora îi mai apar în acest an 4 lucrări și anume: Sur le comportement des crustacés *Brachioures* de la Mer Noire, aux variations de salinité milieu ambiant". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 25, 1939, p. 285–319. Tot legată de subiectul adaptării la salinitate se află și lucrarea „Sur l'adaptation d'un Téléostéen dulçaquicole, *Carassius carassius* L. aux milieu salins", publicată în: Bul. Soc. Șt. Cluj, 9, 1939, p. 384–393; „Supraviețuirea la aer a crabului *Pachigrapsus marmoratus* Stimps. din M. Neagră". În: Bul. Soc. Nat. România, 13, 1939, p. 9–16. În fine, în: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 21, 1939, p. 1–6, apare lucrarea „Beitrag zum Studium der Hautpermeabilität bei den Knochenfischen".

Domnului preparator Nistor Șanta, care beneficiase de o bursă de studii în Franța, îi apar 5 lucrări, toate în colaborare cu specialiști francezi. Trei dintre aceste colaborări au fost realizate împreună cu A. Giroud. Una apărută în: C. R. Soc. Biol., 131, 1939, p. 1176–1178, intitulată „Absence d'hormone corticale chez les animaux carencés en acide ascorbique". În aceeași revistă, dar în volumul 130, nr. 13, 1939, p. 1427–1429, din colaborarea celor doi autori a rezultat lucrarea „Existe-t-il des variations de l'acide ascorbique dans la médullo-surrénale en rapport avec son excitation?". O a treia lucrare, rezultată din colaborarea celor doi coautori este lucrarea „L'acide ascorbique dans la médullo-surrénale. Ses variations supposées en fonction de son excitation". În: Bull. Soc. Chim. Biol., 21, nr. 11, 1939, p. 1312–1317. În colaborare cu C. Veil publică lucrările „Sur la fonction surrénales foetales". În: C. R. Inst. Sci.

Roum., 3, nr. 1, 1939, p. 23–27 și „Action de la cortine sur la cellule pigmentaire. Possibilité d'utilisation de cette reaction". În C.R. Soc. Biol., 131, 1939, p. 1170–1172.

4. Institutul de Botanică generală. (Laboratorul de Fiziologie vegetală). Profesorul Emil Pop publică în: Bul. Grăd. Bot., 19, nr. 1–2, 1939, p. 55–58, „Observații și date floristice (3). Plante noi sau rare din Munții Apuseni". În aceeași revistă, dar în nr. 3–4, 1939, p. 109–121 îi apare lucrarea „Semnalări de tinoave și plante de mlaștini din România (2)".

Șeful de lucrări Ion Mihăilescu publică broșura „L'influence du traumatisme sur variation des substances des feuiles pendant la nuit". Cluj, Tipografia Minerva, 1939, 52 p.

Domnului Péterfi Ștefan îi apar în Bul. Grăd. Bot., 19, două lucrări „Beiträge zur Kenntnis der Algen Transylvaniens (Rumänien)", nr. 1–2, 1939, p. 87–104; și „Der Einfluss der Wasserstoffionenkonzentration (pH) auf die Entwicklung des einzelligen und mehrzelligen Stadiums bei *Stichococcus* und *Gloeotila*", nr. 3–4, 1939, p. 143–152..

5. Institutul Botanic, Muzeul și Grădina Botanică. Directorului institutului profesor Alexandru Borza îi apar în acest an două lucrări în colaborare cu Veturia Borza, publicate în Bul. Grăd. Bot., 19, nr. 1–2, 1939, p. 21–54; 125–127, prima intitulată „Flora Stânii de Vale (1–3)", iar a doua „O excursie de studii fitocenologice prin Corsica", vol. 19, nr. 1–2, 1939, p. 66–77.

Domnului Nyárádi Erasmus îi apare la București, Imprimeria Națională, cartea „Enumerarea plantelor

vasculare din Cheia Turzii", 317 p., în cadrul Comisiei Monumentelor Naturii din România, 1939, Memorii, 1. De asemenea, continuându-și cercetările floristice, publică „Adnotațiuni la flora României (1–13)". În: Bul. Grăd. Bot., 19, nr. 1–2, 1939, p. 78–87.

Herbarul a sporit în acest an cu 3.645 planșe, spor realizat din colectările personalului, din donații și schimburi. Din „Flora Romania exiccata"– Centuriile XV–XVI, s-au trimis 252 foi de herbar la 17 instituții din străinătate.

Personalul a realizat 30 de excursii didactice și științifice pentru cunoașterea și recoltarea de material botanic pentru herbar și pentru lucrările practice.

Schimbul de semințe s-a realizat cu 161 de grădini botanice din țară și străinătate.

În schimbul publicațiilor proprii, biblioteca institutului a primit 310 reviste și alte publicații, atât din țară, cât și din străinătate.

În acest an activitatea Extensiunii universitare a scăzut și mai mult. Au fost realizate 13 conferințe (printre conferențiari numărându-se și profesorul Alexandru Borza), prezentate doar la Cluj și Tg. Mureș.

Domnului rector i se acordă concediu până la însănătoșire, urmând ca activitatea la rectorat să fie suplinită de către domnul prorector Nicolae Drăganu, iar la catedră, activitatea a fost suplinită de conferențiar Nicolae Mărgineanu.

Anul universitar 1938–1939 se încheie, dar în țară nu e liniște. La începutul toamnei, la 21 septembrie 1939, este asasinat de către legionari, Armand Călinescu, primul ministru al României, cunoscut pentru poziția sa

antihitleristă și antilegionară. Două zile mai târziu, la 23 septembrie, rectorul, incomplet refăcut, convoacă Colegiul și Consiliul Universitar în care este înfierată odioasa crimă și se adoptă o moțiune de protest, închinată primului ministru dispărut.

Războiul începuse de câteva zile. La 1 septembrie 1939 trupele hitleriste invadează Polonia, iar două zile mai târziu, Anglia și Franța declară război Germaniei. România, la 7 septembrie își declară neutralitatea, dar permite trecerea pe teritoriul său a materialelor de război destinate Poloniei.

<<>>

Universitatea „Regele Ferdinand I" se pregătește pentru deschiderea noului an universitar 1939–1940, după luarea unor măsuri menite să asigure ordinea și disciplina atât a studenților, cât și a întregului personal al universității. Astfel, la 10 octombrie 1939, în cadrul senatului universitar domnul rector prezintă hotărârile Consiliului inter universitar din 3 octombrie 1939 în care fuseseră dezbătute 3 probleme și anume:

1. Asigurarea ordinii și disciplinei în universități;
2. Acordarea și distribuirea burselor;
3. Majorarea numărului de studenți la facultățile de medicină, rectorul insistând asupra primului punct.

Senatul ia o serie de decizii privitoare la reorganizarea căminelor studențești și pregătirii studenților, îndeosebi a bursierilor. În acest sens, profesorul Emil Racoviță atrage atenția asupra necesității îmbunătățirii metodelor de admitere, pentru a nu se mai permite pătrunderea unor elemente slabe în universități, precum și a unor influențe nefaste.

Măsurile stabilite de către Senatul Universității, precum și îndeplinirea lor, a condus la deschiderea la 29 octombrie a anului universitar 1939–1940.

„Profesori și studenți, mândri de opera realizată în trecut (Universitatea împlinea 20 de ani de la înființare), aducem la începutul fiecărui an școlar – spunea rectorul Florian Ștefănescu-Goangă – odată cu forțe proaspete de lucru, noi îndemnuri la muncă și credință, din

ce în ce mai adâncă, în triumful desăvârșit a misiunii ce avem de îndeplinit… Nu departe de hotarele noastre bântuie furtuna. În astfel de împrejurări avem nevoie, mai mult ca oricând să selecționăm toate valorile de care dispunem, să le pregătim temeinic. Nu este numai nedrept, dar și adânc păgubitor ca o parte din fiii națiunii, deși foarte dotați, să fie înlăturați, din cauza sărăciei, de la binefacerile culturii superioare".

„Da, statul are dreptul că ceară Universității activitate și creație științifică – spunea în continuare rectorul – dar și Universitatea este în dreptul ei să pretindă ca societatea și statul să-i puie la dispoziție spațiul necesar și mijloacele necesare de care are nevoie, fără de care această pregătire și această producție științifică nu se poate realiza mulțumitor… Statul ar trebui să creeze un fond pentru cercetări științifice". [Anuarul Universității, 1938–1939, p. 1–8].

Un alt aspect asupra căruia rectorul a insistat în discursul său, a fost cel referitor la agitațiile și mișcările studențești, la care însuși domnia sa le-a căzut victimă. „Desigur, pe această cale extrem de periculoasă, în împrejurările grele prin care trecem, nu se mai poate merge înainte… Preocuparea noastră principală trebuie să fie readucerea studenților la carte, la activitatea academică, la viața de studiu, consacrată formațiunii lor intelectuale și pregătirii lor științifice profesionale.

Timp de 20 de ani fără întrerupere – spune rectorul în încheierea discursului său – noi am adus dovada vredniciei noastre și muncii noastre fără preget în slujba științei și culturii românești… Vom ști de acum încolo să învingem piedicile care ne stau în cale și nu

vom cruța nici o sforțare ca Universitatea Daciei Superioare, după înaltul îndemn al M. S. Carol al II-lea, și de azi înainte, cu același avânt și dragoste de patrie, să aibă rolul său strălucitor de piatră de hotar a culturii românești și a afirmării noastre naționale". [D. Rețe „Universitatea din Cluj. Discursuri inaugurale (1919–1939)", p. 356].

Înălțătorul discurs al rectorului a fost urmat de lecția inaugurală a profesorului Ioan Lupaș intitulată „Valoarea educativă a istoriei naționale" un adevărat „ceaslov al înțelepciunii cu cele mai frumoase îndemnuri pentru ziua de azi și pentru ziua de mâine". [Anuarul Universității 1938–1939, p. 22–33].

Cu toată împotrivirea unor distinși profesori ca Emil Racoviță, Ministerul Educației Naționale anunță universitățile la 18 iunie 1939 că „funcționarii de stat sunt liberi a se înscrie în formațiunile Gărzii naționale ale Frontului Renașterii Naționale (condus de Carol al II-lea), iar la 25 iunie 1940, însuși rectorul înscrie întregul personal al Universității în rândurile Partidului Națiunii.

La 18 decembrie 1939 trece în lumea umbrelor unul din profesorii de bază ai Universității clujene, prorectorul în funcție Nicolae Drăganu, care gestionase problemele universității și în perioada în care rectorul Ștefănescu-Goangă fusese în convalescență după atentatul suferit.

Într-una din ședințele Consiliului Universitar, ce s-a desfășurat în ziua de 13 aprilie 1940, profesorul Emil Racoviță arată că „Din punctul de vedere al misiunii, profesorii formează două categorii deosebite: profesori

cu laboratoare și profesori fără laboratoare… În perioada de restriște în care trăim – spunea marele savant – profesorii cu laboratoare, începând din anul 1931 nu mai pot face cumpărăturile absolut necesare, în urma sistării fondurilor pentru întreținerea laboratoarelor și pentru cheltuielile de publicare". Consiliul hotărăște ca raportul profesorului Racoviță, completat cu celelalte propuneri, să fie transformat în moțiune și să fie înaintat conducerii Ministerului Educației Naționale.

Lipsa fondurilor destinate funcționării laboratoarelor, precum și pentru cheltuielile de publicare a producției științifice, a făcut ca și numărul de lucrări publicate să fie în scădere. Pentru acest an universitar, totalul lucrărilor științifice ale cadrelor didactice și cercetătorilor Secțiunii Științelor Naturale au fost doar de 26.

1. Institutul de Speologie, condus de profesorul Emil Racoviță, se străduiește să mențină publicarea atât a revistei internaționale „Biospeologica", cât și a „Lucrărilor Institutului Speologic". Membrilor acestui institut le apar totuși 9 lucrări.

Profesorului onorific René Jeannel îi apar 6 lucrări: „*Carabidae Trechinae*". În: Ruwenzori Expedition, 1934–1935. Vol. 3, nr. 7. London, British Museum, 1940, 5 p; „Croisière du Bougainville aux îles australes françaises". În: Mem. Mus. Hist. Nat., 14, 1940, p. 1–46, 63–201; „Le probléme du peuplement des îles Crozet". În: C. R. Soc. Biogéogr., 17, 1940, p. 35–38; Les *Bembidiides* alpins du groupe *Testediolum Ganglbauer*". În: Revue Fr. Ent., 7, 1940, p. 97–105; „Les Colosomes". În: Mém. Musw. Hist. Nat., 15, 1940, p. 1–240; „Les milieux biologiques des îles Kerguelen". În: C. R. Soc. Biogéogr., 17, 1940, p. 1–6.

Continuarea cercetărilor domnului director adjunct Pierre Chappuis asupra copepodelor sunt reliefate în lucrarea „Die *Harpacticoiden* des Grundwassers des unteren Maintales". În: Arch. Hydrobiol., 36, nr. 2, 1940, p. 286–305.

Doamnei Margareta Codreanu îi apare lucrarea „Sur quatre *Grégarines* nouvelles du genre *Enteroystis* parasites des *Éphémères torrenticoles*". În: Arch. Zool. Exp. Gén., 81. Notes et Revue, nr. 3,1940, p. 113–122.

Domnul Radu Codreanu publică lucrarea „Sur *Epicaride* nouveau, *Parathelges Racovitzai* n.sp. ectoparasite abdominal du Pagure *Diogenes pugilator* de la Mer Noire". În: C. R. Hebd. Acad. Sci., 210, 1940, p. 679–681.

2. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată prezintă lucrarea doamnei Acrivo (Miclea) Crustalo intitulată"Cercetări asupra anatomiei și structurii branchiei la pești", apărută la Cluj, 1940, 117 pagini și, care reprezintă teza de doctorat a autoarei.

Profesorului Vasile Radu îi apare lucrarea „L'acide ascorbique dans les glandes surrénales de *Rana esculenta* L.". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 26, nr. 2, 1940, p. 815–822.

La conducerea Catedrei de Zoologie și Anatomie comparată, după decesul din 1937 a profesorului Ioan Scriban, urmează o perioadă de interimat, conducerea fiind suplinită de profesorul Aristide Grădinescu până în 1940, când, prin concurs, profesorul Vasile Radu ocupă acest post.

Profesorul Vasile Radu (1903–1982), născut la Pângărești, jud. Bacău, urmează liceul „G. Bacovia" din Bacău înscriindu-se apoi la Facultatea de Științe, Secția

Științele Naturii a Universității din Iași. După absolvire se specializează la facultatea de Medicină din Paris (1931–1932) în citologie și embriologie. Revenit la Iași, ocupă postul de conferențiar la Universitatea din Iași (1935). Ocupând apoi postul de profesor la Universitatea din Cluj, conduce Catedra de Zoologie și Anatomie comparată până în 1973, când devine profesor consultant. În perioada 1947–1952, după decesul profesorului Racoviță, a fost numit director onorific al Institutului de Speologie a Universității clujene.

La Universitatea din Cluj dezvoltă studiile de zoologie a nevertebratelor și în special, cele asupra izopodelor. În 1948 este ales ca și membru corespondent al Academiei Române. În calitate de profesor consultant își conduce doctoranzii până la decesul său din februarie 1982.

3. Institutul și Catedra de Fiziologie animală, conduse de profesorul Aristide Grădinescu, prezintă 7 lucrări din care două aparțin domnului Eugen Pora „Contribuțiuni la studiul ritmului cardiac natural la *Helix pomatia* L.". În: An. Acad. Române. Mem. Științ., 14, 1940, p. 561–580; și „L'influence du brome sur les contractions cardiaque de *Helix pomatia* L.". În: C. R. Acad. Sci. Roum., 4, 1940, p. 392–402.

Celelalte 5 lucrări aparțin domnului Nistor Șanta, asistent la aceeași catedră: „Dépendence de l'hormone corticale vis-à-vis de l'acide ascorbique". În: C. R. Soc. Biol., 134, 1940, p. 100; „Microdosage biologique de l'hormone cortico-surrénale". În: C. R. Soc. Biol., 134, 1940, p.20; „Valeur endocrine des corps interrénaux

des sélaciens. Présence de l'hormone corticale, type corticostérone". În: C. R. Soc. Biol., 133, 1940, p. 417; „Variations de l'hormone corticale en fonction de l'acide ascorbique". În: C. R. Soc. Biol., 134, 1940, p. 23; „Variations de l'hormone cortico-surrénale en fonction de l'apport en acide ascorbique". În: Ann. Endocr., 1940, p. 517–520.

4. Catedra de Anatomie și Fiziologie vegetală este condusă de profesorul Emil Pop, căruia îi apar în acest an două lucrări și anume: „Flora Cetăților Ponorului". În: Bul. Grăd. Bot., 29, nr. 1–2, 1940, p. 74–84; „Untersuchungen űber Wasserausscheidung einiger Gräser und űber das Verhältnis zwischen hydathodischen Wasser und Tau". În: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 23, nr. 2, 1940, p. 95–110.

În a doua parte a precedentului an universitar, profesorul Emil Pop fost numit în funcția de conducător al acestei catedre. Socotesc că a venit momentul să-i prezentăm câteva date biografice. S-a născut la Bucerdea Vinoasă jud. Alba (1897– 1974). După realizarea studiilor liceale la Alba Iulia (1907– 1912) și Brașov (1912–1915), urmează seminarul teologic din Sibiu (1915–1918) și apoi se înscrie la Facultatea de Științe, Secția Științe Naturale și Geografie a Universității din Budapesta (1918), studii pe care le continuă la Universitatea din Cluj (1919–1922). După absolvire, rămâne ca și preparator la Institutul de Botanică sistematică. Este numit asistent (1923), șef de lucrări (1930), docent universitar (1932) și conferențiar (1939). Este numit apoi profesor la sus numita catedră, pe care o conduce până

în 1967, când iasă la pensie. În paralel, este și director al Centrului de Cercetări Biologice din Cluj (1958–1970). În 1955 este ales membru al Academiei Române, unde conduce secția de Științe Biologice până la decesul său în 1974. A fost întemeietorul școlii românești de palinologie.

5. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina botanică.

Directorul institutului și șeful catedrei, profesorul Alexandru Borza publică lucrările: „O *Clypeolă* nouă pentru flora României". În: Bul. Grăd. Bot., 1920, nr. 1–2, 1940, p. 1–7; „Plante noi pentru România din Dobrogea". În: Bul. Grăd. Bot., 20, nr. 3–4, 1940, p. 159–160.

Domnul șef de lucrări Gheorghe Bujorean publică 3 lucrări: „*Datura tatula* L., o plantă proaspăt debarcată în flora României". În: Bul. Fac. Agr. Chișinău, 1, nr. 1, 1940, p. 1–6; „O nouă plantă în flora României: *Mirabilis nyctaginea* (Mich.) Mac Mill.". În: Bul. Fac. Agr. Chișinău, 1, 1940, p. 7–10; „Un nou copac pe cale de-a forma păduri în România: *Ulmus pumila* L.". În: Bul. Fac. Agr. Chișinău, 1, nr. 1, 1940, p. 11–19.

Domnului Eugen Ghișa îi apare prima lucrare intitulată „Contribuții la studiul fotosociologic al Munților Făgăraș". În: Bul. Grăd. Bot., 20, nr. 3–4, 1940, p. 127–142.

Domnul preparator Ioan Todor publică și domnia sa prima lucrare intitulată: „*Aegilopsuri* noi pentru flora României". În: Bul. Grăd. Bot., 20, nr. 3–4, 1940, p. 143–194.

În vara anului 1940, nori negri de furtună se ridică pe cerul României. În baza pactului Ribbentrop–Molotov,

încheiat la Moscova în ziua de 23 august 1939, Uniunea Sovietică emite un ultimatum, în baza căruia la 28 iunie 1940 este ocupată de către trupele sovietice Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herței. Aproape simultan, la Viena, la 30 august 1940, sub oblăduirea lui Ribbentrop și Ciano este semnat Diktatul în baza căruia Ungaria ocupă Nordul Transilvaniei. Este de asemenea, pierdut și Cadrilaterul care revine Bulgariei.

În acest context, Regele Carol al II-lea abdică la 6 septembrie 1940, în favoarea fiului său Mihai și, părăsește țara.

În această situație, Universitatea „Regele Ferdinand I" urma să părăsească Clujul în decurs de două săptămâni. Senatul Universității, întrunit în zilele de 31 august și 1 septembrie, alături de protestele membrilor săi, a început să încropească planul de evacuare, deși din partea guvernului nu sosise încă nici o știre cu privire la orașul sau orașele unde urma să fie amplasată Universitatea clujeană. Unii din membrii senatului propuneau Sibiu, Alba Iulia, Brașov, Timișoara. Chiar și Universitatea din București își oferea propriile spații pentru a adăposti Universitatea clujeană.

Profesorul Emil Racoviță în cuvântul său spunea: „Ne aflăm în fața unui fapt împlinit, pe care nu-l mai putem discuta… Toți funcționarii să rămâie pe loc, fiecare la serviciul său… În alt caz ungurii ne-ar putea acuza de prădăciuni, inevitabile în situația când personalul răspunzător ar pleca. Totul trebuie dat în primire cu proces verbal, căci altfel prădăciunile ce le vor face alții, se vor pune în contul nostru". [Proces verbal a ședinței Senatului Universității din 3 august 1940].

În lipsa dispozițiilor guvernului de la București, Senatul Universității hotărăște ca în prima etapă să fie evacuate „arhiva, actele de gestiune și valorile ce ne aparțin. Cu privire la celelalte obiecte se va hotărî în măsura în care vom avea instrucțiuni de la guvern și posibilități de evacuare". [Proces verbal, 3 aug. 1940, ibidem].

În ședința Senatului din ziua următoare [Proces verbal al ședinței Consiliului Universitar din 1 septembrie 1940], au participat din partea Facultății de Științe profesorii: Nicolae Abramescu, Theodor Angheluță, Gheorghe Bratu, Aristide Grădinescu, Dumitru Ionescu, Augustin Maior, Vasile Meruțiu, Sabin Opreanu, Adrian Ostrogovich, Emil Pop, Dan Rădulescu, Emil Racoviță, Vasile Radu, Petre Sergescu, Gheorghe Spacu, Victor Stanciu, Ion Tănăescu și conferențiar Raluca Ripan.

În cuvântul său, rectorul Ștefănescu-Goangă spunea: „O sentință a unui for internațional, acceptată de guvernul țării, ne obligă să părăsim Clujul, care a fost atribuit unui stat străin. Această nedreptate strigătoare la cer, poate fi acceptată de un guvern trecător, silit fiind de împrejurări politice internaționale foarte grele, dar ea nu va fi niciodată acceptată de neamul românesc… N-avem nici cea mai mică îndoială că plecarea noastră e provizorie și ne vom reîntoarce cât de curând și pentru totdeauna. Plecând de aici nu vom lua cu noi nimic din ceea ce ne-au lăsat ungurii, dar trebuie să ducem tot ceea ce am creat noi. Evacuarea trebuie făcută în ordine și cât se poate de rapid… În aceste vremuri de copleșitoare durere, toți să lucreze cu demnitate, înțelegere și liniște… Evacuarea Universității nu

înseamnă desființarea ei, ci continuarea ființei ei în altă localitate".

Rectorul Ștefănescu-Goangă mărturisește în fața senatului că „starea sufletească nu-i permite să rămână la Cluj după retragerea armatei române". De aceea, propune ca pentru predarea Universității și institutelor ei să se constituie o delegație sub conducerea profesorului Alexandru Borza. După un timp de gândire, profesorul Alexandru Borza anunță că nu poate primi această însărcinare, temându-se de o răzbunare politică din partea maghiarilor. Profesorul Alexe Procopovici l-a propus ca șef al acestei comisii pe secretarul general al universității Ioan Vătășescu, care a acceptat cu condiția să fie degrevat de celelalte sarcini privitoare la evacuare.

Rectorul îl roagă pe profesorul Procopovici să plece la Sibiu pentru pregătirea încartiruirii, iar decanii și delegații celor 4 facultăți să prezinte în ziua următoare (4 septembrie), lista celor însărcinați cu predarea fiecărui institut (clinică, seminar, laborator, oficiu). [S. Neagoe „Viața universitară clujeană interbelică, vol. II, p. 263].

În procesul verbal al ședinței Senatului universitar din 3 septembrie 1940, apare următoarea hotărâre: „Să se propună onor guvernului țării, așezarea Universității din Cluj, în întregime, cu toate facultățile și institutele ei, în orașul Sibiu, centru de veche cultură românească". Această hotărâre fusese semnată de rector, decanii și delegații celor 4 facultăți.

Pentru evacuare era nevoie de mai mult personal pentru împachetare, ambalare și în primul rând, de

mijloace de transport. Guvernul promisese 200 de vagoane pentru evacuare, dar s-au schimbat oamenii și conducătorul țării, astfel că promisiunea nu s-a realizat.

După abdicarea Regelui Carol al II-lea, care l-a însărcinat pe generalul Ion Antonescu să preia conducerea țării, acesta a păstrat la conducerea Ministerului Educației Naționale pe academicianul Dumitru Caracostea, ministru care n-a putut asigura mijloacele de transport necesare evacuării Universității. În această situație, conducerea Universității a apelat la posibilitățile locale. Centrul de autobuze Cluj a pus la dispoziție pentru un număr de zile, zece autobuze și un camion, mijloace total insuficiente pentru evacuarea avutului Universității. Armata a acordat în acest sens, mai multe camioane pentru zilele de 6 și 7 septembrie. Camioanele și autobuzele au transportat bunurile Universității în mai multe localități din Transilvania (Aiud, Alba Iulia, Sibiu și în special la Turda, care era cel mai apropiat oraș de Cluj, ceea ce a permis efectuarea unui număr mai mare de transporturi. Până în ziua de duminică 8 septembrie 1940, după un efort epuizant, a fost terminată cea mai mare parte a evacuării avutului mobil.

La 12 septembrie 1940, Ministrul Educației Naționale, profesorul Dumitru Caracostea trimite Universității clujene o telegramă prin care rectorul era însărcinat și împuternicit cu instalarea și organizarea Universității „Regele Ferdinand I" la Sibiu, pentru Facultățile de Litere– Filozofie, Științe, Medicină, Biblioteca Universității, iar Facultatea de Drept să fie instalată la Alba Iulia. În aceste condiții, rectorul Florian Ștefănescu-Goangă, arătând că Alba Iulia nu oferă condiții pentru

desfășurarea activității Facultății de Drept, își prezintă demisia, argumentând această hotărâre prin condiția precară a sănătății, datorată atentatului pe care l-a suferit. Guvernul, în care funcționau și 4 miniștri legionari, îi acceptă demisia, numind în locul său ca și rector, pe profesorul Sextil Pușcariu, primul rector al Universității clujene. Inițial, profesorul Sextil Pușcariu refuză această numire, pe motiv că astfel se încalcă autonomia universitară, dar cine mai ia în considerare autonomia universitară (?), așa că noul guvern Antonescu numește, pur și simplu, noua conducere a Universității „Regele Ferdinand I". Această nouă conducere are următoarea componență: rector – Sextil Pușcariu, prorector Alexe Procopovici, iar ca decani: Camil Negrea la Drept, Victor Papilian la Medicină, Constantin Daicovici la Litere și Filozofie și Dumitru V. Ionescu la Științe.

<<>>

La 8 octombrie 1940 s-a ținut la Sibiu, prima ședință a Senatului Universității Cluj/Sibiu, condusă de noul rector Sextil Pușcariu. Alături de rezolvarea stringentă a multiplelor probleme privind instalarea, s-a hotărât ca începerea cursurilor anului universitar 1940–1941 să fie cu data de 10 noiembrie, iar la Facultatea de Științe, instalată la Timișoara, cursurile să înceapă la 17 noiembrie. (În paranteză fie spus, Universitatea maghiară de la Cluj a început cursurile de abia în luna decembrie 1940). Universitatea din Iași a fost și ea evacuată ulterior la Alba Iulia.

Așa cum anticipasem, s-a hotărât ca Facultatea de Științe să funcționeze la Timișoara, unde a fost foarte bine primită. Timișorenii și-au cedat din spațiul lor pentru a găzdui surghiunita facultate clujeană. Astfel, la parterul localului din bulevardul Diaconovici nr. 1, au fost găzduite:

Decanatul Facultății – 3 camere, secția de matematici – 6 camere, birourile Observatorului Astronomic – 2 camere. În localul Institutului Pasteur din strada V. Babeș nr. 16 au fost instalate Laboratoarele de Speologie – 12 camere, Zoologia și Fiziologia animală – 17 camere, Fiziologia vegetală – 11 camere, Mineralogie – 9 camere. În clădirea Auto – Clubului din strada Spiru Haret nr. 15 a fost instalată secția de Chimie – 26 camere. În o parte a Palatului Timiș–Bega au fost găzduite secțiile de Fizică –19 camere, Geografie –10 camere, și

Laboratorul de Geologie – 11 camere. Muzeul și Institutul Botanic a fost găzduit în Palatul Poștelor – 12 camere, iar Grădina Botanică – s-a amenajat pe un teren pus la dispoziție de Primăria Timișoarei. În aceste condiții, secțiile Facultății de Științe și-au putut reîncepe activitatea.

Rectorul Sextil Pușcariu este numit director al Institutului Român din Berlin, motiv pentru care la 14 decembrie 1940 prezidează pentru ultima dată Senatul, urmând ca prorectorul Alexe Procopovici să asigure suplinirea la conducerea Universității. Apoi, conducerea Universității este preluată de profesorul Ioan Drăgoiu, prorector al Universității, care decedează însă la 23 mai 1941. La 28 mai 1941, Senatul Universității hotărăște ca cel mai vechi decan să gireze funcția de rector. Acesta este decanul Facultății de Drept, profesorul Camil Negrea. Și, caruselul de la conducerea Universității „Regele Ferdinand I" merge înainte. Astfel că, la 4 iunie 1941 profesorul Iuliu Hațieganu este numit de minister ca nou rector și președinte al Senatului Universității Cluj/Sibiu. Funcția e prorector a fost îndeplinită de profesorul Ioan Lupaș (până în aprilie 1944, când a fost urmat de profesorul Silviu Dragomir). Decanii celor 4 facultăți au fost: Aurelian Ionașcu – Drept, Dumitru D. Roșca – Litere și Filozofie, Victor Papilian – Medicină, Dumitru V. Ionescu – Științe. Din Senat mai făceau parte George Sofronie, Coriolan Tătaru, Alexe Procopovici, Ion Tănăsescu, Aristide Grădinescu.

Evacuarea făcută în pripă, imposibilitatea mutării în noua locație a unor importante cantități de bunuri (laboratoare, biblioteci), întârzieri în eliberarea spații-

lor repartizate, lipsa mobilierului etc, etc; toate aceste impedimente au făcut ca cercetarea științifică să treacă pe plan secund. Cu toate acestea, numărul de lucrări a căror autori au fost cadrele didactice ale Secțiunii Științelor Naturale s-a ridicat în acest an la 26, menționând conferințele, ori publicarea de lucrări în alte reviste decât cele de strictă specialitate.

1. Institutul de Speologie.

Profesorul Emil Racoviță coordonează în continuare, revista internațională „Biospeologica" din care apăruseră Tomurile I–V, având în total 4579 pagini, însoțite de 1586 figuri și 186 planșe. Profesorul coordonează și „Lucrările Institutului de Speologie", din care au apărut Tomurile I–VII (3876 pagini, cu 5195 figuri și 5 planșe. Fiind un promotor al organizării ocrotirii naturii în România, prezintă lucrarea „Echilibrul biologic. Omul și Pădurea", apărută în: Bul. Com. Mon. Nat., 9, 1941, p. 4–7.

Profesorului onorific René Jeannel îi apar în acest an universitar 9 lucrări, dovedindu-se foarte prolific în această perioadă. „Au seuil de l'Antartique. Croisière du Bougainville aux îles des Mauchots et des Éléphants de mer". În: Paris, 1941, 237 p. (Édition du Museum, Publication nr. 5); „L'isolement, facteur de l'évolution". În: Revue Fr. Ent., 8, 1941, p. 101–110; „Les *Hénicocéphalides*. Monographie d'un groupe d'*Hémiptères hématophages*". În: Ann. Soc. Ent. Fr., 110, 1941, p. 273–368; „Premières explorations des grottes du Portugal par M.A. de B. Machado. *Coléoptères*". În: Publ. Inst. Zool., Fac.. Cienc., 4, 1941, 15 p.; „Qu'est-ce l'espèce?". În:

Revue Fr. Ent., 8, 1941, p. 49–54; „Révision des *Speonesiotes* Jeannel". În: Revue Fr. Ent., 8, 1941, p. 111–125; „Sur le genre *Pseudomasoreus Desbrochers*". În: Bull. Soc. Ent. Fr., 46, 1941, rp. 62–67; „Trois noveaux *Perigona* Castelnau". În: Revue Fr. Ent., 8, 1941, p. 149–151; „Un Carabique termitophile nouveau de l'Afrique tropicale". În: Revue Fr. Ent., 8, 1941, p. 135–149.

Domnului Radu Codreanu i se publică lucrarea „Sur les pagures du littoral roumain de la Mer Noire et leurs *Crustacées* parasites". În: An. Acad. Române. Mem. Științ., 16, mem. 26, 1941, p. 1095–1030.

2. Catedra de Zoologie.

Din cadrul acestui colectiv, este semnalat un studiu asupra melcului, realizat de șef de lucrări Eugen Epure, în colaborare cu domnul asistent Eugen Pora (de la Catedra de Fiziologie animală), intitulat „Beiträge zum Studium des Lungenepithels von *Helix pomatia* L. während des Sommers und des Winters". În: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 23, nr. 6, 1941, p. 273–278.

3. Catedra de Fiziologie animală.

Domnului profesor Aristide Grădinescu publică în colaborare cu șef de lucrări Corneliu Degan, lucrarea intitulată „La rate et le métabolisme protéique". În: C. R. Acad. Sci. Roum., 5, nr. 1–2, 1941, p. 339–345.

Domnul Nistor Șanta, continuându-și cercetările asupra glandelor cortico-suprarenale, îi apare lucrarea „Rôle de l'acide ascorbique dans la sécrétion de l'hormone cortico-surrénale". În: Bull. Chim. Biol., 23, nr. 1–3, 1941, 108–112.

Domnului asistent Eugen Pora îi apăruse, după cum semnalasem anterior, o lucrare în colaborare cu Eugen Epure. Ca unic autor publică „Die Wirkung der Mono-, Di-, Penta- und Octokarbonalco – hole auf die Zusammenziehung des isolierten Herzens von *Helix pomatia* L.". În: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 26, 1941, p. 137–153.

4. Catedra de Anatomie și Fiziologie vegetală, condusă de profesorul Emil Pop, căruia îi apar două lucrări „Einige Bemerkungen in Bezug auf „*Anemone media*". În: Bul. Grăd. Bot., 21, nr. 1–2, 1941, p. 67–69; „Un explorator român al Balcanilor la începutul veacului al 19-lea: C. Manolescu". În: An. Acad. Române. Mem. Șt., 16, nr. 6, 1940/41, p. 111–120.

5. Catedra de Botanică sistematică și fitogeografie, Institutul botanic, Muzeul și Grădina Botanică.

Șeful de catedră și directorul acestui complex publică în acest an lucrările „Contribuții la vegetația și flora Băilor Bazna". În: Bul. Grăd. Bot., 21, nr. 1, 1941, p. 49–56; „Die Fortschritte der botanischen Forschung und des Naturschutzes in Rumänien". În: Nova Acta Leopold., 10, 1941, p. 10; „Die Pflanzenwelt Rumäniens und ihr Schutz„. În: Ber. Dtsch. Bot. Ges., 59, nr. 5, 1941, p. 153–168; „Rozariul Grădinii Botanice din Timișoara". În: Bul. Grăd. Bot., 21, App. 2, 1941, p. 1–47.

Domnului Eugen Ghișa îi apar lucrarile „Cercetări asupra asociației *Stipetum stenophyllae* cu *Dantonia calycina* în Transilvania Centrală". În: Bul. Grăd. Bot., 21, nr. 1, 1941, p. 56–67 și „*Chrysopogon gryllus* (L.) Trin. *var. aurea* Murr. în Banat". În: Bul. Grăd. Bot., 21, nr. 1, 1941, p. 77–78.

La 21 iunie 1941 Consiliul Universitar al celor 4 facultăți se întrunește la Sibiu. Din partea facultății de Științe au participat: Dumitru V. Ionescu, Victor Stanciu și Ion Tănăsescu. În fața acestui Consiliu, noul rector Iuliu Hațieganu prezintă principiile și directivele de conducere a Universității. În esență, funcțiile prioritare sunt: activitatea și creația științifică, menită să se îndrepte spre interesele naționale ale țării și formarea și instruirea tineretului.

„Relațiile internaționale trebuie de asemenea încurajate – spunea rectorul – fiindcă profesorul universitar este adevăratul ambasador pe care nimeni nu-l poate înlocui".

Rectorul propune înființarea asociației „Amicii Universității" care să întrețină legătura „sacră cu toate generațiile care ne-au ascultat cuvântul".

Ședința Senatului universitar din 2 august 1942, are loc în prezența ministrului Culturii Naționale, generalul Radu Rosetti, care venind în întâmpinarea marilor dificultăți privind locuințele și alimentația studenților, anunță un sprijin financiar pentru Universitatea „Regele Ferdinand I", în sumă totală de 86,5 milioane lei, din suma totală de 208 milioane, cât fusese alocată pentru toate universitățile din țară.

<<>>

La 12 septembrie 1941, rectorul Iuliu Hațieganu convoacă senatul universitar, dorind să cunoască punctul de vedere al membrilor senatului cu privire la realizările universității de când a preluat funcția de rector, precum și sarcinile ce trebuie îndeplinite în viitorul an universitar 1941–1942.

Pentru cel de al II-lea an petrecut în refugiu, compoziția senatului universitar era următoarea: rector și președinte al senatului, profesor Iuliu Hațieganu; prorector (până la 31 iulie 1942) și decan al facultății de Drept – profesorul Camil Negrea. De la 1 august 1942 ca prorector a fost numit profesorul Ioan Lupaș; decani și membrii ai senatului profesorii: Victor Papilian la Medicină, Constantin Daicoviciu la Litere și Filozofie (până la 18 decembrie 1941, urmat de profesorul Dumitru D. Roșca de la 19 decembrie 1941), Dumitru V. Ionescu la Facultatea de Științe. Delegați ai facultăților ca membrii în senat profesorii: Aurelian Ionașcu – la Drept, Iuliu Moldovan – la Medicină, Theodor Naum – la Litere și Filozofie, Ion Tănăsescu – la Științe. Secretar general al universității Ion A. Vătășescu. În conducerea Universității, rectorul era ajutat de următoarele Consilii și Comisii: Consiliul consultativ al Universității, Consiliul oficiului de editare, Comisia Bibliotecii Universității, Consiliul și comisia clinicilor, Comisia de cenzori, Comisia căminelor și cantinei, Comisia disciplinară centrală, Comisia de licitație a Universității,

Comisia de recepție a Universității. (S. Neagoe „Viața universitară clujeană interbelică", vol. II, p. 294).

Cursurile noului an universitar 1941–1942 au început la 3 noiembrie 1942, dată în care la Teatrul Național din Sibiu, rectorul a prezentat un amplu și magistral discurs inaugural, care peste ani se asemăna, prin comparație, cu „Datoria vieții noastre", prezentat în primul an al Universității clujene.

„Doamnelor și Domnilor, Domnișoare studente și Domnilor studenți, Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj/Sibiu – începea rectorul discursul – își deschide azi porțile în anul al II-lea de la refugiul său, în condiții materiale și spirituale mai bune decât în cel precedent… Universitatea din Cluj, născută deodată cu marea Unire, a avut din prima clipă a existenței sale, cea mai organică legătură cu viața poporului acestei provincii... Funcția inițială și permanentă a Universității este conservarea și stăpânirea științei, dar mai ales, cercetarea și creația științifică... Prin această muncă profesorii devin apostoli ai neamului... Universitatea are tocmai rolul să formeze un spirit critic, un simț pentru cercetare, o inițiere în metode și să provoace un simț pentru experimentare... O funcție importantă a Universității este pregătirea tineretului pentru profesiuni academice".

Rectorul subliniază în discursul său, atât importanța „cursurilor de ansamblu" pentru studenții anului I, cât și a „cursurilor de sinteză" pentru studenții ultimilor ani, în scopul „pregătirii lor generale, pentru ca specialistul să devie un om întreg"…

„Educația însemnează – spunea rectorul Iuliu Hațieganu – a-ți însuși un stil înalt de viață prin probitate, sobrietate, onoare, disciplină, răspundere, curaj, datorie, sacrificiu… Educația nu favorizează numai dezvoltarea calităților înnăscute, ci influențează în mod conștient anumite calități necesare vieții colective".

„O altă funcție a Universității este răspândirea științei și cunoștințelor în masele largi ale poporului. Un alt domeniu important al Universității îl constituie asigurarea vieții materiale și sociale a studenților prin organizarea de cămine, cantine, societăți studențești, organizarea educației fizice și asigurarea asistenței medicale a studenților".

Rectorul propune înființarea unei organizații pe care a denumit-o „Prietenii Universității", cu rol de sprijinire a vieții universitare.

„Îndeplinind cele 5 mari funcții: creație științifică, învățământ, educație, cultură, viață universitară – spune rectorul în încheierea cuvântării sale – Universitatea valorifică forțele superioare ale demnității intelectuale și morale, făcând din omul profesionist un complet stăpân pe destinul său și un servitor devotat al destinului istoric al neamului și pământului românesc".

După încheierea anului universitar 1941–1942, rectorul prezintă darea de seamă, consemnând principalele aspecte ale vieții Universității. Începând cu cercetarea și creația științifică, rectorul ține să sublinieze că această activitate esențială, a fost nu numai egală cu cea desfășurată la Cluj, ci a fost chiar superioară, argumentând prin prezentarea celor mai importante lucrări apărute în cadrul fiecărei facultăți. O realizare

științifică doesebită, care a antrenat aproape toate cadrele, a constituit-o înființarea „Centrului de studii transilvane" cu revista „Revue de la Transylvanie", în paginile sale dându-se răspunsuri științifice, bine documentate, față de pretențiile revanșarzilor maghiari.

„Instrucția a fost asigurată cu o conștiinciozitate exemplară" prin asigurarea unor bune condiții de pregătire a studenților prin săli de cursuri, laboratoare, seminarii, clinici, prin îmbunătățirea programelor analitice, prin înlăturarea paralelismelor.

În acest an au fost înscriși 2280 studenți. Au fost licențiați 233, iar 114 au primit titlul de doctori.

Bugetul anului 1941–1942 a asigurat nu numai funcționarea universității, dar și posibilitatea amenajării de noi construcții, iar Biblioteca Universității s-a îmbogățit prin mii de volume, grație atât a donațiilor, cât și noilor achiziții.

Noua lege universitară a permis completarea catedrelor vacante a celor 4 facultăți.

Instrucția a fost asigurată în acest an de 86 profesori, 3 conferențiari, 27 șefi de lucrări, 78 asistenți și 48 preparatori. (Majoritatea preparatorilor au fost mobilizați).

Viața universitară a studenților s-a desfășurat sub aspecte diverse, de la societăți la formațiuni artistice și sportive, relații inter universitare naționale și internaționale.

Din bugetul ministerului au fost acordate studenților Universității 591 burse, la care s-au mai adăugat 71, provenite din diverse surse.

Au existat însă și multe greutăți legate de lipsa spațiilor de locuit, de salariile mici, în special pentru perso-

nalul de serviciu, imposibilitatea asigurării unui număr mai mare de studenți în cămine și cantină.

Cu toate constrângerile legate de condițiile de război, s-a reușit totuși, efectuarea unor deplasări în străinătate a unor cadre didactice, printre care menționăm vizita prelungită a profesorului Alexandru Borza prin importante centre universitare ca: Geneva, Lusanne, Zűrich, Berna, Bologna, Roma, Milano, Műnchen, Viena, unde a susținut numeroase conferințe.

Extensiunea universitară a cuprins în acest an 15 orașe, unde au fost prezentate 85 de conferințe.

„Domnilor studenți, Domnișoarelor studente – se adresa rectorul în încheierea dării de seamă – crescuți în tradiția lui Horea, Cloșca și Crișan, în tradiția lui Avram Iancu, oferiți-Vă patriei și neamului vostru, iubiți și serviți patria și neamul, fiți cu credință, cu demnitate, cu disciplină, pentru ca să puteți celebra marele act al Unirei (cu Transilvania de nord – nota autorului), ce trebuie să vină. Să ne considerăm permanent mobilizați pentru triumful adevărului și dreptății". [Anuarul al doilea al refugiului, 1941–1941, p. 7–52].

Colegiul Universitar, compus din 83 de profesori, a avut doar două ședințe în acest an. În prima, a fost prezentată de către rector, activitatea în ansamblu a Universității, iar în a doua, a fost analizată lucrarea apărută la Cluj sub titlul „Universitatea maghiară a Transilvaniei. Istoria ideii universitare ardelene și a Universității regale ungurești Francisc Iosif" și s-au luat hotărâri privind modul de contracarare a ideilor greșite din această lucrare. În schimb, Senatul Universității a fost convocat la 16 ședințe în care au fost luate principalele hotărâri,

menite să rezolve multitudinea de probleme științifico-administrative ale Universității Cluj/Sibiu în acest frământat an universitar 1941–1942.

Intrarea României în război la 21 iunie 1941, a dus la mobilizarea unui număr mare de cadre didactice și personal tehnic-administrativ, ceea ce a îngreunat mult activitatea normală din Universitate. Pentru a avea o imagine de ansamblu asupra concentrărilor, pentru anul universitar 1941/42, concentrările din universitate au condus la un număr total de 50.000 de zile din care: 1492 personal didactic, 26.659 personal științific auxiliar, 4.890 personal administrativ, 17.108 personal tehnic și de serviciu. Dintre membrii secțiunii Științelor Naturale au fost mobilizați în acest an, șeful de lucrări Corneliu Degan, asistenții Ghișa Eugen și Pora Eugen, preparatorii Todor Ioan, Lay Mihail, Dan Gheorghe, Pteancu Paul. La intervenția rectorului, Marele Stat Major a lăsat pentru viitorul an universitar (1942/43) un număr de 22 cadre didactice pentru a face față pregătirii studenților Facultății de Medicină, unde numărul studenților anului I crescuse la 400. (Anuarul, ibidem).

În Anuarul Universității pe anul universitar 1941/42 sunt trecute în revistă reușitele Universității în cel de al doilea an de refugiu. N-a fost deloc ușor să se asigure instalarea facultăților cu clinicile, laboratoarele și seminarile lor, deși numărul studenților nu depășea pe cel actual al Facultății de Medicină, de exemplu, facultate frecventată, la ora actuală (2012–2013), de peste 2000 de studenți străini, alături de studenții români. Dar cu toată diferența numerică, problemele ce trebuiau rezolvate nu erau direct proporționale cu numărul studen-

ților. Trebuiau cazați, hrăniți, trebuiau asigurate condițiile de instrucțiune, educație, trebuiau asigurate condițiile pentru o viață universitară, trebuia monitorizată sănătatea studențimii și multe, multe alte probleme. Ei bine, de la începutul surghiunului, Universitatea a reușit să deschidă cămine, cantină, o casă de cultură studențească, în care își aveau sediul și formațiile cultural-artistice și sportive ale studenților universitari.

Pentru asigurarea suportului financiar, rectorul s-a bazat, alături de fondurile alocate de stat și pe donațiile oferite atât din partea unor persoane particulare, cât și din partea unor instituții (biserici, instituții de cultură), precum și recent înființata asociație „Prietenii Universității".

Problemele erau aceleași atât la Sibiu, cât și la Timișoara, unde fusese amplasată Facultatea de Științe. Din cadrul ei, vom prezenta ceva mai amănunțit Secțiunea de Științe Naturale cu cele 5 institute și respectiv, catedre, ce au suferit modificările de personal odată cu mutarea de la Cluj la Timișoara.

1. Institutul de Speologie era, ca și la Cluj, condus de profesorul Emil Racoviță în calitate de director, funcție pe care a îndeplinit-o alături de funcția de prodecan, în care fusese angrenat până la 31 iulie 1942. Postul de subdirector era vacant, căci domnul Pierre Chappuis rămăsese la Cluj. În activitatea de director era ajutat de asistenții: Valeriu Pușcariu, Margareta Codreanu și Radu Codreanu. Alt personal științific ajutător nu mai era.

După cum reiese din raportul domnului director, la evacuarea din septembrie 1940 nu a putut ajunge la

Timișoara decât arhiva institutului. Restul, colecțiile, biblioteca, mobilierul etc. au rămas în grija domnului Chappuis. Profesorul Racoviță crezuse că se va putea reîntoarce la Cluj cu pașaport românesc, dar acest lucru nu a fost posibil așa că și-a organizat institutul din nou, cu mobilier gândit și schițat de domnia sa. Instalarea însă, a fost realizată destul de târziu, căci spațiul ce fusese destinat institutului a fost eliberat de abia în aprilie 1941, iar fondurile necesare instalării au venit și mai târziu. „Pentru a 5–a oară sunt nevoit să-mi jertfesc timpul și energia cu instalări și organizări de laboratoare la instituții universitare din care 3 în Franța. Acum, singura mea râvnă este să fac tot ce-oi putea pentru ca să nu se piardă o muncă considerabilă și rodnică a numeroși naturaliști români și străini, un material foarte prețios și bogat, cules cu multă trudă, cheltuieli și deseori primejdii în peste o mie de peșteri europene și africane, o tradiție speologică ce a fost întâmpinată cu interes și simpatie de către lumea științifică universală" – scria marele savant în raportul său pe anul 1941/42. [Anuarul Universității 1941–1942, p. 589–591].

Deoarece biblioteca institutului rămăsese la Cluj, Racoviță preconiza ca din puținii bani pe care-i avea la dispoziție, să achiziționeze periodice bibliografice, enciclopedii și tratate monografice, precum și periodice de înaltă popularizare a științelor naturii, iar în sprijinul studenților socotea necesară o colecție de manuale, care va ușura însușirea noțiunilor fundamentale indisponibile.

Excursiile și cercetările în teren s-au realizat numai prin cheltuieli personale. Astfel, Valeriu Pușcariu a colectat *Ostracode* din munții Făgăraș și Bucegi, iar fami-

lia Codreanu a recoltat material din munții Bucegi și regiunea Hărman de lângă Brașov.

Domnul Radu Codreanu a devenit profesor suplinitor, predând cursul de Biologie generală pentru studenții anului IV ai secțiilor de Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale. Cursul, programat pentru semestrul II, a fost realizat în 24 de lecții a câte 1,5 ore. Prin conținutul său, acest curs își păstrează și astăzi actualitatea în bună măsură.

2. Catedra de Zoologie.

Profesor titular Vasile Radu. În cadrul catedrei funcționau: șef de lucrări Eugen Epure, asistent Crustalo (Acrivo) Miclea, preparatori Elena (Badiu) Borgea și Nicolae Pogorevici.

– Curs de Zoologia nevertebratelor – 42 de lecții a 1,5 ore săptămânal.
– Curs de histologie animală, 13 lecții, total 13 ore. Aceste cursuri au fost audiate de studenții anilor I și II ai secțiilor Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale.
– Lucrările practice de Zoologia nevertebratelor – 43 ședințe a 3 ore și 14 ședințe de Histologie a 1,4 ore.

Catedra a organizat 3 excursii de câte o zi în împrejurimile Timișoarei și o excursie de 5 zile în regiunea Băile Herculane și Orșova, pentru colectarea de material biologic.

3. Catedra de Fiziologie animală.

Profesor titular și director al Institutului de Fiziologie animală, profesor Aristide Grădinescu. Colaboratori: șef de lucrări Corneliu Degan, asistent Eugen Pora,

preparatori: Gheorghe Dan (de la 1 aprilie 1942), Florica Stoicovici (de la 1 ianuarie 1942).

– Cursul de Fiziologie animală, privind funcțiile de relație, pentru studenții naturaliști din anii III și IV – 45 de cursuri a 1,5 ore săptămânal, plus 3 demonstrații experimentale.
– Lucrările practice – 43 ședințe a 4 ore săptămânal.

4. Catedra de Anatomie și Fiziologie vegetală.

Profesor titular Emil Pop. În catedră au funcționat: șef de lucrări Ion Mihăilescu; asistenți Varvara Radu și Emilia Cupcea; preparatori: Ion Ciobanu (de la 1 ianuarie 1942) și Mihail Lay (de la 1 ianuarie 1942).

– Cursul de Fiziologie vegetală – 42 de cursuri a 3 ore săptămânal.
– Cursul de Anatomie vegetală s-a realizat în 23 ședințe a 2 ore săptămânal.
– Lucrările practice de Fiziologie vegetală a câte 7 ore săptămânal, în 45 de ședințe, conduse de șef de lucrări Ion Mihăilescu.
– Lucrări practice de Anatomie vegetală – 24 ședințe (72 ore), conduse de la 1 ianuarie 1942 de domnul preparator Paul Pteancu, angajat la Muzeul Botanic.

Studenții au participat la 3 excursii botanice, conduse de profesorul Emil Pop.

5. Catedra de Botanică sistematică și fitogeografie, Institutul Botanic, Muzeul și Grădina Botanică.

Director, profesor titular Alexandru Borza. În colectiv au funcționat: la Institutul Botanic – șef de lucrări Gheorghe Bujorean (de la 1 noiembrie 1941), asistent Eugen Ghișa, preparator Ioan Todor; la Muzeul Botanic – conservator Emilian Țopa (de la 1 noiembrie 1941),

preparator Paul Pteancu; la Grădina Botanică – șef de culturi Augustin Trif.

- Cursul de Botanică sistematică, 3 ore săptămânal a 1,5 ore, 38 de ședințe. Cursul a fost audiat de studenții anului III a secțiilor Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale în semestrul I și din anii III și IV a acelorași secții, în semestrul II.
- Lucrările practice 5 ore săptămânal, 44 ședințe a 2,5 ore.
- Curs de fitogeografie (facultativ), o oră săptămânal, 15 prelegeri. Cursul a fost audiat de studenți ai secțiilor Științe Naturale și Geografie cu Științe Naturale, anii III și IV.
- Excursii didactice în împrejurimile Timișoarei și în noua Grădină Botanică.
- Excursii botanice pentru studiu și recoltări de plante, într-un total de peste 100 de zile.

Herbarul s-a îmbogățit cu 15.000 de coli, provenite atât din donații, cât și din recoltarea proprie.

A fost dezvoltată noua grădină botanică, ce cuprindea un rozar cu 1.200 soiuri; grupul sistematic 1.550 exemplare; grupul plantelor alpine 1.200 exemplare; colecția de Canna – 185 varietăți. A apărut primul catalog de semințe din noua grădină botanică, înființată la Timișoara cu sprijinul Primăriei.

Cu toate greutățile inerente surghiunului și penuriei fondurilor pentru publicare, cadrele didactice, aparținătoare Secțiunii Științelor Naturale și-au continuat preocupările de cercetare științifică. Dintr-u început subliniem faptul că numărul de lucrări este semnificativ mai mic decât în anii precedenți.

1.Institutul de Speologie.

În raportul său, făcut la încheierea anului universitar 1941–42, profesorul Emil Racoviță arăta că tomul VI al revistei „Biospeologica" (fascicolele 51–57), cu 800 pagini, care cuprindeau și 358 de figuri și 4 planșe este gata, dar din lipsă de fonduri lipsește tabla de materii și indexele. Tomul VII cu fascicolele 58–66 este în curs de publicare. „Lucrările Institutului de Speologie", tomurile VIII și IX sunt în curs de editare, fiind deja tipărite numerele 99–128.

Profesorului René Jeannel îi apare în acest an o singură lucrare. (Și în Franța ororile războiului se fac simțite). Lucrarea respectivă este o monografie voluminoasă, de 1173 pagini și se intitulează „*Coléoptères carabiques* (1–2)". În: Faune de France. Vol. 39–40. Paris, Lechevalier, 1941–1942, 1173 p.

2. Catedra de zoologie.

Profesorului titular Vasile Radu îi apare o lucrare, realizată în colaborare cu Margareta Chihodaru-Ghiorghiu, intitulată „Tegumentaldrűsen bei den Landisopoden". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 28, nr. 1, 1942, p. 131–183.

3. Catedra de Fiziologie animală este prezentă printr-o lucrare a domnului Nistor Șanta intitulată „Recherches sur la vitamine C chez quelques crustacée marins". În: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 24, nr. 6, 1942, p. 438–443.

4. Catedra de Anatomie și Fiziologie vegetală.

Conducătorului acestei catedre, profesorul Emil Pop îi apar două lucrări și anume: „Contribuții la istoria pădurilor din nordul Transilvaniei". În: Bul. Grăd. Bot.,

22, nr. 1–4, 1942, p. 101–177; „Naturaliști italieni din veacul al 18-lea, cercetători ai ținuturilor românești". Timișoara, Edit. Fundațiunii Olivero Varzi, 1942, 80 p.

Domnul șef de lucrări Ion Mihăilescu publică în Ann. Sci. de l'Univ. de Jassy lucrarea intitulată „Sur l'argumentation des substances dans les diverses régions du limbe foliaire pendant la journée".

Excursii științifice mai lungi: 5 zile la Avrig, județul Sibiu, pentru profiluri cărbunoase interglaciare și 3 zile la izvorul Carașului, pentru recoltarea de material biologic.

5. Catedra de Botanică sistematică și fitogeografie, Institutul Botanic, Muzeul și Grădina Botanică.

Profesorului titular Alexandru Borza îi apar în acest an 4 lucrări și anume: „*Echinocystis lobata* (Michx) Torr. Et Gray și alte plante americane încetățenite în Banat". În: Bul. Grăd. Bot., 22, nr. 1–4, 1942, p. 178–180; „La richezze naturali della Romania e la loro protezione". În: Lucr. Inst. Geogr. Univ. Cluj, 7, 1942, p. 1–22; „Sanctuarul dacilor Kogaionon". În: Rev. Inst. Soc. Banat–Crișana, 10, 1942, p. 649–672; „*Solanum triflorum* Nutt. în România". În: Bul. Grăd. Bot., 22, nr. 1–4, 1942, p. 17–20.

Domnului asistent Eugen Ghișa îi apare lucrarea „Stațiunile cu *Nepeta ucranica* L. în România". În: Bul. Grăd. Bot., 22, nr. 1, 1942, p. 63–67.

Domnului Ioan Todor îi sunt publicate două lucrări: „Două cecidii noi pentru flora României". În: Bul. Grăd. Bot., 22, nr. 1–4, 1942, p. 212–213; „Răspândirea speciei *Carex diandra* Schrnk în România". În: Bul. Grăd. Bot., 22, nr. 1–4, 1942, p. 201–203.

Profesorul Borza redactează în continuare: 1. Buletinul Grădinii Botanice și al Muzeului Botanic de la Universitatea din Cluj la Timișoara, Bulletin du Jardin et du Musée Botaniques de l'Univ. de Cluj a Timișoara, din care a apărut volumul XXI (1941). 2. Buletinul Comisiunii Monumentelor Naturii, anul IX (1941), nr. 1–4.

Deși mutată la Timișoara, societățile Universității își continuă activitatea. Astfel, Societatea de Științe din Cluj, înființată încă în 1920, este condusă în continuare, de profesorul Emil Racoviță.

Activitatea Extensiunii universitare este revigorată, în anul universitar 1941– 1942 fiind realizate 85 de conferințe în 15 orașe din Transilvania și Banat.

Privitor la evoluția numărului studenților Universității de-a lungul anilor celui de al II-lea război mondial, constatăm că în anul universitar 1939/40 fuseseră înscriși 2716. Acest număr a scăzut după evacuare (când majoritatea studenților de origine maghiară au rămas la Universitatea maghiară din Cluj), fiind doar 2707 studenți pentru anul universitar 1941/42. Dintre aceștia, 667 erau bursieri. „Deviza noastră – declara rectorul – este ca nici un student ordonat înscris, să nu flămânzească, să nu rabde de frig". Căminul „Avram Iancu" din Sibiu adăpostea 220 de studenți. La cantina din incinta acestui cămin luau masa 150 de studenți. Căminul de fete „Astra" găzduia 120 studente. Mai exista la Sibiu o cantină studențească, unde luau masa între 370–440 studenți și studente. S-a reușit să se deschidă și la Păltiniș un cămin cu 40 de locuri, pe o durată de 7 săptămâni, pentru studenții orfani, ori refugiați din Transilvania de nord.

Facultatea de Științe din Timișoara, având ca decan pe matematicianul Dumitru V. Ionescu, iar ca prorector pe Emil Racoviță, deschisese la Timișoara două cămine, unul cu 50 de paturi pentru băieți și altul cu 22 de paturi pentru fete. Neavând cantină, studenții din Timișoara luau masa la cantina Școlii Politehnice.

Sub conducerea rectorului Iuliu Hațieganu, viața studențească a fost bine organizată. Asociațiile sportive s-au făcut remarcate prin rezultatele obținute, nu numai pe plan local, dar și la nivel național, când în 1942 echipa de fotbal „Universitatea" a ajuns în finala Cupei României. Au funcționat de asemenea, formații artistice (Gruparea filarmonică a Universității, Corul universitar, Gruparea dramatică universitară), formații care au prezentat spectacole atât în cadrul Universității, cât și pentru publicul din afara sa.

După anul universitar 1941–1942, au urmat încă doi ani dificili 1942/43 și respectiv, 1943/44. În acești doi ani, Universitatea clujeană a avut următoarea conducere: rector și președinte al Senatului, profesor Iuliu Hațieganu; prorector profesorul Ion Lupaș, urmat de la 10 aprilie 1944 de profesorul Silviu Dragomir. Decanii celor 4 facultăți și membrii ai Senatului au fost: Aurelian Ionașcu – Drept, Dumitru D. Roșca – Litere și Filozofie, Victor Papilian – Medicină, Dumitru V. Ionescu – Științe. Delegații celor 4 facultăți și membrii ai Senatului au fost: Gheorghe Sofronie – Drept, Alexe Procopovici – Litere și Filozofie, Coriolan Tătaru – Medicină, Ion Tănăsescu, urmat din 11 aprilie 1943 de Aristide Grădinescu pentru Facultatea de Științe.

<<>>

Anul universitar 1942–1943 a început la data de 2 noiembrie 1942, printr-o ședință solemnă, care s-a desfășurat în Sibiu, la Teatrul Municipal. În discursul inaugural, rectorul Iuliu Hațieganu spunea „Iubiți știința, iubiți patria cu pasiune… fiți cu credință, cu demnitate, cu disciplină, pentru ca să puteți celebra marele act al Uniri ce trebuie să vină… la această luptă vă invit la început de an... Să ne considerăm mobilizați pentru triumful adevărului și dreptății".

În 1943, numărul membrilor Asociației „Prietenii Universității", care sprijinea Universitatea prin donații, premii etc. a ajuns la 131 de membrii.

Revista „Viața Universitară", ce oglindea activitatea Universității, aflată în refugiu, a funcționat până în mai 1944, când i-a apărut ultimul număr (al optulea).

Rectorul acordase o atenție deosebită popularizării realizărilor științifice ale Universității. În cadrul ei se înființase Centrul de studii Transilvane, institut de cercetări și documentări științifice, menit să contracareze, printre altele, falsurile apărute la universitatea maghiară din Cluj, privitoare la istoria Transilvaniei. [Anuarul Universității „Regele Ferdinand I", Cluj/Sibiu, 1943, p. 288–291].

Cadrele didactice ale Universității clujene, evacuată din locul în care se înființase, a militat permanent pentru recuperarea Transilvaniei de Nord. Această poziție s-a intensificat în anul universitar 1942/43, când unele

cadre didactice au fost implicate într-un proces politic, inițiat de Curtea Marțială din Sibiu la 22 noiembrie 1943. Profesorul Lucian Blaga a declarat inacceptabilă suferința universitarilor clujeni pentru ideile și convingerile lor.

Facultatea de Științe din Timișoara își continua cu dificultate activitatea în anii grei ai războiului. Profesorul Emil Racoviță, ca și alte cadre didactice, își schimbaseră de mai multe ori locuințele închiriate. Pentru o parte din personalul administrativ și de serviciu, care aveau salarii foarte mici, au fost improvizate locuințe chiar în spațiile unor clădiri în care funcționau laboratoarele facultății. În aceste condiții, cercetarea științifică a fost mult îngreunată. Totuși, și în acest an apăruseră 14 lucrări științifice ale căror autori erau cadre didactice ale Secțiunii de Științe Naturale.

1. Institutul de Speologie și Catedra de Biologie generală.

Directorul Emil Racoviță fiind eliberat de sarcina de prodecan, se ocupă de redactarea revistei internaționale „Biospeologica", precum și de tomurile „Lucrărilor institutului de Speologie". Din acest colectiv, pentru acest an apare lucrarea domnului Radu Codreanu (care preda acum și cursul de Biologie generală), intitulată „*Dendrocoelium* (sous genre *Dendrocoelides*) *Clujanum* n. sp. nouveau triclade souterrain de Transylvanie". În: An. Acad. Române. Mem. Științ., 18, mem. 7, 1943, p. 135–158.

2. Catedra de Zoologie și Anatomie comparată.

Profesorul Vasile Radu publică „Un cas d'intersexualité chez *Tracheoniscous balticus* Verh. (*Isopode* ter-

restre)". În: Bull. Sect. Acad. Roum., 25, nr. 9, 1943, p. 571–575.

3. Catedra de Fiziologie animală.

Profesorul Aristide Grădinescu publică în colaborare cu domnul asistent Eugen Pora lucrarea „Contribuții la studiul acțiunii fiziologice a veninului de viperă cu corn (*Vipera amodytes* L.)". Timișoara. Institutul Arte grafice „Rapid", 1943, 81 p. A doua lucrare a profesorului Grădinescu este intitulată „Veränderungen im Tierblut infolge Diphosgenvergiftung ($ClCOOCCl_2$)". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 9, nr. 4, 1943, p. 453–466.

4. Catedra de Anatomie și Fiziologie vegetală.

Conducătorului catedrei, profesorului Emil Pop îi apar două lucrări, intitulate „Faza pinului în bazinul Bilborului (jud. Ciuc)". În: Bul. Grăd. Bot., 23, nr. 3–4, 1943, 97–116 și „Vechi note naturaliste despre România". În: An. Acad. Române, Mem, Șt. Ser. 3, 18, nr. 5, 1942/1943, p. 75–96.

Domnului Ștefan Péterfi îi apare lucrarea „Űber einige *Staurastrum–Arten* de Gyulauer–Gebirges". În: Múz. Fűz., 13, 1943, p. 183–203.

5. Catedra de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică, condusă de profesorul Alexandru Borza, căruia îi apar în acest an 5 lucrări și anume: „Cetatea dacică de la Bobaița (Mehedinți). Note arheologice și botanice". În: Rev. Inst. Soc. Banat–Crișana, 11, nr. 11–12, 1943, p. 401–408; „Cetățile romane Tibiscum și Sarmizegetusa". În: Rev. Inst. Soc. Banat–Crișana, 11, 1943, p. 209–220; „Documente privitoare la înființarea Parcului Național al Retezatului (1)". În: Bul. Com.

Mon. Nat., 11, nr. 1–4, 1943, p. 5–18; „Notițe arheologice din Banat". În: Rev. Inst. Soc. Banat–Crișana, 11, 1943, p. 519–524; „Vegetația Banatului în timpul Romanilor. Explicații la harta de vegetație și economică a Banatului". În: Bul. Grăd. Bot., 23, nr. 3–4, 1943, p. 117–130.

Domnului șef de lucrări Alexandru Buia (viitor rector al Universității din Craiova), îi apare lucrarea intitulată „Contribuțiuni la studiul fitosociologic al pășunilor din Munții Carpați". În: Bul. Fac. Agr. Cluj, 10, 1943, p. 143–168.

Cu toate greutățile inerente refugiului și vremii de război, activitatea didactică a continuat să se desfășoare normal, deși situația financiară a țării devenise de-a dreptul insuportabilă. Universitatea ajunsese la limita supraviețuirii. În această situație, la 26 februarie 1944, rectorul Iuliu Hațieganu prezintă mareșalului Ion Antonescu – conducătorul statului – un memoriu în 6 puncte. Cele 6 puncte ale memoriului prevedeau:

1. Asigurarea vieții materiale a studenților Universității din Sibiu și Timișoara.
2. Învățământul și pregătirea militară a studenților.
3. Asigurarea activității științifice a Universității.
4. Asigurarea dezvoltării institutelor Universității.
5. Subvenționarea catedrelor Universității.
6. Asigurarea de diurne pentru munca excepțională a cadrelor didactice, desfășurată în afara catedrei.

În Colegiul universitar, convocat pentru ziua de 13 martie 1944, rectorul informează asupra rezultatului memoriului, prezentat la 26 februarie. Între timp, se întâmplaseră incidente, chiar sângeroase, la Cluj, incidente înfierate într-un memoriu, prezentat de rector la

ședința susnumitului Consiliu. Tulburările de la Cluj nu au constituit un caz izolat. Frecvent, studenții români din Cluj erau insultați, maltratați și alungați din sălile de curs și laboratoare, iar reprezentanții lor, așa cum erau profesorul Emil Hațieganu sau episcopul român Iuliu Hossu au fost supuși la nenumărate insulte și vandalisme. Acest memoriu de protest a fost tradus și trimis universităților de peste hotare.

Moțiunea din 13 martie 1944 a fost lansată în numele corpului profesoral al Universității din Cluj–Sibiu, care astfel reînnoia protestul contra „scindării Transilvaniei, provincie liber integrată în statul român". [Andreas Hillgruber „Hitler, Regele Carol și Mareșalul Antonescu. Relațiile româno-germane 1938–1944". București, Ed. Humanitas, 1994, p. 220–221].

Ruperea alianței României cu Axa și întoarcerea armelor, act hotărât de Majestatea Sa Regele Mihai I și pedepsirea dictaturii Antonescu a fost primită ca o proclamație salvatoare, pentru realipirea la trupul țării a Transilvaniei de Nord. Chiar la data de 30 august 1944, rectorul a anunțat, plin de emoție, revenirea grabnică la Cluj a Universității Regele Ferdinand I", ba mai mult, a desemnat și o comisie care să preia la Cluj toate bunurile Universității, rămase la Cluj în momentul refugiului. Situația s-a dovedit a fi însă mult mai dificilă, datorită nenumăratelor piedici puse în calea reîntoarcerii Universității la Cluj.

Facultatea de Științe a resimțit la câteva zile după actul de la 23 august, ororile directe ale războiului. Bombardarea Timișoarei de către aviația germană a

determinat evacuarea cadrelor didactice din Timișoara la Lugoj.

În aceste condiții, oamenilor nu le prea ardea de cercetarea științifică. Pe prim plan era acum propria supraviețuire. Totuși, în decursul anului universitar 1943–1944 apar publicate în cadrul Secțiunii Științelor Naturii 13 lucrări științifice.

1. Institutul de Speologie.

Din cadrul acestui institut nu apare în acest an nici o lucrare tipărită.

2. Institutul de Zoologie și Anatomie comparată este reprezentat de lucrarea domnului șef de lucrări Eugen Epure intitulată „*Cystobranchus respirans* (Troschel), un rare *Ichtyobdellide* trouvé en Roumanie". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 9, 1944, p. 557–563.

3. Institutul de Fiziologie animală.

Directorul institutului, profesor Aristide Grădinescu publică „Die Vasodiaplasmie: ein charakteristisches Symptom der Nebenniereninsuffizienz". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 9, nr. 4, 1944, p. 538–541.

Domnului Eugen Pora îi apare, în colaborare cu Dumitru Roșca, lucrarea „La survie du var *Polichaete Nereis diversicolor* de la M. Noire et du lac salé d'Eforia, dans des milieux de salinités différentes". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 30, fasc. 1–2, 1944, p. 1–17. O a doua lucrare a domnului Eugen Pora este „Les variations des gazes (Oxigène et CO_2), dans l'hemolymphe de crabes de la M. Noire, soumis à des milieux de salinités différentes". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 30, fasc. 1–2, 1944, p. 1–72.

4. Institutul de Botanică generală și Fiziologie vegetală, condus de profesorul Emil Pop, îi apare lucrarea „Deutsche Gelehrte als Votkämpfer der rumänischen Naturforschung". În: Forsch. u. Fortschur., 20, nr. 13–15, 1944, p. 105.

Doamna preparatoare Varvara Radu, aflată la aceeași catedră, publică lucrarea „Germination des grains de *Zea maïs* à diverses températures. Comportament du chondriome et des nucléoles dans la radicule". În: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 26, nr. 6, 1944, p. 397–407.

5. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică al cărui director, profesorul Alexandru Borza, căruia îi apar 5 lucrări: „Materiale pentru flora Mangaliei". În: Bul. Grăd. Bot., 24, nr. 1–2, 1944, p. 15–29; „Cele dintâi publicații botanice străine cu numiri de plante românești". În: Bul. Grăd. Bot., 24, nr. 3–4, 1944, p. 118–130; „Date etnobotanice din Naideș (jud. Caraș)". În: Bul. Grăd. Bot., 24, nr. 3–4, 1944, p. 110–118; „Die Siebenbűrgische „Heide". Eine Pflanzengeographische Schilderung". Sibiu, Centrul de studii și cercetări privitoare la Transilvania, 1944, 39 p. (Bibliotheca Rerum Transilvanie, 5); „*Siegesbeckia orientalis*. O plantă tropicală în flora României". În: Bul. Grăd. Bot., 24, nr. 3–4, 1944, p. 81–85.

În cadrul aceluiași institut, domnul Alexandru Buia publică o lucrare de 231 pagini, intitulată „Plantele noastre medicinale. Îndrumări practice privitor la cunoașterea, adunarea și întrebuințarea lor". Timișoara, Edit. Poporul Român, 1944.

În primăvara anului 1944, poziția cadrelor didactice a Universității „Regele Ferdinand I" față de alianța cu

Axa a devenit tot mai contestatară, așa că întoarcerea armelor la 23 august 1944 a fost primită cu satisfacție de universitari și nu numai. Însă, victoria în război a Rusiei staliniste și trecerea centrului european sub cizma sovietică, a deschis o eră de nenorociri pentru țară. U.R.S.S.-ul n-a trecut cu vederea alianța temporară a României cu Axa, de aceea a tratat țara noastră ca pe o fostă țară inamică. Armata Roșie s-a revărsat pur și simplu, asupra României în toamna anului 1944. Înaltul Comandament Sovietic și-a rezervat dreptul de-a lua unele decizii importante privind situația politică din România. [Mihai Teodor Nicoară „Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj între două dictaturi (1940–1947), p. 114–115].

<<>>

La Sibiu, în ședința Senatului din 20 septembrie 1944, se hotărăște ca Universitatea să-și deschidă porțile la 1 noiembrie, iar solemnitatea inaugurării să aibă loc la 5 noiembrie.

Ziua de 11 octombrie 1944, zi ce a marcat eliberarea Clujului, a fost primită cu deosebit entuziasm, bucurie și speranțe de către toți angajații și studenții Universității clujene, după 4 ani de surghiun. Bucuria fără margini este exprimată în manifestarea de duminică 15 noiembrie, manifestare ce se desfășoară simultan la Sibiu și Timișoara.

După actul de la 23 august 1944, în România s-a instalat o tulburătoare derută cu privire la viitorul țării. Ea n-a ocolit nici Universitatea clujeană din exil, unde o parte dintre studenți și cadre didactice au adoptat o atitudine prosovietică. Primii pași i-a făcut profesorul Emil Petrovici de la facultatea de Litere și Filozofie, care la 20 septembrie 1944 a deschis cursurile libere de învățare a limbii ruse. Peste câteva luni, zelul său a fost răsplătit cu un mandat de rector al Universității pentru mulți ani. Această atitudine n-a fost singulară. Din oportunism, din invidie, ori spirit de revanșă, unii, printre care și fostul rector Ștefănescu-Goangă, s-au ridicat împotriva rectorului Iuliu Hațieganu, cerându-i demisia.

La 6 octombrie 1944, un grup de profesori au înființat Gruparea Universitară Democrată – secția Sibiu.

Printre fondatori se aflau profesorii Emil Petrovici și Mihail Kernbach (de la Medicină), persoane care aveau să determine mai târziu, orientarea procomunistă a Universității.

La două zile după eliberarea Clujului, la 13 octombrie 1944 o delegație a Universității „Regele Ferdinand I" a sosit la Cluj, pentru a realiza retrocedarea Universității clujene. În acest scop, oficialitățile românești, instalate deja în oraș, l-au invitat pe rectorul Universității maghiare, profesorul Miskolczy Dezsö să predea cu proces verbal Oficiile, Institutele, Clinicile către Universitatea „Regele Ferdinand I". Rectorul Universității maghiare a refuzat pur și simplu, să predea instituția, iar comandantul orașului, colonelul Makedon a cerut delegației universitare românești să părăsească Clujul.

Prefectul de Cluj – Vasile Pogăceanu împreună cu profesorii Jordáky Lájos și Teofil Vescan de la facultatea de Drept a Universității maghiare, erau preocupați de menținerea unei universități maghiare la Cluj. În fața acestei situații umilitoare, rectorul Iuliu Hațieganu a trimis la 17 octombrie 1944 un raport către Înaltul Comisar al Guvernului pentru Transilvania. Stupoare însă. În loc să fie sprijinit în demersul de revenire a Universității „Regele Ferdinand I" la Cluj, în luna noiembrie 1944, prin încălcarea autonomiei universitare, rectorul Iuliu Hațieganu a fost arestat de poliția din Sibiu, în locul său fiind numit un nou rector, profesorul Alexandru Borza, adus la Sibiu de la Timișoara.

La insistențele cadrelor didactice și în special a decanului Facultății de Medicină, profesorul Victor Papilian, fostul rector a fost eliberat din arest, dar pus sub pază

militară într-o rezervă a Clinicii Medicale, de unde a fost eliberat apoi după 3 luni.

Noul rector, profesorul Alexandru Borza nu era nici prosovietic, nici procomunist. Încă în 1920 publicase în revista Transilvania (nr. 51, p. 926–936) un pamflet botanic intitulat „Bolșevismul în natură", care ilustra cu claritate poziția sa ideologică.

Când lucrasem la Catedra de Botanică, auzisem că primul ministru Petru Groza, ce se cunoscuse bine cu profesorul Borza, i-ar fi spus odată:

— Alexandre, înhamă-te la căruțul nostru.

— La căruțul vostru, niciodată! I-ar fi răspuns profesorul.

N-am îndrăznit vreodată să-l întreb, în puținele dăți când l-am însoțit pe teren. Această poziție a sa a fost pare-se unul din motivele îndepărtării sale de la catedră.

Și noul rector, ca și cel anterior, milita energic pentru revenirea Universității la Cluj, însă oficialitățile numite la Cluj, în frunte cu prefectul Vasile Pogăceanu, foloseau tot felul de tertipuri pentru a stopa sau a întârzia această revenire.

Între timp, în sânul corpului profesoral al Universității în exil, apăruseră grupuri care cochetau cu noile autorități, instalate de sovietici la București. După deschiderea lectoratului de limba rusă, a luat ființă filiala ARLUS, susținută de profesorii Emil Petrovici, Constantin Daicoviciu, Alexandru Roșca și alții. Profesorul Daicoviciu fiind acuzat că în calitate de decan eliminase cadre didactice în perioada guvernării legionare, acesta s-a apărat cu următorul argument: „Numai boul e con-

secvent. Nu consecvența importă astăzi, ci dialectica". [M. Nicoară, ibidem, p. 130].

Numeroasele obstacole, precum și dorința de reîntoarcere grabnică din refugiu, a făcut ca deschiderea Universității să fie reluată abia la 14 ianuarie 1945, iar această deschidere fusese valabilă doar pentru Facultatea de Medicină.

În cadrul Universității aflată în refugiu, luase ființă FND-ul (Frontul Național Democrat). Acesta solicita înlăturarea din activitatea didactico-științifică a tuturor cadrelor didactice care își desfășuraseră activitatea „în vechiul regim burghezo-moșieresc". Printre cei vizați se afla și rectorul Alexandru Borza, care nu fusese de acord cu „furia destituirilor", ceea ce a dus la înlăturarea sa din funcția de rector de către proaspătul instalat guvern Petru Groza (martie 1945). În funcția de rector și totodată de președinte al Comisiei de Epurare, fusese numit profesorul Emil Petrovici.

Între timp, la Cluj prefectul Vasile Pogăceanu emisese în ianuarie 1945, o ordonanță prin care se decidea ca la Cluj să existe două universități și anume: Universitatea „Regele Ferdinand I", ca universitate românească, precum și universitatea maghiară, provenită din restructurarea Universității Maghiare „Ferencz József". La această universitate maghiară urma să se atașeze Colegiul Agricol din Cluj. Primul rector al acestei noi universități fusese numit profesorul Farkas Árpad.

Universitatea maghiară, conform hotărârii Frontului Național Democrat (FND) din Ardealul de Nord, organizație condusă de profesorul Teofil Vescan, urma să funcționeze în cadrul Blocului Universitar din Cluj,

împreună cu Universitatea românească „Regele Ferdinand I" și cu Politehnica, unde limbile de predare urmau să fie româna și maghiara. Cele 3 instituții de învățământ superior urmau să folosească în comun facilitățile universitare existente la Cluj.

Din Universitatea românească „Regele Ferdinand I", se preconiza să revină la Cluj doar profesorii care urmau să fie acceptați de o așa numită „Comisie de purificare".

În urma acestor propuneri, Teofil Vescan a fost numit profesor la viitoarea Universitate maghiară „Bolyai" (unde a și funcționat până în anul 1948, când s-a transferat la Universitatea „Victor Babeș", iar din 1950 s-a mutat la Iași).

La 7 aprilie 1945, o delegație a Universității „Regele Ferdinand I", condusă de rectorul Emil Petrovici a sosit la Cluj pentru discuții cu autoritățile clujene și cu conducerea Universității maghiare, pentru rezolvarea mutării la Cluj a Universității românești.

Primarul Clujului, profesorul Tudor Bugnariu propusese ca mutarea să aibă loc în timpul vacanței de Paști din 1945. Delegația Universității maghiare a solicitat o partajare atât a clădirilor Universității, cât și folosirea în comun a clinicilor, laboratoarelor, Bibliotecii universitare, Grădinii Botanice etc. Negocierile dintre delegațiile celor două universități din 16–18 aprilie 1945, s-au desfășurat în prezența reprezentantului PCR Vasile Luca (Lukács Laszló), venit special de la București.

Rectorul Universității maghiare Miskolczi Desideriu a declarat că „Universitatea maghiară a rămas la Cluj (după retragerea armatei hortyste de la începutul lunii

octombrie 1944), fiindcă populația maghiară a considerat necesar ca pe lângă Universitatea românească din Cluj, să funcționeze și una maghiară. Cunoscând principiile sovietice în politica naționalităților, credem că Puterile Aliate – sublinia rectorul Miskolczi – nu vor pune Universitatea maghiară într-o situație în care să fie în contradicție cu drepturile omului și ale popoarelor de a dispune asupra soartei lor". [Petre Țurlea „Studențimea română din Cluj, 1944–1946, Cluj-Napoca, Ed. Renașterea, 2006, p. 45–46].

În același spirit, rectorul Emil Petrovici declara: „Baza de la care plecăm o constituie telegramele pe care le-a schimbat Guvernul român cu mareșalul Stalin… Victoria Armatei Roșii n-ar fi putut fi creată fără Revoluția din octombrie 1917,… Să ne inspirăm din marile idei ale acestei revoluții", rectorul încheindu-și cuvântarea cu o scurtă alocuțiune în limba maghiară. [Făclia din 14 aprilie 1945, p. 3].

Prin decretele regale 406 și 407 din 29 mai 1945, s-a stabilit atât reîntoarcerea la Cluj a Universității „Regele Ferdinand I", care prelua tot ce lăsase la Cluj în momentul refugiului și, înființarea oficială a Universității maghiare din Cluj, care urma să funcționeze în localul Liceului de fete „Regina Maria"și în alte clădiri, în funcție de necesități.

Ministerul Învățământului, condus de Ștefan Voitec, a numit comisiile de propuneri pentru angajarea personalului didactic a noii universități. O condiție esențială era posedarea cetățeniei române, precum și cunoașterea limbii române. Prin hotărârea aceluiași minister, a fost numit noul rector dr. Csőngőr Laias, care

era și decan la Facultatea de Medicină. (Ulterior, această facultate a fost mutată la Târgu Mureș). Decanii erau: Jancsó Elemer – Filologie, Demeter János – Drept și Științe Economice, Tulogdi János – Științele Naturii (funcție pe care o ocupase anterior Péterfi István).

Cu toate protestele Uniunii Populare Maghiare, la 5 iunie 1945, delegații Universității românești au preluat oficial clădirile Universității „Regele Ferdinand I", iar la 30 iulie 1945 Rectoratul Universității a revenit la Cluj. Serviciile administrative au revenit abia după plecarea a două garnituri de tren cu câte 50 de vagoane, ce aduceau la Cluj bunurile Universității, care fusese strămutată la Sibiu. La 20 august a revenit la Cluj și inventarul Facultății de Științe de la Timișoara.

Vârtejul evenimentelor anului universitar 1944–1945, cu mizeriile războiului, inflația, scăderea nivelului de trai, precum și speranța revenirii la Cluj, au pus în grea cumpănă preocuparea pentru cercetarea științifică. Sursele bibliografice cercetate, au evidențiat apariția doar a 11 lucrări publicate în acest an de către membrii Secțiunii Științelor Naturale.

1. Institutul de Speologie. Membrilor acestui colectiv nu le apare în acest an nici o lucrare.

2. Catedra de Zoologie este prezentă prin lucrarea profesorului Vasile Radu intitulată „Isopodes terrestres de Roumanie. Le genre *Armadillidium* en Banat". În: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 27, nr. 6, 1945, p. 281–398, o importantă lucrare monografică de peste 100 pagini.

3. Catedra de Fiziologie animală este prezentă prin 3 lucrări, două având ca și autor pe șeful de lucrări

Cornel Degan „L'action de la vitamine C sur l'excitabilité musculaire". În: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 28, nr. 4, 1945, p. 230–232; „L'excitation musculaire sous l'influence de la vitamine B_2". În: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 28, nr. 4, 1945, p. 226–229; și una are ca și autor pe domnul asistent Eugen Pora, intitulată „Contribuțiuni la studiul chimismului intern de la *Helix pomatia* L. în timpul unui an și legătura acestuia cu factorii climatici externi". În: An. Acad. Române. Mem. Științ., 20, 1945, p. 459–495.

4. Catedra de Botanică și Fiziologie vegetală este reprezentată în acest an de lucrarea domnului profesor Emil Pop intitulată „Cercetări privitoare la pădurile diluviale din Transilvania". În: Bul. Grăd. Bot., 25, nr. 1–2, 1945, 1–192, o lucrare de bază pentru palinologia din România.

5. Catedra de Botanică sistematică și fitogeografie, Muzeul și Grădina Botanică publică 6 lucrări, din cele 11 publicate de biologi în acest an.

Profesorului Alexandru Borza îi apar publicate în acest an 3 lucrări „Alacul (*Triticum monococcum*) la români". În: Bul. Grăd. Bot., 25, nr. 1–2, 1945, p. 93–118; „Ferdinand Pax. Schiță biografică".În: Bul. Grăd. Bot., 25, nr. 3–4, 1945, p. 133–142; „Viața și opera lui V. L. Komarov". În: Bul. Grăd. Bot., 25, nr. 3–4, 1945, p. 241–244.

Domnii Eugen Ghișa și Alexandru Buia publică în colaborare lucrarea „Profesorul dr. Al. Borza. Date bibliografice și biografice la împlinirea unui sfert de veac de activitate". În: Bul. Grăd. Bot., 25, App. 1, 1945, 36 p.

Domnul Alexandru Buia, ca și unic autor publică „Casus novus teratologicus *Cichorii intybi* L. (*C. intybus* L. monstr. *umbeliformis* Buia". În: An. Fac. Agr. Cluj, 11, 1944/1945, p. 179–180.

Domnului Todor Ioan îi apare lucrarea „Contribuțiuni la cunoașterea florei și vegetației jud. Tecuci". În: An. Fac. Agr. Cluj, 1944/1945, 11, p. 181–191.

<<>>

Revenită la Cluj, Universitatea românească s-a aflat în imposibilitatea deschiderii cursurilor datorate mai multor cauze printre care, starea deplorabilă a clădirilor, ce necesitau reparații urgente, reparații necesitând și căminele studențești. Lipsa spațiilor de locuit pentru aproximativ 600 persoane angajate ale Universității, lipsa în bună măsură, a dotării laboratoarelor, a făcut ca deschiderea noului an universitar 1945–1946 să fie amânată în mai multe rânduri.

La 27 octombrie 1945, primul ministru dr. Petru Groza a vizitat Clujul pentru a se interesa de felul cum se instalase Universitatea venită din pribegie. În urma vizitei, primul ministru a descris „tabloul trist și descurajant" al localurilor Universității, promițând sprijin material pentru a face posibilă deschiderea cursurilor. De abia în ianuarie 1946 Ministerul Economiei Naționale a dat aprobarea pentru eliberarea unor materiale de construcții, în vederea reparării clădirilor deteriorate. În aceste condiții, Universitatea și-a redeschis cursurile în decursul lunii ianuarie 1946, dar fără a putea oferi studenților, care depășeau 5.000, cantine și cazare în cămine.

Încă înainte de revenirea la Cluj, în Universitate a fost organizată o comisie de epurare, sub conducerea noului rector Emil Petrovici. Printre primii luați în vizor de această comisie, au fost ultimii doi rectori, profesorii Iuliu Hațieganu și Alexandru Borza. N-au fost însă singurii.

Conform legii 217 din 30 martie 1945, toate cadrele didactice universitare au fost obligate să-și întocmească autobiografii pentru perioada 1938–1944. În baza acestei legi, rectorul Emil Petrovici și noul prorector Liviu Rusu, numit în locul profesorului Alexe Procopovici, au alcătuit liste de epurări.

Epurări au avut loc și în celelalte universități din țară, procesul de epurare desfășurându-se în 1946 și în continuare. Astfel, au fost arestați în 1955 profesorii Silviu Dragomir, Ioan Lupaș, Ioan Nistor și mulți alții.

Documentele din această perioadă nu mai reflectă cu claritate compoziția conducerii facultăților și structura catedrelor, care datorită deselor modificări, nu au mai fost „ținute" la zi.

Cu toate impedimentele legate de revenirea la Cluj și nu numai, cadrele didactice ale Secțiunii Științelor Naturii din cadrul Facultății de Științe, au publicat în anul universitar 1945–1946, 29 de lucrări, pe care le voi prezenta în continuare.

1. Institutul de Speologie, condus de profesorul Emil Racoviță, este prezent cu 5 lucrări.

Domnul conferențiar Pierre Chappuis, care rămăsese la Cluj să protejeze bunurile institutului, publică două lucrări „Biogéographie et paléogéographie des *Colèoptères* cavernicoles de Roumanie". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1945/1946, p. 13–14; „Un nouveau biotope de la faune souterraine aquatique". În: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 29, nr. 1, 1946, p. 21–28.

În cadrul institutului apar doi autori noi și anume: asistent dr. Daniel (Dănilă) Coman, ce lucrase în insti-

tut, înainte de război, ca desenator și asistent dr. Petre Bănărescu, ce-și executase și „perioada de canal", fiind arestat după 1950, ceea ce nu l-a împiedicat să ajungă academician în 2000, fiind unul din marii ihtiologi, recunoscut pe plan mondial.

Lucrarea publicată de domnul Daniel Coman se intitulează „L'écologie moderne, synthèse des sciences naturelles". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1945/1946, p. 10–11.

Domnului Petre Bănărescu îi apar lucrările „La position des bulbes olfactifs ches les *Cyprinides*". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1945/1946, p. 7–8; „Les poissons des environs de Timișoara". În: Not. Biol., 4, nr. 2–3, 1946, p. 135–165. După „activitatea" de la canal (1950–51) domnul Bănărescu se mută la București, la Institutul de Cercetări Piscicole și apoi în colectivul de faună al Academiei Române. De câte ori venea la Cluj, dormea pe un pat pliant, în camera în care lucrase. Cu ocazia simpozionului „Evoluție și Adaptare", pe care-l organizasem la Cluj în 1982, referindu-se la perioada cât a „lucrat" la canal, mi-a spus „Mie-mi plăcea la roabă și îmi plăcea și ciorba de varză", își amintea cu nostalgie domnul Bănărescu. Într-o vizită făcută la București, prințul Hirohito, actualul împărat al Japoniei (și Excelența sa un reputat ichtiolog), și-a exprimat către președintele țării, Nicolae Ceaușescu, dorința de-al întâlni pe Petre Bănărescu. Dorința i-a fost satisfăcută și, viitorul împărat a întrerupt discuțiile cu „familia prezidențială" și a pornit la discuții cu Bănărescu despre pești, pe aleile din Primăverii, spre supărarea Elenei Ceaușescu. Îmi cer scuze pentru această paranteză, dar

simțeam nevoia să v–o spun și Dumneavoastră stimați cititori.

2. Catedra de Zoologie, condusă de profesorul Vasile Radu, este prezentă cu două lucrări.

Profesorul Vasile Radu publică „Trachées et trachéoles chez les insectes". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1945/1946, p. 11–12.

Domnul conferențiar Victor Pop publică lucrarea „Considérations théoriques sur la corrélation entre la position des pores des spermathéques et celle des organes cliteliens chez les *Lombriciens*". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1945/1946, p. 5–7.

3. Catedra de Fiziologie animală își aduce contribuția cercetării științifice prin lucrările domnilor Cornel Degan și Eugen Pora. Cornel Degan este autorul lucrării „L'action de la vitamine C sur l'activité musculaire". În: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 29, nr. 5, 1946, p. 275–279. Eugen Pora este autorul, în acest an a 4 lucrări: „L'action de l'hydrogène sulfuré sur les gaz du milieu intérieur de *Carcinus moenas* de la M. Noire". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 30, fasc. 1–2, 1946, p. 1–7; „L'influence du pH du milieu extérieur sur la survie des alevins d'*Artherina pontica* Eichw. et. de *Temnedon saltator* 1., de la M. Noire". În: Notat. Biol., 4, 1946, p. 174–179; „La survie des alevins d'*Antherina pontica* Eichw. de la M. Noire, dans la solutions d'acides aminés et de substances protéiques". În: Notat. Biol., 4, 1946, p. 167–174; „Problèmes de Physiologie animale dans la Mer Noire". În: Bull. Inst. Océanogr., nr. 903, 1946, p. 1–43.

4. Catedra de Fiziologie vegetală, condusă de profesorul Emil Pop, căruia i s-a publicat lucrarea „La moartea profesorului Stan Ionescu". În: Bul. Grăd. Bot., 26, nr. 1–2, 1946, p. 1–10.

Profesorul Péterfi István publică „The Influence of the ß-Indolile-acetic Acid on the Growth and Multiplication of the Algae". În: Acta Bolyaiana – Sci. Nat., 1, 1946, p. 44–69.

Profesorul Péterfi István (1906–1978) s-a născut la Deva, jud. Hunedoara. A absolvit Secțiunea Științele Naturii a Universității din Cluj în 1933 și a obținut titlul de doctor în biologie în 1937. După cedarea Ardealului de nord a funcționat în cadrul Universității maghiare ocupând (după terminarea războiului), funcția de decan și în paralel și cea de prorector, în perioada 1946–1948. Ulterior, în cadrul Universității Babeș–Bolyai a ocupat de asemenea funcția de prorector pentru un timp îndelungat (1959–1976). A aprofundat studiile algologice fiind redactor și coautor al primului Tratat de algologie în 4 volume (1976–1981). A fost ales membru corespondent (1955) și apoi titular (1963) al Academiei Române. A îndeplinit și funcții obștești ca Președinte al Consiliului oamenilor muncii de naționalitate maghiară sau vicepreședinte a Marii Adunări Naționale. A decedat în Mexic la 6 mai 1978, făcând parte dintr-o delegație guvernamentală. A fost adus în țară și înmormântat la Cluj.

5. Institutul de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică se prezintă cu 11 lucrări dintre care profesorul Alexandru Borza a publicat două „O roză

nouă pentru flora României și o varietate nouă". În: Bul. Grăd. Bot., 26, nr. 1–2, 1946, p. 55–56; „Vegetația muntelui Semenic din Banat. Studii fitosociologice". În: Bul. Grăd. Bot., 26, nr. 1–2, 1946, p. 24–53.

Domnul Eugen Ghișa publică „Rezervația botanică de la Cluj. Contribuțiuni la studiul florei și vegetației din Bazinul Ardelean". În: Bul. Com. Mon. Nat., 13/14, nr. 1–4, 1945/1946, p. 37–177.

Domnului Todor Ioan îi apare lucrarea „Variabilitatea fructului la *Potamogeton crispus* L". În: Bul. Grăd. Bot., 26, nr. 3–4, 1946, p. 185–186.

Domnul conservator al herbarului Nyárádi Erasmus publică următoarele lucrări „Cercul de afinitate al speciilor *Primula elatior* (L.) Grufb. și *Primula leucophylla* Pax din regiunea Carpaților". În: Bul. Grăd. Bot., 26, nr. 3–4, 1946, p. 130–148; „Duae varietates novae *Hieraciorum* e montibus Bucegi". În: Bul. Grăd. Bot., 26, nr. 3–4, 1946, p.181.

Procesul de epurare din Universitatea „Regele Ferdinand I" a continuat cu și mai multă îndârjire. Conform legii 217/1945, Ministrul Educației Naționale, Ștefan Voitec, la 12 mai 1945 a numit o comisie de purificare a personalului didactic și administrativ al Universității din Cluj. Hotărârile acestei comisii au condus la scoaterea din corpul profesoral al Universității a profesorului Onisifor Ghibu de la Facultatea de Litere și Filozofie, care fusese arestat la 22 martie 1945 și închis în Lagărul de la Caracal, de unde a fost eliberat la 30 octombrie 1945. Tot în baza hotărârii aceleiași comisii, au fost scoși din rândul cadrelor didactice de la Facultatea de Drept, profesorul Traian Herseni și asistentul

Alexandru Olteanu. Au fost de asemenea, îndepărtați din Universitate, dar pe timp limitat, profesorii de la facultatea de Medicină Iuliu Hațieganu pentru 3 luni, profesorul Titu Vasiliu pentru 6 luni, iar pentru 2 ani a fost îndepărtat asistentul Grigore Popa de la Facultatea de Litere și Filozofie [Dănuț Doboș „Ingerințe politice în viața universitară clujeană", în: Anuarul Institutului de istorie și arheologie A.D. Xenopol, XXIII, Iași, 1996, p. 225–239].

Nu numai cadre didactice au fost înlăturate, ci și publicațiile multor autori printre care Onisifor Ghibu, Nicolae Iorga, Ioan Nistor, G.I.Brătianu și a altora, au fost scoase din circulație.

În încercarea de realizare a unei bune colaborări între Universitatea „Regele Ferdinand I" și Universitatea maghiară „Bolyai", profesorul Constantin Daicoviciu a propus începerea comună a cursurilor la 1 februarie 1946, propunere ce n-a reușit să slăbească tensiunile dintre studenții aparținând celor două comunități etnice, care au fost și ele antrenate într-un șir întreg de confruntări.

O bună parte dintre locuitorii de etnie maghiară nutreau speranța ca orașul să revină sub stăpânire maghiară. Pentru susținerea acestei doleanțe, mulți maghiari se înscriseseră în PCR, din interiorul căruia să demonstreze atât pentru exterior, cât mai ales pentru interior (în fața forțelor sovietice), că sunt persecutați, iar autoritățile românești nu sunt în stare să asigure liniștea și ordinea. Pentru susținerea acestor doleanțe, au creat „detașamente muncitorești", ce fuseseră parțial înarmate, încă de la retragerea trupelor hortyste. Cele mai

puternice nuclee ale acestor gărzi au fost organizate la fabrica de încălțăminte „Dermata" și la Atelierele CFR. Aceste gărzi, susținute și de o parte a autorităților locale, au provocat numeroase încăierări, în special, cu studenții Universității românești. Studenții români au reacționat, mai ales cu ocazia unor sărbători naționale ca: 24 ianuarie, 10 mai, sărbătoarea de absolvire etc. Încăierările s-au soldat cu răniți și arestați, aproape în exclusivitate din rândurile studenților români. Continuarea încăierărilor a culminat cu atacarea în noaptea de 28/29 mai 1946, de către așa zisele „gărzi muncitorești" a studenților din căminul „Avram Iancu", cămin ce fusese puternic devastat. [Constantin Mustață „Student la Cluj", vol. I, Ed. Studia, Cluj-Napoca, 2002].

Ulterior, în cadrul PCR regional s-a recunoscut „că scoaterea muncitorilor pentru manifestație a fost o greșeală foarte mare". [Petre Țurlea „Studențimea română din Cluj, 1944–1946", Cluj-Napoca, Ed, Renașterea, 2006, p. 346; Raul Volcinschi „Marea grevă studențească de la Cluj și urmările ei în anul 1946". Începutul sfârșitului; Analele Sighet 3. Fundația Academia Civică, 1996, p. 358–363.]

În seara de 28 mai 1946, studenții auzind că se vor face noi epurări în Universitate, au ieșit în Piața Libertății strigând „jos epurarea", „jos teroarea". PCR-ul a hotărât să scoată, cu sirenele, cetele de muncitori de la „Dermata" și Atelierele CFR, care au fost aduși cu camioanele în Piața Libertății. Studenții s-au retras spre străzile din jur. O bună parte însă, s-au baricadat în căminul „Avram Iancu". Bătăușii, înarmați cu răngi, clești, ciomege au înconjurat căminul și au început să

spargă geamurile. Studenții (mulți întorși de pe front), s-au apărat aruncând țigle, scaune, mese. Au pus în funcțiune și un furtun de incendiu. Atacatorii au pătruns în cămin și au distrus tot ce le-a ieșit în cale. (Procurorul care a anchetat atacul, a numărat și 15 urme de gloanțe pe pereții căminului). După vreo două ore, atacul s-a domolit. Portarul căminului, Ion Marius (pe care l-am cunoscut și eu în același post), sărise de la etajul I și avea destule cicatrice pe față și pe corp. El ne-a povestit ce pățise în noaptea de 28/29 mai 1946.

Poliția arestase vreo două duzini din rândurile studenților, precum și pe unii provocatori ce se amestecaseră printre muncitori.

A doua zi, un grup de vreo 2.000 de studenți au cerut poliției eliberarea celor arestați, care fuseseră transportați în timpul nopții, la Turda.

Iată un scurt fragment din interviul luat de Constantin Mustață doamnei Mraz Zsuzsana, fostă activistă sindicală la „Dermata"(1943–1949) și apoi activistă de partid (1957–1968):

— Ați fost în seara atacului la căminul „Avram Iancu"?

— Da, pe strada Universității, m-am aflat în preajma tovarășului Vasile Vaida (cel care era prim secretarul Regiunii de Partid). Voiam să văd ce va fi. I-am văzut pe studenți aruncând cu sticle în stradă. Spre cămin am mers după demonstrație. Apoi am mers acasă.

— După atacul muncitorilor de la „Dermata" asupra căminului „Avram Iancu", studenții au intrat în grevă pichetând zona centrală și ocupând timp de câteva zile,

zona statuii lui Matei Corvin. S-au continuat și atunci „demonstrațiile muncitorești"?

— Da, s-au continuat …

— Cam câți oameni de la „Dermata" au ieșit?

— Cel puțin 3.000 din cei 4.000, cu funcționari cu tot, câți erau la „Dermata".

— Numai de la „Dermata" au fost demonstranți?

— Erau și din alte fabrici. De la Atelierele CFR în al doilea rând… [Constantin Mustață „Amintiri pentru Mileniul III. Ed. LEDA, Cluj-Napoca, 2000.]

Senatul universității a îndemnat studențimea la liniște și a cerut Prefecturii pază armată la toate căminele studențești. A fost alcătuită o delegație, formată din cadre didactice și studenți, membrii ai Centrului Studențesc „Petru Maior", delegație ce a cerut o grabnică întâlnire cu primul ministru Petru Groza și cu ministrul Educației Naționale Ștefan Voitec.

Nerezolvarea de către guvern a doleanțelor cerute de delegație, a condus la declanșarea, pe de-o parte a unei greve studențești, începând cu 1 iunie 1946, iar pe de altă parte, membrii Senatului universității și-au înaintat demisiile.

Greva studenților, condusă de Valeriu Anania, vicepreședinte al Centrului Studențesc „Petru Maior", a fost programată pentru 3 zile, dar a ținut 3 săptămâni, ceea ce a pus pe jar nu numai autoritățile locale, dar și guvernul Petru Groza. Comitetul de grevă, condus de viitorul mitropolit al Vadului, Feleacului și Clujului, a fost adăpostit de mănăștureni. De acolo coordona acțiunile grevei. La 4 iunie, în sala mare a Colegiului Academic, Valeriu Anania a propus să se hotărască

încetarea sau continuarea grevei. Au votat pentru continuarea grevei 1.600, contra 617, și 40 abțineri.

Studenții ce fuseseră arestați în noaptea de 28/29 mai, în loc să fie eliberați, au fost transportați la București pentru cercetări.

La 8 iunie a sosit la Cluj Lucrețiu Pătrășcanu, Ministrul Justiției, în încercarea de-a calma situația. Studenții și cadrele didactice ale Universității, nu l-au primit cu aplauze. Întrebat de studentul Mircea Dumitrescu, ce se consideră personal, comunist sau român? Răspunsul a fost: „Mai întâi sunt român, apoi comunist", afirmație ce i-a atras, printre altele, uciderea sa.

La presiunea guvernului și în special al Ministerului Educației Naționale, Conducerea Universității a dispus închiderea căminelor și cantinelor, precum și exmatricularea a 700 studenți. Aproximativ 900 au fost declarați repetenți și au fost epurate un semnificativ număr de cadre didactice, în frunte cu profesorul Gheorghe Buzoianu de Facultatea de Medicină. Până la 1 iulie 1946, rectorul Emil Petrovici semnase exmatricularea a peste 1.100 studenți. La 5 iulie 1946, poliția semnalase 1.117 exmatriculări. După încetarea grevei, au fost reînmatriculați aproximativ 900 studenți, însă pentru aproximativ 200 porțile universității au rămas definitiv închise. Închiderea căminelor, a cantinelor și respectiv, a cursurilor, au determinat studenții să plece din centrul universitar, dar procesul de epurare a cadrelor didactice a continuat ani de zile, el intensificându-se după instalarea guvernului Petru Groza.

<<>>

Începerea noului an universitar 1946–1947 a fost amânată de câteva ori, de la stabilirea inițială de 1 octombrie 1946. Cursurile n-au început nici în noiembrie, nici în decembrie 1946, deși conducerea Universității „Regele Ferdinand I" fusese primenită. Rectorul Emil Petrovici avea un nou prorector în persoana profesorului Traian Pop (care la 1 iulie 1947 fusese înlocuit cu profesorul Ioan Tănăsescu). Funcțiile de decani fuseseră ocupate de profesorii: Camil Negrea – Drept, Constantin Daicoviciu – Litere–Filozofie (până la 15 ianuarie 1947, când devenise ministru), Theodor Naum – Filologie (prodecan din 19 aprilie 1947), Mihail Kernbach – Medicină, Augustin Maior – Științe. Ca și delegați: Florian Ștefănescu-Goangă – Litere și Filozofie, Coriolan Tătaru – Medicină, Ioan Tănăsescu – Științe.

Rectoratul a reușit deschiderea cursurilor de abia la 8 ianuarie 1947, înfruntând o mulțime de dificultăți, legate de aprovizionarea cantinelor și căminelor, penuria de combustibil, criza locuințelor etc.

Numărul studenților centrului universitar crescuse la 6.500 pentru Universitatea „Regele Ferdinand", 2.500 la Universitatea „Bolyai", 1.500 la Agronomie. Locurile în cămine erau doar de 800.

Informația științifică era și ea într-o situație precară, atât din cauza lipsei de fonduri pentru achiziționarea de carte științifică și reviste de specialitate, cât și din cauza mutării în Ungaria a unor importante cărți de

patrimoniu, atât din bibliotecile facultăților, cât și din Biblioteca Centrală Universitară. În urma solicitării Universității „Regele Ferdinand I", Ministerul Educației Naționale a cerut Universității în anul 1946, alcătuirea de tabele cu titlurile lipsă, pentru a solicita Ungariei restituirea lor. Profesorul Augustin Maior, decanul Facultății de Științe, a cerut ca biblioteca Institutului Botanic să revină cât mai curând la Cluj, de unde fusese ridicată în 1944 și dusă la Institutul de cercetări din Tihány. Situații similare au fost semnalate la majoritatea institutelor și clinicilor universității.

Cu toate greutățile de ordin material, financiar, lipsa locuințelor, a combustibililor, precaritatea hranei etc., cadrele didactice ale Secțiunii de Științe Naturale au reușit să publice în acest an universitar (1946–1947), 17 de lucrări științifice după cum urmează:

1. Institutul de Speologie, condus de profesorul Emil Racoviță, prezintă 4 lucrări.

Domnul Petre Bănărescu a publicat „La distribution de animaux marins interprétée par la théorie de Wegener". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947/1947, p. 14; „Morphologie extérieure du cerveau chez les *Cyprinoïdes* et les *Percoïdes*". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1946/1947, p. 4–5.

Domnului Pierre Chappuis (care a fost consul onorific al Elveției la Cluj în timpul cât orașul fusese sub ocupație maghiară), îi apare lucrarea „*Tokophrya bathynellae*, une nouvelle *Acinète troglobie* (1–2)". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1946–1947, p. 11; și în: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 29, nr. 10, 1947, p. 659–664.

Domnul asistent Daniel Coman publică „Considérations sur quelques fourmis parasites par des *Mermithides*". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947, p. 9–10.

2. Catedra de Zoologie și Anatomie comparată, condusă de profesorul Vasile Radu, este prezentă prin 3 autori: Vasile Radu, Varvara Radu și Victor Pop. Vasile Radu este autorul lucrărilor „*Porcellio trilobatus* Stein, isopode terestre de type méditerranéen en Roumanie". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1946/1947, p. 6–7; „Quelques aspectus de la faune d'eau douce des alentours de Timișoara". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1946/1947, p. 7–8.

Doamnei Varvara Radu îi apare lucrarea „Musculature de l'intestin antérieur chez les Isopodes terrestres". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1946/1947, p. 10–11.

Domnului Victor Pop îi apar în acest an două lucrări „*Allolobophora dugesi* (Rosa) *var. getica*, une nouvelle variété de *Lombricide* de la Roumanie". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1946/1947, p. 8–9; „*Lombricides* de la Corse". În: Arch. Zool. Exp. Gén., 85, 1947, p. 1–18.

3. Catedra de Fiziologie animală este prezentă prin 3 lucrări științifice, publicate de 3 autori și anume: Corneliu Degan în colaborare cu Eugen Pora publică două lucrări „Action de l'extrait d'*Ecbalium elaterium* Rich. Sur la chronaxie musculaire". În: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 29, nr. 10, 1947, p. 673–686; și „Der Einfluss der *Ecbalium elaterium* Rich.– extractes auf die pepsische Verdaung". În: Bull. Sect. Sci. Acad. Roum., 29, Nr. 10, 1947, p. 673–686. Domnul Eugen Pora, în colaborare cu Dumitru Roșca au publicat „L'influence de l'extrait

d'*Ecbalium elaterium* Rich., dur le couer isolé de *Helix pomatia* L.". În: Notat. Biol., 5, 1947, p. 199–205.

4. Catedra de Anatomie și Fiziologie vegetală, condusă de profesorul Emil Pop, prezintă următoarele lucrări științifice: Emil Pop „Semnalări de tinoave și de plante de mlaștini din România". În: Bul. Grăd. Bot., 27, nr. 1–4, 1947, p. 65–79.

Domnul Péterfi István publică „The Influence of some Inorganic Ions upon the Growth of the Filamentous Thalli of Some *Ulotrichaceae*". În: Acta Bolyaiana – Sci. Nat., 1, 1947, p. 147–155.

5. Catedra de Botanică sistematică, Muzeul și Grădina Botanică, condusă de profesorul Alexandru Borza, publică următoarele lucrări:

Profesorul Csűrös István „Contributions à l'étude du complexe-mosaïque de l'*Arrhenatherium elatioris* et *Festucetum pseudovinae* dans la vallée du Someș". În: Acta Bolyaiana. – Sci. Nat., 1, nr. 2, 1947, p. 138–146; 162–164; „Contribuțiuni la cunoașterea sărăturilor din împrejurimile Clujului". În: Bul. Grăd. Bot., 27, nr. 1–2, 1947, p. 80–85.

Domnul conferențiar Ioan Todor publică „Flora și vegetația de la Băile sărate – Turda (1)". În: Bul. Grăd. Bot., 27, nr. 1–2, 1947, p. 1–64.

Domnului Emilian Țopa i-a apărut lucrarea „Contribuțiuni noi la cunoașterea *Ergasiophytelor* din Cluj". În: Bul. Grăd. Bot., 27, nr. 3–4, 1947, p. 181–188. Este prima lucrare pe care o publică la Universitatea din Cluj. Domnia sa s-a născut la Cuciuru Mare – Cernăuți (1900–1987). După ce a făcut studiile la Cernăuți și

doctoratul la Montpellier, a funcționat ca și cadru didactic la Cernăuți, Iași, Cluj, unde a predat Botanică sistematică la Facultatea de Farmacie, precum și fitogeografie la Facultatea de Științe Naturale – Geografie, fiind și director al Grădinii Botanice „Alexandru Borza" între anii 1952–1959.

Deși deschiderea anului universitar 1946–1947 s-a tot amânat până la 1 ianuarie 1947, marile probleme de ordin material, financiar, de locuințe, hrana și cazarea studenților au fost departe de-a fi rezolvate. De exemplu, căminele Universității „Regele Ferdinand I", ce număra 6.500 de studenți, deținea doar 395 locuri pentru studenți și 285 locuri pentru studente. În încercarea de-a rezolva, măcar parțial, problema cazării studenților, conducerea universității a solicitat armatei împrumutarea unor spații ce aparțineau Cazărmii Cluj.

Anul universitar 1946–1947 s-a dovedit a fi unul extrem de scurt, căci în luna iulie începuse deja vacanța și căminele Universității s-au închis, urmând a fi redeschise la 20 octombrie 1947.

Înainte însă de terminarea anului universitar, la 25 mai 1947, la Cluj s-a deschis Congresul Național Studențesc, la care au participat invitați din Cehoslovacia, Ungaria, Jugoslavia. Pentru cazarea delegațiilor și invitaților la congres, a fost eliberat căminul „Avram Iancu". Acest congres nu a adus liniștea în Universitate. În însăși rezoluția sa, se cerea „îndepărtarea" din rândurile corpului universitar a „elementelor ce s-au situat și continuă să se manifeste împotriva intereselor generale ale țării noastre". Erau vizate toate cadrele didactice care lucraseră în Universitate înainte de 1945. Printre

primii vizați erau foștii rectori Florian Ștefănescu-Goangă, Iuliu Hațieganu, Alexandru Borza, dar procesul de înlăturare din rândurile corpului profesoral a continuat cu Romulus Cândea, Silviu Dragomir, Gheorghe Giuglea, Emil Panaitescu, Dumitru D. Roșca, Nicolae Mărgineanu, Dumitru V. Ionescu, Emil Hațieganu, Victor Papilian și mulți, mulți alții. Eliminarea lor dintre cadrele didactice a fost urmată, pentru mulți, de arestări, de încarcerări, de trimiterea lor la canal. Epurările începute în 1947, au continuat și în anii următori. Guvernul a stabilit o nouă strategie de eliminare a multor cadre didactice din învățământul superior, „găselniță" pe care au denumit-o „eficientizarea învățământului superior".

<<>>

În toamna anului 1947, în ajunul începerii noului an universitar 1947–1948 a fost constituită o comisie ministerială, din care făcea parte printre alții, Constantin Daicoviciu, Miron Niculescu, Traian Săvulescu, care avea sarcina de-a stabili așa numitele „măsuri de raționalizare a învățământului superior". „Aceste măsuri – spunea ministrul Constantin Daicoviciu – erau dictate de necesitatea absolută a reducerii cheltuielilor statului". La 2 octombrie 1947, printr-o decizie a Ministerului Educației Naționale, au fost comprimate din Universitatea clujeană 81 de posturi. Printre cei afectați au fost: Traian Pop, Gheorghe Giuglea, Romulus Cândea, Silviu Dragomir, Alexandru Borza, Sabin Oprea, Iosif Stoichiță, Titus Vasiliu. Printr-o decizie, semnată de Ștefan Voitec, au fost suprimate temporar, începând cu 1 septembrie 1947, un număr de 166 catedre și conferințe din învățământul superior. De la Facultatea de Științe a Universității „Regele Ferdinand I" a fost suprimată catedra de Biologie generală. Asemenea de decizii au urmat unele după altele. Astfel, la 4 octombrie 1947 au fost vizați Florian Ștefănescu-Goangă, Augustin Maior, Otto Protescu, Teodor Angheluță și alții. La 9 octombrie, printr-un nou decret, au fost desființate de la Facultatea de Științe, catedrele: Geologie, Botanică sistematică și fitogeografie, Algebră superioară, Introducere în Geografie umană.

Prin următoarele decizii, apărute în toamna anului 1947, au fost comprimate sau raționalizate un număr de peste 1.500 posturi din învățământul superior în întreaga țară. În cadrul acestui decret, la Facultatea de Științe a Universității „Regele Ferdinand I", au fost comprimați profesorii Radu Țițeica, Aurel Ionescu și conferențiarul Ștefan Manciulea. Acest decret a cuprins și cadre didactice cu drept de pensionare, printre aceștia numărându-se de la Facultatea de Științe, profesorii Ion Munteanu și Corneliu Degan. Ca o culme a anomaliilor, la unele catedre, conferințe și posturi universitare, titularii au fost menținuți fără a li se asigura salariul pentru activitatea depusă. Același regim l-au avut și suplinitorii. [Stelian Mândruț „Istorici clujeni (epurați) în anul 1948".]

Au fost de asemenea, „comprimate temporar" pe țară, un număr de aproximativ 800 posturi de șefi de lucrări, lectori, asistenți, preparatori. De la Facultatea de Științe a fost comprimată temporar conferința de chimie alimentară, două posturi de șefi de lucrări, 9 de asistenți și 10 de preparatori. Listele cadrelor didactice comprimate au fost mult mai lungi la alte facultăți din Universitate, ca de exemplu, la Drept sau Medicină.

Anul universitar 1947–1948 a cuprins în Universitatea „Regele Ferdinand I" un număr de 7.000 de studenți. Condițiile de trai și învățătură au rămas similare cu cele din anul universitar precedent. Comprimările, urmate de arestări și întemnițări, au continuat și în acest an. Studenții, în special mediciniștii, când s-au reîntors din vacanță, au constatat că mulți dintre marii lor dascăli nu mai erau la catedre. Arestările nu s-au oprit

numai asupra cadrelor didactice, ci și asupra studenților. Circa 1.000 de studenți au fost arestați, iar dintre ei, o bună parte au trecut, în închisori, prin „experimentul Pitești", ce urmărea, prin torturi fizice și psihice, „spălarea creierelor".

În toamna anului 1947 Facultatea de Științe a pierdut pe unul din cei mai străluciți componenți ai săi, savantul Emil Racoviță, cel ce a înființat la Cluj, primul institut de Speologie din lume, cel ce a servit Facultatea în calitate de decan și prodecan, Universitatea în calitate de rector, reprezentând-o în parlamentul României, ori în calitate de președinte al Academiei Române, și lista deosebitelor sale merite nu se oprește aici.

În vara fatidicului an 1947, când ar fi împlinit 79 de ani, coborând din laboratorul pe care-l îndrăgise atâta, a căzut pe trepte fracturându-și o claviculă. Acestui necaz i s-au adăugat altele. Cu sănătatea tot mai fagilă, s-a reîntors la laborator, continuându-și munca de-o viață. La 11 noiembrie nu a mai putut reveni acasă. A fost luat direct din laborator și internat în clinică, în grija profesorului Benetato, care a depus toate eforturile pentru a-i înlătura tulburările digestive, renale și mai ales, congestia pulmonară, ce devenise severă. „Încercările insistente ale medicilor de-a frâna mersul galopant al bolii – scria nepotul său Gheorghe Racoviță – și îngrijirea atentă a curajoasei sale soții nu au putut pune stavilă firii". [Gheorghe Racoviță „A ști sau a nu ști. Adevărurile vieții lui Emil Racoviță",. Ed. Acad. Române, București, 1999.]. La 19 noiembrie, doar la 4 zile după ce împlinise 79 de ani, marele savant trecuse la odihna

veșnică, lăsând în grija colegilor și colaboratorilor săi rosturile Institutului de Speologie, rosturile Universității pentru care s-a zbătut cu atâta ardoare încă de la începuturile ei și, ale căror perspective nu erau dintre cele mai bune. Și, ca „un omagiu" adus marelui savant, printr-o decizie a Ministerului Educației Naționale, semnată de ministrul Ștefan Voitec, a fost suprimată temporar Catedra de Biologie generală, alături de alte catedre, alături de profesori cu care marele savant pusese pietrele de temelie Universității românești din Cluj.

Prin repetatele decizii de comprimări se urmărea înlăturarea din învățământul superior a intelectualității interbelice, care nu era dorită.

Pentru a se putea asigura cât de cât funcționarea Universității clujene, Ministerul Educației Naționale a recomandat aducerea din învățământul preuniversitar a unor profesori, iar suplinirile au devenit un fenomen obișnuit la toate facultățile.

Sfârșitul anului 1947 a coincis cu înlăturarea monarhiei. În consecință, s-a purces la schimbarea numelui Universității „Regele Ferdinand I", căruia i s-a atribuit numele savantului Victor Babeș.

Mulți dintre cei comprimați au devenit „locatari" a multor închisori. Din multitudinea acestor cadre didactice, vitregite de soartă, amintim pe profesorul de psihologie Nicolae Mărgineanu, care arestat în aprilie 1948 a executat 16 ani de temniță. Conferențiarul Ștefan Manciulea, care a predat Geografie regională, a fost condamnat la 7 ani temniță grea, urmați de alți 5 ani la Gherla. Lista ar putea continua cu istoricii Silviu

Dragomir, Alexandru Lapedatu, Ioan Lupaș, cu filozoful Lucian Blaga, cu frații Iuliu Hațieganu (medic) și Emil Hațieganu (jurist) și alții și alții.

Păcat de înlăturarea brutală a acestor minți luminate care au contribuit și și-ar fi putut aduce și în continuare, valoroase contribuții la dezvoltarea României.

Cu toate aceste avataruri, cadrele didactice care nu fuseseră eliminate din Universitate, au muncit, fiecare în domeniul său, reușind să dezvolte în continuare, cercetarea științifică. În acest an universitar 1947–1948, 16 cadre didactice și cercetători ai Secțiunii Științe Naturale, au publicat 31 de lucrări științifice.

1. Institutul de Speologie, lipsit de permanenta îndrumare a directorului său, prezintă 9 lucrări științifice. Permiteți-mi să deschid lista acestor lucrări cu una a marelul savant, pregătită de fiul său André, intitulată „Florule mycologique de trois stations du département de Vaslui (Roumanie)". Note mycologique posthume… redigée par André E. Racovitza. În: Notat. Biol., 6, 1948, p. 22–29. (Profesorului Emil Racoviță îi vor mai apare încă două lucrări peste încă 2 ani, lucrări ce vor fi prezentate în lista anului 1949–1950).

Domnului Petre Bănărescu îi apar în acest an 3 lucrări și anume: „Écologie et distribution géographique des espèces roumaines de *Gobio*". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947/1948, p. 7; „Formes de transition entre *Cobitis balcanica* et *C. bulgarica, C. balcanica* Karman (syn. *C. montana* Vladykov)". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947/1948, p. 15; „Structure de la valvule du cervellet des *Tèlèostèens*". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947/1948, p. 11–12.

Domnului Pierre Chappuis îi apar de asemenea, 3 lucrări: „La biogéographie des îles Atlantides". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947/1948, p. 11; „Les *Assellides* d'Europe et des pays limitrophes". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947/1948, p. 6–7; „Voyage d'E.G, Racovitza en Patagonie du Sud". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947/1948, p. 12.

Domnului asistent Daniel Coman îi apare, în colaborare cu Mihai Șerban, lucrarea „Découvertes récentes et observations sur la glacière naturele dite „Gheţarul de la Scărișoara". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 10 fasc. 2, 1948, p. 194–210.

2. Catedra de Zoologie, al cărui conducător, profesorul Vasile Radu a publicat în acest an 3 lucrări. Remarcăm în primul rând, lucrarea privind studiul cromozomilor la isopode, intitulată „Les chromosomes chez les Isopodes terestres". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947/1948, p. 9–10; „Nouvelles espèces de *Porcellio*: *Porcellio vareae* n.sp. et *Porcellio racovitzai* n.sp.". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947/1948, p. 7–8; „Rechercehes sur la génétique sur quelques *Oniscoides* par Vandel A.". În: C. R. Cercle. Zool. Cluj, 1947/1948, p. 14.

Doamna Varvara Radu publică „Dispositifs filtrant set triturants chez les *Isopodes*". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947/1948, p. 12–14.

Domnul conferențiar Victor Pop, continuându-și cercetările asupra râmelor, publică în acest an 3 lucrări intitulate: „*Allolobophora mehadiensis* Rosa, var. *boșcaiui*, une novelle variété de *Lombricide* de la Romanie". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947/1948, p. 10–11; și în: Bul. Soc. Șt. Cluj, 10, 1948, p. 104–109; „*Dendrobaena jeanneli*

nouvelle espèce de *Lombricide* cavernicole". În: C. R. Cercle Zool. Cluj, 1947/1948, p. 15–16; „*Lumbricidele* din România". În: An. Acad. R.P.R. – Geol., Geogr., Biol., 1, nr. 9, 1948, p. 383–506, o primă lucrare monografică privind studiul *Lumbricidelor* din România.

3. Catedra de Fiziologie animală.

Profesorul Eugen Pora publică următoarele lucări: „Action de l'extrait d'*Ecbalium elaterium* Rich, sur le coeur de *Bufo viridis* retranché de l'organisme". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 31, 1948, p. 1–18; „L'influence de l'adrénaline sur la coloration des poissons benthonique de la M. Noire". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 31, 1948, p. 91–97; „La carbohydrase dans les branchies et les tissus de quelques animaux de la M. Noire". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 31, 1948, p. 187–199; „La réserve alcaline des crabes de la M. Noire". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 31, 1948, p. 50–55; „Sur le comportement du crustacé *Gebia littoralis* L., de la M. Noire aux variations du milieu environnant". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 10, 1948, p. 110–115; Eugen Pora în colaborare cu Ștefan Nițu publică „Contributions à l'étude de l'excitabilité et du rhytme d'activité chez *Actinia equina, Nereis diversicolor* et *Portunus holsatus* de la M. Noire". În: Ann. Sci. Univ. Jassy, 31, 1948, p. 101–118.

4. Catedra de Anatomie și Fiziologie vegetală.

Șeful catedrei, profesorul Emil Pop a publicat în acest an universitr două lucrări: „Les courants protoplasmatiques chez les *Labiatées*. Genres *Lamium* et *Salvia* (1)". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 10, 1948, p. 52–66; „Mișcarea protoplasmei la *Rupia transilvanica*". În: Bul. Grăd. Bot., 28, nr. 3–4, 1948, p. 181–198.

Profesorul Péterfi István publică tot două lucrări „*Chlorophaeoclonium* – a New Genus of the *Chrysophyceae*". În: Acta Bolyaiana – Sci. Nat., 2, 1948, p. 89–94; „The Effect of the Ascorbic Acid upon the Multiplication of Some Green Algae". În: Act Bolyaiana – Sci. Nat., 2, 1948, p. 75–80).

Domnul Ion Ciobanu, viitor profesor, prorector și ulterior rector al Institutului Pedagogic de 3 ani, își publică teza de doctorat cu titlul „Analize de polen în turba Masivului Semenic din Banat", Ed. Cartea Românească, 1948, 144 p.

Născut la Tirimia, jud. Mureș (1910–1974), după terminarea studiilor la Universitatea „Regele Ferdinand I", este angajat cadru didactic în 1942, pe care o servește până în 1974. A fost numit prorector între anii 1952–1956 și 1970–1973. În perioada 1960–1974 îndeplinește și funcția de rector al Institutului Pedagogic de 3 ani din Cluj. Pe linie didactică a predat la Facultatea de Biologie, Geografie și Geologie cursurile de Anatomia și Morfologia plantelor și Botanică farmaceutică.

În anul I fiind, în pauza cursului, l-am întrebat cum pot să mă înscriu la cercul științific studențesc. S-a uitat la mine și zâmbind mi-a spus „Vezi-ți tu mă de carte, lasă cercurile". După ani, îl urmam prin munți, cu sonda pe umăr, pentru recoltarea de eșantioane de turbă pentru analize de polen.

5. Institutul Botanic, rămas fără Catedra de Botanică sistematică și Fitogeografie, este prezentă printr-o lucrare a profesorului Alexandru Borza intitulată „Une nouvelle statistique de la flore roumaine". În: Bull. Soc. Bot. Fr., 95, nr. 7–9, p. 289–293.

Domnul conferențiar Ioan Todor publică lucrarea intitulată „Flora și vegetația de la Băille Sărate – Turda (2)". În: Bul. Grăd. Bot., 28, nr. 1–2, 1948, p. 21–175.

Două lucrări, apărute în acest an a domnului Emilian Țopa se intitulează „Drei neue Kultupflanzen–fluchblinge, *Cyclamen europaeum*, *Helianthus decapetalus* und *Hosta lanceolata* in Rumänien". În: Bul. Grăd. Bot., 28, nr. 3–4, 1948, p. 240–251; „O nouă plantă adventivă, – *Aspidium falcatum* Schwartz, în Cluj". În: Bul. Grăd. Bot., 28, nr. 1–2, 1948, p. 20.

Apare prima lucrare publicată a domnului Ioan Pop intitulată „Différents cas de floraison chez les *Graminées*". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 10, 1948, p. 226–235. Ioan Pop, viitorul profesor la Catedra de Botanică sistematică, s-a născut la Marțihaz, jud. Bihor, în 1922. După terminarea studiilor la Universitatea „Regele Ferdinand I" în 1945, este angajat al Facultății de Științe, Secțiunea Științe Naturale. Trecând prin toate treptele carierei universitare, conduce Catedra de Botanică sistematică între anii 1973–1977, fiind apoi și prodecanul Facultății de Biologie, Geografie și Geologie (1977–1981). A publicat Biogeografie ecologică în două volume (1977–1979), Ocrotirea naturii (1982), fiind și coautor al cursului de Botanică sistematică în 3 ediții (1975, 1976, 1983).

<<>>

Anul universitar 1948–1949 debutează la data de 17 octombrie, Universitatea numindu-se acum „Victor Babeș".

Cu toate condițiile dificile, cu lipsuri mari de dotare și informație științifică, cu numărul mare de suplineri în activitatea didactică, cadrele didactice și cercetătorii biologi au reușit să publice în acest an 21 de lucrări științifice.

Păstrând tradiția, încep tot prezentarea încetățenită.

1. Institutului de Speologie, care văduvit de o serie de personalități (fostul director Emil Racoviță, familia Margareta și Radu Codreanu, Petre Bănărescu, Valeriu Pușcariu și alții, este prezent prin ultima lucrare publicată în România de către domnul Pierre Chappuis, intitulată „Copépodes de la nappe phréatique de la valée du Crișul Negru". În: Bul. Soc. Șt. Cluj, 10, fasc. 3. 1949, p. 1–8.

Invitat de profesorul Emil Racoviță ca și colaborator al Institutului de Speologie, domnul Piere Chappuis a publicat sub auspiciile Institutului, începând din 1920, un număr de 57 lucrări științifice. Cetățean elvețian, domnul Chappuis s-a apropiat de sufletul poporului român, mai ales în perioada Diktatului de la Viena, când a rămas în Cluj, îndeplinind și funcția de consul onorific al Elveției la Cluj. Pentru susținerea acestei afirmații îmi permit să citez o succintă relatare a dom-

nului Aurel Socol din cartea „Furtună deasupra Ardealului", Biblioteca Tribuna, Cluj-Napoca, 1991.

La un an de la intrarea în vigoare a odiosului Diktat, guvernul Horty, în speranța de-a pune mâna pe întreg Ardealul, a cerut guvernului nazist a lui Hitler și celui fascist a lui Mussolini să trimită o comisie în Ardealul de Sud, pentru a constata „atrocitățile" guvernului român asupra populației maghiare din acest teritoriu. În consecință, comisia germano-italiană, condusă de ambasadorii von Hencke și Rogierii, au efectuat un astfel de control. Guvernul român a solicitat o cercetare similară, din partea aceleiași comisii, în Ardealul cedat.

După cercetarea faptelor în cele două părți ale Ardealului, comisia a concis că „au avut loc abuzuri și discriminări și în Ardealul de Sud, dar „incomparabil mai multe și incomparabil mai grave (unele foarte grave) s-au comis în Ardealul de Nord, autoritățile maghiare neînțelegând să respecte nici spiritul, nici garanțiile date de hotărârea de la Viena, care voise să facă dreptate și să împace cele două națiuni". (sâc!)

„Aflând de la el (de la P. Chappuis) că urmează să facă o vizită la Geneva – scrie Aurel Socol – l-am conjurat să ne ajute ca aceste adevăruri să ajungă la conștiința lumii civilizate și i-am atătat volumul lucrărilor comisiei".

— Dacă îmi faci un extras concis în franțuzește, în două zile, mă angajez să-l duc la Geneva, să-l multiplic și să-l distribui tuturor cancelariilor diplomatice, i-a spus domnul Chappuis.

Autorul, ajutat de doamna Carmen Mureșan (soția profesorului Costăchel Mureșan, de Academia de Agri-

cultură din Timișoara), a pregătit în casa Mureșenilor de pe strada Ioan Maiorescu nr. 1, un text de 14 pagini, pe care l-a predat domnului Chappuis, care a plecat în aceeași zi la Geneva. La revenirea în Cluj, consulul i-a declarat domnului Socol că a împărțit materialul reprezentanțelor diplomatice, care mai ales atunci, în plin război, erau toate prezente în neutra Elveție, un gest de toată lauda pentru domnul Chappuis, căruia i-a fost suspendat contractul, alături de a celorlalți profesori străini din Universitate. Păcat!

2. Catedra de Zoologie a fost condusă în continuare de profesorul Vasile Radu, care a îndeplinit și funcția de coordonator al Institutului de Speologie, după decesul profesorului Emil Racoviță. În acest an universitar, profesorului V. Gh. Radu i-a apărut cursul litografiat de zoologie – Nevertebrate, fasc. 1–3, Cluj, 1949, 814 pagini, precum și lucrarea „O nouă specie de isopode terestre: *Porcellio vareae*". În: Bul. Șt. al Acad. R.P.R. – Geol. Geogr. Biol., 1, nr. 9, 1949, p. 909–916.

3. Catedra de Fiziologie animală, condusă de profesorul Eugen Pora a publicat în acest an majoritatea lucrărilor secției de Biologie a Facultății, denumită acum Geologie, Geografie și Biologie.

Eugen Pora, în colaborare cu Dumitru Roșca, publică două lucrări și anume „Acțiunea extractului de *Ecbalium elaterium* Rich., asupra fermentației glicolitice". În: An. Acad. Române. Mem. Științ., 22, 1949, p. 317–326; și „Acțiunea extractului de *Ecbalium elaterium* asupra vasomotricității capilarelor la broscă". În: Bul. Șt. Acad. R.P.R. – Mat. Fiz. Chim. Geol. Geogr. Biol. Șt.

Tehn. Agr., 1, 1949, p. 155–164. Profesorul Eugen Pora publică tot două lucrări, în colaborare cu doamna asistentă Magda Pora „Comportarea la variațiuni de salinitate a speciilor: *Idothea baltica*, *Aurelia aurita*, *Actinia equina* și *Sphaeroma pulchellum* din Marea Neagră". În: An. Acad. R.P.R. – Geol. Geogr. Biol., 2, Mem. 9, 1949, p. 229–276; și „Un animal nou pentru cercetări experimentale asupra nevertebratelor: *Idothea baltica* (Pal)". În: An. Acad. R.P.R. – Geol. Geogr. Biol., 1, Mem. 6, 1949, p. 241–249. În colaborare cu doamna asistent Florica Stoicovici, profesorul Pora publică „Acțiunea strofantinei și a veninului de *Vespa crabo* asupra melanoforilor de *Carassius carassius* L.". În: Bul. Șt. Acad. R.P.R. – Mat. Fiz. Chim. Geol. Geogr., Biol. Tehn. Agr., 1, 1949, p. 761–776.

4. Catedra de Anatomie și Fiziologie vegetală este reprezentată prin două lucrări ale profesorului Emil Pop „Bacterii nitrificante în peștera de la Scărișoara". În: Bul. Șt. Acad. R.P.R. – Mat fiz. Chim. Geol. Geogr. Biol. Șt. Tehn. Agr., 1, nr. 9 1949, p. 899–907; și „Profesorul Racoviță și botanica". În: Bul. Grăd. Bot., 28, nr. 1–4, 1949, p. 3–20.

5. Institutul Botanic, Muzeul și Grădina Botanică.

În urma desființării Catedrei de Botanică sistematică și Fitogeografie, institutul și-a restrâns activitatea. Totuși, în acest an apare monumentala lucrare a profesorului Alexandru Borza intitulată „Conspectus florae Romaniae regionumque affinium". Fasc. 1–2, Cluj, Edit. Inst. Bot. Univ. Cluj, 1947–1949, 360 pagini.

---...---